

Benedek Szabolcs
Haláldekameron

TARTALOM

**Tüzet okádtak a hegyek
A számárfülű király tava
Mindenki ezekről beszél
Méreg lesz a testében
Az idők végezetéig
Afrodité és a halál
Ha elérjük Szicíliát
Én is veletek megyek
A jószívű Alberto atya
Onnét nincs visszaút
Isten küldte
A társaság közepe
Bűnösök közt élünk
Az egyetlen biztos terápia
Talán az utolsó tánc
A Kereszt Testvérisége
A démon
Semmi nem lesz olyan
Madárka**

Tűzet okádtak a hegyek

Egy meleg és száraz kora őszi napon kis lovascsapat poroszkált Kína egyik középső, Hubei nevű tartományában. Nem voltak sokan: alig tucatnyian, ám ezen a kietlen, elhagyatott vidéken néhány ekkora létszámú járőrcsapat is elegendőnek bizonyult fenntartani a rendet; amennyiben pedig netán valami szokatlant érzékeltek volna (amire mindaddig nem akadt példa), rövid időn belül úgylis értesíteni tudták volna annak a haderőnek a parancsnokságát, amelyhez tartoztak.

Akkorra már több mint hatvan év telt el azóta, hogy a mongolok uralmuk alá vonták Kínát, azonban ez a hódítás korántsem úgy történt, ahogy azt korábban megszokták Dzsingisz kán utódai. A kínaiak mintha tudomást sem vettek volna róluk. Közönyösen nézték, hogy a hódítók új dinasztiát ültetnek a császári trónra, és az se érdekelte őket különösebben, hogy a mongolok a saját kasztrendszerüket akarják ráerőltetni erre az országra is. Úgy voltak vele: tegyék, ha ez nekik jólesik. Végtére is mit számít az egy parasztnak, hogy mi a neve a távoli nagyvárosban székelő császárnak, vagy hogy mit gondol róluk a helyi viszonyokat alig-alig ismerő mongol földesúr. A paraszt dolga mindig ugyanaz: éjt nappallá téve túrni, művelni a földet, és kiszedni belőle azt, ami fogyasztható.

A tucatnyi mongol lovas már ötödik napja nem találkozott senkivel. Lakatlan, sivár pusztán jártak, de legalább ismerősként üdvözölhették az efféle tájat, hiszen az is hasonló vidék, ahonnan Dzsingisz és harcosai jó száz évvel korábban elindultak a világot meghódítani. Egymással is roppant keveset beszéltek. Nem volt miről. Naphosszat, órákon át ültek a lovon, gyűrték a mérföldröket a Nap perzselő sugarai alatt az újra meg újra föltámadó forró szélben, és tették a dolgukat anélkül, hogy bármelyiküknek is egy hang, netán panasz hagyta volna el a száját. Az ilyen katonáknak köszönhették a nagykanok az elmúlt száz évben a birodalmukat: kemények voltak, edzetek, bátrak, némák és engedelmesek.

A nyereg alatt akadt még némi szárított hús, a talaj magasabban fekvő repedéseiben pedig időről időre találtak annyi csordogáló vizet, hogy föltölthették a tömlőiket, ellenséggel nem találkoztak, és nem is számítottak arra, hogy ezen a vidéken bármi említésre méltó történhet velük.

Hogy a fegyelmezettség páncélja alatt mégis éberén él a várakozás a történések iránt (amikor a szablya végre csak kikerülhet a hüvelyből, vagy följajzódhat az íj), azt mi sem bizonyít jobban, minthogy a csapaton meglehetősen izgalom lett úrrá, amikor az élen haladó páros egyszer csak megállította lovait, és élénk, de óvatos kiáltásokkal hozták társaik tudomására, hogy szemből, a távolból embereket láttak fölbukkanni. A csoport vezetője akkor odanyargalt hozzájuk, és arra nézett, amerre az előrs mindkét tagja mutatott: keletről egy kis csapat körvonala látszódott kibontakozni, és az is hamarosan világossá vált, hogy amazok nem lóháton, hanem jobbra gyalogosan és szekérrel, ezzel együtt pedig roppant lassan közelednek feléjük. Az őrzőket kiemelt feladatai közé tartozott minden fajta emberi mozgást, illetve mozgó személyt ellenőrizni, úgyhogy a mongolok megsarkantyúzták lovaikat, mondván, nem várják meg, míg a másik menet ezzel a vánszorgó tempóval közelebb ér. Rövid vágta után megálltak, szabályosan, egy vonalban fősorakoztak, megmarkolták íjaikat és szablyáikat, s figyelték, ahogy a három ócska szekérből és néhány emberből álló karaván egyre közelebb kerül. Arcukról ekkor már eltűntek az izgalom látható jelei, csupán tekintetük élénk csillogása árulta el, hogy figyelnek, ugrásra készek, és érdeklődéssel várják az elkövetkező eseményeket, bármi történjen is. Ellenségre továbbra sem számítottak, ám öt nap csönd után egy kínai paraszttól is várható olyasmi, amitől a keményre cserzett bőrből készült páncélruha alatt ha csak alig valamivel, ám a szokottnál mégis élénkebben dobog a katonaszív.

Amikor amazok messziről észrevették a lovasokat, először megrettentek, mert azt gondolták, haramiák, és elveszik tőlük azt a keveset is, amijük van, ám folytatták útjukat, tudván, hogy úgyszincs esélyük elmenekülni. Miután látták, hogy a lovasok szabályos alakzatban közelednek, valamelyest megnyugodtak, hogy ezek szerint mégse rablókka lesz dolguk. Miután egymás közelébe értek, a parasztok megálltak. Szemrebbenés nélkül túrték, hogy három mongol lóháton körbejárja a menetet, és szablyáik lapjával beletúrjanak a szekérderekbe. Még a ponyvák alá is benéztek, de nem találtak semmi különösét: edényeket, vizes tömlőket, háztartási eszközöket csupán.

A lovasok parancsnoka fölágaskodott a nyeregben, a parasztokat fürkészte, azon tanakodott, melyik lehet a vezetőjük – vagy ha olyan nincs, akkor kivel érdemes beszélni. Végül azt az idős férfit szólította meg, aki az első kocsi bakján ült, egy, a gyeplőt tartó ifjú mellett.

– Honnét jöttök?

Az öregember az ifjúra nézett, mintha nem lenne biztos abban, hogy hozzá intézték a kérdést. A mongol már arra gondolt, hogy az öreg talán nem érti, mit mondott neki, amit furcsállott, hiszen errefelé ha némi különbségekkel is, de nagyjából ugyanazt a nyelvjárást beszéltek az emberek. Közelebb lépdelt a szekérhez, nem zárván ki azt a lehetőséget sem, hogy amaz esetleg nagyot hall, s már épp készült megismételni a kérdést, amikor az öreg megszólalt:

– A szülőfalunkból jövünk, uram. Kétnapi járóföldre van innen – a háta mögé, kelet felé mutatott.

Tisztán, élénken csengett a hangja. Arról árulkodott, hogy hiába a test öregsége, a férfi lelke és szelleme friss maradt.

– Hová mentek? – folytatta a faggatózást a mongol, ám ez a kérdés már nem hangzott olyan szigorúan, mint az előbbi.

– Azt nem tudom neked megmondani, uram. Oda megyünk, ahová reményeink szerint már nem követnek azok a bajok, amelyek a szülőfalunkat sújtották.

A mongol összeráncolta a szemöldökét.

– Milyen bajokról beszélsz?

A férfi szemei most a távolba meredtek. Úgy tűnt, mintha nem a kérdésre válaszolna, hanem hangosan gondolkodna:

– Nem csak a mi falunkat sújtják, hanem a szomszédot is, meg az azon túl is. Próbáltunk időben elindulni, de még így se lehetünk biztosak afelől, hogy elkerültük a végzetet. Az is lehet, hogy a halál már itt utazik velünk.

A mongol fölkapta a fejét. Megmarkolta a kardjának markolatát, és néhány pillanatig a nyomorúságos kordékat fürkészte. Lovasai közben közelebb mentek hozzá, a szekereken utazók ellenben nem moccantak, ugyanúgy és ugyanott várakoztak továbbra is, mint amikor a menet megállt.

– Mit fecsegsz itt összevissza, öreg?

A parancsnok próbált keménynek, sőt haragosnak tűnni, a szavai mögött azonban érezhető félelem bujkált.

Az öreg megint a mongolra nézett:

– A halálról beszélek, uram, amely ott ül mindannyiunk vállán, folyton néz bennünket, és türelmesen várja, hogy az ő ideje mikor jön el. Amikor fúj a szél, az ő lehelete vág az arcunkba, amikor pedig nem fúj, akkor is érezzük a súlyát, hiszen megmérgezte a levegőt.

A parancsnok lova fájdalmasan felnyihogott. Lovasa megszorította a gyeplőt, és nem engedte, hogy az állat ellépjen.

– Beszélj világosan! Ki mérgezte meg a levegőt, és mikor?

Alig lehetett érteni a kérdést. Szinte suttogott, csak a bakan és a környékén ülők hallották.

– A nagy szárazsággal kezdődött – magyarázta az öreg. – Amikor végtelen napokon keresztül egy csepp eső sem hullott, és kiszáradtak a folyók. Imádkoztunk az istenekhez, hogy

nyissák meg az ég csatornáit, különben valamennyien szomjan veszünk. Imáink meghallgatásra találtak, de akkor meg heteken át zuhogott az eső, és olyan nagy mennyiségű víz zúdult reánk, hogy – az öreg itt maga mögé, kelet felé mutatott – beomlott egy hegy, és szakadék keletkezett a helyén. Az áradások jó pár falut elmostak. Ám az istenek, úgy látszik, valamiért igen megharagudtak ránk, mert a csapások ezzel még nem értek véget. Mikor éppen hogy újraépítettük a házainkat, és befejeztük a romok eltakarítását, megmozdult a föld, és nem csak ami falunkat tette újra tönkre, hanem szétfeszített a közelben egy völgyet, ahová bezúdult a hosszú hetek alatt összegyűlt esővíz. Az ott keletkező tóban négy falu népe lelte halálát.

– A földrengésről én is tudok – mormogta a mongol. – Mondják, Kantonban fölhasadt a föld, és tüzet okádtak a hegyek.

– Jól hallottad, uram – bólintott az öreg. – A föld fölhasadt, és a mélyéből kiáramló gőzök megmérgezték a levegőt. Ezt a patkányok vették észre a legelőbb.

– Patkányok? – kérdezte a parancsnok, és lefelé pislogott, mintha a patkányokat keresné.

– Igen. Patkányok, egerek és hozzájuk hasonlók. A patkányok érzik meg elsőként, ha mérgezett a levegő, mert ők közel vannak a földhöz, és a gőzök azonnal eléri őket. A szomszéd falut teljesen ellepték, ott nyüzsgöttek előbb mindenütt, az utcán, meg a házakban is, aztán már csak a hulláikat lehetett látni mindenfelé. Utána nálunk is fölbukkantak.

A parancsnok lova megint fölajdult. Gazdája most már engedte, hogy hátrébb lépjen.

– Nem vártuk meg, hogy a patkányokat nálunk is elkapja a rángás, aztán elkezdjenek hullani – folytatta az öreg. – Fölkerekedtünk és elindultunk nyugat felé. Nem tudjuk, hova megyünk, uram, de neked is azt tanácsoljuk: ha kedves az életed, ragadd meg a gyeplőt, és fordítsd a lovakat visszafelé.

– Az embereket is megmérgezte a levegő? – kérdezte gyanakodva a parancsnok.

– Amikor útra keltünk, minálunk még nem. De néhányan átjöttek a szomszéd faluból, és azt mesélték, hogy ott már páran megfeketedtek.

– Hogy érted azt, hogy megfeketedtek?

– Úgy, ahogy mondom, uram... Kelések jelentek meg a nyakukon és a hónuk alatt, testük más helyeit pedig fekete foltok borították be.

– Ismerem ezt a betegséget – mondta a mongol, és most ő ösztökélte egy lépéssel hátrébb a lovát. – Közelről szerencsére még nem találkoztam vele, de tudom, hogy háború idején gyakorta előfordul. S azt is hallottam, hogy errefelé vannak olyan tartományok, ahol évszázadok óta dühöng. Soha nem múlik el, legföljebb lanyhul időnként, de mindig vannak, akik meghalnak benne.

Az öreg bólintott:

– Tudom, melyik betegségről beszélsz. Ám ez nem az.

– Mondom: hadak vonulásakor gyakori. S aki megbetegszik benne, ritkán gyógyul föl.

– Találkoztam már ilyen emberrel – mondta az öreg. – A mi falunkban is volt ilyen ezelőtt. Azonban ez valami más. Hasonlít hozzá, de nem az.

A mongol legyintett, és még hátrébb táncoltatta a lovát. Most már szinte kiáltott az öregembernek:

– Orvos vagy 'tán, hogy így beszélsz róla?

– Az a betegség lassan öl, uram – felelte amaz csöndesen –, akinek megvan az esze, az időben ki tud térni az útjából. A szomszéd faluból jöttek azt mondták, hogy házról házra jár a végzet, és néhány nap leforgása alatt meggyilkolja a bent lakókat. Szépen, sorban, egymás után. Nem lehet elmenekülni előle. Olyan is volt, hogy reggel megbetegedtek, estére pedig már halott volt mind.

A parancsnok most már láthatóan idegessé vált. Bármennyire kemény katona volt, fegyelmezettsége egyszeriben tovatűnt. Próbálta másfelé fordítani a fejét, ám alig tudta levenni a tekintetét az öreg aszott, szinte már áttetszővé száradt bőr borította arcáról, és a koponya

gödreiben mélyen ülő szemeiről. Végül nagy nehezen erőt vett magán, s a kordék felé pillantott:

– Van köztetek beteg?

– Fordulj vissza, uram – válaszolta az öreg. – Amíg nem késő.

A parancsnok ismét az öregemberre nézett, ám most nem az arcát látta, hanem tekintetének riasztó fekete örvényét. Edzett és bátor katona volt, nem véletlenül bízták meg eme őrzővezetésével, de most olyasmit látott azokban a szemekben, ami rémülettel töltötte el. Mintha nem is az öregember válaszolt volna neki, mintha nem is az ő csupa csont koponyájából jött volna ez a nem e világi hang.

A parancsnok fölemelte a jobb karját. Emberei köréje gyűltek, majd vezetőjük intésére nyugat felé fordították a gyeplőt. Ezúttal nem poroszkáltak: vágára sarkalták a lovakat.

A számárfülű király tava

Egy kis csapat ereszkedett lefelé a közép-ázsiai Tien San hegység egyik hágóján: féltucatnyi férfi, és vagy kétszer annyi öszvér és ló. Lassan, óvatosan lépdelték a fagyos göröngyök között – emberek és állatok egyaránt attól féltek, hogy megcsúsznak a lejtőn, és akkor nincs megállás, menthetetlenül nekirohannak az útként szolgáló ösvény mindkét oldalán sorakozó óriási sziklatömbök valamelyikének. Haladásukat az is nagyban hátráltatta, hogy mindnyájan fáradtak és elcsigázottak voltak. Már az idejét se tudták megmondani, hogy mikor találkoztak utoljára emberekkel, hogy mikor hajtották utoljára álomra a fejüket olyan helyen, ahol nem a szél füttyöl a fülük mellett, és ahol az éjszaka zaklatott óráiban nem a lavínákat és a farkasokat kell figyelniük.

– Nem értem. Tényleg nem értem – mondogatta napjában többször is Ibrahim. – Igaz, hogy nem mostanában volt, amikor utoljára errefelé jártam, de világosan emlékszem, hogy akkoriban szép számban laktak itt emberek, akik szívesen adtak a megfáradt kereskedőnek szállást és eledelt, és nem is kértek érte többet, mint amennyit az az ilyesmiért még örömmel, fogszívás nélkül kifizet.

– Én meg azt nem értem – mordult rá ilyenkor ingerülten a fia, Szinán –, hogy miért nem ismered be végre, hogy eltévedtünk. Úgy legalább nem áltatnád se magadat, se bennünket azzal, hogy nemsokára nyugodtan alhatunk és ehetünk. Akkor tudnánk, hogy majd csak akkor fogunk itt megpihenni, amikor a Próféta magához szólít.

– Te is láttad, fiam, a házakat, amelyek mellett elhaladtunk. Azok a legutóbb még szerájok voltak. Nem tudom, mi történhetett, hogy mára farkasok ütöttek bennük tanyát.

– Az történt, ami ép ésszel, minden csudálkozás nélkül fölfogható: miután látták, hogy nincs az az eszement, aki arra vetemedne, hogy nekimerészkedik a havas hágóknak, hiszen a józan kalmárok inkább megkerülik a hegyeket, és a sivatagot választják, ahol még mindig nagyobb eséllyel találni szerájokat, az itteniek szedték a sátorfájukat, odébb álltak, és nem várták meg, míg az álluk teljesen felkopik.

Ibrahim éhes szemei villámokat szórtak, ingerülten rázta a fejét:

– Márpedig mondom, hogy nem tévedtünk el. Ugyanazon az úton megyünk, amelyiken a legutóbb jöttem, amikor te még az anyád térdén lovagoltál, nem öszvéreken. Lehet, hogy öreg vagyok már, fiam, de nem ment el az eszem. Tisztán emlékszem: ugyanez az ösvény volt, ugyanezek a hegyek körös-körül. S hát mondom, ott voltak a házak az út mentén, a völgyben, láhattad te is, hogy igazat beszélek, hogy nem tévedtünk el.

Napjában többször is elhangzott efféle párbeszéd Ibrahim és Szinán között, inkább több elkeseredettséggel, mint dühvel. A csapat közben egyre fogyatkozott, már fele annyian se voltak, mint ahányan elindultak Szamarkandból – kevéssel azután, hogy beértek a hegyek közé, hullani kezdtek az állatok és az emberek. Ez persze azzal járt, hogy egyre kevesebb portékát tudtak magukkal vinni, hiszen kevesebb volt a teherhordó. Néhány helyen, ahol a fagyott föld engedte, Ibrahim utasítására elásták az áru egy részét, hogy majd visszafelé, vagy máskor összeszedik őket. Amikor a nagy tó közelébe értek, már olyan kevés áru volt náluk, hogy az annak fejében remélt pénz miatt nem is lett volna érdemes útra kelniük. Ibrahim azonban tovább nógatta a megmaradtakat előre, mondván, túl messze vannak ahhoz, hogy visszaforduljanak.

– A tó mellett biztosan találunk embereket – mondta háborgó fiának. – Ha a hegyekből el is költöztek, a tónál lesznek bizonyosan.

Issyk Kul a tó neve, de mindenki csak úgy ismeri, hogy a számárfülű király tava – mesélte Ibrahim. Valamikor ugyanis élt errefelé a király, aki összetűzésbe keveredett a szellemekkel, ezért azok előbb számárfületeket aggattak a fejére, majd miután a király ezután se volt hajlandó

engedelmeskedni nekik, mind a négy városát elsüllyesztették a víz alá. Csendes időben, hajóról lefelé tekintve ma is látszanak a mélyben a városok tornyai. Odalent van a király összes aranya és gyémántja, aki egyszer le tud menni értük és fel tudja onnét hozni őket, az mérhetetlenül gazdaggá lesz.

– Sokra mennénk most a kincsekkel – jegyezte meg keserűen Szinán –, az aranyat nem lehet megenni. Hiába van a kezünkben a kincs, ha éhen veszünk, mikorra bármit tudnánk kezdeni vele.

Ibrahim erre már nem szólt semmit. Nem akart újabb veszekedésbe keveredni a fiával. Se ereje, se kedve nem volt hozzá. Másrészt pedig ha a többieknek nem is ismerte be, legbelül balsejtelmek és kételyek gyötörték. A társai előtt erősködött, hogy ismerős helyen járnak, emlékszik az útra meg a hegyekre, az elhagyatott, omladozó épületek és az ember nem járta vidék láttán azonban újra meg újra félelmek lettek rajta úrrá. Hová tűntek az itt lakók? Miért mentek el innét? Vagy lehet, hogy nem is élt errefelé senki, és amikor legutóbb, sok-sok esztendővel ezelőtt, egy már akkor is viszontagságos, bár a mostaninál lényegesen kellemesebb és kényelmesebb út alkalmával itt járt, valami gonosz tréfa áldozata lett? Lehet, hogy Szinánnak igaza van, és bármennyire is rövidebb erre menni, jobb lett volna a sivatagi kerülőt választani a hó borította hegyek hágói helyett. Ám nem akarta és nem is merte eme kételyeit senkivel megosztani, mivel tudta, hogy az indulatok álarca mögött a fia fél, és ha ő ennek tetejében még előhozakodik a saját félelmeivel is, az végképp semmi jóra nem vezet. Úgyhogy csupán remélte, és magában sűrűn imádkozott Allahhoz azért, hogy ha más nem is, de legalább a számárfülű király tava a helyén lesz, s nem tűnik el az is hajdani ábrándvilág emlékei között.

Aztán egyszer csak végre ott csillogott előttük a tó vize. Szinán kikerekedett szemekkel bámulta – eddig csupán az apja elbeszéléséből ismerte, ám még ez alapján sem tudta elképzelni, hogy milyen lehet egy tó a magas hegyek között. Azt pedig végképp nem gondolta, hogy ennyire hatalmas. Hiába volt éhes és elgyötört, amikor megpillantotta, nem tudott betelni a mesébe illő látvánnyal: kéklő víz, és körötte fehér hegyek.

– Ugye, gyönyörű? – kérdezte büszkén az apja, mintha legalábbis az övé volna.

– Gyönyörű – bukott ki a fiából.

– Meglátod, jobbra fordul minden, csak érzünk le a partra.

A lefelé vezető út is ugyanolyan keservesen telt, mint az, amit a hátuk mögött tudtak. Most, hogy látták, hová tartanak, úgy tűnt, mintha a tó incselkedne velük: hiába haladtak, hiába nógatták az ösvéreket, és amennyire lehetett, szaporázták a lépteiket, a kéklő víztükrön sehogy nem akart közelebb kerülni. Végül aztán – észre se vették, hogyan, de – az ösvény véget ért, és a tó hirtelen ott termett a lábaik előtt.

Megálltak egy kis emelkedőn, a vízparthoz egész közel. Ibrahim ősz szakállának hosszú szálait húzogatta, a tavat nézte, s azt figyelte, fölbukkan-e rajta egy csónak vagy egy hajó. Nem bukkant föl. A víz roppant hideg lehetett, ám nem volt befagyva, és letről is ugyanolyan áttetsző kéken pompázott, mint a hegyhátról nézve.

– Nagyon mélynek látszik – jegyezte meg Szinán, aki ugyancsak a víztükröt pásztázta a tekintetével.

Az apja bólintott, majd elfordult, és a partot kémlelte. Némi töprengés és szemhunyorgatás után rámutatott valamire, és indulásra szólította fel a többieket. A fia csak jó pár lépés után vette észre, hogy egy magas épület felé tartanak. Magában kénytelen-kelletlen beismerte, hogy idős kora ellenére az apjának még most is olyan jó szeme van, hogy előbb vesz észre dolgokat, mint ő.

Ahogy egyre közelebb értek, az is látszott, hogy a magas épület egy vastag fallal körülvett épületcsoport része. Szinán felkiáltott meglepetésében: a torony tetején kereszt büszkélkedett.

– Erre is élnek keresztények – bólintott az apja magyarázatképpen. – De nem olyanok, mint a Fekete-tenger partján, vagy mint akik még messzebb, nyugaton laknak.

– A keresztények se egyformán imádják az ő istenüket?

– De nem ám! Őnáluk is az egyik így, a másik meg amúgy gondolja a vallásuk dolgait. S mindenki ugyanúgy meg van győződve a maga igazáról, mint azok, akik egymástól eltérően magyarázzák a Próféta szavait. Az ittenieknek Tabriz városában van templomuk, láttam a saját két szememmel, milyen szép és hatalmas épület. Egy Nesztoriosz nevű szent ember tanításait követik, amivel viszont más keresztények nem értenek egyet. Ez azonban már az ő dolguk. A miénk az, hogy bekopogjunk a templom ajtaján, szállást és eledelt kérjünk, meg hát eligazítást afelől, hogy történt-e errefelé olyasmi, amiről tudnunk kellene.

Ez az utolsó fél mondat meglehetősen baljóslatúan csengett, Szinán meg is akarta kérdezni az apját, hogy ezek szerint ő is gyanakszik valamire, ám Ibrahim közben előrébb lovagolt. A fia követte, és mindketten látták, hogy a kolostor kapuja tárva-nyitva áll.

– Bemenjünk? – kérdezte Szinán, és megszorította az övét fityegő kard markolatát. – Mintha csapda lenne.

– Van más választásunk? – vont a vállait Ibrahim. – Vagy lemészárolnak, vagy éhen halunk. Melyik a szebb halál?

Mészárlásra nem került sor. A nyitott kapu mögött senki nem volt, mint ahogy néptelen volt az udvar is. Hiába nyújtogatták a nyakukat, nem láttak az ablakokban sem mozgást. Az épületek elhagyatottak voltak, úgy tűnt, hogy nincs sehol egy teremtet lélek sem.

A szélesre tárt kapu előtt fősorakoztak a többiek. Ibrahim intett, hogy jöjjenek beljebb, aztán leszállt a lováról.

– Egész biztos, hogy itt valami történt, ami miatt sietve mindenki elmenekült.

– De nem csak innét, hanem a hegyek közül mindenhol – fűzte hozzá a fia. – Talán a mongolok jártak errefelé.

Ibrahim nem válaszolt, az udvar hátsó részét vizslatta. A temető volt arra – nagyobb része a templomépület mögött terült el, de az udvarban is lehetett látni sírokat. Ibrahim korát meghazudtoló fürgeséggel indult el abba az irányba, a fia alig bírta követni.

Fura temető volt: olybá tűnt – mutatta Szinánnak Ibrahim –, mintha az idők során változtak volna a temetkezési szokások. A belső, régebbi részein kereszt alakú fejfák sorakoztak, azután azokat egyre sűrűbben váltották föl köhalmok, amelyek mérete kifelé haladva nőtt. Azokat a sírokat pedig, amelyek inkább az udvaron sorakoztak, mint a templom mögött, és szemmel láthatóan a legfrissebbek voltak, mind szélteben, mind hosszában már akkora köhalom borította, hogy akár egy lovas is ellepett volna állatával együtt.

Vagy lehet, hogy nem a szokások változtak, hanem azok alatt a halmok alatt egyszerre több ember nyugodott? Mielőtt azonban Szinán ezt megkérdezhette volna az apjától, amaz sarkon fordult, és elindult a templom felé. Csukva volt az ajtó, de a kilincset le lehetett nyomni. Ibrahim belépett. Sötét volt, és hideg.

Szinán szélesre tárta az ajtót, ám így se jutott be több fény.

– Hozz egy fáklyát – utasította az apja.

Mikor a fiú visszatért, az apját már néhány lépéssel beljebb találta. Ibrahim átvette a fáklyát, és a földre irányozta a fényét. Nem sokkal előttük, a padlón három ember feküdt. Egy a hátán, kettő hason. Szinán a megdöbbenéstől fölkiáltott, és kihúzta övéből a rövid, görbe kardot. Az apja is a fegyvere után kapott, aztán megállt a mozdulatban. A földön fekvő emberek mind halottak voltak. Ibrahim átadta a fáklyát a fiának, és leguggolt, hogy jobban lásson. Nem lehetett megállapítani, hogy mikor haltak meg, mert bár bőrük már hártavékonyságúra aszott, azt épp úgy kicserezhette a hegyi szél is, mint a halál óta eltelt idő. Ráadásul a templom kriptalevegője jócskán lassíthatta a bomlás folyamatát.

Körülöttük itt-ott tócsányi foltok sötétlettek. Nem csupán a padlón, de a halottak ruháin is. Ibrahim rájuk mutatott. Szinán odapillantott, és rögtön tudta, hogy száradt vér. Hátrébb hőkölt, ám a halottak feketéllő, vigyorba torzult arcáról nem tudta levenni a tekintetét.

– Nem a mongolok voltak – mondta csendesen Ibrahim.

Fölállt. Visszavette a fáklyát, a magasba emelte, még egyszer körbenézett. Aztán megfordult és sebes léptekkel elindult kifelé. Csak most kezdte érezni, hogy odabent mennyire fojtogató és bűzös a levegő.

Mindenki ezekről beszél

Egy áprilisi reggelen Vadastus atya különösen rossz kedvűen ébredt. Persze, vidámságra és jó kedvre az utóbbi időben vajmi kevés oka volt: ez a tél is, csakúgy, mint az előző, alig akart véget érni, aztán amikor nagy nehezen engedett a jégpáncél, és megkezdődött az olvadás, napokon keresztül vigasztalhatatlanul zuhogott az eső; mire az idősök rögvest azt a harminc évvel ezelőtti két, akkor végtelennek tűnő esztendőt kezdték emlegetni, amelyekben megállás nélkül esett, de úgy, hogy amerre a szem ellátott, minden egyetlen, hatalmas, végtelen sár-tengerré változott, lehetetlenné téve a munkát a földeken, és megfosztva ezáltal az embereket az élelemtől. Szerencsére az eső ezúttal pár nap után elállt, azonban így is jócskán eláztatta a földeket, ami azt eredményezte, hogy akár az elmúlt években, ismét elcsúsztak a munkákkal – vagyis újra kevesebb lesz a termés, és ami lesz is, azt magas árakon fogják adni az éhínségből mindig hasznot húzni kész kereskedők.

– Nehéz esztendőnek nézünk elébe megint – mondta mérhetetlen keserőséggel Vadastus atya a barátjának, Arnulf Geisslernek, aki udvari lovagként szolgált a Meise szélén magasodó vár parancsnokának keze alatt. – Mennyei Atyánk idén is próbára tesz bennünket.

Régi barátság fűzte össze Vadastus atyát Arnulffal: sok-sok évvel korábban együtt apródskodtak a várban. Aztán az ifjú Vadastust elhívta szolgálatára az Úr – a család hathatós támogatásával, hiszen nem lehetett az utódok között a végtelenségig szétaprózni az amúgy is kicsiny birtokot; Arnulf Geissler pedig, ugyancsak legkisebb fiúként szintúgy nem számíthatott arra, hogy komolyabban részesüljön familiájának javaiból, így hát miután az apróságból kiöregedett, lovagként szolgált tovább a várurat. Vadastus azt követően, hogy végigjárta az egyházi létra minden fokát, visszatért Meise-be, s átvette az ott éppen atya nélkül maradt nyáj vezetését. Néhány év kitérőt követően följújíthatta a régi barátságot Arnulffal.

– Csak azt tudnám, miért? – háborgott Arnulf Geissler. – Nem vezekeltünk talán épp eleget? Olyan keserves időket élünk, a legöregebbek se emlékeznek ilyen évekre. Nincs háború, mégis hullanak az emberek, akár a legyek. Ugyan miért? Mit vétettünk, hogy ennyit kell bűnhődnünk?

– Isten szándékai földi szemekkel nézvést kifürkészhetetlenek – jelentette ki Vadastus atya. – Azon túl pedig azt is tudjuk, hogy az apák bűneikért a fiúk lakolnak meg. Nem biztos tehát, hogy amiért most megbűnhődünk, azok a mi bűneink. Akár évszázadokon keresztül húzódtatott a bűnök sora, miközben Mennyei Atyánk arra várt, hogy az emberek észbe kapjanak, és kitántorogjanak a Sátán karjai közül. Nem kaptunk észbe, az Úr pedig úgy döntött, hogy ha mi magunktól nem találunk a helyes útra, akkor ő majd vezet bennünket reá, persze, miután megbüntetett.

– De engem például miért? – mormogott rendületlenül Arnulf. – Én mit követtem el? Semmi olyat nem tettem, amiért általad vagy az előző atya által nem leltem feloldozást. Nem különben azok, akik éjt nappallá téve, megfeszített erővel dolgoznak a földeken: a bűnnek még csak a gondolata sem fogan meg a fejükben, az Úr mégis ezeket az embereket veri meg a legjobban azzal, hogy éhínséget hoz reájuk, és megfosztja őket a javaiktól.

– Ne mondj ilyet, Arnulf, ez istenkáromlás! – figyelmeztette Vadastus atya a barátját. – Nem tudjuk, Mennyei Atyánk mit miért tesz. Nem tudjuk, de hinnünk kell, hogy jól cselekszi, hiszen szeret bennünket, és csakis jót akar nekünk. Mint ahogy azt se tudjuk, hogy mit tart ő bűnnek, amiről mi esetleg nem is gondoljuk, hogy az. Sokszor nem is ismerjük a legtitkosabb gondolatainkat és vágyainkat, ő azonban még azelőtt tud róluk, hogy megszületnének bennünk. Azt pedig, mint mondtam, csak ő tudja a legjobban, hogy apáink mit követtek el ellene és egymás ellen, amiért most bennünket, a fiúkat büntet meg.

– S mit gondolsz, meddig tart a büntetés?

– Nem tudom. Ezt földi halandó nem is tudhatja. Annyi bizonyos, hogy túrnunk kell. Szelíden, alázattal. Még akkor is, ha a java esetleg csak ezután jön.

– A java csak ezután jön? Miért, gondolod, hogy lesz rosszabb is ennél, amikor már most is éheznek, betegek és tömegével halnak meg az emberek, és akinek van valami vagyona, az se lehet bizonyos a dolgában, hiszen bármikor koldusbotra juthat?

– Lehet, hogy lesz még rosszabb is, Arnulf. Ismétlem: Isten útjai kifürkészhetetlenek. Nekünk viszont túrnunk kell a megpróbáltatásokat, hiszen ezzel igazoljuk azt, hogy elfogadjuk a büntetését, és megjavulunk.

Vadastus atya később többször is föltette magának azt a kérdést, hogy vajon miért is csúszott ki a száján az, hogy „a java még csak ezután jön”. Akárhogy erőltette magát, nem tudott rájönni, mi vezette erre a kijelentésre, így hát egy idő után egyre inkább hajlott arra, hogy ez a gondolat nem az övé volt, hanem valami, vagy inkább valaki sugallta neki. Ebbe azonban már nem mert mélyebben belegondolni, noha tudta, hogy bizonyos embereknek az Úr jelezni szokta szándékait. Nem föltétlen szavak formájában, hanem úgy, hogy akinek van füle az efféle kinyilatkoztatásokra, az meghallja. Önmagát eleddig nem sorolta a kiválasztottak közé, ám mivel az Úr előtt mindenki egyforma súllyal esik latba, végtére is nem tartotta kizártnak, hogy akár az égből is üzenhettek neki – amikor aztán idáig jutott a morfondírozásban, elpirult; Vadastus atya ugyanis végtelenül szerény ember volt, így hát a sugallat lehetőségéről nem is beszélt senkinek, még Arnulfnak sem: nem akarta, hogy kérdés és önteltség gyanújába keveredjék, nem beszélve arról, ha esetleg téved, és érdemtelenül emeli magát azok közé, akiknek az Úr ténylegesen, bizonyíthatóan üzent.

Azt azonban fontosnak tartotta, hogy beszámoljon gyerekkori cimborájának arról a levélről, ami miatt azon az áprilisi reggelen a szokottnál is rosszkedvűbben ébredt. Délután érkezett, váratlanul, hiszen Vadastus atya csak a püspökségről szokott leveleket kapni, már amennyiben az utasításokat és a rendeleteket levélnek lehet tekinteni. Ez azonban nem onnét jött. Már a külleme is egész másmilyen volt: finom, szépen vágott papír, bőriszakba rejtve – a pecsét törött volt rajta, amin Vadastus atya nem lepődött meg, nyilván a várban, ahová a levelek eredetileg beérkeznek, szintén feltűnt, hogy ez nem szokványos küldemény, kinyitották, hátha pénztalvány vagy valami más fontos dolog van benne, ám mert effélét nem találtak, visszatették a bőriszakba, és a futárt továbbküldték a plébániára.

Pedig fontos dologról szólt a levél. Vadastus atya egy másik régi barátja, bizonyos Robert írta, akivel akkor ismerkedett meg, amikor elkerült Meiséből: együtt mászták meg az egyházi hierarchia első lépcsőit. A szemináriumban egymás mellett volt az ágyuk, úgyhogy bőven volt idejük beszélgetni – már amennyire a szigorú tiltások mellett lehetett –, s Robert most azért írt váratlanul neki, mert, mint fogalmazott, egynémely hírek nyomán eszébe jutott, hogy annak idején, éjszakánként, a szemináriumi háló sötétjében suttogva igen sokszor megvitatták egymás között a világ furcsa és az emberi elme előtt érthetetlen dolgait. Robert messze került Flandriától, és egészen magasra jutott ama bizonyos lépcsőkön is: Avignonban, a pápa udvarában szolgált, ráadásul ösztönszerű személyes szolgálatában állt. Vadastus hosszú esztendőkön keresztül nem is hallott felőle, úgyhogy amikor ezen a tavaszi délutánon a levél végére pillantva örömteli döbbenettel olvasta Robert nevét, biztos volt abban, hogy régi barátja nem csak úgy, indok nélkül üzent, hanem valami lényegesről akart beszámolni.

– Azt írta – mesélte ezen a különösen nyomasztó és rossz kedvű reggelen Arnulf Geisslernek a vár egyik toronyszobájában –, hogy messze, Indiában, de más tartományokban is, furcsa események zajlottak nemrégiben. Először az történt, hogy napokon keresztül békák, kígyók, gyíkok, pókok és más szörnyűséges teremtmények hullottak az égből, de úgy, hogy ki se lehetett lépni a házakból, mivel ezek a förmedvények térdmagasságban nyüzsögtek az utcákon mindenfelé. Aztán amikor végre-valahára eltűntek, irtózatossá vált a kerekedett, akkora, hogy az égbolton keresztül-kasul villódzó óriási villámok tüzeket gyújtottak a földeken és a

városokban, amelyeket még az égből lezúduló kötömbnyi jégdarabok és az utána következő áradás sem tudott eloltani.

– Honnan tud ezekről a te barátod? – szakította félbe Vadastus atya beszámolóját Arnulf Geissler.

– Kereskedők hozták a híreket Itáliába, ahonnét eljutottak aztán Avignonba is. A pápai udvarban állítólag hónapok óta mindenki erről beszél. Hanem hallgasd tovább, Arnulf, mert ezzel még nincs vége! Ugyanis amikor a vihar elvonult, hatalmas füstfelhő érkezett az óceán felől, ami mindent ellepett, és nem csak olyan sűrű volt, hogy nem lehetett keresztüllátni rajta, és eltakarta a Napot, hanem meg is mérgezte a levegőt.

Arnulf jelentőségteljesen hümmögött, végül, noha néhány pillanatig úgy tűnt, mintha mondani készülné valamit, nem szólt semmit.

– Így hát azoknak – folytatta Vadastus atya –, akik megmenekültek a tűzvihartól, meg a csúszómászó férgek támadásától, következő csapásként a méreggel teli levegő pusztításával kellett szembenéznük. Igen kevesen voltak képesek erre, ugyanis nem sokkal azután, hogy a füstfelhő az óceán felől a szárazföld fölé érkezett, ezrével kezdtek hullani az emberek. Akik beszippantották a mérget, rövidesen keserves kínok között vergődve vesztették el nyomorúságos életüket. De azok is meghaltak, akik ápolni és gyógyítani próbálták a mérgezteket, nem beszélve azokról, akik a hirtelenjében megsokasodott tetemeiket hantolták el. Egyesek szerint a méreg annyira ellepett mindent, hogy ha valaki csupán ránézett a betegekre vagy a hullákra, pár nap múltán azt is ledöntötte a magas láz, szörnyű kelések lepték el a testét, és rövidesen ő is a holtak számát szaporította.

Vadastus atya elhallgatott. Halálos csönd telepedett köréjük: egyszeriben nem hallatszott föl hozzájuk a várudvar lármája, és a lépcső sem döngött a szolgák sietős lépteitől. Még a szű is elhallgatott a toronyszobai bútorokban. Arnulf Geissler úgy érezte, mintha fojtogatná valami. Mintha egy nehéz marok nyomná a mellkasát, vagy mintha itt is elnehezülne a levegő.

Az ablak felé pillantott, ahol Vadastus atya állt. A félhomályban nem látszódtak a pap arca és vonásai, csupán görnyedt alakja, ahogy a kívülről éppen hogy beszűrődő fényben böngészi a levelet, hátha talál még olyasmit benne, amit nem mondott el, és érdemes volna a barátjával megosztani.

– Arról nem ír, hogy mi okozta ezeket a bajokat? – törte meg Arnulf a csendet.

Vadastus atya nem nézett föl a levélből, úgy válaszolt:

– Az én Robert testvérem szerint az történhetett, hogy a tenger összeveszett a Nappal, és az óceán fölött összeverekedett vele. Ennek a harcnak aztán halak tízezrei estek áldozatul, akiknek bomló tetemeiből mérges gőzök szabadultak föl, ezek együttesen alkották azt a felleget, amely elindult gyilkos útjára a szárazföld felől. Robert legalábbis azt írja, hogy így magyarázzák a történeteket Avignonban.

– Elfogadható magyarázatnak tűnik – biccentett Arnulf. – Eszerint a békák és a többi férgek a Nap és a tenger harcából keletkezett vihar nyomán hullottak a földre, csak úgy, mint a tűzvihar és a jégtömbök. Arról azonban nem ír semmit, hogy hová lettek azok a haltetemek, amelyek bomlása megmérgezte a levegőt?

– Nem – rázta a fejét Vadastus. – Föltehetően a tenger mélyén maradtak. Vagy talán a vihar fölkapta azokat is, és másutt szórta le. Erről nem ír Robert, ám tudjuk, hogy időnként halak hullanak az égből.

Vadastus atya összehajtogatta és a csuhájába rejtette a papírt.

– Mindez összevág azzal, amit az Úr haragjáról mi is nap mint nap megtapasztalunk. Most a pogányok földjén sújtottak le villámai, de ki tudja, nálunk mikor csapnak le?

– Néhány nappal ezelőtt én is különös híreket hallottam – mondta a lovag. – Egy leuveni kalmártól, aki nemrégiben érkezett Genovából haza. Itt szállt meg nálunk, a várban két éjszakát. Azt mesélte, hogy Genovában, a kikötőben arról beszélnek a hajósok és az ottani kereskedők, hogy Indiában és Kínában sorra, egymás után pusztulnak el az emberek, és a

városok utcáin halottak tízezrei hevernek szerteszét. Vannak olyan helyek, ahol rövid idő alatt egész tartományok néptelenedtek el.

– Azt mondtad, hogy Indiában? – kérdezte Vadastus atya.

Arnulf bólintott:

– Igen, ott. Meg a többi országban is, arrafelé. Mindez pedig egybevág azzal, amit ebben a levélben olvastál. A leuveni kalmár szerint a genovaiak nem tudták megmondani neki mindennek az okát, de lám, a te Robert barátod üzenetéből ez is kiderül. Most már tudjuk a magyarázatot.

Vadastus atya ellépett az ablak mellől. Megállt Arnulf Geissler előtt. Ahogy fölemelte a jobb kezét, és intőn kiegyenesítette a mutatóujját, a lovag számára egy pillanatig úgy tűnt, mintha nem is a gyerekkori barátját látná maga előtt. Hanem valaki mást. Olyat, akit nem lehet megnevezni.

– Meglátod, Arnulf, előbb vagy utóbb, de egyszer ide is elér.

Nem sokkal később lent, a várudvaron megszólalt egy kakas. Rekedt kiáltása végre megtörte a hosszú percek óta rájuk nehezedő csöndet.

Méreg lesz a testében

Nem lehetett igazságot tenni afelől, hogy ki kezdte, vagy hogy miként kezdődött, hiszen mindenki mást és mást mondott az övéinek. Nem mintha ennek különösebb jelentősége lenne: legföljebb az események minél hívebb követése lehet az az érv, ami miatt a kérdést érdemes volna mélyebben boncolgatni; a végkifejlet szempontjából azonban biztosan állíthatjuk, hogy a válasz érdektelen. Az utak a legkülönbébb indokok és okok mentén is ugyanoda vezetnek. Mahmud, a kaffai muszlim kereskedők legtekintélyesebbje, mondhatni, vezetője, mindenestre a következőképpen beszélt el az eseményeket Szaraj városában, a Volga folyó partján Dzsanibég nagykának, az Arany Horda urának:

A keresztények és a muszlimok igen régóta jól megvoltak egymással Kaffa városában, valamint a hozzá tartozó, környező településeken. A keresztények elsősorban a tengeren kereskedtek; naponta érkeztek hajók Kaffa kikötőjébe, ahol folyamatos volt a sürgés-forgás, a rakodás, a pakolás, állandóan nyüzsgött a nép. A szárazföldi kereskedelem ellenben inkább a muszlimokhoz kötődött, akik hosszú karavánokat indítottak útnak a szélrőzsa minden irányába. Egyszóval, senki nem zavarta a másik dolgait. Persze, abban, hogy a béke és nyugalom hosszú időn keresztül fennállt, nyilvánvalóan az is szerepet játszott, hogy a két fél keveset érintkezett egymással, többnyire külön üzleteket bonyolítottak, s noha természetesen időnként egymással is kereskedtek, olyankor is megmaradtak az éppen hogy szükséges kapcsolatok szintjén. Nem mintha ezen túl lett volna bajuk egymással, csak hát jobb nem bolygatni a másik dolgait, nehogy tűzzé lobbanjon a parázs.

A keresztények heves természete csöppet sem ismeretlen senki előtt („Erről te is nyilván épp eleget hallottál, nagy jó uram” – jegyezte meg Mahmud), így hát semmi csodálkoznivaló nincs azon, hogy egyikük, egy Paolo nevű, különben meglehetősen vékony dongájú, kese hajú ifjú szemet vetett Sabannak, egy köztisztelőben álló, derék, jó módú kereskedőnek Leila névre hallgató szépséges leányára. Az ilyesmi sose jó – magyarázta Mahmud a nagykának –, nem véletlen Kaffában az elkülönülés: nem szabad bizonyos helyzetekbe belekeveredni, hiszen hamarosan olyan dolgokhoz ér az ember, ahonnan nincs megállás, se visszaút. Ezt a szegény Leilát sem arra nevelte tisztességben, becsületben megőszült apja, hogy egy hitetlen kutya bujaságainak tárgya legyen. Ez persze Paolót egyáltalán nem érdekelte. Ki tudja, hol pillanthatta meg a leányt, az apja kincsként őrizte és rejtegette, ennek ellenére Paolo mégis meglátta valahol, és ahogy mondani szokás, azonnal beleszeretett. Már ha lehet egyáltalán ez esetben szerelemről beszélni, hiszen az ifjak hajlamosak összetéveszteni a pusztá vágyakat akár a legnemesebb érzelmekkel is.

Paolo családja régi kaffai dinasztia, ősei még az első genovaiak között érkeztek a Fekete-tenger partjára, úgyhogy mind az apja, mind a fivérei, jól ismervén a helyi szokásokat és az illetet, óva intették ezt a keményfejű és mohó fiút attól, hogy vágyainak tárgyával közelebbi ismeretséget keressen. Ám Paolót nem lehetett visszatartani. Szüntelenül a jó Saban háza körül ólálkodott, s hogy, hogy nem, egy idő után alkalma is nyílt Leilával nem csak beszélni, de találkozni is. Ebben persze a megvesztegetett szolgák is bűnösök, akik miután szélesre tartották a markukat, és megkapták, amit kértek, beengedték az ifjút Saban házába. Pedig a derék kereskedő gyanakodott Paolóra, többször látta őt a háza körül, egyszer számon is akarta kérni, hogy mit keres ilyen sűrűn errefelé, ám amaz nem hallgatta meg, gyáva nyúl módjára elszaladt. Saban szigorúan meghagyta a szolgáknak, hogy figyeljenek oda, nehogy Paolo bármit is tehessen – ám sajnos hibát követett el, amikor megbízott emberei hűségében. Persze, minderre már csak akkor döbbsent rá, amikor Leila zokogva, a földön csúszva bevallotta neki, hogy állapotos.

Az öreg Saban szörnyű haragra gerjedt. Első dühében rögtön kitagadta és elüldözte házából a lányát, amit aztán keserves sírások és gyász közepette később megbánt, habár mindenki, így ő maga is tudta, hogy nem tehetett másként. Haragja utána a szemtelen és mohó ifjú felé fordult. Összegyűjtötte fivéreit és barátait (valamint voltak olyan igazhitűek is Kaffában, akik a történeteket hallván ismeretlenül is csatlakoztak hozzá), s legott Paolo apjának házához vonultak, ahol követelték, hogy azonnal adják ki nekik ezt a sem Istent, sem embert nem ismerő gyalázatos alakot, aki önnön vágyainak és önzésének engedve képes volt leszakítani Kaffa egyik legszebb virágát. Paolo családja azonban nem engedett a kérésnek, annak ellenére sem, hogy mint említettük, jól ismerték a helyi szokásokat, úgyhogy tisztában voltak azzal, hogy a fiú bűnt követett el, és vétett a helyi törvények ellen. Nem adták ki őt akkor sem, amikor Saban és fiverei és barátai immáron kövekkel, parittyákkal és lándzsákkal fölszerelkezve vonultak a házhoz, és valósággal megostromolták azt. A hitetlenek azonban jobb harci eszközökkel voltak fölszerelkezve, mint az igazhitűek, így hát visszaverték az ostromot, aminek az lett a vége, hogy sok-sok esztendőnyi béke és nyugalom után újra vér folyt Kaffa utcáin.

– Nekünk pedig el kellett jönnünk onnét, ó, hatalmas kán – fejezte be az elbeszélést Mahmud –, abból a városból, ahol a családjaink időtlen idők óta laknak. A hitetlenek ugyanis, mi tagadás, többen vannak nálunk, ezáltal otthonaink biztonságát fenyegették, azzal pedig mit sem törődtek, hogy mi állunk az igaz oldalon. Összeszedtük mindazt, ami mozdítható, és fájó szívvel elhagytuk Kaffát. Hosszú út van mögöttünk, ó, nagykán, de tudd meg, hogy az adott nekünk kitartást és erőt, hogy tudtuk, hogy bízhatunk a te irgalmadban és erős karodban, és hogy majd te vissza fogod adni nekünk a házainkat és a városunkat, a hitetlen kutyákat pedig elűzöd onnét, hogy végre megszabaduljunk egyszer s mindenkorra tőlük.

Dzsanibég végighallgatta a kaffai kalmárokat, de nem adott rögtön választ: szokásához híven néhány napig várakoztatta őket. Ám aki ismerte a nagykánt és az udvari tradíciókat, tudhatta, hogy a késlekedés egyáltalán nem a bizonytalanság jele. Dzsanibég korábban már kétszer is nekifutott Kaffának, mindkét alkalommal sikertelenül, amire az ostrom akkori elszenvedőiként jól emlékeztek Mahmud és társai is. Tudták, hogy a kettős kudarc arra ösztönzi Dzsanibéget, hogy a tekintélyén esett csorbát kiküszöbölendő harmadjára is megtámadja a várost. Így hát nyugodtan várakoztak, és csöppet sem lepődtek meg azon, amikor négy nappal a meghallgatásuk után Mahmudot és néhány másik férfit magukhoz rendelt a kán egyik vezíre, Szajban, és közölte velük, hogy kérésük meghallgatásra talált: a Fényességes Nagyúr úgy döntött, hogy megbünteti a keresztény kutyákat, egyúttal pedig végleg megszabadítja tőlük a tenger mellékét.

Mahmud és társai hasra vágták magukat a nagykán képében tetszelgő vezér előtt, a szállásukra visszatérőben pedig már azon tanakodtak, hogy vajon melyik a jobb megoldás: ha az ostromló sereggel együtt térnek vissza városukba, vagy inkább megvárják a hadak elvonulását és a fosztogatás végét. Afelől ugyanis szemernyi kétségük nem volt, hogy a mongol támadás sikerrel jár: erre nem csupán Dzsanibég harcosainak kardjai és íjai jelentettek garanciát, hanem az is, hogy a mongolok mellett állt és jókora pénzekkel támogatta őket Velence, jobban mondva a tenger menti Tana városában élő velencei közösség, akiknek régóta csípte a szemét a genovaiak jelenléte, és igyekeztek minden lehetséges eszközt megragadni, ami csak eltávolíthatta a környékről a kellemetlen vetélytársat.

A nagykán nem késlekedett: néhány hét alatt összeszedte legjobb harcosait, és elindult a Krím-félsziget irányába. Mahmudék némi tanakodás után a sereg végén, attól valamelyest lemaradva követték. Erőltetett menetben, rövid időn belül elérték a tengerpartot. Tana városának közelében pár napra letáboroztak. Dzsanibég itt fogadta az őt fölkereső velencei küldöttséget, akik – ahogy azt előre tudni lehetett – nem üres kézzel érkeztek: vastagon megtömött pénzes iszákokat borítottak a nagykán elé, azzal, hogy még ennél is többet fognak adni, amennyiben a Fényességes Nagyúr sikerrel jár, és kifüstöli a genovaiakat a Krím-félszigetről.

– Nem kétség, hogy a Nagyúr győzni fog – jelentette ki a nagykán képében szónokló Szajban vezír. – Nem csak hogy övé a világ legerősebb és legfélelmetesebb serege, de vele vannak az égiek is. Épp elég borsot törtek már az orrunk alá ezek a fölfuvalkodott, szemtelen férgek, itt az ideje, hogy az eddigi játszadozás után végre megbüntessük őket.

A küldöttek azonban nem csupán pénzt, rossz híreket is hoztak: arról is beszéltek a vezírek, a beglerbég és nagykán előtt, hogy a tengerparton felütötte fejét a döghalál, a rettenetes betegség, amely a kereskedők és a hajóskapitányok értesülései szerint eddig innét keletebbre, messzi tartományokban tombolt, mostanra azonban, úgy látszik, ide is elért.

– Az emberek lágyékán vagy a hónuk alatt daganatok támadnak – magyarázták a velenceiek a kór tüneteit –, amelyek néha akkorára nőnek, akár egy tojás. Ezt a daganatot bubónak szokták nevezni. Közben fekete vagy sötétvörös foltok jelennek meg a karon, a lábakon, és egyéb helyeken. Amikor pedig ezek a foltok egyre nagyobb számban lepik el a testet, már csak pár nap, és a beteg keserves kínok között meghal.

Dzsanibég és vezírei borzadva hallgatták a beszámolót, noha a dolog nem volt ismeretlen előttük sem. Ők is hallották a híreket a más országokban tomboló ragályról, amely egyebek mellett azokon a helyeken is pusztított, ahol Dzsingisz kán utódai, a hajdani nagy, ám azóta darabokra hullott birodalom örökösei uralkodtak. Igaz, Dzsanibég országát, az Arany Hordát eleddig elkerülte a kór. „Meglepődni ugyanakkor nem kell – jelentette ki a küldöttek meghallgatását követő hadi tanácscon a legfőbb vezír, Orda beglerbég. – Ha itt van a döghalál, hát itt van, nem érhetett bennünket váratlanul. Ez legfőljebb annyit jelent számunkra, hogy nem tétovázhatunk, sietnünk kell a város bevételeivel, mielőtt a kór a seregben is fölűti a fejét.”

Nem tudták meglepni a kaffaiakat. Azok számítottak rá, hogy két sikertelen ostrom után Dzsanibég harmadjára is vissza fog térni, seregének jöttét pedig megelőzték az előle menekülők, akik a Kaffához tartozó kisebb kereskedőtelepekről futottak be a városba. A külső kerületeket kiürítették, aki tudott, csak úgy, mint az előző támadások alkalmával, behúzódtak a fellegvár vastag falai mögé. Úgyhogy amikor a mongolok megérkeztek, a város körül jobbra csupán elhagyott házakat és kipakolt raktárakat találtak, amelyeket, biztos, ami biztos, felégettek – hiába rimánkodott haját tépve Mahmud, hiába magyarázta a vezíreknek, hogy azok között olyan is akad, ami nem a hitetleneké, hanem derék, becsületes igazhítű kalmárok tulajdonában van, sőt azok közül nem egy most is ezekben a házakban tartózkodik, a vezírek nem törődtek a siralmaival. Ha már idehívta őket – mondták neki –, hagyja, hogy elvégezzék a feladatukat, mégpedig úgy, ahogy azt ők jónak tartják, bízza csak rájuk a háborúskodást, legfőljebb majd annak végeztével a békét megbeszélhetik.

Hiába zokogott és átkozódott Mahmud, valamint kísérete, Kaffa külvárosai rövidesen a lángok martalékaivá lettek. Hanem a fellegvárral nem bírtak a támadók. Azt vastag, erős kőfalak vették körbe, amiket hiába próbáltak többször is fölgyújtani, nem fogott rajtuk a tűz. Folyamatosan hordták a falak alá a szalmát és a fát, állandóan rakodták a máglyákat, azonban csupán annyit értek el vele, hogy hamarosan akkora füst gomolygott a város fölött, hogy nem látták a célpontot sem. A falak viszont meg se repedeztek a forróságtól, ha pedig a fából ácsolt katapultokkal égő bálákat jutottak a falak mögé, azokat a bent lévők vagy visszadobálták, vagy azonnal eloltották.

Teltek a napok, és nem tudtak egy lépést sem előrébb haladni. A környéken már kifosztottak mindent, ami kifosztható, és fölgyújtottak mindent, amit föl lehetett gyújtani. Egyedül a fellegvárhoz és az annak közvetlen védelme alatt álló kikötőhöz nem tudtak hozzáférni. A nagykán minden este hadi tanácsot tartott, ám egyik vezír sem tudott épkezléb ötlettel előállni az ostrom folytatását illetően. Az egyetlen dolog, amit estéről estére hajtogatni tudtak, az volt, hogy nem szabad visszavonulni, addig kell itt maradni, amíg meg nem büntetik a hitetlen kuttyákat – amennyiben másként nem megy, ki kell őket éhezteni. Ez viszont csak úgy volna kivitelezhető, ha a tenger felé is kiterjesztenék az ostromgyűrűt. A Fényességes Nagyúr már éppen arra készült, hogy üzenjen a Tanában lévő velenceieknek, hogy ne csak várjanak ölbe

tett kézzel a koncra, hanem tegyenek is érte valamit, jöjjenek és a hajóikkal zárják körbe Kaffa kikötőjét, vágják el a tengeri utánpótlásvonalakat, amikor az egyik esti hadi tanács előtt Orda beglerbég a vezíreket jócskán megelőzve lépett a sátrába, és a szokásos üdvözléseket követően közölte, hogy:

– Hatalmas nagykán, seregek vezére, világ ura, rossz hírt kell tudatnom veled: itt van az, amitől mindnyájan tartottunk, a táborunkban is megjelent a döghalál.

Dzsanibég végigsimította hosszú bajuszát, kicsit előrébb dőlt tábori trónján, aztán a hegyes szakállát kezdte piszkálgatni.

– Hányan haltak meg eddig? – kérdezte, miközben a tekintete a távolba meredt.

– Pontosan még nem tudom neked megmondani, nagyúr. Egyelőre csak a bégektől hallottam innen is, onnan is, hogy többen megkapták már a kórt. Azt mondtam mindenkinek, hogy ne beszéljenek róla, tartsák titokban, amíg lehet, ám nem hiszem, hogy sokáig lehet titkolózni, ahogy múlik az idő, úgy fognak sokasodni a halottak.

– Biztos vagy benne, hogy a döghalálról van szó?

– Egészen biztos vagyok, hatalmas kán. Ugyanazok a tünetek, mint amiket a tanaiak is elbeszéltek. De nélkülük is tudjuk, hogy néhány esztendő óta micsoda vész söpör végig a halhatatlan Dzsingisz hajdani birodalmán. Azt mondják, Kínából indult, onnét terjedt szerteszét. Hát most mi is találkoztunk vele.

– Nem kerülhettük el – ezt már valamivel később, a hadi tanácson jelentette ki Dzsanibég, aki Orda javaslatával szemben úgy döntött: fölösleges titkolni azt, amit úgyse lehet sokáig rejtegetni. Voltaképpen még kapóra is jött neki a járvány, hiszen az ostrom folytatása semmi jóval nem kecsegtetett, viszont ha elvonulnak Kaffa falai alól, azt mondhatják, hogy nem a védők, hanem a betegség üldözte őket el. – Most már az a kérdés, mitévők legyünk. Folytasuk-e az ostromot addig, amíg harcosaink számát lepassztja a döghalál, vagy menjünk haza, várjuk meg a vész elmúltát, és térjünk utána vissza. Addigra a kór talán megritkítja az ittenieket is.

A nagykán inkább ez utóbbi felé hajlott, noha ezt se a beglerbégnek, se a vezíreknek nem árulta el. Amazok nem tudtak a kérdésben egyezsége jutni: volt, aki a visszavonulás mellett érvelt, volt, aki azt mondta, hogy hiába mennének, ha már itt a betegség, az úgyis jönne velük, akkor már fejezzék be, amiért jöttek, hívják ide a tanaiak hajóit, zárják le Kaffa kikötőit, és éheztessek ki a hitetleneket.

– Ha megtudják, hogy a döghalál ideért, nem fognak idejönni – mondta Orda.

Az ostrom folytatása mellett leginkább kardoskodó vezír, Dzsoszi erre ingerülten megrázta a fejét:

– Nem kérdés, hogy idejönnék-e vagy sem. Jöjjenek ide. Parancsoljuk meg nekik, különben őket is meg fogjuk büntetni. Ők is keresztények, a mi szemünkben ugyanolyan hitetlen kutyák, mint az itteniek.

– Hogyan terjed a betegség? – érdeklődött Toktamisz vezír.

– A sámánok szerint a levegőn keresztül – felelte Orda. – Aki megbetegszik, annak méreg gyűlik össze a testében. Az párologni kezd, és aki a méreg gőzét belélegzi, az néhány napon belül szörnyű kínok között meghal. Legalábbis igen kevesen gyógyulnak ki belőle.

Az aznapi, de a másnapi és az azutáni tanácskozáson sem jutottak dűlőre. Dzsanibég persze egyetlen szóval eldönthette volna a kérdést, ám ő is habozott dönteni. Hajlott volna a visszavonulásra, mivel félt a járványtól, ám legalább ugyanennyire tartott attól, hogy a kaffaiak harmadjára is túljárnak az eszén. Egy kicsiny város folyton megleckézteti a hatalmas nagykánt, a világ urát, a halhatatlan Dzsingisz utódját? Ez a szegény nem csupán az ő fejére hullana, hanem a birodalomra is.

A járvány közben föltartóztathatatlanul haladt előre. Már titkolni se lehetett volna: a bégek folyamatosan azt jelentették, hogy egyre több katonát dönt le a láz, majd amikor megjelennek rajtuk a jól ismert, rettegett kelések, semmi kétség nem lehet afelől, hogy a döghalál verte le

őket a lábukról. Sokan vért hánytak, másoknak fekélyes, bűzös fekete foltok lepték el a testét. A máglyákat, ahol a halottakat égették el, a fellegrvár falairól is jól lehetett látni. Egy idő után már nem is bírták az étetéssel, a hullákat egyszerűen bedobálták a tengerbe.

Ettől pattant ki az isteni szikra a nagykán fejéből. Amikor egyik nap Orda épp azt a vitát ecsetelte neki, mely két sáman között bontakozott ki arról, hogy a döghalálban meghaltak hulláinak a tengerbe dobása vajon megmérgezi-e a halakat, ami esetleg a sereg élelemmel való ellátását veszélyeztetné, Dzsanibég hirtelen azt kérdezte a beglerbegtől:

– Miért a tengerbe dobjuk a hullákat? Miért nem a falak mögé?

Orda csak egy lélegzetvételnyi időre hökkent meg, a következő pillanatban már tudta, hogy a Fényességes Nagyúr zseniális tervvel állt elő. Hiszen a kaffaiak valószínűleg még mentesek a járványtól, ha csak a madarak be nem vitték a kórt a városba a szárnyaikon! Amennyiben viszont a mérget kipárolgó hullákat bedobálják a fellegrvárba, a bentiek is megbetegszenek, egy legyöngült és pusztuló lakosságú várost pedig gyerekjáték lesz elfoglalni. A hullákat bedobálni ráadásul roppant egyszerű: ott vannak a falak előtt a katapultok, amikkel a gyűjtögetésnél kísérleteztek. Elbírnak azok egy embert is.

Éjjel, sötétben kezdték el csinálni, hogy a keresztények ne lássák, mi történik. Nem volt egyszerű embereket találni arra a feladatra, hogy föltegyék a hullákat a katapultra, a bégek ordítóása és fenyegetőzése, sőt egy-egy parancsmegtagadó nyilvános megkorbácsolása sem bizonyult elrettentő példának – az is szóba került, hogy az ellenszegülőket azonnal, a helyszínen lenyakazzák, ám ezt Orda elvetette, mondván, így is fogynak a katonák –, végül olyan megoldás született a beglerbég ötletére, hogy azok a már megbetegedettek töltötték be a katapultokat, akiken bizonyosan ott voltak a kórság jelei, de még volt bennük annyi erő, hogy képesek legyenek ezzel a feladattal megbirkózni.

Onnantól fogva felgyorsultak az események. A halálraítéltek fölrakták a tetemeiket a gépekre, megfeszítették, majd elvágták a köteleket, és a hullák berepültek a várfalak mögé. Nem sok: alig több, mint féltucat. Az őrszemek a falakon hallották, hogy az ostromlók valamiben mesterkednek, ki is lőttek néhány lángoló gyolccsal megtűzdelt nyílvesszőt, ám azok fénye kevés volt ahhoz, hogy lássák, mi folyik odalent. Hallották a tompa puffanásokat, ahogy valamik berepültek a fellegrvárba. Ám hogy mik voltak, az csak hajnalban derült ki számukra.

– Hullák – mondta csodálkozva egy Stefano nevű őrszem a bajtársának, aki éppenséggel az a bizonyos Paolo volt, őt ugyanis a családja kirendelte a falakra, mondván, ha már Kaffa nyakára hozta az ellenséget, akkor legalább az első vonalban harcoljon ellenük.

Kettőt egymás közelében találtak meg, az egyik hasra fordulva landolt a fellegrvár udvarán. Paolo hanyatt fordította, és belenézett az üveges, kifordult szemekbe.

– De miért lőtték be ide őket?

– Krisztusom, segíts! – robbant ki Stefanóból az őszinte félelem. Idősebb volt Paolónál, és valamivel többet tudott nála a világról. – Hagyd békén, hozzá ne nyúlj!

– Miért, mi a baj? – kérdezte Paolo, és valami ismeretlen eredetű, sötét sejtelen kezdett megfogalmazódni benne.

Stefano nem válaszolt. Hátrébb lépett, ám nem tudta levenni a tekintetét az utolsó fájdalmas görcsöktől eltorzult arcról, amelyről mintha egyenesen a halál nézett volna vissza reá.

Ekkor már Paolo is észrevette a gallér alól kikandikáló fekete foltokat.

– Úrjézus! – ordította, majd lerogyott, és a porba dugta a kezét.

Nem telt el hosszú idő, és a fellegrvárban lévők már szinte valamennyien tudták, hogy a mongolok a döghalálban elhunytak holttesteit lövöldözték be éjszaka a falak mögé.

Ismerték a kórt, ha csak hallomásból is, valamint a régiek följegyzéseiből, hogy a döghalál megmérgezi a levegőt, a halottak testéből pedig ömlik kifelé a láthatatlan méreg. A városban eddig egyetértő vélekedés volt arról, miszerint a kaffaiak Isten kegyeltjeinek mondhatják magukat, hiszen a falak nem csupán a mongolok nyilaitól és szablyáitól, de a dögvésztől is

megvédik őket. Amint azonban ezen a reggelen a fellegrvárba berépültek a megfeketedett hullák, a városban kitört a pánik.

Szegény Paolo is hiába próbált bárkihez közeledni, azonnal elfutottak előle, az apja is csak messziről ordított kétségbeesetten sivalkodó és segítségért könyörgő fiának, hogy maradjon ott, ahol van, épp elég bajt okozott Kaffa városának, lám, most a döghalált is szét akarja hinteni. Addigra azonban már sorra jöttek a hírek arról, hogy mások is megfogdosták a hullákat: az egyik pont egy ház ajtaja előtt landolt, s még az éjszaka arrébb tették a bejáratától, aztán csak világosban vették észre a szétfoszlott ruha alól kikandikáló, förtelmesen vigyorgó, tojás nagyságú daganatot.

A bubót – ahogy az okosok nevezték.

Nem volt más hátra, mint a menekülés.

A kikötőben napok óta útra készen állt tizenkét tengerjáró hajó, arra az amúgy nem nagyon várt eshetőségre, ha a mongolok mégis betörnének a vastag falak mögé, és hirtelen el kell hagyni Kaffát. Kevesebben fértek föl rá, mint ahányan távozni szerettek volna. Az emiatt kirobbant rövid, ám annál gyilkosabb kikötői csatározás hirtelenjében annyira megritkította a sorokat, hogy végül nem is maradt olyan sok keresztény Kaffában. Sergio Grimaldi kapitány, a vezérhajó parancsnoka fölhúzatta a horgonyt, és a kaffaiak hamarosan már csupán a tenger felől láthatták addigi otthonuk, szeretett városuk utcáit és házait. Aki viszont följutott valamelyik vízi jármű fedélzetére, legalábbis egy darabig boldog embernek mondhatta magát.

Aznap délután Orda jelenteni akarta a nagykánnak, hogy tizenkét gálya indult útnak Kaffa kikötőjéből, ezzel egy időben pedig eltűnt az őrség a falakról. Szabaddá vált tehát az út a fellegrvárba. Ám jelentését nem tudta elmondani: a Fényességes Nagyúr láztól leverten feküdt a sátra mélyén. Az egyik szolga szerint vért hányt.

Az idők végezetéig

A bizánciak sok furcsaságot megéltek már a birodalom addigi ezer esztendeje alatt, arra azonban a legidősebbek sem emlékeztek, hogy mikor esett meg utoljára, hogy egy miniszter üljön a birodalom trónján. Ráadásul úgy, hogy közben egyazon palotában lakott a vér szerinti uralkodóval, sőt mindennek tetejében még ugyanúgy is hívták, mint am azt: a felkapaszkodott, dölőfős nagyúr – háborogtak a bizánciak – nem átváltoztatta magát János néven császárra koronáztatni, csak azért, hogy ezzel is azt hirdesse, hogy jogosan viseli a koronát. Pedig hát a császári családhoz nem volt semmi köze, bár egyesek úgy tudták: női ágon rokona a Palailogoszoknak. Mások azonban ezt a szálat is tagadták, s azon a véleményen voltak, hogy Kantakuzénosz János az előző császárnak köszönhet mindent, aki közvetlenül a halála előtt bízta meg azzal, hogy a még javában gyermekkorú fia mellett ő legyen a régens, annak nagykorúvá válásáig ő irányítsa a birodalom ügyeit. Kantakuzénosz János nem több egy gátlástalan miniszternél – erősködtek a háborgók –, aki miután megtapasztalta a hatalom édes ízét, a törvényes uralkodó ellen fordult, és idegenek segítségével császárrá kiáltotta ki magát. A női ágról szóló mesét pedig azért terjesztik ő és a hívei, hogy a törvényteleniséget elkenjék valamelyest.

Törvénytelenység ide, fölkapaszkodott régens amoda, Kantakuzénosz János mellett fölsorakozott a hadsereg, ráadásként pedig a törökök, akik nem csak kinyilvánították, hogy szívesen látják ezt a nekik mindenben fejet hajtó embert Bizánc trónusán, de katonákat is adtak melléje. Ott voltak szép számmal akkor is, amikor Kantakuzénosz János megjelent a városban császári díszben, és a megannyi török kardot és lándzsát maga mellett tudván nagy kegyesen megengedte, hogy az ifjú V. János a palotában maradjon azután is, hogy ő trónra lépett. Ott voltak a törökök mindenütt, az utcákon és a tereken, mohón villogó szemekkel vizslatták az évszázados falakat és építményeket, komor arcuk sem tudta leplezni csodálatukat a gyönyörű város iránt. Na persze – próbálták vigasztalni magukat a bizánciak –, tulajdonképpen nem tettünk rossz lóra, hiszen a törökökkel jóban kell lenni, még mielőtt gondolnának egyet, és megjelennének a város falainál. Kantakuzénosz János jóban van velük, az egyik lányát odaadta a török szultánnak feleségül, egyelőre hát nincs ok aggodalomra az ezeréves birodalom jövője felől.

Noha csak suttogva mertek róla szólni, Kantakuzénosz János természetesen tudott arról, hogy ez idáig nem nyerte meg alattvalói szívét. Régens korában se nagyon kedvelték, legföljebb tisztelték a hatalmat, amit az elhunyt császár adott neki, és azután sem számíthatott a nép szeretetére, hogy idegen kardok segítségével trónra lépett. Egyelőre legalábbis – szokta mondani a fiának, Androkinosznak –, mert nem sokára eljön az az idő, amikor rádöbbennek arra, hogy a kemény kéz és a szigor előnyére szolgál ennek a fogyatkozó és jobbára a múltján merengő birodalomnak, itt, a pogányok torkában, ezekben a válságos időkben, amikor befelé csak kellő határozottsággal, kifelé pedig ügyes helyezkedéssel lehet elérni azt, hogy Bizánc újabb ezer esztendeig fennmaradhasson.

– Mindig az erősebb mellé kell állni – hozta Androkinosz tudomására egy okításra szánt beszélgetésük során VI. János. – Legalábbis addig, amíg kicsik vagyunk. Az erősebb mellé kell állni, de közben erősnek kell mutatkoznunk, nehogy amaz úgy gondolja, hogy ha már támogat, akkor végleg a magáévá is tehet bennünket.

Az efféle bölcsességeket nem csak szóban hangoztatta, de fontosnak tartotta leírni is őket. Még miniszter volt az előző császár szolgálatában, amikor Kantakuzénosz János jegyzetelésbe fogott. Ha valami fontos esemény történt a városban, vagy az udvar körül, avagy ha eszébe jutott valami magvas és fontos gondolat, azt néhány mondatban papírra vetette. Az évek óta folyamatosan gyarapodó, szépen megformált betűkkel teli lapokat egy ládában tartotta, amit mindenhol magával vitt. Akkor is nála volt, amikor Bizáncban felforrósodott a lába alatt a

talaj és menekülnie kellett; akkor is, amikor a törökökkel a háta mögött Trákiában császárrá koronáztatta magát; és persze akkor is, amikor a veje katonái visszahozták őt a birodalom fővárosába. Azt tervezte, hogy ha majd nyugodtabb napok következnek, összeállít a feljegyzéseiből egy könyvet, hogy a késői nemzedékek megismerjék és okuljanak azokból az eseményekből, melyek a Palailogoszok hanyatlása és a Kantakuzénoszok fölemelkedése idején történtek.

Ám a féltve nevelgetett fiú, Androkinosz, aki arra volt hivatott, hogy az új dinasztia éppen hogy gyökeret vert fáját szárba szökkenesse, hirtelen és váratlanul megbetegedett. Egyik nap még az Aranyszarv-öböl partján sétált, élvezte a még mindig ragyogó, de már nem annyira perzselő őszi napsütést, és figyelte, ahogy a Galata nevű városrészt lakó genovai kereskedők miként pakolják meg az egyárbocosokat, és indítják őket nyugat felé. Másnap már rossz kedvűen ébredt, s miközben az apja előadását hallgatta arról, hogy a török ellen behívott nyugati keresztény seregek miként pusztították el a várost több mint száznegyven évvel ezelőtt, fejfájásra és fáradtságra panaszkodott volna, amennyiben mert volna ilyesmit szóba hozni az apja előtt. Az ebédet mindenesetre gyomorbántalmakra hivatkozva kihagyta, délután pedig már azt jelentették a császárnak, hogy a trónörökös magas láz gyötri, a teste forró és verítékben úszik, ráadásul nem tud beszélni, megbénult a nyelve, csak a szemhéjai verdesnek, ahogy kétségbeesett tekintettel próbál segítséget kérni.

Kantakuzénosz János nem teketóriázott sokat: azonnal kivégeztette azt a két szakácsot, akik a reggelit készítették a fiának. Óránként jelentést kért a trónörökös állapotáról, és amikor este azt a hírt kapta, hogy a megkezdett kúra ellenére az tovább romlott, hiába bugyolálták be vizes lepedőkkel, a láz nem csillapodik, ráadásul Androkinosz ájulásszerű álomba zuhan, nem tud magáról, és arra se reagál, ha újabb hideg vizes lepedőbe csavarják, azzal a sejtéssel tért nyugovóra, hogy a fiát megmérgezték. Mégpedig ki más mérgeztette volna meg, mint a palota egyik hátsó épületében lakó társzászár, V. János, avagy sokkal inkább az anyja, az öreg császárné, akinek ármánykodásai miatt nem is olyan régen Kantakuzénosz Jánosnak el kellett menekülnie Bizáncból. Azóta persze látszólag megbékélt vele, és legalábbis úgy tesz, mintha elfogadná azt a helyzetet, miszerint imádott fiának osztozkodnia kell a trónon, ám VI. János nagyon jól tudta, hogy az asszony minden lehetséges eszközt megragad, csak hogy bosszút állhasson rajta. Úgyhogy mielőtt elnyomta volna az álom, Kantakuzénosz János elhatározta, hogy akár megéri a fia a holnapot, akár nem, reggel a leghívebb és legerősebb katonái élén be fog menni a Palailogoszok lakosztályába, és számon kéri az öreg császárnét. Még az is lehet, hogy akit ott találnak, mindet kardélre hányják. V. János életét esetleg megkíméli, csak azért, hogy ne tapadjon a kezéhez uralkodói vér, bár a Kantakuzénoszok jövője érdekében nyilvánvalóan jobb egy halott császár, mint egy száműzött trónkövetelő. Persze, sok múlik azon, hogy Androkinosz milyen állapotban lesz másnap, és várható-e javulás az állapotában, vagy hogy fölépül-e még egyáltalán.

Reggel az udvari orvos azt jelentette, hogy Androkinosz magához tért, ám beszélni változatlanul nem tud: szavak helyett artikulátlan, olykor üvöltéshez hasonló hangok törnek elő a torkán. A láz továbbra is megvan, mi több, hajnalban kétszer is vért hányt; ami azonban a legaggasztóbb – és az orvos itt suttogóra vette a hangját –: fekete foltok jelentek meg a karján és a lábán.

A császár összeresztette ennél a mondatnál. Rögtön tudta, miről van szó. A kereskedők és az utazók régóta beszélték, hogy a tengeren túl olyan vész tombol, ami elől sem elfutni, sem elbujdosni nem lehet. A konstantinápolyiak, ha nem is csendes beletörődéssel, de érezhető félelemmel várták, hogy náluk mikor üti föl a fejét. Bár már jó néhány évszázad eltelt azóta, a krónikák híven megőrizték annak emlékét, amikor a nagy Justinianus idején a város szinte teljes lakosságát kiirtotta a döghalál.

– Azt mondják, a tatárok földjéről jön, messze keletről – jegyezte meg még mindig csendesen az orvos, látván a császár komor arcát és felhős tekintetét.

– Nem – rázta a fejét VI. János. – Sokkal közelebbről: Szkítiából.

Az orvosnak esze ágában sem volt a császárnak ellentmondani, úgyhogy vita helyett azzal folytatta, hogy nem a trónörökös az egyetlen a városban.

– Az öböl túloldalán egyre sokasodnak a halottak. De már az innenső oldalon is fölbukkantak az áldozatok. A legfurcsább azonban, felséges uram, az, hogy a palotában ilyen hirtelen megjelent.

Kantakuzénosz János okos, művelt ember volt. Hogy a hamarosan megírandó történeti munkájához példát és ihletet szerezzen, gyakran lapozgatta a könyvtárban föllelhető régi krónikákat. Olvasta azokat a följegyzéseket is, amelyek a Justinianus idején tomboló vészről szóltak, úgyhogy ismerte a tüneteket, a kór lefolyását, s valamelyest tisztában volt a várható következményekkel.

– Mit gondolsz, fölépül a fiam?

Az orvos lehajtotta a fejét. A császár is nagyon jól tudta, hogy erre a kérdésre nem lehet okosan válaszolni. Ha az orvos esetleg azt mondaná, hogy nem, elkeseredettségében azonnal le fogja fejeztetni. Ha azt mondja, hogy igen, és Androkiosz mégis meghal, akkor pedig azért fogja kivégeztetni.

„Fiatal vagyok – gondolta Kantakuzénosz János. – Amennyiben ez a fiú meghal, gond nélkül tudok másikat nemzeni. Még nincs veszve semmi. Ha rajtam múlik, a Kantakuzénoszok fognak Bizánc trónján ülni az idők végezetéig.”

Gyakran és előszeretettel használta ezt a kifejezést: „az idők végezetéig”, ugyanakkor bölcs ember lévén tisztában volt azzal, hogy az, hogy az idők vége mikor érkezik el, a birodalom szempontjából egyetlen tényezőtől függ: a törökök szándékától. Még odaát vannak, Anatóliában, ám néhány év, és megvetik a lábukat Trákiában is. Onnét pedig mennek tovább észak és nyugat felé.

Az orvos mormogott valamit Istenről és az ő kifürkészhetetlen terveiről, mire a császár egy intéssel az útjára engedte.

A kamarást hívta, s megkérdezte tőle: tudja-e, merre járt, hol fordult meg tegnap a trónörökös. Amazt nem lepte meg a kérdés, hamar szétfutott a palotában a hír, hogy Androkioszt a döghalál döntötte le a lábairól, jókora rémületet okozván ezzel a szolgák és az udvari előkelők között.

– A kikötőben járt, felséges uram – válaszolta a kamarás a félelemtől megszeppenten. – Átment Galatába is. – Várta, hátha az uralkodó kérdez még valamit, majd hozzátette: – Nemrégiben hajók érkezett észak felől. Galatában kötöttek ki. Azt mondják, utána jelentek meg az első betegek a genovaiak házaiban.

– Miféle hajók?

– Tizenkét genovai gálya, a Krímből. Nem hoztak rakományt, de tele voltak emberrel. Ha gondolod, átküldhetek néhány szolgát Galatába, hogy nézzenek szét a genovaiak között, bár őszintén szólva nem ajánlom, mivel ott van a legtöbb áldozat, s féltő, hogy a szolgálaink behozzák ide is a halált.

A császár a kamarás arcát fürkészte, és néhány pillanatig azon töprengett: amaz vajon miért tesz úgy, mintha a dögvész már nem lenne itt, a palotában a trónörökös révén. Hízelegni akar, vagy álszent módon a tudatlant játszani? Aztán azt kérdezte:

– Még mindig a kikötőben vannak a hajók? Átvizsgálta őket valaki?

– Már nincsenek itt, uram. Tegnap fölhúzták a horgonyt, és elhajóztak nyugat felé. A trónörökös ott volt, és látta, amint vitorlát bontanak.

Kantakuzénosz János intett a kamarásnak, hogy elmehet.

Mióta amaz ágynak esett, nem látta a fiát. Délben jelentették neki, hogy a trónörökös folyamatosan vért hány, és már a testét is ellepték a fekete kiütések. Délután az orvos azt közölte, hogy Androkiosz mindkét hóna alatt megjelent egy-egy jókora bubó, amelyek szemmel láthatóan folyamatosan növekednek.

– A Palailogoszok költöznek – jelentette az orvossal egyszerre érkező kamarás. – Itt hagyják a palotát, de lehet, hogy a várost is. Biztonságos helyet keresnek, ahol meghúzhatják magukat, amíg...

A kamarás nem folytatta. VI. János e nélkül is tudta, mit akart mondani. Az vigasztalta valamelyest, hogy a krónikák majd úgy fognak beszámolni a második nagy konstantinápolyi járványról, miszerint az az első Kantakuzénosz-uralkodó, VI. János alatt történt. Legalább ezzel máris egy lapra került a nagy Justinianusszal.

Nem csak V. János, az anyja és az udvartartásuk költözött. Sorban szökdöstek el a szolgák, az előkelők és a testőrök. Estére már érezhetően megritkult a palota népe.

VI. János nem menekült. Azt is rezzenéstelen arccal fogadta, amikor a következő reggelen azt jelentették neki, hogy a trónörökös hajnalban rettenetes kínok közepette meghalt. Ezt egy udvari szolga, nem pedig az orvos tudatta vele. Akkorra ugyanis már őt is ledöntötte a láz.

Afrodité és a halál

„Milyen gyönyörű!” – gondolta reggelenként Petrosz, amikor kilépett a szállásául szolgáló kis kőkalyiba ajtaján, és elindult a palota felé.

Minden reggel kibukott belőle ez a sóhaj. Néha nem is tudta, észre se vette, hogy vajon kimondta-e, vagy csupán gondolattá formálódott benne az önkéntelen gyönyör. Végére is, különösebb jelentősége nem volt. „Az ember – szeretett mélázni Petrosz – olykor nagyobb boldogságot képes elérni akkor, amikor pusztán a szíve szólal meg, mint amikor a szája is. A megformált szavak ellenben bölcsésé tesznek, s megadják nekünk a lehetőséget arra, hogy világos formában is magyarázatot keressünk és találjunk örömeinkre.”

Nem lehetett pontosan tudni, hol emelkedett ki a tenger habjaiból Afrodité. Hiába kereste ennek nyomát a régi fóliánsok és iratok között Petrosz, nem talált erre vonatkozólag semmit. Azok az öregek pedig, akiknek a családja időtlen idők óta a szigeten élt, meglehetősen ellentmondásosan nyilatkoztak erről. Persze, mindenki a maga közelében akarta tudni a dolgot: amikor Petrosz erről faggatta őket, rendre meg voltak győződve, hogy ők úgy hallották az apjuktól meg a nagyapjuktól, hogy csakis itt történhetett, ezen a partszakaszon, ahol most ők legeltetik a kecskéket meg a birkákat, illetve ahol az ő kunyhójuk áll.

Természetesen Petrosz csak óvatosan kérdezősködött erről, és az öregek is általában kellő távolságtartással, többnyire kurtán válaszoltak neki – kényes kérdésről volt szó, pogány történetről, amit egy jó ízlésű, igaz keresztény a mesék világában, a parasztok csacska, együgyű történetei között tart számon, és nem szándékozik, mivel hogy nincs is értelme utánajárni az igazságtartalmának. Petroszt azonban nagyon érdekelte a sziget története. Pedig nem itt született, hanem keletebbre, a tengeren túl, a szárazföldön. Hogy pontosan melyik országban vagy városban, azt Petrosz nem tudta megmondani, noha az anyanyelvére meglehetősen jól emlékezett. Egészen kicsiny fiú volt még, amikor egy tengeri csetepaté nyomán Ciprusra került. Egy időben nagyon sokat törte a fejét, hogy vajon mit kereshetett ő azon a gályán, amelyet megtámadtak, sőt el is süllyesztettek a ciprusiak sok-sok évvel ezelőtt. Törte a fejét, de válasza nem jutott, és akárkit kérdezgetett az udvarból, még azok se tudtak használható feleletet adni, akik emlékeztek arra az összecsapásra, netán ott is voltak a fedélzeten. Úgyhogy jobb híján arra jutott, hogy mivel alig pár éves fiúcskák általában nem tartoznak a hajószemélyzethez, ő csakis utas lehetett. Ha pedig utas volt, az egyúttal azt sejteti, hogy a szülei és a családja legalábbis tehetősszámba ment: vagy kereskedők, vagy előkelők voltak, hiszen szegény ember nem utazgat a tengeren.

Bárhogy is volt, Petrosz egyáltalán nem bánta, hogy ide került, és amikor a múltja után kutatott, azt is pusztán kíváncsiságból tette. Szeretett itt élni, és jól érezte magát Cipruson. Miért is lett volna másképp? Jó sora volt. S persze – Istennek hála – szerencséje is, mindjárt attól a perctől fogva, hogy elrablói áruba bocsátották a nicosiai piacon. Egy jó módú család feje vette meg, azzal a szándékkal, hogy ha már más módon nem adott nekik gyermeket az Úr, legalább így legyen egy fiuk. Ekként is nevelték: taníttatták, gondoskodtak róla mindenben, megismertették vele a keresztény hitet, és azután sem feledkeztek meg a jó bánásmódról, hogy sok esztendőnyi meddőség után egyszer csak megérkezett a családba a vér szerinti örökös. Petrosz akkor már serdülőfélben volt, s mivel szépen énekelt, tudott több hangszeren is játszani, valamint korán kitűnt hajlama a versek és a szép dolgok iránt, nevelőapja beajánlotta őt a királyi palotába, hiszen közismert volt IV. Hugó vonzalma a művészetek iránt. Így lett Petrosz néhány esztendő múltán udvari költő.

„Milyen gyönyörű!” – ezen az őszi reggelen is ez jutott elsőként az eszébe, amint becsukta maga mögött a kalyiba ajtaját, és elindult fölfelé a palota felé vezető lépcsőn. Menet közben szokása szerint a hófehér falakon túl fodrozódó mélykék tengert nézte, amely még most is

haragosan ostromolta a palota alatti sziklákat. Az éjszaka vihar volt, zuhogott az eső és süvített a szél, Petrosz alig tudott aludni, el is küldte maga mellől azt a fekete bőrű rabszolganőt, akit hálótársul választott, s inkább egyedül dideregve a takaró alatt hallgatta az elemek tombolását. Közben arra gondolt, hogy vajon hány csapás éri még ebben az évben Ciprus szigetét, s vajon miért bünteti őket az Úr, miért lett ennyire keserű ez az idei esztendő? Volt már földrengés, szökőár, szélvihar és árvíz – mindez azonban eltörpül ahhoz képest, ami a nyár végén érkezett ide.

Egyesek azokat a gályákat tartották a felelősnek, amelyek valahonnét a Boszporuszon túlról jöttek, és néhány napra kikötöttek Nicosiában, hogy föltöltsék élelmiszer- és ivóvízkészleteiket, majd mentek is tovább nyugat felé, ám ez a rövid idő is elegendő volt arra, hogy behozzák Afrodité szigetére a halált. Voltak, akik emiatt – persze csak titkokban, suttogva – a királyt okolják mindenért. Hiszen ha ő nincs jóban a genovaiakkal, hanem elődeihez hasonlóan megmarad a velenceiek pártján, akkor azok nem jöhettek volna ide ama gályáikkal, amelyek, mondják, olyan területről érkeztek, ahol már régóta a halál az úr. Mások szerint sem a király, sem a genovaiak nem voltak vádolhatók semmivel: hónapok óta hallani, hogy a tengeren túl, a szárazföldön valami történik, idő kérdése volt csupán, hogy mikor érkezik meg Ciprusra. „Nem vagyunk különbek a bizánciaknál – mondta Petrosznak Alexandrosz pápa. – Miért gondolnánk hát, hogy elkerül bennünket Isten büntetése? Különb is: állítólag egyes falvakban már azelőtt haltak meg emberek bubóval a hónapok alatt, hogy a gályák kikötöttek Nicosiában.”

A király rendesen csak az őszejéig szokott Lafitoszban tartózkodni: amint hidegebbre fordul az idő, az udvar rögtön visszaköltözik Nicosiába. Csakhogy ez most egyáltalán nem rendes év, IV. Hugó pedig azt remélte, hogy a bajtól megvédi őt a sziklák és a rajtuk nyugvó hófehér falak. A várat még Guy de Lusignan, a hajdani keresztes vitéz építtette, aki megvásárolta magának és utódainak Ciprus szigetét; erősen kétséges azonban – morfondírozott Petrosz a palota felé menet –, hogy ami ellenállt a pogányok és a bizánciak támadásainak, az képes a halált is távol tartani. „Elvégre, ahogy Alexandrosz pápa is mondta, mi is ugyanabban a bűnben fetrengünk nap mint nap, mint a szárazföldiek. Az Úr haragja nem kímél bennünket sem.” IV. Hugó, amennyire csak lehet, elfordítja a tekintetét, és inkább a versekre meg a lant hangjára fülel. Azt gondolja: amiről nem tud, az nem is létezik. Holott nyilvánvalóan mindenfelé tisztában van, hiszen noha itt lapul, rejtőzik a magaslaton, a vastag falak között, és gondosan ügyel arra, hogy ebből ne látszódjék semmi, minden pillanatban rettegve gondol arra, hogy a halál belopódzik a Lusignanok várába is. Petrosz jól ismerte a királyt, tudott olvasni az arcában és a szemében, és már hetekkel előbb észrevette rajta a rettegést. Igen. Itt van. Akkor is, ha nem beszélünk róla. Akkor is, ha a fejünkre húzzuk a takarót, és megpróbálunk elrejtőzni előle.

– Pestis.

A legfelső lépcsőfokra érve Petrosz hangosan kimondta a szót. Aztán gyorsan körülnézett, vajon hallotta-e valaki. Mintha bűn lenne beszélni erről. Kétséges, hogy egyáltalán elhangzott-e eme falak között bármikor. A rettenetnek nincs neve. Ha megnevezzük, akkor beismerjük, hogy félnünk kell tőle.

Petrosz a konyhák felé tartott, hogy szokása szerint harapjon valamit, mielőtt belép a palota belső udvarába. A konyha melletti kis téren azonban csoportosulásra lett figyelmes. Szolgák sorakoztak katonák gyűrűjében – némelyik ült, némelyik állt, némán, leszegett fejjel, jószerivel mozdulatlanul, mintha nem is emberek, hanem bábok lennének. Petrosz tekintete végigfutott rajtuk. A többségüket ismerte: az istállók, a konyha és a raktárak körül dolgoztak, de köztük volt például az a fekete bőrű nő is, akit este, a vihar idején elűzött magától.

– Miért vannak itt ezek? – kérdezte Petrosz, valamivel közelebb lépdelve, az egyik katonától.

– Azt a parancsot kaptuk, hogy gyűjtsük össze őket.

– De miért?

A katona vállat vont:

– Nem tudom.

Petrosz elhaladt a szolgák mellett, és bement a konyhába. Kongott az ürességtől, persze, kit is talált volna bent, amikor mindenki ott ült vagy állt az épület melletti téren. Ki fogja így elkészíteni az udvar ebédjét? Petrosz egy tálból kimarkolt néhány olajbogyót, egy másiktól némi sajtot, ami nem fért el a kezében, azt bő ingének zsebébe tuszkolta, majd csámcsogva továbblépdelt.

A belső udvar bejáratánál újabb csoportba ütközött. Ezek is szolgák voltak, ugyanolyan némán és leszegett fejjel, mint amazok, azzal a különbséggel, hogy ők nem álltak vagy ültek, hanem meneteltek engedelmesen. A kísérő öröknek nem is nagyon kellett noszogatni őket. Petrosz utánuk bámult, aztán szinte befutott a belső udvarra. Ott nekirohant Alexandrosz pópának. Hebegve elnézést kért. A pápa megigazította éjfekete ruháját, és gondterhelten arccal végigsimította Petrosz homlokát. Kedvelte az udvari költőt. Egészen kicsi korától fogva ismerte, a nevelőszülei hozzá küldték el először megismertetni a hit alapjait.

– Nem tudod, atyám, miért gyűjtötték össze ezeket a szolgákat?

Alexandrosz pápa az udvar bejárata felé pillantott, de a csapat akkor már a falakon túl járt.

– A király parancsolta így.

– Miért?

– Össze kell gyűjteni a nem keresztényeket.

– De hát mi ennek az oka?

Az atya ugyanúgy körbenézett, mint Petrosz a külső lépcsők tetején.

– Tegnap este D'Alembert lovagot leverte a láz. Amikor az orvos megvizsgálta, bubókat talált a lágyékán és a hóna alatt.

Petroszon először átfutott a hideg. A következő pillanatban azt gondolta: nincs ezen miért meglepődnie. Az történt, amire számítottak mindannyian. Még ha beszélni nem is beszéltek róla.

– S mi köze ennek a szolgákhoz? Talán ők hozták be a...? – Petrosz ezúttal nem mondta ki.

– Odakint, a falakon túl arat a halál, fiam. Azt mondják, lassan már többen vannak azok, akik megbetegedtek, mint akik még nem. Isten lesújtott Ciprusra, és mi nem tehetünk mást, mint hogy lehajtott fejjel, megadóan fogadjuk a ránk mért büntetést. Erre végre ráébredt a király is. Attól, hogy elbújunk a falak mögött, a bűneink még föl vannak írva, és nekünk felelőnk kell miattuk.

A pápa elindult a kapu felé. Petrosz követte.

– A király azt parancsolta – folytatta Alexandrosz néhány lépés után –, hogy gyűjtsenek össze mindenkit, aki nem keresztény, és öljék meg mindet. Nem csak itt, a palotában, hanem az egész szigeten.

– Öljék meg mindet? – Petrosz őszintén csodálkozott. – Az összes szolgát? Meg a rabokat is, akiket arra tartunk, hogy kiválthassuk velük a pogányoknál lévő foglyainkat? Mi értelme van ennek?

– A király attól fél, hogy a szigeten kipusztul az összes keresztény, és minden a pogányok kezébe kerül. Ezért inkább még idejében a halálba küldi őket, nehogy esetleg megmeneküljenek a véstől, aztán Ciprus az övék legyen.

– De lehetséges az ilyen? Megtörténhet, hogy a halál a pogányokat megkíméli, és csak a keresztényeket viszi el?

– Isten szándékai láthatatlanok előttünk, fiam. Minden megtörténhet.

A pápa már a külső udvaron járt. Akkora léptekkel haladt, hogy Petrosz alig győzött utána loholni.

– Én ezt akkor se értem. Miért ölné le a híveit az Úr, és miért hagyná életben azokat, akik elfordítják tőle az arcukat?

– Isten azokat bünteti, akiket szeret. Akik az ő kegyelmében kívánnak részesülni, ám mégse úgy élnek, ahogyan ő szeretné. A büntetés intés a helyes életre, fiam. Azért kapjuk, hogy okuljunk, és hogy másként éljünk ezután. A dögvészt bűneink zsoldjaként küldte ránk Mennyei Atyánk. Aki nem az ő hitében él, az egészen más elbírálás alá esik. Reá úgyis a pokol vár osztályrészül azután, hogy befejezte útját eme földi siralomvölgyben. Az lesz számára hitetlensége okán a méltó és a legnagyobb büntetés. Isten addig nem törődik velük. Elvonja róluk fényességes tekintetét. Bennünket ellenben folyamatosan felügyel. Hát nem sokkal jobb nekünk?

– Ezt te gondolod így, atyám, vagy pedig a király?

Petrosz maga is meghökkent a szemtelen kérdésen. Alexandrosz pápa azonban nem akadt fönn rajta. Megállt és kicsit kifújta magát.

– A király Isten kegyelméből uralkodik fölöttünk. Amit ő jónak tart, annak ezen a földön úgy kell lennie. Ha azt akarja, hogy öljék le a pogány szolgákat és foglyokat, akkor az a jó. Még akkor is, ha teljesen elnéptelenedik a sziget. De legalább nem kerül a hitetlenek kezébe.

Napokon, sőt heteken keresztül tartott. A király futárai bejártak mindent a paranccsal. Azt is kihirdették: aki ellenszegül, ugyanúgy halállal lakol, mint a pogányok.

Először az udvarhoz tartozókat végezte ki a lafitoszi hóhér: bárdal, egyenként. Kora hajnaltól napszálltáig dolgozott, már délelőtt iszamos volt a vértől a ruhája és az arca, estére pedig nem talált a testén egyetlen olyan pontot sem, ahol nem fedezte volna föl a vér láthatóságolható nyomait. Az éjszaka felét egy nagy kád forró vízben töltötte, ám amikor kiszállt belőle, akkor is ragacosnak érezte magát. Másnap ugyanott folytatta: az udvarhoz tartozó lovagok és bárók szolgálai következtek. Megint napszálltáig csattogott a bárd. Néhány óra elteltével a hóhérnak sajogtak az izmai és begörcsölt a karja, de sokat nem pihenhetett: a palotában egyre több embert támadott meg a döghalál.

– Sietnünk kell, kevés az időnk – üzenté a király.

Aki nem volt olyan szerencsés, hogy a hóhér vagy bárki más elvégezte helyette a feladatot, az kénytelen volt önkezeléssel megoldani. Páran egyszerűen tört vagy kardot döftek a sivalkodó, az életéért rimánkodó, vagy éppen átokkal fenyegetőző szolga szívébe, akik közül egyesek megpróbáltak ellenállni, és ilyenkor komoly csetepatékra is sor került a gazda és a szolga között, amelyben olykor utóbbi kerekedett felül; mások ellenben megadóan fogadták a halált. Végére is – gondolhatták – Cipruson immáron amúgy is ő az úr, nem jobb hát gyorsan, egy szemvillanás alatt elmenni ebből az árnyékvilágból, mint lázban és daganatokban szenvedni még napokon át? Talán az volt a legegyszerűbb megoldás, amit egy larnacai lovag talált ki, és amit többen is átvettek tőle: a muszlim és a szerencsén szolgákat bezárta egy kalyibába, és rájuk gyújtotta azt. Olyan is akadt, aki még ezzel sem akart vesződni: bezárta a szolgákat a pincébe, azután hagyta, hogy éhen-szomjan vesszenek.

Sokan mégis ellenszegültek a parancsnak, és inkább szélnek engedték szolgálait – mondván, hogy azok kerekét oldották a kivégzés előtt. A sziget gyér erdeiben és a sziklák között rövidesen bujdosók ütöttek tanyát. Néhányan csónakkal menekültek – a többség nem jutott messzire, még látták a partokat, amikor egy erősebb hullám beleborította őket a tengerbe; de ha sikerült is valakinek kerekét oldania, azt se bánták a hatóságok. Úgy szólt a király parancsa, hogy tűnjön el Ciprusról minden pogány, nehogy a dögvész után övék legyen Afrodité szigete.

Rövidesen úgy látszódott: nem lesz az senkié. Heteken keresztül minden nap szóltak a harangok: hol temetés miatt, hol a vést hirdették, hol pusztán könyörögtek a kegyelemért. Aztán egyszer csak elhallgattak, csend borult a szigetre, nyomasztó, néma csönd. Ősz végén, amikor már hűvösre fordult az idő, a Nicosia kikötőjébe beúszó rodoszi hajót nem fogadta senki. A matrózok kidobták a horgonyt, kikötözték a hajót, és várták, hogy történjen valami. De nem történt. A kikötő néptelen volt, és arrébb, az utcákon se látszott mozgás.

A hajó sok vihart megélt és sokat látott kapitánya előbb értetlenül, majd egyre felhősebb tekintettel nézte a kísértetvárost. Sokszor járt már erre, ismerte jól Ciprust és Nicosiát, úgyhogy letaglózta a mostani némaság.

– Menjünk innen – adta ki végül a parancsot.

– Az nem lehet – mondta a kormányos. – Fogyták van az élelmiszer és az ivóvíz. Ha nem szedünk föl valamennyit belőlük, a tengeren éhen veszünk.

– Majd takarékoskodunk. De senki ki ne tegye a lábát innét. Inkább a szomjúság, mint ez...

Aztán mind a ketten hangtalanul nézték azt a nagy, fekete patkányt, amelyik fölkapaszkodott a kikötéshez használt kötélre, átmászott rajta a hajóra, és egy szempillantás alatt eltűnt a hajófenékben.

Petrosz, a költő ezt már nem érte meg. Hiába volt udvari költő, és töltötte addigi életét előkelő körülmények között, a rettegetől a fellegvár legbelsőbb termeibe bujdosó király udvarában még csak tisztességes temetést se kaphatott. Két másikkal együtt zsákba kötötték, s miután Alexandrosz pápa elmormogott fölöttük egy gyors imát, bedobták őket a tengerbe. A külső lépcső tetejéről, ahol Petrosz azelőtt minden áldott reggel gyönyörűségét lelte a valóban páratlan látványban.

Ha elérjük Szicíliát

Mióta ember formálta eszközök hasítják a vizeket, soha nem volt vita tárgya, hogy a világ-óceán azon szegletében, amit latinul a rómaiak után *Mare Nostrum*nak, „a mi tengerünk”-nek, esetleg *Mare Internum*nak, „belső tenger”-nek hívnak, ám leginkább évszázadok óta a görög nevén (*Meszogeiosz Thalassza*), Földközi-tengerként emlegetik, az őszt szeretik a legjobban a tengerészek. Azokban a hetekben lehet ott ugyanis a legjobban hajózni. Olyankor a Nap sugarai nem forrósítják föl annyira a fedélzetet, hogy lépni se lehessen rajta, nincsenek váratlan heves viharok, és a szél sem korbácsol akkora hullámokat, hogy azok átcsapjanak a hajók oldalán, s vízpermettel locsolják az embereket. Aki tehát teheti, ősszel hajózik a Földközi-tengeren. Arrafelé nem csak a nyílt vizeken, de a partoknál is szép az ősz. Langyos és nyugodt. Békés, barátságos, színekkel és szeretettel teli.

Ezer esztendővel a birodalom bukása után is ugyanolyan, vagy legalábbis nagyban hasonló gályák szelték a habokat, mint amikor még Róma uralta mind a tengert, mind a partokat. Csak a nehézkes keresztvitorlát cserélték ki időközben kecses háromszög alakúra, illetve a megváltozott harcmódor miatt eltűnt a felszín alatti döfőorr: már nem kilyukasztani akarták az ellenséges hajót, hanem megcsáklyázni, átmenni a fedélzetére, megölni a legénységét, majd az egészet fölgyújtani. Ehhez viszont megfelelő számú ember kellett, ezért hát megnövelték a méreteket, akkorára, hogy ha két hajó összeakaszodik, kellő tér keletkezzen arra, hogy akár valóságos csatákat lehessen vívni. A nagyobb hajótest nem csak erősebb vitorlákat és pontosabban fölhelyezett árbocokat kívánt, de több embert is a belsejébe, a hajótest mélyébe, az állandó nedvességbe, ahová soha nem világított be a nap. Ott ültek kettesével, hármasával, olykor ötösével láncra verve azok a bűnözők, gyilkosok, útonállók, tévelygők, eretnekek, vagy egyszerűen ellenséges vidékekről származó rabok, akik az irdatlan hosszúságú és súlyú evezőket hajtották, dobszóra, ütemre, vérben, könnyekben, verítékben, ürülékben, mocskokban. Bűzüik fölszivárgott a fedélzetre is: az utazó kalmárok, nemes urak és hölgyek kénytelen voltak időről időre a náluk tartott illatos vízből pár cseppet az orrukba fölszippanítani, hogy valamelyest távol tudják tartani maguktól az émelyítő szagokat.

A gályarabok közül keveset ítélték valóban életfogytiglani kényszermunkára, ám abban a percben, amikor odaláncolták őket az evezőhöz, mindnyájan tudták, hogy kicsi az esélye annak, hogy élve kikerülnek innét. Többségük azelőtt meghalt, hogy a büntetését letöltötte.

Azokon a gályákon, amelyek Kaffából indultak el előbb a Fekete-, majd a Földközi-tengeren nyugat felé, ugyancsak hullottak a rabok. Ami önmagában még nem lett volna baj, mondhatni, természetes folyamat, a hajózás velejárója, ám a halálozás mértéke aggodalommal töltötte el a genovaiakat. Igen, genovaiaknak mondták magukat, annak ellenére, hogy többségük most készült életében először betenni a lábát Genovába, ám a származás tudata, a tradíciók és a vér szava olyan erős volt mindnyájukban, hogy szülővárosukat, Kaffát is elsősorban Genova meghosszabbított karjának, mi több, valamiféle külvárosának tekintették, nem pedig önálló kereskedőtelepnek.

A hajótisztek nap mint nap növekvő számokat jelentettek a kapitányoknak a veszteségek mértékéről, és ez a gályák haladását is egyre erősebben veszélyeztette. Kényszerűségből kitérőket tettek a kis-ázsiai partok felé, hogy rabszolgákat vásároljanak azok pótlásra, akik a Fekete-, a Márvány- és az Égei-tengeren hunytak el. Ám bárhol is kötöttek ki, azt tapasztalták, hogy alig akad megvásárolható rab: a járvány, amely elűzte őket a Krímből, olyan erővel tombolt a partok mentén, hogy pangott, avagy teljesen kiürült az emberpiac, s ha nagy nehezen tudtak is valahol gályarabokat vásárolni, azok mind silány árunak bizonyultak. Amint pedig nyugatra fordulván elhagyták a partokat és nekivágtak a nyílt víznek, a beszerzési forrás elapadt, és az evezősök pusztulásával érezhetően lassultak a hajók.

Tizenkét gálya volt eredetileg. Ennyien indultak el, ám miután elhagyták a görög szigeteket, már csak három hajó hasította a vizet nyugat felé. A többiek elmaradtak: némelyik a Boszporusznál, némelyik az ázsiai partok előtt, némelyik Cipruson. Egy idő után már nem is tartották számon, hol járnak, hová lettek a többiek. Három hajó együtt maradt, és noha az evezősök száma folyamatosan csökkent, és hetek óta a szükséges mennyiség alatt volt, ezeknek a gályáknak az utasai és legénysége abban bízott, hogy előbb-utóbb kikötnek őseik szülőföldjén.

– Ha elérjük Szicíliát – merengett egy langyos őszi estén az élen járó zászlóshajó fedélzetén Sergio Grimaldi kapitány –, föltétlen valami megoldást kell találnunk, különben még az is meglehet, hogy muszáj lesz idő előtt kikötnünk valahol Dél-Itáliában, s onnét a szárazföldön kell mennünk tovább. Ami nem volna jó, mert akkor meg kéne szabadulnunk a rakomány egy részétől, s ami megmaradna belőle, azt rablók és útonállók fosztogatnák.

– A megoldás – vélekedett a mellette álló Mario Lamberti, a kapitány jobb keze – ugyanaz, mint amivel eddig is próbálkoztunk: rabokat vásárolunk. Gondolod, hogy Szicíliában lehetetlenség?

– Bizonyára nem lehetetlenség, csak nem tudom, mennyit tudunk venni. Tartok attól, hogy nem annyit, amennyire szükségünk van. Az is megfordult a fejemben, hogy nem volna-e jobb délnek hajózni, és kikötni Afrikában, ahol a móroktól talán tudnánk vásárolni szerecseneket. Azokkal aztán el lehetne vergődni Genováig.

– Az újabb idővesztés lenne.

– Látod, mégis maradnunk kellett volna a partok mentén, és csak errefelé fordulni északra. Ami persze a berber kalózok miatt lett volna kockázatos... Kérdés, melyik lenne nagyobb idővesztés, az-e, ha most tennénk egy kitérőt délnek rabszolgákat vásárolni, vagy ha netán eljutnánk odáig, hogy végül nekünk kell megragadni az evezőt...

Mario Lamberti már a pusztá gondolatától megrázta a fejét. Nyilván – vélte magában – Sergio Grimaldi sem volna képes arra, hogy lemenjen oda, ahol hetek óta a halál az úr. Egyelőre pusztán hajózási problémaként tekintettek a dologra, ami abban nyilvánult meg, hogy hajnalonként újabb és újabb zsákba kötött hullákat dobáltak a tengerbe a gályák faráról. A legénységen kívül persze az utasok is tudtak róla, ám úgy voltak vele: az csak a rabokat érinti, őket nem. Ennek ellenére, amikor úgy vélték, hogy nem látja őket senki, időről időre félő gyanakvással tapogatták a lágyékukat, nem bukkannak-e föl valahol a bubók.

„Nem – szögezte le magában Mario Lamberti –, arról szó sem lehet, hogy lemenjünk a hajófenékbe, és megragadjuk azt az evezőt, amit azok fogtak, akik... – itt ő is elakadt a gondolatban, inkább átugrotta a hiányzó szavakat, úgy folytatta tovább: – Bárhogy is legyen, még ha kiürülnek is az evezőpadok, legfőlőbb a vitorlákra hagyatkozunk. Végére is azokkal is lehet kezdeni valamit. Egy jó tengerész ért hozzájuk, mi pedig jó tengerészek vagyunk.”

– Szicíliában mindig sokan lázadoznak a király ellen – ezt úgy mondta Sergio Grimaldi, mintha olvasott volna Mario Lamberti gondolatai között. – Majd csak akadnak olyanok, akiket átadnak nekünk a hatóságok. Jó pénzért bármit meg lehet vásárolni. S nekünk, Istennek hála, van elegendő pénzünk. Legalább pénzünk van...

Néhány nappal később föltűntek Szicília partjai. Ez nemcsak a tiszteket és a tengerészeket nyugtatta meg valamelyest, hanem az utasokat is.

Sergio Grimaldi azon kevesek közé tartozott, akik már több utat megtettek Kaffa és Genova között. Járt Messinában is. Miközben a város föltárlkozó látványát szemlélte, arra gondolt, hogy amint kikötnek, fölmege a mólóról vezető lépcsőkön, és tesz egy hosszú sétát a köves utcákon. Kiszellőzteti a fejét. Legalábbis ezt fogja a többieknek mondani. Azon pedig egyáltalán nem fog fönnakadni, ha a dóm mögötti kis utcácskában, ahová leginkább férfiak járnak, másokkal is találkozik a kaffaiak, jobban mondva a genovaiak közül.

Nagyot sóhajtott. Hosszú út állt még előttük, de most is, mint annyiszor, amikor Szicíliába érkezett, úgy érezte, hogy hazafelé tart. Errefelé ismerősek a házak, ismerős az emberek arca,

ismerősek a szokások, ismerős a nyelv. Egy hajósnak a tenger az otthona, és hosszú időn keresztül nem is érzi jól magát a szárazföldön, ám vannak a világnak olyan pontjai, ahol legalábbis egy időre megfeledezhet idegenségéről. Messze volt még Genova, és addig bizonyára számtalan akadályt le kell majd küzdeni, ám Messina látványa már azt üzenete, hogy mostantól szívnek, léleknek, gondolatnak egyaránt ismerős kikötők következnek.

A nyílt vizek felől föltámadt a szél, dagasztotta a vitorlát, és egyszeriben mintha beröpítette volna őket a város ölelő karjaiba. Grimaldiék gályája haladt az élen, a megmaradt raboknak jószerivel evezniük se kellett, csupán az irányváltásoknál, egyébként pedig úgy tűnt, mintha a hajó magától menne, láthatatlan zsinóron húznák Messina felé. Már látszott a kikötő, látszott a dóm, látszottak az épületek és a part mentén himbálózó halászbárkák. Az utasok egytől egyik az elülső fedélzetre tódultak, álmélkodó megjegyzések közepette nézték a percről percre élesedő látványt. Aztán hirtelen megszólalt egy harang. Nem a dóm tornyából: ez a kikötő harangja volt, sürgetőn, élesen, türelmetlenül, figyelmeztetőleg zengett. Néhány perccel később egy nagyobb bárka bukkant fel előttük. Valószínűleg már eddig is a vízen volt, de annyira belemerültek a város látványába, hogy nem vették észre a széltől nagy fodrot vető hullámok között.

Sergio Grimaldi fölhúzatta az evezősokeket, és utasította a vitorlamestert, hogy vonja be a vitorlát. Ugyanezt tette a kis távolságra mögöttük haladó másik két gálya is. A bárka nagy lendülettel közeledett feléjük. Már lehetett látni a rajtuk lévő embereket: katonák is voltak közöttük, páncélban, fegyverrel. Akkora sebességgel jöttek, hogy úgy tűnt, mintha ez a tucatnyi ember meg akarná támadni a genovaiakat.

A legkülönösebb az a csuklyás alak volt, akit tetőtől talpig bő lebernyeg borított, a fejét egy széles karimájú kalap fedte, az arcát lepel takarta el, orra helyén pedig egy hosszú csőr nyúlt ki.

– Az ott micsoda? – kérdezte elhülten Mario Lamberti.

A kapitány tanácstalanul csóválta a fejét. Ő se látott még ilyet.

A bárka hallótávolságra ért. Egy díszesebb ruhájú, pocakos férfi, nyilvánvalóan előkelőség vagy városi előljáró lépett előrébb a többiek közül, és azt kiáltotta nekik, hogy mondják meg, kicsodák, honnan jönnek és mit akarnak itt.

Sergio Grimaldi néhány kurta, ám lényegre törő mondatban válaszolt: elmondta, hogy hosszú ideje úton vannak, és őseik szülőföldje, Genova felé tartanak; a Krím-félszigetről, Kaffa városából menekültek el, miután a tatárok megtámadták a várost. Szavai nyomán látványos izgalom támadt a messinaiak között. Ahhoz nem voltak elég közel, hogy hallani lehessen, miről beszélnek, ám gesztusaik és ideges mozdulataik félelemről árulkodtak.

– Forduljatok vissza! – kiáltotta aztán az előbb szóló előljáró.

– Hogy micsoda?

– Jól hallottad! Forduljatok vissza addig, amíg szépen mondjuk! Nem tehetitek be a lábatokat Messina városába!

– Vásárolni jöttünk! – kiáltotta Sergio Grimaldi. – S van elegendő árunk is. Csupa szép, nemes holmi messzi és gazdag országokból. Kereskedhetnénk egymással. S föl kellene tölteni a készleteinket. Busásan megfizetnénk érte.

– Megmondtam: menjetek innen! Ha nem értetek a szép szóból, akkor érteni fogtok az erőből. Katonáink ott állnak a kikötőben. Ha partra teszitek a lábatokat, a halál fiait vagytok!

Az utasok dermedten hallgatták a párbeszédet. Nem tiltakoztak és nem is lepődtek meg túlságosan. Mintha a rettenet, amely némán és láthatatlanul, de eddig is közöttük volt, most végre testet öltött volna. Innentől fogva – gondolhatták – legalább szembe lehet nézni vele.

– De hát miért? – Grimaldi kapitány még próbálta menteni a menthetetlent.

Ismét az előljáró válaszolt:

– Hallottunk felőletek. Tudjuk, hogy genovai gályák viszik a tengeren szerteszét a halált. Számítottunk arra, hogy idejöttök, és fölkészültünk a fogadásotokra. Menjetek innét, amíg szépen mondjuk!

A felhők között kibújt a Nap, sugarai megcsillantak a messinai parti őrség páncélzatán.

Sergio Grimaldi a szakállát tépdeste. Kereste a szavakat, hogy mit lehetne erre válaszolni, de semmi nem jutott eszébe. Nem is tudott volna mit mondani, mivel a messinai bárka közben arrébb bukdácsolt a hullámokon. Visszafordult a kikötő felé, és biztos távolságból figyelte a genovaiakat.

A csuklyás, csőrös alak most a bárka hátulján állt, és merően nézett feléjük a szemei elé illesztett áttetsző, kerek hárttyák mögül. Olyan volt, akár egy nem e világi démon. Mint egy halálmadár.

– Megpróbáljunk mégis betörni a kikötőbe? Nálunk is van fegyver – jegyezte meg Mario Lamberti, olyan hangsúllyal, ami azt jelezte, hogy ő se gondolja komolyan.

Grimaldi kapitány nem válaszolt a kérdésre. Megfordult, az utasokat nézte. Görnyedten, megtörtén álltak az elülső fedélzeten.

– Valakit ledöntött már a döghalál a legénység és az utasok közül?

Mario Lambert összerezzent. A kapitány olyan könnyedén ejtette ki az eddig elhallgatott szót, mintha a világ legtermészetesebb dolga lenne.

Aztán azt mondta csöndesen:

– A mi hajónkon még, Istennek hála, nem. A másik kettőn azonban – a többi gálya felé bökött – akadt az utasok közül is, aki belehalt. Nálunk csupán a rabok... A Gondviselés, úgy látszik, ügyel reánk.

– Vagy éppen kivár – mondta Sergio Grimaldi, és önkéntelenül is az ég felé pillantott.

– De honnan tudják?...

A kapitány vállat vont:

– A hírünk, úgy látszik, előbb ideért. Legalább volt idejük fölkészülni rá.

– S most mit csinálunk?

– Elhajózunk Afrika felé. Veszünk a berberekől rabokat. Talán szót tudunk ejteni velük.

Sergio Grimaldi kiadta a parancsot a fordulásra. Egy hang, egyetlen ellenvetés nem hallatszott. Csönd volt a fedélzeten. Nem csak itt: a többi gályán is.

Én is veletek megyek

Giuseppe Borsiere elégedetten és sok tekintetben megnyugodva szállt le a parti őrség bárkájáról. Teljesítette a küldetést, megbízatása sikerrel járt: visszafordította, elüldözte Messina partjaitól a fenyegető rémet. Joggal lehet büszke magára, csakúgy, mint a város reá. Amikor újra szilárd talajt érzett a lábai alatt, és visszafordult ellenőrizendő, hogy a genovai hajók valóban kifelé tartanak az öbölből, közben már arra gondolt, hogy vajon milyen jutalomra tarthat ezután számot. Elsősorban nem pénzre vagy hasonló anyagi javakra számított, noha természetesen az se jönne rosszul, hiszen ha Istennek hála van is, miért ne lehetne még több – sokkal inkább olyan dologra, amit lehet, hogy nem unciában, rőfben és fontban mérnek, viszont azt követően is megmarad, hogy ő a mennyek országába költözik. Giuseppe Borsiere Messina városának soha szünni nem akaró háláját remélte, amely elképzelései szerint több formában is megnyilvánulhat. Például róla nevezhetnék el – na nem föltétlenül most, majd egyszer, Borsiere úr nem akart telhetetlen lenni – a dóm előtti teret, esetleg az abból induló szélesebbik utcát, netán valamelyik városnegyed; vagy mondjuk túl azon, hogy a városi annalesekbe aranybetűkkel vésik bele a nevét, ezentúl minden évben megemlékezhetnének akár a születésnapjáról, akár erről a mostani jeles dátumról, midőn lángoló pallossal a kezében készítette meghátrálásra a halált. S így tovább. A lehetőség tárháza jóformán kifogyhatatlan.

Kockázatos, a történeknél sokkalta veszélyesebb útra számított. Nagyon meghökkent, amikor azt látta, hogy a genovaiak különösebb tiltakozás nélkül fordítanak az evezőlapáton, és elindulnak kelet felé. Nem tudta előre, pontosan mi várható, hogyan fognak reagálni, arra azonban a legmerészebb álmában se gondolt, hogy néhány perc alatt visszafordítja a genovai gályákat. Miközben a kikötő felé hanykolódtak a bárkával, kicsit bánta is, hogy ilyen simán, ilyen gyorsan ment. Pedig amikor halló- és látótávolságba ért a genovai vezérhajóhoz, a torkában dobogott a szíve. Előtte olyan képzetek voltak, miszerint nem is embereknek kell majd átadnia Messina város elöljáróságának és polgárainak üzenetét, hanem – ki tudja, kiknek... Nem lehetett igazából sejtenie, honnét és mikor indult, ám egyszer csak szélteben-hosszában beszéltek, nem csak a kikötőben, hanem a belső utcákban is, és nem csupán Messinában, de az egész királyság területén, hogy tizenkét, magát genovainak mondó gálya járja hetek óta a tengert, és ahol partot érnek, ott nem sokkal később fölűti a fejét a legrettegetesebb halál.

Amikor Giuseppe Borsiere megtudta, hogy rá esett a választás, előbb megrettent, azután örült, mert arra gondolt: akármilyen is történik majd, nem akármilyen dolog fog a nevéhez fűződni. Az öröm azonban sajna hamar elillant, és helyét újra a félelem foglalta el. Pedig Borsiere úr alapvetően nem volt gyáva. Ha kellett, szembeszállt bárki emberfiával – csak hogy itt, gondolta, korántsem biztos, hogy emberi teremtményekkel kell majd hadakoznia, sokkal valószínűbb, hogy megfoghatatlan rémségekkel, sátáni lényekkel, a Pokol gyermekeivel... Ahogy megpróbálta előre elképzelni a reá váró megpróbáltatásokat, vigyorgó csontvázakat és torz pofájú szörnyeket vizionált a gályák orrába.

Sok száz, vagy talán sok ezer szempár követte végig szerte a Földközi-tengeren az időközben szétszóródott genovai gályák útját. Figyelték őket a szárazföldről, amikor partközelsben jártak, és jó alaposan megnézték a flottát azok a kis halászhajók is, amelyek nem mentek ugyan a közelükbe, ám megjegyezték, hol és merre tartva bukkantak föl, hogy aztán valamelyik közeli kikötőbe röptessék a hírt. Messina tehát számított rájuk, mint ahogy számított rá Giuseppe Borsiere is. Minden reggel úgy kelt föl, hogy lehet, hogy ez a nap lesz az, amikor szembe kell néznie a halállal és az alvilág rémségeivel, ám megfelelően fölkészülni nem tudott reá, így hát amikor ezen borongós, ám langymeleg őszi reggelen egy hírnök dörömbölt a háza kapuján azzal, hogy a hajnali derengésben az őrtornyokról gályákat láttak az öbölbe

behajózni és Messina felé közeledni, alig tudott legalább annyi nyugalmat magára erőltetni, hogy ne remegjen a keze és a hangja, miközben a kikötőben a város előkelőségeinek szeme láttára a flotta föltartóztatására szánt bárka indulásáról intézkedik.

Ekkor, közvetlenül az indulás előtt bukkant föl mellette az a fura alak. Amikor Borsiere úr megpillantotta, ijedtében kis híján beleszédült a vízbe: azt hitte, hogy félelmei és rémlátomásai már a parton testet öltenek. A teremtménynek majdhogynem emberi külseje volt: bő lebernyeget viselt, a fejét széles karimájú kalap borította, arcát pedig álarc fedte, hosszú csőrrel az orrán, résnyi nyílásokkal a szemei előtt. Láttá Giuseppe Borsiere rémült döbbenetét, úgyhogy talán nyugtatásképpen, talán pusztán azért, hogy jelezze egyértelmű szándékait, közölte a hápogó és levegő után kapkodó előljáróval, hogy:

– Én is veletek megyek.

Borsiere úr némán biccentett erre. A sors elől végtére is nincs menekülés. Aztán ki tudja, még jól is jöhet egy saját démon a bárkán, fölveheti a harcot a gályák szörnyeivel.

Később sem derült ki, ki volt és honnét került a csőrös alak a kikötőbe. Miután visszatért, Giuseppe Borsiere megpróbált érdeklődni, de csak vállvonogatás volt a válasz. A többi előljáró azt hitte, Borsiere úr hozta magával, ő pedig egészen addig abban a meggyőződésben volt, hogy a kalapos démon a tisztelt előljáróság meglepetése volt az ő számára. Miután világossá vált, hogy szó nincs egyikről sem, és az események elindultak abba az irányba, amelyet Messina városa minden erejével próbált elkerülni, Giuseppe Borsiere egyre inkább arra a meggyőződésre jutott, hogy a démont a túlvilági hatalmak küldték – hogy a pokol, avagy a mennyek urai, abba Borsiere úr nem mert belegondolni –, és azt akarták üzeni vele, hogy hiába minden erőfeszítés, a genovaiak nem tehetnek semmiről, a halál már azelőtt ott volt a városban, hogy a flotta megjelent az öbölben.

A sors elől nincs menekülés.

Jóval kisebb ováció fogadta a bárkáról leszálló Giuseppe Borsiere urat, mint amennyire ő azt várta és remélte. Érezhető volt a megkönnyebbülés, hogy nem lesz harc, a fegyveres készültséget rövidesen le lehet fűjni, ám mégis, hiányzott az a felhőtlen öröm, ami akkor éri az embert, amikor egy fenyegető teheről megszabadul. Borsiere begyűjtött néhány elismerő mondatot, még több hálás, ám néma pillantást, majd a kikötőben ácsorgó tömeg oszolni kezdett, csak a parti őrség maradt a biztonság kedvéért, nehogy a flotta visszafordulása cselvetés legyen.

Giuseppe Borsiere korábban azt gondolta: amennyiben sikeresen teljesíti a küldetést, izmos karok és vállak fogják őt hazavinni – nem, nem is haza, hanem a főtérre, ahol ő majd szerényen fogadhatja és nyugtázhatja a város hálás köszönetét. Mindebből semmi nem valósult meg. Borsiere úr egyedül, magányosan, lehorgasztott fejjel sétált haza. Otthon azzal igyekezett vigasztalni magát és a családját, hogy az igazán nagy cselekedetekről többnyire csak később derül ki, hogy történelmi tettek voltak. Úgyhogy ha most nem is, majd valamikor nyilván ráébred a város, hogy mit köszönhet neki.

Giuseppe Borsiere tehát kielégületlenül hajtotta álomra fejét, hogy aztán korán reggel újra olyan láрма ébressze föl, mint egy nappal azelőtt: valaki hangosan dörömbölt a házának kapuján.

Borsiere úr csodálkozva és döbbenten dörzsölte a szemét. Ezek szerint az egész az álmodta csupán? Csak most érkeztek ide a genovaiak, és csak most kell megküzdenie a flotta démonjaival?

A szolgája félszegen bekopogott, majd ajtót nyitott, és jelentette, hogy Rinaldo Rossi úr várakozik odalent, és azonnal, haladék nélkül beszélni akar Borsiere úrral.

Giuseppe Borsiere rossz előérzettel, megadóan hagyta, hogy a szolga fölrángasson rá néhány ruhadarabot. Azt nem merte megkérdezni, hogy milyen nap van ma, és hogy ő néhány határozott mondattal elűzte a genovai gályákat, az megtörtént-e már, vagy csak ezután fog megtörténni.

A szolga végre be tudta gombolni Borsiere úr nagy hasán a gombokat. Rossi idegesen, a kalapját gyűrögetve várt reá. Ha ezen a korai órán valaki alaposan szemügyre vette volna őket, azt állapíthatta volna meg, hogy mennyire kiegészítik egymást: amennyi háj és súly hiányzott a csont és bőr Rossiból, az mind ott volt Borsieren.

– Itt van – jelentette ki Rinaldo Rossi, és a hangja remegett.

– Mi van itt?

– Már két halott. Tegnap délután betegedtek meg. Az egyik mindjárt az éjjel meg is halt. De abból a házból már másokon is látszódnak a tünetek.

Rossi a szokottnál is sebesen beszélt, Borsiere úr mégis értette minden szavát:

– Bubók a hónapok alatt. Nagy, szederjes színű, ocsmány bubók.

„Visszajöttek a genovaiak?” – akarta kérdezni Giuseppe Borsiere. Aztán nem kérdezte meg. Végül is, gondolta, bármi volna a válasz, semmi jelentősége nincs.

A jószívű Alberto atya

Alberto atya jó szívénel csak a hasa és a tompora volt nagyobb. Elég sokat kínlódott velük. A szószéket már kétszer át kellett emiatt építeni. Egyszer Alberto atya az oda vezető lépcsőn akadt el, úgy, hogy kénytelen volt félúton visszafordulni, és odalent elmondani szentbeszédet, egy másik alkalommal pedig, miután sikerrel vette az időközben kiszélesített grádicsot, és a hívek nagy meglepedésére és épülésre ezen a napon is nagyszabású, szenvedélyektől izzó, ugyanakkor szeretetteli szentbeszédet tartott, annak végeztével döbbszent csodálkozással tapasztalta, hogy a prédikáció alatt a szószék összement – más magyarázatot ugyanis hirtelenjében nem talált arra, hogy miként lehetséges, hogy a beszéd elején még könnyedén el tudott benne helyezkedni, a végére azonban olyan szorossá vált, hogy saját erejéből nem tudott kijönni belőle. A hívek siettek a segítségére: addig rángatták a jó szívű Alberto atyát, mígnem a szószék egyik korlátja megadta magát, s az emígyen szabaddá vált résen az atya le tudott támolyni. Az lehetetlen, hogy egy rövidke beszéd alatt ennyit hízott volna, nem, ilyesmi egyáltalán nem lehetséges. Az egyetlen elfogadható magyarázat az, hogy csoda történt: olyan kedvesek voltak az Úr számára Alberto atyai szavai, hogy ott marasztalta a szószékben. Ám hiába igyekezett ő ezt már ott, a kidőlt oldalú szószék alatt mihamarább tudatni mindenkivel, egyes hívek és rendtársak alig, avagy egyáltalán nem leplezett kacagása sokáig visszacsengett a füleiben. Persze, ha másnak nem, magának azért később kénytelen volt bevallani, hogy sokkal valószínűbb, hogy nem a szószék ment össze a beszéd alatt, hanem valóban az ő méretei haladták meg közben a még megfelelő mértéket.

Azt akkoriban még senki nem sejtette, hogy tragikusan közel van az az idő, amikor Alberto atya már egyáltalán nem fogja bánni azt a különben nem gúnyos, inkább féltő szeretettel teli nevetést, sőt egyenest vágyik arra, hogy a vidámságnak akár a legcsekélyebb megnyilvánulásait hallja. Az azonban onnantól fogva jó darabig elkerülte Cataniát. Nem sokkal azután, hogy a hívek Alberto atya szószékbe szorulása fölötti kacaja elcsengett a dóm oszlopai között, a jó kedv elköltözött a városból, és helyét fortélyos félelem vette át.

Messinából érkeztek először a rossz hírek. Később persze máshonnan is, és az igazat megvallva azt se lehetett mondani, hogy váratlanul tört volna ki. Csakúgy, mint Szicília, vagy akár a tenger mellék többi városában, Cataniában is igen sokat lehetett hallani a genovai démonflottáról, amely könyörtelen, megállíthatatlan gyilkosként hozza el a távoli országokból a halált. Amikor aztán kiderült, hogy Messinában annak ellenére betegek és halottak vannak, hogy ott nem is engedték kikötni a gályákat, néhányan fölvetették, hogy ezek szerint ennek az egésznek semmi köze nincs a genovaiakhoz, így hát nincs is értelme az elzárkózásnak, hiszen ha a halál be akar jönni, akkor bejön, föltartóztatni emberi erővel nem lehet, itt csak a könyörgés és a szorgos ima segít. Eme vélemény legfőbb szószólója Alberto atya volt, aki a szószékes ügy óta az addigiaknál is sűrűbben hangoztatta, hogy Isten sokkal inkább jelen van a mindennapokban, mint amennyire azt gondolnánk: minden pillanatban figyel és kinyilvánítja akaratát és szándékait, mi, szerencsétlen földi halandók viszont gyakran észre se vesszük, ha olykor látványosabban, olykor alig észrevehetően közbeavatkozik. Persze, persze – jelentette ki Alberto atya –, roppant tiszteletreméltó és dicséretes, hogy a város előjárói ennyire odafigyelnek és törődnek Catania lakóinak biztonságával, és hát valóban, ez a dolguk, amit ők különös igyekezettel próbálnak elvégezni, ám amennyiben Isten akként rendelkezett, hogy a halálnak be kell köszönnie Cataniába, úgy hiába zárjuk le a kapukat a messinaiak elől, akik fejvesztve igyekeznek szülővárosuk helyett új otthon után nézni. Ráadásul ezáltal bünt követünk el, hiszen azzal, hogy elfordulunk a bajba jutottaktól, egyrészt nem teljesítjük keresztényi kötelességeinket, másrészt ellenségeket szerzünk, akik a vész elmúltával joggal vetik majd a szemünkre, hogy nem számíthattak a segítségünkre a legtragikusabb időkben.

Merthogy a vész el fog múlni, az teljesen nyilvánvaló. Isten nem azért mér időről időre büntetést az emberekre, hogy aztán ne lássa ténykedésének eredményeit. A vízözön után is maradtak élve emberek, az Etna is többször kitört, és földrengések gyakran sújtották Cataniát, azonban lám, a város él, élve maradt, avagy föltámadt minden csapás után. Most sem lesz másként. Halottak lesznek, százával, ezrével, tízezzel, igen, bármit próbálunk tenni ellene, itt is aratni fog a halál, azonban mint minden csapás, ez is egyszer véget ér, a baj elvonul, és nekünk az lesz a feladatunk, hogy számot vessünk önmagunkkal: miért küldte ránk a vészt az Úr, és mi az, amit ezentúl másként kell csinálnunk.

Ilyesmikről beszélt Alberto atya, nem csak a szentbeszédekben, hanem akkor is, amikor a hívek megállították az utcán, avagy fölkeresték a plébánián, és a véleményéről érdeklődtek. Arról is faggatták, hogy ő mit gondol, mi ez az egész – egyesek szerint pestis, ami mostanság nemigen járt erre felé, legalábbis nem emlékeznek rá a legidősebbek sem, azonban az évkönyvekben és a krónikákban lehet olvasni róla; mások ellenben úgy vélekednek, hogy nem pestis, hanem olyan kórság, amit az Úr újonnan küldött a bűnös emberekre, valahonnan India pusztáiból és óceánjai felől. Alberto atya ezekre a kérdésekre rendre azt válaszolta, hogy az égvilágon semmi jelentősége nincs annak, hogy pestissel állunk-e szembe, vagy sem. Ennél fogva az is teljesen mindegy, hogy miként próbáljuk a betegséget orvosolni, avagy próbáljuk-e egyáltalán. Nekünk, bűnökkel terhelt, földi halandóknak egyetlen feladatunk és ténykedésünk lehet: hogy buzgón könyörögjünk és imádkozzunk, és napjában százszor megfogadjuk, hogy bűneinket nem feledve, ám azoktól megszabadulva jó útra térünk, és mostantól fogva mindenben Isten akarata szerint fogunk cselekedni. Biztosíték természetesen így sincs arra, hogy elkerüljük a döghalált, hiszen ez egyes-egyedül az Úr mérlegelésének függvénye, ráadásul a szavak önmagukban nem elegendőek, tettekkel kell bizonyítanunk elhatározásunk erejét, azonban mert más menekvés lehetőség nincsen, mindenki imádkozzon, könyörögjön és fogadkozzon buzgón – majd reménykedjen, hogy Mennyei Atyánk megenyhül iránta, és nem bocsátja reá azt a vészt, amit egyesek pestisnek neveznek.

Alberto atya szavainak lett foganatja. A kisebb templomok és a dóm egyaránt napjában többször is megteltek, sőt az is megtörtént, hogy néhányan az utcán rekedtek, mert a már bent lévő tömegtől nem tudtak bejutni imádkozni; és persze szépen csengtek az előtérbe elhelyezett fogadalmi perselyekbe hulló pénzermék is. A város vezetői viszont nem értettek egyet Alberto atyával. Ők úgy gondolták: a kapuk lezárásának igenis van értelme, és lehet eredménye. Catania első számú orvosa, Ruffolo doktor – aki Bolognában szerezte tudását és képesítését – egy, az előjáróknak tartott előadásában elmondta, hogy amellet, hogy a betegségeket általában véve valóban Isten büntetésének kell tekintenünk, sokat tehetünk azért, hogy a büntetés mértékét csökkentjük valamelyest – természetesen ezt is Isten tudtával és beleegyezésével, hiszen amennyiben a gyógy mód hatásosnak bizonyul, az se lehet másként, mint Isten szándéka szerint. Egészen bizonyosak lehetünk abban, hogy a döghalál a miazma útján terjed. Ami nem más, mint a levegőt egészségtelenné tevő anyag, azaz olyan gőzök és párolgások, amelyek megfertőzik a levegőt, annak belélegzésével pedig aztán az ember is megbetegszik. Mármint ez úgy történik – magyarázta Ruffolo doktor –, hogy a megbetegedett vagy elhunyt emberből is párolognak ezek az anyagok. A levegő megfertőződésének elkerülése végett tehát nem kell mást tenni, mint kerülni a dögvészben megbetegedett vagy elhunyt személyek miazmájával való találkozást.

Catania bírái és előjárói nem jártak a bolognai egyetem orvosi karára, de amúgy sem volt okuk kételkedni a város első számú doktorának szavaiban, úgyhogy elrendelték a város kapuinak lezárását, immáron nem csak a messinaiak elöl, hanem mindenki előtt, aki ezekben a vészterhes időkben nem cataniai lakosként kér bebocsátást. További intézkedésként pedig meghagyták, hogy azokat, akik ezt követően megbetegednek, és netán a Ruffolo doktor alá tartozó és általa kiképzett felcserek diagnózisa szerint dögvészben fertőződnek meg, haladéktalanul vigyék Catania falain kívülre, csak úgy, mint az esetleg már elhunytakat, akiket

ugyancsak a falakon kívül kell sebesen elhantolni. A város kapuinál inntól fogva a szokott-nál is több fegyveres őr posztolt, sőt bizonyos helyeken sorompót emeltek, s immáron az se jelentett mentséget, ha valaki valamilyen úton-módon – ha másként nem, esküvel vagy pénzzel – meggyőzte az őrseget arról, hogy nem messinai: aki nem Catania polgára volt, az nem mehetett a falakon belülre.

Érthető volt tehát Alberto atya csodálkozása, amikor egy este, sötétedés után három idegen férfi kopogtatott a plébánia ajtaján. Ruhájukon látszott, hogy jó módúak, mint ahogyan az is, hogy messziről jöttek. A zörgetésre ajtót nyitó ifjú Paolo atyának természetesen rögvest eszébe jutott a karanténról szóló rendelet, és első gondolata az volt, hogy hívja a városi őrseget, ám mert a jövevények roppant jámbornak és elesettnek tündek, végül inkább értesítette a jó szívű Alberto atyát, aki ágyából kiugorván közölte, hogy haladéktalanul találkozni akar velük.

Az igazi meglepetés csak ezután következett. A három férfi nemhogy átjutott az őrsegen és az útzárakon, mindezek tetejébe messinaiak voltak. Alberto atya félelemmel vegyes tisztelettel nézte őket – bár a félelmet talán még saját magának se merte bevallani, hiszen aki Istenben hisz, annak tudvalevőleg nem kellene félnie. Mikor azt tudakolta, hogy miként sikerült bejutniuk a védőzár alá helyezett városba, a messinaiak vezetője, aki Giuseppe Borsiere néven mutatkozott be, annyit mondott: ahol pénz van, ott nincs akadály. Márpedig nekik – tette hozzá keserűen – pénzük legalább van.

Az üdvözlések és a kíváncsiskodás mondatai közepette Alberto atya jó alaposan szemügyre vette a három idegent. Előkelő származásukhoz és beosztásukhoz nem férhetett kétség, még úgy sem, hogy küllemüket (vonásaikat és öltözetüket) jócskán megviselték az elmúlt időszak megpróbáltatásai. Giuseppe Borsiere-n például látszott, hogy nem is olyan régen igazi óriás lehetett: a magas termethez jókora has és vaskos végtagok tartozhattak, amit most a lötyögő ruha és a megnyúlt bőr tanúsított. Alberto atya gondolatban végigpörgette magában a hallo-másokat, miszerint melyek is a dögvész tünetei, és a hirtelen fogyás vajon ezek közé tartozik-e, aztán megint az jutott eszébe, hogy aki Istenben hisz, az nem félhet semmitől, márpedig ő hisz Istenben, mi több, az a feladata ebben a szomorú világban, hogy ezt a hitet építse és erősítse másokban is. Arról nem beszélve, hogy aki megkapja a betegséget, annak állítólag nincs ideje lefogyni sem, a kór olyan rövid időn belül végez vele. Giuseppe Borsiere tehát valószínűleg nélkülözött, ami érthető is, hiszen amint szétszaladt Szicílián a messinai dögvész híre, mindenki rögvest elfordult tőlük, a kereskedők sem szállítottak nekik több élelmet és árut, így hát nem elég a betegség és a miazma párolgása, a várost éhínség is fenyegette, ráadásul pont a tél küszöbén.

A messinaiak jámboran megvárták, míg Alberto atya alaposan megmustrálta őket, majd rátértek jövetelük céljára: azért lopóztak ide, nem kímélve sem az életüket, sem a város vagyonát, mert szeretnék elvinni Messinába Szent Ágota ereklyéit – ha nem is mindet, néhányat közülük. Természetesen nem örökre és nem ingyen: a vész elmúltával azonnal visszaadnák, és busásan megfizetnék a cataniaiak nagylelkűségét.

Megint a csodálkozás volt soron Alberto atyán, és ennek hangot is adott: ugyan miért kellene Messinának Szent Ágota ereklyéi, hiszen neki (mármint Szent Ágotának) semmi köze nincs a döghalálhoz. Ő a földrengésektől, különösen pedig az Etnától hivatott megvédeni Cataniát, valamint a hozzá fohászokodókat azóta, hogy sok évszázaddal ezelőtt, a vulkán kitörésekor, fölmutatták a lávafolyamnak a sírjából kiemelt fátylat és csontokat, mire a láva nem csak megállt, de vissza is fordult, és ugyanazon az úton, ahol jött, visszafolyt az Etnába. Amennyiben a mostani vész ellen keresnek oltalmat, akkor nem hozzá, hanem Szent Sebestyén vértanúhoz kell imádkozniuk. Még érdekesebb azonban – váltott át Alberto atya bensőséges hangra – egy bizonyos montpellieri Rókus segítségét kérni, aki jó száz esztendővel ezelőtt élt, és akiről talán kevesen tudnak, ám bizonyított tény, hogy képes volt meggyógyítani a pestist, sőt a holtteste mellett írásos igazolást találtak arról, hogy aki az ő közben-

járását kéri az égiektől, az egész biztosan megmenekül a döghaláltól. (Alberto atya itt elhallgatta azon, másutt gyakran hangoztatott és fentebb már emlegetett kétségeit, miszerint valóban a pestissel állunk-e szembe, nem pedig Isten egy újfajta, minden földi halandót érintő büntetésével, amelynek mértéke és módja az egyiptomi hétsapáshoz hasonlatos, és amely ellen, ha valóban így van, a pestis orvoslásának módszereivel nincs értelme küzdeni.)

A messinaiak tisztelettudóan és értőn bólogattak Alberto atya szavaira, majd Giuseppe Borsiere közölte, hogy természetesen tudják, hogy Szent Ágota a földrengésektől és az Etna tűzétől óv, ám mivel ezekben a nehéz időkben, amikor azonnali cselekvésre van szükség, közelben és távolban egyaránt ezek az egyetlen föllelhető ereklyék, amelyekre számíthatnak – ide értve azt a tényt is, hogy Catania és Messina városa egészen idáig igen jó viszonyt ápolt egymással, ami a messinaiak részéről jótányit sem változott: megértéssel veszik tudomásul a kitiltásról szóló híreket –, ezért gondoltak arra, hogy elkérnék Szent Ágota ereklyéit, természetesen (ismételten hangsúlyozzák) nem ingyen, hanem megadnak érte mindent, amit csak Catania kér, sőt igyekeznek azt még túl is teljesíteni.

Alberto atya félelme elpárolgott, és egyre nagyobb együttérzéssel figyelte a láthatóan nagy csapásokat megélt, mégis elszánt, és a megoldás lehetőségeit folyton kereső, föl- és megadásra egyáltalán nem gondoló messinaikat. Igen – vélekedett magában –, csakis ez lehet az egyetlen járható út: nem a karantén, nem a sorompók és nem az alabárdos örök, hanem a végtelen hit Isten könyörületeségében, leginkább pedig a hozzá vezető ösvény megtalálása, amely ki tudja, lehet, hogy valóban Szent Ágota ereklyéivel egyenlő. Magában már meghozta a döntést, ám a rend kedvéért azt mondta Borsiere úrnak és társainak, hogy még alszik rá egyet – cselekedjenek ők is hasonlóképpen, ez a jó testvér (itt rámutatott Paolo atyára) megmutatja nekik a szállásukat. Egyúttal elnézést kért, amiért nem tud a rangjuknak megfelelő kvártélyt nyújtani, ám a földi hatóságok Cataniában igen szigorúak, és ha kiderülne, hogy a plébánia messinaikat lát vendégül, abból irtózatossá kerekedne.

Giuseppe Borsiere-ék mély meghajlással és köszönettel fogadták Alberto atya szavait, s egymás szavába vágva fejtegették, hogy tökéletesen megértik az óvintézkedéseket, roppant hálásak, és odahaza föltétlen be fognak számolni Alberto atya jó szívéről, és igaz segítőkészségéről. Alberto atya szelíd mosollyal fogadta ezeket a szavakat, majd megkérdezte, hogy egyébként tényleg olyan rettenetes-e a helyzet Messinában, amilyennek azt a hírek lefestik. A jövevények összenéztek, aztán Giuseppe Borsiere azt mondta, hogy igen, a messinai helyzet valóban elkésérítő: a városban szüntelenül zúgnak a harangok, a házakban egymás mellett hevernek a betegek és a holtak, a jajgatástól és a halálhörgésektől a segélykérő és Istent dicsőítő litániákat egyáltalán nem lehet hallani, az utcákon pedig egy hatalmas fekete kutya garázdálkodik, égő szemekkel, tüskékkel a hátán, véres agyarakkal a szájában, és akit megmar, azon nem segít sem az ima, sem a gyógyszerek. A jó szívű Alberto atya erre hirtelenjében nem tudott mit mondani, ajkainak apró rángásai jelezték, hogy keresi a szavakat, végül megkérte Paolo atyát, hogy vezesse a plébánia hátsó traktusában lévő cellába a vendégeket.

Néhány órával később újra dörömböltek az ajtón. Alberto atya azonnal fölriadt álmából, várta, hogy Paolo atya vagy valaki más ajtót nyisson, ám miután ez nem következett be (hiszen a dörömbölés nem szűnt meg, sőt erősödött), föltápáskodott, és elbotorkált a bejáratig. A küszöbről visszahőkölt: fáklyák lobogtak az éjszakában, Alberto atya szinte érezte az arcán a lángok nyaldosását. A városi őrseg egyik tisztje vezette az alabárdosokat, és udvarias, ám határozott hangon közölte, hogy tudomására jutott, miszerint a plébánia messinai menekülteket rejteget, akiket az érvényben lévő rendelkezések értelmében haladéktalanul el kell távolítani Cataniából. Alberto atya fölvette legjámborabb mosolyát, és szelíden fejtegetni kezdte, hogy ez nyilván valami félreértés lehet, mire a tiszt még udvariasabban, de még határozottabban kijelentette, hogy arról is tudomást szerzett, hogy a messinaiak Szent Ágota

ereklyéit el akarják vinni, és ő azért van itt, hogy ezt a förtelmes cselekedetet a város nevében és érdekében megakadályozza.

Alberto atya számára rögtön világossá vált, hogy Paolo atya az áruló, hiszen más nem tudott a messinaiak érkezéséről. Továbbra is szelíden, bár kissé idegesebben arra kérte az alabárdosokat, hogy várjanak egy kicsit, amíg utánanéz a dolognak, majd becsukta előttük az ajtót. Sietnie kellett, hiszen ebben a helyzetben a katonák nem fognak sokat tanakodni azon, hogy bemenjenek-e a plébániára, és esetleg, ha úgy alakul, megszenteltelenítsék-e az egyház tulajdonát. Szerencsére a messinaikat ébren találta – vagy le se feküdtek, vagy az alabárdosok lármájára ébredtek fel, ezt Alberto atya nem firtatta, helyette rövid, kurta mondatokban ismertette velük a fejleményeket, majd azt ajánlotta, hogy mind a saját, mind a plébánia épségének védelmében gyorsan hagyják el az épületet, mégpedig az épület hátsó, avatatlanok előtt némileg rejtett kapuján. Giuseppe Borsiere erre kijelentette, hogy ők nem félnek a katonáktól, sokkal inkább azoknak van félnivalójuk tőlük, hiszen ők olyan helyről jöttek, ahol a döghalál tombol, és ha már meg kell halniuk, még mindig szebb fegyverek által elesni, mint tojás méretű, véres és gennyes daganatokkal a hónuk alatt. Őket azért küldték ide a messinaiak – mármint azok, akik az indulásukkor még életben voltak közülük –, hogy mentse meg a várost, és hozzák el Szent Ágota ereklyéit. Amennyiben nem tudják a feladatot teljesíteni, már csak a szégyen miatt sem térhetnek vissza Messinába.

Eme elszánt mondatok hallatán Alberto atyát újra a tisztelettel vegyes félelem érzete kerülgette. Miközben ujjait morzsolgatván jókora hasa előtt azon tűnődött, hogy mit lehetne ebben a helyzetben tenni, a távolból megint hallatszott a katonák dörömbölése. Aztán egyszer csak kinyílt a cella ajtaja – de nem az alabárdosok jöttek be, hanem Paolo atya. Alberto atya végképp nem tudta, mit csináljon: most zúdítsa-e rá haragját az árulóra, vagy később, esetleg fojtsa inkább teljesen vissza. Ám ekkor váratlan dolog történt: Paolo atya egy tálát tartott a kezében, a tálban víz volt, abban pedig néhány sötét, bizonytalan körvonalú tárgy úszott. Paolo atya közölte, hogy azok ott Szent Ágota csontjai – amikor a katonák megérkeztek, ő rögvest vízbe tette mindet, most mindjárt kiveszi és visszaviszi őket a helyére, azonban a víz itt marad, öntsék azt bele a messinaiak egy kulacsba, és vigyék magukkal. A semminél mindenképpen többet jelent.

Alberto atya csak most tudott végre szóhoz jutni. Böszön helyeselni kezdett, és egy szemernyi sem bánta, hogy ez a remek ötlet nem neki, hanem pont az áruló Paolo atyának jutott az eszébe. A messinaiak természetesen elfogadták az ajánlatot: a vizet, amely érintette a drága ereklyéket, haladéktalanul magukhoz vették, és ha nem is határtalan boldogsággal, de érezhető megkönnyebbüléssel elindultak vissza, a városukba, a plébánia hátsó rejtekaajtaján keresztül. Még éppen időben, ugyanis alig tűntek el az épület mögötti sötét utcában, nem sokkal később dörömböltek ugyanazon az ajtón. Alberto atya szívélyes mosollyal az ajkain beengedte a katonákat, akik élén egy fura öltözékű, köpönyeges alak haladt, csúcsos kalappal a fején, csőrrel az orrán, s éppen csak hogy kiláthatott az álarcra vágott aprócska lyukakon. Kezében messzire szagló füstölőt lengetett, ő nyitott be elsőként minden helyiségbe. Miután emígyen tűvé tették a plébániát és a templomot, de idegeneket nem találtak, morgón, gyanakodva távoztak. Mielőtt nyugovóra tért, Alberto atya azért imádkozott, hogy a messinaiak épségben elhagyják Cataniát.

Néhány nappal később, a kellően kitágított szószéken, prédikáció közben Alberto atyának eszébe jutott, hogy mi van akkor, ha Paolo atya nem is Szent Ágota ereklyéit úsztatta meg abban a tál vízben, hanem mondjuk az aznapi ebéd vagy vacsora csontmaradékait. Utána arra gondolt, hogy ennek talán nincs is olyan nagy jelentősége, hiszen ha erősen hisznek benne a messinaiak, akkor bármi is érintette a vizet, Isten segedelmével ugyanúgy fog hatni, mintha valóban köze lett volna Szent Ágotához. Mikor idáig ért a gondolkodásban, Alberto atyának meg kellett kapaszkodnia a szószék szélében. Reggel óta időről időre szédülésrohamok törtek rá. Ez most megint elmúlt, úgyhogy folytatni tudta a beszédet, ugyanakkor egyre erősebben

érezte azt a dagadó lüktetést a hasa alatt, közvetlenül a jobb heréje mellett. A jó szívű Alberto atya egészen biztos volt abban, hogy miután végez a misével, és az oltár mögötti szobában megvizsgálja magát, egy lassan tojásnyira növekvő, lüktető bubót talál majd az ágyékánál.

Onnét nincs visszaút

Alessandro úr, az Antognioni család feje, egyben az Antognioni-kereskedőház vezetője jól ismerte nem csupán ősei, hanem az egész város történetét, ennek ellenére ő sem tudta megmondani, hogy az Antognionik mióta tartoznak Firenze legelőkelőbb famíliái közé. Akármilyen messzire tekintett vissza az időben, minduntalan azt látta, hogy az Antioni-palota ott áll az épülő dóm előtti térre vezető utcában, valamelyik Antognioni pedig ott ül a Signoriában, és jelen van a város életét jelentő legfontosabb döntéseknél. Ez utóbbi tény nem csak azt jelentette, hogy ez az Antognioni tekintélyes és elismert személy, hanem azt is, hogy olyan kereskedő, aki biztos kézzel tartja és irányítja az égi és földi hatalmak által reá bízott vagyont: adósságai nincsenek, a munkásait mindig rendben megfizeti, lázadástól nem kell tartania – hiszen a törvények értelmében csak ezek fejében lehetett valakit a Signoriába bevásztatni. Egyszóval, amikor Fernando, ez az eszes, jó képességű, ám – apja nem titkolt bánatára – lezserségre, különösképpen pedig felforgató gondolatok átvételére hajlamos fiú valamelyik ritka, a család iránt mégiscsak valamiféle lojalitást sejtető pillanatainak egyikében arról faggatta Alessandro urat, hogy ki volt az első Antognioni, aki megalapította a kereskedőházat, majd vagyona, rangja és képességei szerint Firenze szolgálatába állt, Alessandro úr szomorkás mosollyal megrázta a fejét, és annyit mondott: neki pusztán arról van tudomása, hogy az apja, a nagyapja, a dédapja, de még annak az apja is *priori* volt, azaz a város elöljárói közé tartozott. Az ezt megelőző időkre viszont sajnos nem lát vissza. Az Antognionik – tette hozzá – régi guelf család, az is lehet, hogy már akkor itt voltak, amikor valamikor a messzi évszázadokban lerakták Firenze első köveit.

Alessandro úr természetesen azt szeretne volna, ha a hagyományok szerint egyszer majd a fia venné át tőle a kereskedőház ügyeit. Mégpedig nem is a remélhetőleg még távoli halála után, hanem már jóval előbb, hogy ő kényelmesen hátradőlhessen, élvezhesse a hosszú évek szívós és alapos munkájával kiérdemelt pihenést, illetőleg hogy onnantól fogva a városra fordíthassa minden erejét és tehetségét. Fernando Antognioni azonban vajmi kevés vonzódást mutatott a posztóval és a pénzzel való foglalatosság iránt. A számok világa nem hogy nem érdekelte, a tetejében képtelen volt a legegyszerűbb összeadást is hiba nélkül elvégezni; amire persze lehet mondani, hogy nem olyan nagy baj, hiszen bárki megcsinálhatja, ám az ilyesmi veszélyt rejt magában, hiszen – így tartotta Alessandro úr, és az Antognioni-ősök is valamennyien – nem szabad bízni senkiben, különösen az alkalmazottakban nem: tudvalévő, hogy az Antognioni-ház évszázados sikerének egyik záloga az, hogy a családfő és tulajdonos mindig minden számlát és szállítólevelet személyesen számolt ellenőrzött. A csábítás nagy: ha a beosztott azt látja, hogy a gazda nem tud számolni, bármennyire is megbízhatónak véljük, egy idő után képtelen lesz ellenállni annak, hogy előbb kisebb, aztán egyre nagyobb összegeket ne csipdessen le a reá bízott pénzekből, ami előbb-utóbb a kereskedőház összeomlásához vezet.

Nem csak a matematika hagyta hidegen Fernando Antognionit. Nem érdekelte a posztó előállítás és fölhasználása sem. Pedig egy jó kereskedő nem adhat el árut anélkül, hogy ne ismerné annak származását, rendeltetését és tulajdonságait. Alessandro úr élénken emlékezett arra, amikor az apja már egész kisgyerekként elvitte őt azokhoz a Firenze környékén élő birkapásztorokhoz, akiktől közvetlenül a gyapjút vették, és ott nem csak a gyapjúnyírás és -kikészítés fortélyait mutogatta el neki, de azt is, hogy mi módon kell gondozni, nevelni és etetni a jószágot ahhoz, hogy a lehető legjobb minőséget nyerjük. Ezek az ismeretek azért voltak fontosak, hogy a kereskedőház számon tarthassa, melyik pásztor miként bánik a nyájával, és kitől érdemes nyersanyagot vásárolni. Amikor azonban évekkel később ő fogta kézen Fernandót, megdöbbenve tapasztalta, hogy a fiát nem csak a lenyírt gyapjú, de az

állatok se érdekelték, helyette inkább a pásztorok zagyva meséit hallgatta, majd kóborolt a dombok és a fák között.

Ez később, már ifjúvá érésekor is szokása volt Fernandónak: hiába intette őt az apja, hogy ne csináljon ilyet, Fernando gyakran elegyedett szóba a *ciompók*kal, a munkásokkal, és ahelyett, hogy a hozzá hasonló előkelő ifjak társaságát kereste volna, különösen vásárok idején egész napokat töltött el közöttük, és hallgatta azoknak a céhlegényeknek a történeteit, akik messzi városokban és országokban járván igyekeztek ellesni mesterségük fortélyait. Mindennek tetejében nem érdekelték Firenze ügyei sem. Amikor az apja a város életébe próbálta bevezetni, ügyekről és gondokról beszélt neki, csak a vállait vonogatta, és azt hangoztatta, hogy ezek csupán fölösleges szájtépések, s minden probléma megoldható lenne, ha a gazdag oligarchiák torzsalkodásai helyett azzal törődnének, hogy a szegényebb családok, a *popolo minuto* tagjait is beválasszák a Signoriába. Ezeket hallván Alessandro Antognioni hálát adott az Úrnak, hogy a fia nem néhány évvel korábban született, hiszen amennyiben már kellően érett lett volna akkor, amikor Gauti de Brienne herceg a *ciompók* és a *popolo minuto* támogatásával kerek egy esztendőre magához ragadta a hatalmat és felfüggesztette az alkotmányt, bizonyára habozás nélkül a herceg mellé állt volna, mire ő kénytelen lett volna a családból kitagadni.

Mindezek után nem csoda, hogy Alessandro úrnak a munkája mellett igazából csak a lányaiban lehetett öröme. Filomena és Elisa csinos, vonzó ifjú hölgyek voltak, nem utolsósorban pedig hatalmas hozomány várományosai, érthető hát, hogy az Antognioni-ház körül dongtak az önjelölt, avagy nagyon is számításba vehető kérők. Alessandro Antognioni bánatában már arra is gondolt, hogy amennyiben Fernando valóban nem mutat hajlandóságot a kereskedőház ügyeire, akkor hagyja, hadd élje a saját életét, és a kérők között keres utódot magának. Ez persze óhatatlanul fölveti annak lehetőségét, hogy egy ilyen megoldás esetén fúzióra kerülne sor egy másik kereskedőházzal, ami viszont véget vetne az Antognionik évszázados munkája gyümölcsének – úgyhogy ez a megoldás nem igazán vezetne sikerre. Alessandro úrnak tehát tovább kellett törnie a gondoktól egyre többet sajgó fejét, és az utóbbi időben az is eszébe jutott, hogy mivel a felesége már nem hajlandó ilyesmire (ráadásul lehet, hogy nem is volna képes még arra sem, hogy a férfiúi vágyakat fölkorbácsolja benne), majd nemz gyermeket egy szolgálólánynak, vagy egy jó pénzért fölfogadható nőszemélynek, utána buzgón imádkozik, hogy fiú legyen, és amennyiben az lesz, a nevére veszi.

Filomena és Elisa nem csupán csinosak és okosak voltak, de bátyjukkal ellentétben Firenze ügyei iránt is érdeklődtek. Legalábbis igyekeztek ezt a látszatot kelteni, és Alessandro úr már pusztán ezért hálás volt nekik. Mindig tágra nyílt szemekkel, buzgón figyelve hallgatták apjuk beszámolóit a Signoria üléseiről. Nem volt ez másképp azon a márciusi estén sem, amikor Alessandro úr vacsora közben elmondta, hogy a kilenc *priori* aznap olyan döntéseket hozott, amelyekkel remélhetőleg még idejében meg tudják fékezni az egyre fenyegetőbb járványt.

Filomena és Elisa a bejelentés hallatán elsápadtak, Fernando ellenben látszólag közönyös maradt: ő tudta, hogy a döghalál elérte Firenzét, hiszen húgaival ellentétben nem burokból élt, hanem amikor nem naphosszat az utcákon lófrált, akkor a *ciompók* társaságában mulatta valahol az időt, hallgatta, sőt átvette vaskos és modortalan tréfáikat, s az előkelő lányok fülei-be nem való történeteket. Az utóbbi napokban, ahogy a külvárosban, a falak mentén bolyongott, látta a tornyosra pakolt hullaszállító kordékat, hallotta a betegeknek a lezárt házakból is kihallatszó sikolyait, és találkozott a démoni kinézetű doktorokkal, akik bő köpenyben, csúcsos fővegben és csőrös álarcban, füstölőt lengetve járták a szomorú utcákat. Mint ahogy apjának munkásaitól is tudta, hogy a kór, amelynek hírért már hetekkel előbb lehetett a más városokból érkező kalmároktól hallani, immáron Firenzében van.

– Úgy határozotunk – mondta Alessandro Antognioni, és megmarkolta a tányérja mellett heverő kétágú villát –, hogy minden olyan bűzös és rothadó dolgot, ami mérgezi a levegőt, el kell távolítani Firenzéből. Ide értve azokat is, akik ezekben a napokban megbetegszenek,

függetlenül attól, hogy mi bizonyosodik be róluk: a döghalál döntötte-e le őket a lábukról, vagy sem. A dögvészt ugyanis tudvalévőleg a mérgezett levegő belélegzésével lehet megkapni, meg kell akadályoznunk tehát, hogy a levegő megmérgeződjön.

A kisasszonyok némán, lehorgasztott fejjel ettek, és akkor sem emelték föl tekintetüket, amikor apjuk közölte velük, hogy a vész miatt itt, a családon és a házon belül is intézkedéseket kell foganatosítaniuk. Például azt, hogy amíg a döghalál el nem vonul a városból – és ez remélhetőleg mielőbb megtörténik –, fölfüggesztik a vendégek fogadását, a ház ajtaját bezárják, és ők maguk is csak akkor lépnek ki rajta, amikor az föltétlenül szükséges. Ellenvetés nem volt. A család értőn, ugyanakkor szorongó szívvel vette tudomásul Alessandro úr intézkedéseit. Fernando sem szállt vitába az apjával. Ezen az estén legalábbis nem.

Néhány nappal később Alessandro Antognioni vacsora közben ismét beszámolt a Signoria legújabb intézkedéseiről. Elmondta, hogy mostantól fogva a döghalálban elhunytak ruháit és személyes holmijait el kell égetni, azokat tilos továbbadni vagy áruba bocsátani. A prostituáltakat kitiltják a városból, csakúgy, mint azokat, akik a köztudottan fertőzött Pisából vagy Genovából érkeztek. Aki ezen szabályokat megszegi, az egy forint büntetést köteles fizetni.

– Nevetséges! – jegyezte meg erre Fernando. – Ezt a pénzt egy gazdag ember bármikor könnyedén kicsengeti, aztán a büntetés letudtával befogadja a házába a máshonnan ide menekült gazdag rokonait, meg a kedvenc kéjnőjét. A szegénytől ellenben elveszik a család utolsó ruhadarabjait is.

Alessandro úr nem reagált a fia szavaira. Anélkül, hogy a hangját fölemelte volna, mindehhez azt tette hozzá, hogy mivel az előző rendeletek ellenére sajnos a kór továbbterjedt, és már a szomszédos utcákban pusztít, a továbbiakban senki, semmilyen körülmények között nem hagyhatja el a házat – nem is érdemes erre tőle engedélyt kérni, hiszen azt úgyse adja meg –, Fernando figyelmét pedig külön fölhívta arra, hogy amennyiben munkásokkal találkozik, saját magát és a családját sodorja veszélybe, éppen ezért a leghatározottabban megtiltja neki, hogy eljárjon a *ciompók* közé.

Fernando ekkor fölállt a vacsoraasztal mellől. Nagy lármával hátratolta a széket – nem csak hátratolta, föl is borította –, majd azon az éles fejhangon, amelyen rendszerint akkor beszélt, amikor ideges volt, közölte, hogy márpedig ő nem akar heteken át a szokottnál is nagyobb rabságban fuldokolni, ezért inkább még most elmegy, amíg nyitva van az ajtó.

Az anyja erre idegtépőn jajgatni kezdett, mielőtt azonban jobban belelovalta volna magát, Alessandro úr egyetlen intéssel elvágta a lármát, és azt mondta a fiának:

– Természetesen elmehetsz. Ám ide utána nem jöhetsz vissza.

Fernando Antognioni egy biccentéssel tudomásul vette az apja szavait, majd köszönés nélkül kiment az étkezőből.

Az anyja fölpattant és utána akart rohanni, ám a férje olyan szigorral nézett reá, hogy inkább visszaült. Tenyerébe temette az arcát, és zokogni kezdett. Közben nagyon ügyelt arra, hogy a zokogás ne legyen annyira hangos, hogy magára vonja a családfő haragját.

Alessandro Antognioni a szájába tett egy falatot az előtte lévő tányérból, jelezvén, hogy az úgy a részéről le van zárva. Mellesleg a vacsora meglehetősen szűkös és silány volt, akárcsak az utóbbi időben minden egyes nap; Alessandro úr azonban nem róttá meg emiatt a szolgálakat: tudta, hogy odakünn vészesen fogy a munkára fogható kéz, és nem csak az árak nőnek folyamatosan, de az útzárak és az egyéb intézkedések miatt egyre nehezebb beszerezni a konyhára valót. Ráadásul az elmúlt egy-két évben, azóta, hogy elűzték Gauti de Brienne herceget, és többé-kevésbé sikerült helyreállítani a köztársaság alkotmányát, rendre éhínség kerülgette Firenzét. Ennek egyfelől a békétlen és lázongó kétkezi munkások voltak az okai, akik a herceg ostobaságának köszönhetően megízlelhatték a hatalom ízét és megmámorosodtak tőle, ezek után pedig nem akartak dolgozni; másfelől a mostoha időjárás, a mostanság egyre hosszabbá és keményebbé vált telek, ami például ebben az esztendőben is nehezen akart véget

érni, majd miután végre elmúlt, a tavasznak nem lehetett felhőtlenül örülni, hiszen a nap-sütéssel együtt megérkezett a döghalál.

A kisasszonyok szerették volna tudni, hogy bátyjuk kitiltása vajon mire vonatkozik: addig nem térhet-e vissza, amíg a kór ki nem dühöngi magát, vagy azt követően sem lépheti át az Antognioni-ház küszöbét. Ismervén apjuk kérlelhetetlen szigorát, miszerint mennyire gyűlöli, ha ellentmondanak neki, illetve a fiával való amúgy sem felhőtlen viszonyt, azt gyanították, hogy amennyiben meg is békél majd egyszer Fernandóval (aminek meglehetősen kicsiny az esélye), az nem mostanság fog bekövetkezni. Ugyanakkor a dolgot valamiképpen már csak azért is el kell a nem túl távoli jövőben rendezni, mivel az örökség kérdése nincs lezárva, s bármennyire is erős és egészséges az apjuk, sose lehet tudni, hogy ezekben a nehéz időkben mikor lesz kénytelen átadni másnak a gyeplőt. Elisa és Filomena szívesen beszélgettek volna ezekről a kérdésekről Alessandro úrral, avégett is, hogy tudják, mit mondhatnak a kérőknek, majd anélkül, hogy összebeszéltek volna, egymásra néztek, és eszükbe jutott, hogy a járvány miatt egyelőre nem találkozhatnak eme, a szívüknek oly kedves ifjakkal. Filomena, az idősebbik ezért inkább azt kérdezte a családfőtől, hogy valóban olyan nagy-e a veszély, mint amilyenek azt hallani.

– Valóban – bólintott Alessandro úr. Igazából azt akarta mondani, hogy még annál is nagyobb, de nem akarta a lányait megijeszteni. – Nagyon óvatosnak és elővigyázatosnak kell lennünk, és be kell tartanunk minden óvintézkedést.

Azt sem árulta el, hogy az áldozatok száma folyamatosan növekszik, a kilenc *priori*hoz eljutott legutóbbi jelentések szerint már napjában hatvanan, de inkább nyolcvanan halnak meg a dögvészben. Az eddig meghozott intézkedések nem sok eredménnyel jártak, hamarosan föl kell állnia egy olyan csoportnak, amely személyesen ellenőrzi a rendeletek végrehajtását, és a hulláknak a városból való haladéktalan eltávolítását.

Fernando kilépett az atyai házból, és a lassacskán leszálló nehéz estében elindult a szürkévé váló utcákon az épülő, állványokkal tarkított dóm felé. Mikor odaért, megállt, szétnézett, de nem látott senkit. Máskor talán aggasztó lett volna ez a szokatlan csend, a kihalt némaság – az, hogy a főtéren nincsen senki, nyugodtabb időkben (ami Firenzében állandó lármát jelent) veszélyre, támadásra, sandaságra figyelmeztetett volna, Fernando azonban tudta, hogy most ilyesmiről nincs szó. Illetve ami veszély van, azt nem emberi kéz okozza. Az apja nem beszélt otthon a részletekről, talán mert ő személy szerint nem akarta megijeszteni őket, talán azért, mert a Signoria úgy döntött, hogy a pánikot elkerülendő elhallgatnak inkább bizonyos dolgokat. Fernando azonban rendszeresen eljár a *ciompók* közé, akiktől tudta, hogy tegyenek bármit is az előjárók, Firenzében immáron a halál az úr, és ez egy jó darabig nem változik.

Megkerülte a dómot, majd bement a mellette lévő egyik utcácskába. Itt alig tett néhány lépést, belebotlott egy csoport emberbe. Egyszerre dühöngött és szégyellte magát, amiért szinte csak az utolsó pillanatban vette észre őket, és majdnem fellökte az elől haladó toprongyos alakot. Zavartan motyogott valamit arról, hogy leszállt az este, és az ő szeme nehezen szokja meg a sötétséget, ám amazok mintha meg se hallották volna, nem törődtek vele. Fernando Antognioni ekkor félreállt, s dühét és szégyenérzetét legyűrve, amennyire a sötétedésben egyre vaksibb szeme engedte, megnézte őket, s csak most látta, hogy a rongyokba öltözött, koszos bőrű és ruházatú emberek egy ócska saroglyát rángattak magukkal. Rögtön tudta, hogy mi az: *Szent Mihály lova* – ezen viszik a halottakat a temetőbe. Máskor legalábbis errefelé jóval díszesebb alkalmatosság szokott lenni, az efféle ütött-kopott kordék inkább a külső utcákban, a munkásnegyedekben használatosak. Nem ütközött meg ezen, hiszen tisztában volt azzal, hogy a halál nem válogat, csupán az emberek akarnak különbséget tenni körülötte, ám amikor elfogy az indok és a lehetőség reá, a legócskább saroglya sem lesz rosszabb egy fölcicomázott szekérnél.

Fernadónak hirtelen az jutott eszébe, amit még az egyik tanítójától hallott gyerekkorában, miszerint sok száz évvel ezelőtt, Gergely pápa idején úgy ért véget a római pestisjárvány,

hogy a mennyei seregek ura, Szent Mihály arkangyal visszadugta véres kardját a hüvelyébe. Ezt tekintve – fűzte hozzá gondolatai sorában – roppant találó épp most, hogy a hullavivő kordékat Szent Mihály lovának nevezik.

– Hová mentek?

A toprongyosok odaértek a saroglyával melléje. Fernando láthatta, hogy legalább féltucatnyi holttest van rádobálva.

Először nem válaszoltak. Továbbbrángatták a kordét, és már kifelé haladtak az utcából, amikor egyikük, aki hátul haladt, visszafordult, és rákiáltott:

– Távozz innét, ha kedves az életed!

Végre legalább ő fölemelte a fejét, az arcát azonban továbbra sem lehetett látni. Azt eltakarta az este sötétje, illetve a fején lévő bő lebernyeg árnyéka.

– Várjatok! Veletek megyek.

Megtorpantak. Fernando utánuk sietett. Orrfacsaró bűz volt körülöttük, nem csak a hullák-ból, de a hullaszállítók ruhájából is áramlott az émelyítő szag. Fernando megmarkolta a hasát: azt remélte, hogy ezzel a mozdulattal vissza tudja tartani a gyomrából távozni akaró vacsorát.

– Miért jönnél velünk? – kérdezte az, aki az előbb is szóba elegyedett vele. – Ahová mi megyünk, onnét nincs visszaút. Várd meg inkább, amíg elviszünk. Hamarosan te is sorra kerülsz.

– Tudom, hogy sorra kerülök – mondta egykedvűen Fernando. – De már most nincs hová mennem. Legalább hozzátok hadd csatlakozzam.

Nem válaszoltak semmit, a menet újra elindult. Fernando követte őket.

Végimentek a néptelen, hallgatásba burkolózott városon, majd kigyalogoltak a városkapun. Csak a falakon kívül találkoztak emberekkel, de azok is olyanok voltak, mint emezek: rongyosak, koszosak, komorak, némák. Sokan voltak, hatalmas gödröket ástak, és a városból folyamatosan hozták Szent Mihály lovain a halottakat. Pap nem volt velük. Csak lezúdították a saroglyáról a hullákat, bele a gödörbe, és amikor valamelyik megtelt, betemették.

A gödrök mellett máglyák égtek csipős, maró tűzzel. Oda dobálták azokat a ruhákat és egyéb holmikat, amelyek a szállítás közben leestek a holttestekről.

Így került az ifjú Fernando, az Antognioni-kereskedőház törvényes örököse a *becchinók* közé – így hívták ezt a toprongyos sereget. Éjjel-nappal járták a várost, némán, lehorgasztott fejjel. Benéztek a házakba, és ahol halott volt, kihozták, és föltették a saroglyára. Fizetséget nem kaptak ezért, de amit találtak az elhagyatott házakban, azt magukkal vihették. Fernando csak eleinte csodálkozott azon, hogy nem fosztják ki az őrizet nélkül maradt épületeket, és nem csábítja el őket az ott hagyott vagyon. Azután megértette, hogy nincs miért elcsábulniuk. Ahol arat a halál, ott nem számít a földi kincs. Egyrészt úgyse tudnának vele mit kezdeni, másrészt ők maguk is a halál gyermekei voltak. A *becchinók* serege gyorsan változott: aki bubókat talált az ágyékánál vagy a hóna alatt, az rendszerint megkérte a társait, hogy üssék agyon, hadd legyen túl rajta mielőbb. De olyan is volt, aki miután észrevette magán a döghalál tüneteit, ott maradt valamelyik elhagyatott gazdag házban, hogy legalább életének utolsó napjaiban ilyenben lakhasson. Megjegyezték, hová költözött, és később elmentek a holttestéért.

Az ily módon elmaradtak helyébe újak kerültek. Többnyire úgy, ahogyan Fernando: valahol a városban csatlakoztak a menethez, és onnantól fogva ők is közibük tartoztak. Senkitől nem kérdezték, kifelé, honnét származik. Nem számított. Még az se, hogy mi a neve. A halálban mindenki egyforma volt és névtelen.

Több alkalommal elmentek az Antognioni-ház előtt, be is zörgettek, találnak-e élő odabent. A kapu mindig zárva volt, ám miután valamelyik szolga az emeleti ablakon kiszólt, hogy távozzanak innét, engedelmesen továbbhaladtak. Fernando a fejét beborító lebernyeg alól kíváncsian nézte ilyenkor, hátha megpillantja az apját, az anyját, vagy a húgait, de csak a

kapus szolgát látta. Azonban – maga is csodálkozott ezen – amikor az kihajolt és távozásra szólította föl őket, villanásnyi öröm töltötte el a szívét.

Egy alkalommal éppen a szemben lévő palotába mentek be. Fernando ismerte ezt a házat is: tulajdonosa, egy bizonyos Beritola úr ugyancsak posztóval kereskedett, e tekintetben tehát az apja vetélytársának számított. Ez azonban senkit nem zavart a jó szomszédi viszony kialakításában, olyannyira nem, hogy Beritola úr egyetlen lánya, Rosalia gyakori vendég volt Antognioniéknál; bizonyos utalásokból és véletlenül meghallott megjegyzésekből pedig Fernandónak kitűnt, hogy Beritola úr egy időben nem vette volna rossz néven, amennyiben ő, mármint Fernando közeli ismeretségbe kerülne a lányával, mégpedig olyan közelibe, hogy akár feleségül is venné, lévén, hogy neki nem született több gyermeke, nem volt tehát a kereskedőházat kire hagyományozni. Alessandro Antognioni azonban fölvilágosította szomszédját (aki különben időnként ugyancsak ott ült a Signoriában) fia tulajdonságairól és jelleméről, ami után a jó szomszédi viszony ápolására maradt elsősorban a barátság a lányok között. Mindezen dolgok azonban, dacára annak, hogy alig telt el néhány hét az eljövedele óta, már olyan távolinak tűntek Fernando számára, mintha nem is történtek volna meg soha.

Az ajtó ott is zárva volt, de a zörgetésre senki nem válaszolt. Ez két dolgot jelenthetett: a lakók vagy elmenekültek, vagy meghaltak. A *becchinók* betörték a bejáratot, és bementek. Fernando is velük tartott, előtte azonban ismét végigfutott a tekintete az Antognioni-ház ablakait, hátha lát valaki ismerőst, ám senki nem volt ott, vagy ha igen, akkor a függönyök mögül figyelt. Odabent émelyítő bűz volt, a halál jól ismert szaga. Az első hullákat lent, a konyhában találták – olybá tűnt, mintha a dögvész hirtelen lecsapott volna a szolgákra, és azok menten holtan rogytak volna össze, de nem, föltehetően kínjukban vergődve csúszkáltak a földszinten mindenfelé, míg végül egymás közelében, a konyha kövén érte őket a halál. A *becchinók* kihordták az élettelen testeket az utcára, földobálták őket a Szent Mihály lovára, majd visszamentek az épületbe tovább kutakodni.

A ház urát és asszonyát ágyban, párnák között, egymás mellett érte a vég. Olyanok voltak, mintha még egy utolsót, fájdalmasat kiáltottak volna a halál szorításában: szájuk nyitva, szemük fönnakadt, arcuk fekete, kétségbeesetten erőlködő. Mielőtt fölkerültek volna a saroglyára, a *becchinók* alaposan kiforgatták a ruháikat. Azután megtalálták Rosalia Bertolát is. Még élt. Öntudatlanul nyöszörgött szétázott, véres hányadéktól foltos nyoszolyáján. Ruháját fájdalmában leszaggatta magáról, nemrég még telt, erős keblei mostanra elfonnyadtak, hamvas bőrét fekete foltok éktelenítették, sötétvörös, gennyedző bubók kandikáltak ki a hóna alól.

– Basztál már úri kisasszonnyal? – kérdezte színtelen hangon az egyik ugyancsak névtelen *becchinó* Fernandótól, majd mielőtt amaz egyet szólhatott volna, fölhajtotta a lázá lomban vergődő Rosalia hálóingét, és beléhatolt.

Néhány perccel később ugyanő hozta ki a vállán Rosaliát, és föltette a szülei mellé a kordéra. „De hát még él!” – akarta mondani Fernando, aztán csöndben maradt. Már nem volt különösebb jelentősége annak, hogy Rosalia Beritola hol tart az élet és halál közötti keskeny pallón.

A saroglyáról leesett, valamint a házból kihordott, de átkutatás után értéktelennek talált, ezért a bejárat előtt hagyott holmikat disznók döfködték. Rengeteg állat kóborolt Firenze utcáin. Talán a külvárosokból, talán a hentesek és a mészárosok telepeiről jöttek, de az is lehet, hogy a város menti, őrizetlenül maradt nyájakból szökdöstek be az immáron őrség nélkül hagyott kapukon. Az egyik disznó most beleharapott Beritola asszonynak a kordéról lelógó kézfejébe, az utca csöndjében tisztán hallatszott, ahogy agyaraival morzsolja az ujjpereceket. Vagy nagyon éhes volt, vagy nagyon ízlett neki, mert további falatok után ácsingózott. Fölrugaskodott, mellső két lábával nekitámaszkodott a kordé kerekének, és azt nézte, mibe kaphatna még bele.

– Nem mész onnét, te! – förmedt rá Fernando, és belerúgott az állat valagába.

A disznó hörögni kezdett, Fernando felé fordult, pofáján alvadt vér feketéllett, vöröslött a tekintete. Néhány pillanatra úgy tűnt, hogy támadni fog. Aztán meggondolta magát, és arrébb oldalgott.

A *becchinók* húzni-tolni kezdték a talyigát. Szent Mihály lova nekilódult. A kerék nyikorgása volt az egyetlen zaj a néma belvárosban. Már Rosalia se nyöszörgött a hullák tetején.

Mikor pár órával később újra erre jártak, Fernando azt látta, hogy a disznók élettelenül fekszenek a Beritola-ház előtt. Másutt is sokasodtak az állati tetemek, sőt úgy tűnt, a döghalál mintha gyorsabban végezne a jószágokkal, mint az emberekkel. Ezúttal is bezörgettek az Antognioni-ház kapuján, és egy hang (Fernando röpke örömére) ekkor is kiszólt, hogy tűnjenek el innét mielőbb.

Isten küldte

Amikor Vincenzo mester belecsapott Giovanni d'Agostino tenyerébe, úgy gondolta, hogy most nem csak magának, de utódainak is hosszú időre munkát szerzett. Ebbéli örömét tovább fokozta ama tény, hogy az egyezés nyomán felvételt nyert a Santa Maria Assunta katedrális építő, messze földön híres céhbe, amelybe pedig közismerten nehéz volt bekerülni. A megállapodást persze, ahogyan az az ilyen esetekben szinte mindig lenni szokott, hosszas vizsgálódások és tárgyalások előzték meg. Túl azon, hogy Vincenzót alaposan, részletekbe menően kifaggatták előéletéről és korábbi munkáiról, behatóan tanulmányozták őt magát és családjának jellemét, különféle próbák során bizonyosságot kellett adnia feddhetetlenségéről és állhatatos hitéről, illetőleg egyes, könnyűnek egyáltalán nem mondható fogások megjelenítésével a gyakorlatban is be kellett mutatnia, hogy miből áll az ő kőművestudománya, a Santa Maria építőcéh követeket küldött Pisába, akik megnézték, hogy mi viseli ott Vincenzo keze nyomát, majd kifaggatták az ottani céh tagjait, hogy a Sienában tett állításainak igazságtartalmáról meggyőződjenek. A folyamat annak ellenére sokáig tartott, hogy a pisaiak mindenben hitelt adtak eme állításoknak: elmondták a sienai küldötteknek, hogy nagyon meg voltak elégedve Vincenzo munkájával, s egy rossz szót nem tudnak szólni sem a jelleméről, sem a hitéről, sem bármilyen tulajdonságáról. A városból való távozásának egyedüli oka az volt, hogy mint szerte a környéken mindenütt, Pisában is fölszöktek az árak, és éhínség fenyegetett, úgyhogy aki megtehetette, az a jobb élet reményében szedte a sátorfáját, és elment máshol munkát keresni. A kőműves életének amúgy is fontos része a vándorlás – közölték a pisaiak a sienaiakkal azt, amit amazok e nélkül is tudtak –, hiszen amikor a legény hazatér a szülővárosába és megmutatja, hogy milyen tudományt szerzett, titkon, vagy nem is annyira titkoltan abban reménykedik, hogy egyszer ő maga is egy céh feje lesz. Amennyiben pedig ez abban a városban rajta kívül álló okok (leginkább az ottani mesterek nagy száma) miatt nem lehetséges, továbbáll, és másutt próbál érvényesülni.

– Százötven esztendeje épül ez a katedrális – magyarázta Giovanni d'Agostino Vincenzo mesternek az egyezés létrejötte után. – Az építkezés persze nem folyamatos, és nem volt előzmény nélküli sem, hiszen mielőtt a Santa Maria céh elkezdte fölhúzni a falakat, el kellett takarítani innét azt az ócska templomot, amelyben állítólag vagy háromszáz éve az egyik pápa találkozott az akkori ellenpápával.

Vincenzo szerényen és értőn bólogatott: a hosszúra nyúlt építkezésben semmi meglepő nincs, egy ilyen nagy és impozáns épület igen lassan készül. Ő maga is dolgozott a pisai dómon, amelyről ugyancsak azt tartották, hogy valamikor a messzi időkben kezdték el építeni, de hogy mikor végeznek vele, arról megint csak nemzedékek távlatában lehetett beszélni.

– Eltelt jó pár évtized úgy – folytatta Giovanni d'Agostino –, hogy a falakhoz és a szerkezethez nem nyúlt senki. Legföljebb néhány oszlopot és bevonatot cseréltek ki. Végül aztán pár évvel ezelőtt a nagy tiszteletű előjáróság méltóztatott úgy dönteni, hogy ideje befejezni azt, amit elődeink elkezdtek.

A katedrális előtt álltak, szemben a főbejáratral. Dél volt, őszi napsütésben fürödtek a hófehér falak. Vincenzo mester egyszeriben úgy találta, hogy még soha nem látott ennél szebb épületet. Nagy boldogságot és örömet érzett amiatt, hogy dolgozhat rajta; meg hát úgy egészében véve is azt gondolta ezekben a percekben, hogy az élet csodálatos, és hálásnak kell lennünk minden pillanatért, amellyel az Úr megajándékozott.

– Szerencsére sok pénz gyűlt össze – Giovanni d'Agostino is a katedrális nézte. – Jóval több, mint amennyit remélni lehetett. Bevallom őszintén, amikor először hallottam az építkezés folytatásának tervéről, nemigen hittem, hogy bármi is lesz belőle. A város azonban jó mélyen a zsebébe nyúlt, és a gazdag polgároktól is bőséggel érkezett adomány. Hirtelen

mindenki nagyon buzgó lett, és a szívügyének tekintette a katedrális befejezését. Ami persze nem mostanában lesz, de ha elkezdjük, akkor legalább valamivel közelebb jutunk a végéhez.

S elkezdték.

Vincenzo mester nem sokkal ezután azt is megtudta, hogy az, hogy végre belecsaphatott Giovanni D'Agostino tenyerébe, nem csupán neki és a családjának okozott örömet, de a Santa Maria nevet viselő építőcéhnek is, amely, noha a hagyományoknak megfelelően a külvilág és a jelentkezők felé ezt egyáltalán nem mutatta, valójában várta a nagy tudású, gazdag tapasztalatokkal rendelkező kőműveseket, az olyanokat, mint Vincenzo, aki már részt vett katedrális építésében. Kellett a kemény és dolgozó kéz, a városi előljáróság ugyanis nagyszabású tervekkel állt elő: azzal az óhajjal fordultak az építőcéhhez, hogy csináljanak egy teljesen új hajót, melléje kétoldalt pedig egy-egy árkádos folyosót, azaz lényegében növeljék meg kétszeresére a jelenlegi alapterületet.

Vincenzo mesternek tehát nem volt oka panaszra. Olyan munkát kapott, amelyen reményei szerint élete végéig dolgozhat, mi több, ha majd az eljövendő próbák során megállják a helyüket, és kellően jámborak, bölcssek, okosak és erősek lesznek, a két fia folytathatja a munkáját, sőt amennyiben őt az Úr hosszú élettel áldja meg, egy ideig talán egymás mellett, vállvetve ügködhetnek a kőművesek ősi tudományán, Isten dicsőségére. Persze, azután, hogy a fiúk a kötelező vándoréveket követően visszatértek Sienába, amit viszont Vincenzo mester már olyan természetességgel gondolt hozzá a többi dologhoz, mintha világeletükben itt éltek volna. Gyorsan megszerették a várost: szép volt, kellemes és biztonságos. Jó lakóhelyhez jutottak, egy takaros házhoz a teknő alakú főtér és a városháza közelében, és úgy érezték, hogy Siena is befogadta őket. Alig csatlakozott a céhhez és vette föl a kalapácsot, Vincenzo egyszeriben azon kapta magát, hogy már az inasokat és a legényeket méricskéli aszerint, hogy melyik volna jó az ő két lányának férj gyanánt.

Egyszóval: nyugodtan, csöndes örömben és hálás boldogságban teltek a napok és a hetek. Aztán – ahogyan az az életben sajnos oly gyakran előfordul – egyszeriben minden megváltozott.

Vincenzo mester a feleségével próbálta megbeszélni először a dolgokat. Az asszony szelíd, jóra való, okos teremtés volt, a légynek sem tudott ártani, és az volt a szent meggyőződése, hogy amikor az ügyek rendben zajlanak, és minden a helyén van, nem szabad semmit se fölborítani, nehogy bármi is elromoljék, ami aztán magával ránthatja a többit is. Így hát amikor Vincenzo egyre többször emlegette neki, hogy miután a munkája miatt módjában állt alaposan áttanulmányozni nem csak annak a szárnynak a terveit, amelyen dolgozott, hanem az egész épületét, olyan hibákat fedezett fel, melyek alapjaiban befolyásolják a teljes építkezést. A felesége azt mondta erre, hogy természetesen ő mindenben támogatja, ugyanakkor azt gondolja, hogy a tervezés nem Vincenzóra tartozik – neki az a feladata, hogy a rá bízott munkát elvégezze becsülettel, aztán ha valami nem olyan lesz, mint amilyennek elképzelték, akkor azok, akiknek az a dolguk, úgyis módosítani fogják a számításokat. Vincenzo részben egyetértett a feleségével, hiszen tudta, hogy még csak igen rövid ideje van a Santa Maria céhben ahhoz, hogy bármit is szóvá tegyen, a hibák ugyanakkor ott voltak, csodálkozott is, hogy másoknak még nem szúrt szemet, pedig neki legalábbis annyira égbekiáltónak tündek, hogy a tervrajzok tanulmányozása során szinte sütötték a szemét. Végül úgy döntött, hogy megpróbálja bevonni ebbe azokat a mestereket, akikkel együtt dolgozott, és akiről úgy vélte, hogy már kellően bizalmi viszonyban van velük.

Hamar kiderült, hogy tévedett. Alig pár nappal azután, hogy néhány mesternek megmutatta a rajzokon, hogy szerinte hol kellene újraszámolni és újragondolni bizonyos dolgokat, egy reggelen maga Giovanni d'Agostino jött el hozzá (akivel pedig a fölvétele óta nem beszélt négy szemközt, sőt jószerivel csak a céhes szertartásokon találkozott), karon fogva kivezette, mi több, kirángatta a csiszolt kövek közül, és dühösen megróttá, mondván, viszályt szít a céhen belül. Vincenzo tiltakozott, hogy viszályról szó nincs, ő csupán talált ezt-azt, amit

szerinte érdemes volna átgondolni, ám Giovanni d'Agostino nem hagyta végigmondani – azzal folytatta, hogy az is a fülébe jutott, hogy Vincenzo gúnyosan nyilatkozott a személyéről, és olyan megjegyzéseket tett rá, hogy ő igazából csak a szobrok faragásához ért, ennek ellenére nem állott építészeti rajzokat készíteni, s lám-lám, azok tele is vannak hibákkal.

Vincenzo meghökkent az igaztalan vád hallatán. Azután gyorsan megértette, hogy ugyan megpróbálhatná cáfolni ezt is, hinni azonban nem fognak neki, hiszen ő mégis csak egy messziről jött idegen, nem sienai. Majd az unokáit, akik talán már itt születnek, föltehetőleg sienainak fogják tekinteni. Jobb híján beletörődött hát abba, hogy lejjebb fokozták, és olyan munkát adtak neki, ami a legényekre és az inasokra tartozott – mintha ő maga nem is mester lenne. Látszólag elfogadta a dolgot, azonban addigi lelkesedése megtört, jó érzései pedig elillantak lényegében néhány perc alatt. Ahogyan addig, úgy onnantól fogva is becsülettel és a legjobb tudása szerint végezte munkáját, s noha titkon számított arra, hogy amennyiben jól dolgozik, egyszer talán visszakerül újra a mesterek közé (mármost neki is mesterhez méltó feladatot adnak), szöget ütött a fejében a gondolat, hogy lehet, hogy el kellene hagyni Sienát, és másutt munkát keresni. Ami persze ezek után azért sem lesz könnyű, mert a Santa Maria céh nyilván nem fog jó ajánlást kiadni róla annak a másik céhnek, ahová esetleg majd jelentkezik. Így hát egyelőre a maradás mellett döntött, és a téli szünetet követően tavasszal is ugyanúgy, összeszorított fogakkal végezte a reá bízott, olykor már-már megalázó napi feladatokat. Többnyire az inasok és a legények között dolgozott, kívülállók számára csupán mély vonásai és őszülő haja jelezhatték, hogy valójában a mesterek közé tartozik.

Kívülállók viszont jöttek szép számmal. Sokan megbámulták az építkezést, főleg a sienaiak, akik napi rendszerességgel követték a munkálatokat, de kíváncsiak voltak rá a városba látogató kereskedők, vendégek, utazók is. Utóbbiak között olyan is akadt, akinek megjegyzéseiből kitűnt, hogy ért az építészethez. A céh tagjai nem állhattak szóba munkavégzés közben idegenekkel, különösen a munkával kapcsolatos ügyekben nem, hiszen félő volt, hogy az esetleg a mesterfogások és a titkok kifecsegeséséhez vezet, ám a füleik nyitva voltak, és természetesen hallották az észrevételeket. Így azt is, amikor valaki firenzei kiejtéssel azt magyarázta (mégpedig egyenesen nekik, a kőműveseknek, hiszen nem volt közvetlen beszélgető-partnere), hogy itt nagyon el lett rontva valami, azt a külső támfalat még ebben az állapotában le kellene bontani és másutt fölhúzni, mielőtt minden összedől körülötte. Vincenzo ekkor lesütötte a szemét, és nagyon ügyelt arra, hogy egyelőre ne nézzen a megjegyzéseket tevőre, közben azonban érezte magán a körülötte dolgozók tekintetét. A firenzei kiejtésű férfi ugyanis pont arról beszélt, amire ő fölhívta Giovanni d'Agostino figyelmét. Vincenzo mester nem érzett elégtételt, hiszen eddig is tudta, hogy igaza van, annak ugyanakkor örült, hogy a többiek is hallják ezeket a szavakat.

A firenzei, látván, hogy senki nem reagál a mondandójára, egy idő után elhallgatott. Vincenzo ekkor az egyik kőrakás mellől ki-kisandítva megnézte a férfit, és azt is kifigyelte, hogy egy darabig még némán álldogál a tér szélén, majd eltűnik az egyik utcában.

Aztán Vincenzónak különös sejtelme támadt. Nem tudta, pontosan miféle, honnan ered, és mit akar esetleg sugallani, de valamiért úgy érezte, hogy hamarosan nagyon sok köze lesz ehhez a firenzeihez. Hirtelen futó rosszullét kapta el: erős szívdobogás tört reá, s mintha a lélegzete is ki-kihagyott volna, ám mindez szerencsére gyorsan elmúlt, a hozzá kötődő fura érzet azonban ott maradt Vincenzóban.

Április volt, ragyogó tavaszi idő, a hosszú tél után végre ezer ágra sütött a Nap. Talán ez is közrejátszott abban, hogy a munka végeztével Vincenzo a szokásosnál könnyebb szívvel tette le a kalapácsot. Ezúttal sem csatlakozott a nap végén szokásos iszogatós-beszélgetős összejövetelhez, persze, a többiek sem invitálták. Batyuba kötötte a szerszámait, amennyire lehetett, leporolta magát, és elindult haza. Az utcájukba érván aztán a földbe gyökerezett a lába: a firenzei épp a házuk előtt álldogált, és az épületek homlokzatát figyelve ide-oda forgatta a fejét.

Vincenzónak azonnal az jutott az eszébe, hogy ez nem lehet más, mint Isten akarata: idejön egy vadidegen, az építkezésen neki ad igazat, majd pont a háza előtt bukkan újra elő... Ezek után nem is tudta megállni, hogy ne szólítsa meg a férfit. Illendően bemutatkozott, és elmondta, hogy hallotta, amaz miről beszél a katedrálisnál. A firenzei ekkor elmosolyodott. Nem volt szép a mosolya: inkább vigyornak lehetett mondani, ahogy félrehúzta vértelen ajkait, és fölillantotta sárga, hiányos fogazatát. A tekintete különös tűzben égett, Vincenzo nem szívesen nézett rá – túl azon, hogy csúnya ember volt, valami félelemkeltő és visszaszító is volt benne. Rögtön azután, hogy beszélgetésbe elegyedett vele, már bánta is, hogy megszólította, ennek ellenére végighallgatta, ahogy a firenzei beszámol arról, hogy Guido mester a neve, a legnagyobb firenzei építőcéhhez tartozik, és hát valóban, olyan hibákat látott a katedrális építésénél, hogy csodálkozik, hogy a sienaiaknak nem szúrja ki a szemét.

– S mi járatban vagy Sienában? – érdeklődött Vincenzo.

Guido mester pár pillanatig hallgatott, mintha a megfelelő feleleten törné a fejét, aztán annyit mondott:

– Erre vitt az utam.

Ezek után már csak az illem végett is Vincenzo nem tehetett mást, mint hogy szállást ajánlott firenzei kollégájának. Amaz rögvést elfogadta. Együtt léptek be a házba. Vincenzo röviden elmesélte a feleségének, hogy ki ez az ember, és miként ismerkedtek meg, majd vacsorával kínálta a vendéget. Guido mester meglepően keveset evett, annak ellenére, hogy állítása szerint reggel érkezett Sienában, s egyéb nap a városban bolyongott, de mert nem volt nála pénz, nem tudta, hol kvártélyozhatná el magát. Mindez nagyon furcsán hangzott, Vincenzo minden jó akarata ellenére is gyanakodni kezdett, és az zakatolt a fejében, hogy bármennyire is kőművesnek mondja magát, és láthatóan ért is az építészethez, vajon nem a rossz szándék hozta-e ide az idegent. Úgy döntött azonban, hogy egyelőre sem az egymás fölismerésére szolgáló titkos kőművesi kézjeleket nem kéri rajta számon, se nem küldi el, legalábbis reggelig nem, hiszen a rossz szándékra nincs bizonyíték, csupán a firenzei sejtelmes és furá megjegyzései – meg hát különben is, ki tudja, lehet, hogy valóban az Úr vezette Guidót a házához, mégpedig olyan dolog miatt, ami meghatározza majd az ő, mármint Vincenzo jövőjét.

Meg is kérdezte Guidótól, hogy mi a helyzet Firenzében az építészet terén, érdemes-e esetleg elszegődni oda kőművesnek.

Guido megint hallgatott egy darabig, majd annyit mondott:

– Most nem ajánlom, hogy Firenzébe menj – azután arról panaszkodott, hogy fáj a feje, és rövidesen nyugovóra tért.

Akkor is aludt még, amikor Vincenzo hajnalban összeszedte a szerszámain, és elindult dolgozni. Ugyanazt a munkát folytatta, amit az előző napokban. Már magasan járt a Nap, amikor Giovanni d'Agostino odament hozzá, és tiszteletteljes hangon azt mondta neki:

– Vincenzo mester, áttekintettünk néhány dolgot, és azt állapítottuk meg, hogy igazad van, valóban rosszul végeztünk el bizonyos számításokat. Bocsáss meg, amiért igaztalanul vádoltunk meg, és kérlek, gyere át a mesterek közé. Szükségünk van a szakértelmedre, hogy újra tudjuk tervezni annak a támfalnak a környékét.

Vincenzo szívét régen várt melegség öntötte el. Egyszeriben bizonyos lett abban, hogy valóban Isten küldte a firenzeit, hiszen a megjegyzéseit nyilván hallották a többiek is, és ez készítette őket az újraszámolásra. Miközben magában áldani kezdte az Úr szent nevét, gondolatban bocsánatot kért Guido mestertől az esti ki nem mondott, ám sanda feltételezésekért. Majd megkérdezte Giovanni d'Agostinót, hogy mi lesz a folytatás.

– Az lesz, hogy lebontjuk azt a részt, és utána újraépítjük. Egyebek mellett a te útmutatásaidal. Úgyhogy kérlek, gyere, mert már így is elvesztegettünk egy csomó időt.

Az elkövetkező órák csupa örömet hoztak Vincenzo számára. A mesterek között ült, a katedrális előtt felállított kecskelábú asztalok mellett, velük együtt számolt és tervezgetett. Régen nem volt olyan könnyű a szíve, mint akkor.

Aztán egyszer csak megjelent az építkezésen a nagyobbik fia, Martellino, és közölte vele, hogy édesanyja azt üzeni, hogy a firenzei vendég nagyon beteg: forró a teste, izzad, hány, és félrebeszél.

– Reggel már föl se kelt – tette hozzá Martellino –, a nyoszolyán nyöszörgött, hogy egész éjjel nem tudott aludni, annyira fáj a feje. Most meg már félrebeszél. Azt kérdi édesanyám, küldjön-e felcserért, vagy édesapám intézkedik.

Vincenzo fölemelkedett ültéből, és a többi mesterre pillantott. Azok megkövülten néztek reá. Az előbb még olyan meleg tekintetek most megint hidegnek, egyszer s mint rémültnek tűntek. Az asztal körül néhány csigalassú pillanatig csönd honolt. Csak a legények kalapácsütései hallatszottak a köhalmok körül.

– Kit fogadtál be éjszakára? – kérdezte Giovanni d’Agostino egyszerre ijedt és vészjósló hangon.

– Egy kőművest... Nem a mi céhünkéből való. Guido a neve. Tegnap itt járt, láthattátok, hallhattátok ti is. Firenzéből érkezett.

– Firenzéből?

Giovanni d’Agostino nem is kérdezte: kiáltotta ezt.

– Igen, onnét. Nem volt okom kételkedni benne, legénykoromban hosszabb időt eltöltöttem ott, és megismertem a kiejtést.

A tervrajzokat készítő mester kezéből hangos koppanással kiesett a lúdtoll.

– Hát te nem tudod, hogy mi történik Firenzében?

Vincenzo mester vállat vont:

– Honnét tudnám? Évek óta nem jártam arra.

– Ember! – Giovanni d’Agostino immáron olyan hangerővel beszélt, hogy a legények is fölfigyeltek rá a kalapácsütések mögül. – Firenzében dögvész tombol! Ezrével halnak meg a firenzeiek! Hetek óta erről beszélünk, és azon imádkozunk, hogy hozzánk ne érjen el! Hová tetted a füledet?

Vincenzót újra az előző napi rosszullet kerítette hatalmába. Most azonban nem múlt el olyan hirtelen. A szíve a torkában dobogott, az izzadság azonnal patakokban kezdett el folyni a hátán, közben meg úgy érezte, hogy fázik. Nem tudta azonban megállni, hogy ne vágjon vissza valamelyest:

– A füleim a helyén vannak. Velem viszont hetek, sőt hónapok óta nem álltatok szóba. Hogy hallottam volna erről?

– Azonnal – Giovanni d’Agostino nem tudta palástolni, hogy remeg a hangja –, most azonnal tüntesd el azt a firenzeit!

Vincenzo ellépett az asztal mellől, karon ragadta a fiát, és a legények és az inasok kíváncsi szempárainak kereszttüzeiben, köszönés nélkül, borzalmas bajsejtelmek közepette elindult hazafelé. Távoztában még hallotta, amint Giovanni d’Agostino utánakiált:

– S ne gyere ide többé! Hordd el magad Sienából!

Vincenzo loholt, futott, Martellino alig tudta követni. Soha ilyen rövid idő alatt nem ért még haza. Berúgta az ajtót, rohant a konyha melletti alvókamrához. A bejáratnál visszahökölt. A gyertyák kevéske, imbolygó fényében is látta, hogy Guido véres hányadékban fekszik, a magas láztól öntudatlanul hörög, lecsúszott ruhája alól pedig fekete foltok kandikáltak ki a bőrén.

– Csomagoljatok! – ordította Vincenzo.

– Mi történt? – kérdezte a felesége falféhr arccal.

– Azt mondtam: pakolj össze! Indulunk.

– De hát hova?

Vincenzo mester nem tudott erre válaszolni. Ha roppant keveset is, de pár dolgot hallott már a döghalálról, leginkább azt, hogy időtlen idők óta nem járt errefelé, viszont ahol egyszer valakin megjelenik, ott mások is megbetegszenek, majd bele is halnak mind. Két gondolat zakatolt most a fejében. Az egyik az volt, hogy a megbetegedett embertől tartózkodni kell, úgyhogy mindegy, hova, merre, de azonnal el kell innét menniük. A másik pedig, hogy akár-hogy is, ám Guido mestert Isten küldte hozzá, és Istennek ezek szerint az a szándéka vele, hogy távozzék Sienából.

Sebtiben zsákba és batyuba kötötték, ami elmozdítható. Vincenzo a házban föllelhető összes pénzt a ruhájába rejtette, azt tervezte, hogy a városfalakon kívül majd szekeret bérelnék. Miután elkészültek, még egyszer, búcsú gyanánt körbenézett a házban, Guido mester alvókamrájába azonban nem ment be. A firenzei ekkor már nem nyöszörgött, hanem üvöltött, mintha nem is ember, hanem valami fenevad lenne.

Vincenzo mester föltépte a bejárati ajtót, és amikor ki akart lépni az utcára, kis híján beleszaladt egy fáklya lángjába.

– Vissza! Menj vissza! – ordította Giovanni d’Agostino.

Vincenzo hátrahőkölt. Épp csak annyi ideje maradt, hogy körbenézzon, de azt még így is látta, hogy a ház előtt utcaszakaszt teljes széltében elfoglalják a kőművesek. Itt volt talán az egész céh.

Giovanni d’Agostino visszatolta a fáklyával az egész családot a házba. Azután hangos és gyors kopácsolás hallatszott. Vincenzo a földszinti ablakhoz futott, ám azt is épp akkor nagy lendülettel deszkázták be a Santa Maria céh legényei. Sőt: villámgyorsan létrákat támasztottak a falhoz, és az emeleti ablakok elé is vastag és széles gerendákat szegeztek.

Gyors, pontos, határozott és eredményes munka volt.

A ház visszhangzott Guido mester állati üvöltéseitől. Kisvártatva vele üvöltött Vincenzo mester is. Hol zokogva, hol átkozódva, hol könnyörögve szidta az eget, amiért Sienába hozta. A felesége és a családja előbb rémülten hallgatták, aztán ők is sírni kezdtek.

A firenzei Guido másnap hajnalra kimúlt. Akkora már Vincenzo mester mindkét lánya forró testtel vergődött az emeleti szobában. A két fiú és a felesége is kínzó fejfájásról panaszkodott.

– Sose fogják befejezni. Soha nem fog elkészülni a Santa Maria Assunta-katedrális – jelentette ki Vincenzo saját magának a konyha közepén, egy fölborított asztalon ülve, néhány lépésnyire Guido mester megfeketedett holttestétől.

Az elmúlt órákban a kőműveskalapácsával és a házban föllelhető bútorok darabjaival többször nekiment az ajtó és az ablakok elé ácsolt palánknak. Semmit nem ért el vele. A Santa Maria céh itt tökéletes munkát végzett. A fény se jutott be a deszkák résein.

A társaság közepe

Egy kis kastély állt a domboldalon, meglehetősen eldugott helyen: lentről, a völgyből nem lehetett belőle látni semmit, és az országúttól is igen távol esett. Leginkább csak az jutott el ide, aki ismerte a hozzá vezető, az erdő sötétjében egyáltalán nem veszélytelen ösvényt, avagy valahol, valamiképpen letért a szelíd toszkánai dombok között kanyargó útról, és hosszas bolyongást követően véletlenül eljutott arra a tisztásra, amelyen a kastély állt.

Szép volt a kastély – és egészen új. Nem telt el néhány évtized sem azóta, hogy a néhai Galeotto herceg, a mostani Galeotto herceg nagyapja egy akkor talán hirtelennek és némiképp szeszélyesnek tűnő ötlet nyomán felépítette. A herceg vadászat közben bukkant rá a tisztásra, és rögtön észrevette annak páratlan szépségét, azt, hogy szinte teljesen szabályos négyzet-alakot hasít ki az erdő fáiból, és bármennyire is lejt a domb, azon a részen majdhogynem sík a talaj. Mondani se kell: Galeotto herceg azonnal beleszeretett ebbe a helybe. Nem sokkal később kőműveseket hozatott – mégpedig messzi földről, hogy azok a munka befejezése és távoztuk után ne árulhassák el a környékbélieknek, hogy merre és min dolgoztak –, akik a legnagyobb titoktartást fogadva, sebes munkával, alig egy évtized alatt fölhúzták az épületet. Kiváló munkát végeztek. A kastély éppen a tisztás közepére került, s négyzet formájával pontosan követte annak alakját. A belső, szökőkúttal és cserjékkel ékesített udvart oszlopos csarnokok és tágas termek vették körül, a falakon hatalmas, élénk színű festmények lógtak, az udvar szélére ásott kút folyton friss vizet adott, és a személyzet (amelynek tagjait a Galeotto család legbizalmasabb és legmegbízhatóbb szolgálói közül válogatták ki) gondoskodott arról, hogy a virágoskert szép és ápolt legyen, és a pincében mindig legyen elegendő bor.

Onnantól fogva az lett a Galeotto család titkos rezidenciája. Egy kis darab mennyország a földi siralomvölgyben. Amikor megsokasodtak a bajok: a hosszú tél miatt nem volt elegendő élelem, az emberek egymásra acsarkodtak, és Firenzében lázadoztak a *ciompók*, Galeotto herceg és vendégei eme kastélyban, a kora tavasztól fogva vadvirágoktól borított tisztáson méltán érezték úgy, hogy nekik mindehhez semmi, de semmi közük nincsen. Ami a külvilágban történik, az valami olyan távoli és idegen dolog, hogy még a zaja sem jut el a domboldalra, a fák közé.

Ide, erre a mesebeli helyre küldte el a lányait Alessandro úr, a firenzei Antognioni-kereskedőház feje a pokollá változott városból, alig pár nappal azután, hogy egy vacsorai szóváltást követően a fia, Fernando fölállt az asztal mellől, kiment a házból, és többé nem látták. Akkor, azon az estén, noha ennek szokás szerint nem adta érzékelhető nyomát, Alessandro Antognioniban fortyogott a düh a makacs és önfejlő gyerek iránt. Ám a harag rövid idő alatt elpárolgott, és ismervén kettejük meglehetősen viharos kapcsolatát, maga Alessandro úr is meglepődött azon, hogy fölülkerekedett benne az atyai szív. Másnap lelkiismeret-furdalással ébredt amiatt, hogy este nem állította meg Fernandót, és hagyta távozni. Az volt az első gondolata, hogy kerestetni fogja, aztán eszébe jutott, hogy jószerivel nincs hogyan és kivel, hiszen a máskor oly zsúfolt és népes utcákon nem látni embereket, akiket föl lehetne fogadni ilyesmire, azt pedig a többiek védelmében nem tehette meg, hogy a saját háza népéből bizzon meg valakit, mivel ezzel azt kockáztatta volna, hogy behurcolják a kórt. Aminek persze – gondolta keserűen Alessandro úr – így is megvan az esélye, na de ha azt lehet talán csökkenteni valamelyest, akkor legalább próbáljuk meg a bajt távol tartani. Így aztán nem maradt más, mint hogy remélte és imádkozott azért, hogy Fernando már nincs a városban, és nem csatlakozott a munkásokhoz sem, akiknek köreiből a döghalál igen bőséggel szedte áldozatait.

A lányok roppant nehezen viselték a bezártságot. Nem csoda, hiszen nyüzsgéshez és emberekhez voltak szokva. Most azonban csupán a szemközti palotában élő Rosalia Beritola jelentette számukra az egyetlen társaságot, ám ő is csak rövid ideig, mivel az egyik naptól

fogva, hiába tekintettek kifelé (persze, kellő óvatossággal, ahogy apjuk kérte, hiszen a mérgező gőzök az elővigyázatlanul nyitva hagyott ablakokon keresztül is bejöhettek), Rosalia nem bukkant föl többet a szemben lévő épületben, hogy kézzel-lábbal, jelekkel mutogatva társalogjanak. Alessandro úr sejtette, hogy odaát baj lehet, ám erről nem akart a lányaival beszélni – azok föltehetően enélkül is tudták. Akkor már naphosszat járták Firenze utcáit a lehorgasztott fejű, arcukat is bő köpenyükbbe rejtő *becchinók*, jószerivel az ő saroglyáik nyikorgása volt az egyetlen zaj, amit kívülről lehetett hallani. Amikor megszólalt ez a fájoan síró hang, az Antognioni kisasszonyok minél messzebb menekültek az ablakoktól, hogy még véletlenül se lássák meg a kordéra dobált hullákat.

Aztán egy keddi nap délelőttjén a lányok elmentek a Santa Maria Novella-székesegyházba imádkozni. Nagyon csodálkoztak, hogy ez megtörténhetett, hiszen azon a bizonyos estén, amikor fivérük ismeretlen helyre távozott, az apjuk szigorúan megtiltotta, hogy átlépjék a ház küszöbét. Nem is kérték őt többé erre, azonban Alessandro úr ezen a kedd reggelen azzal a gondolattal ébredt, hogy talán mindnyájuk nyomorúságát enyhítené, és a ház nyomasztó légkörét is csökkentené valamelyest, amennyiben elmennének a templomba imádkozni. Persze, kellő elővigyázatossággal, nagyon ügyelve arra, hogy útközben senkivel ne találkozzanak, ne nyúljanak semmihez, és a templomban is olyan helyre üljenek, ahol a közelben nincs emberfia – noha abban, hogy rajtuk kívül bárki is lenne majd az épületben, Alessandro úr erősen kételkedett, bár ennek a véleményének megint csak nem adott hangot. Úgy vélte hát, jó volna kicsit kimozdulni, bármennyire is veszélyes lehet, néha azonban a változás megér annyit, hogy elviseljük a vele járó kockázatot, végtére is nem laknak a Santa Maria Novella-székesegyháztól messzire, annyi idő alatt nem fogja őket föltétlenül megtalálni a baj. Alessandro úr továbbá azt is remélte, hogy az ima hatásosabb lehet a megszentelt falak között, és ki tudja, még akár a fiáról is megtudhat valamit, annak ellenére, hogy változatlanul erősen bízott benne, hogy Fernando már nincs a városfalakon belül.

Filomena és Elisa legalább annyira megörültek, amennyire meglepődtek apjuk bejelentésén. A csendes ház egyszeriben élettel telt meg. A lányok csacsogva-kacarászva szedelőzködni kezdtek, és olyannyira hosszú ideig öltözködtek, hogy Alessandro úr végül beüzent értük, hogy jöjjenek már, mert lekésik a délelőtti misét. Persze, ő maga se tudta, hogy lesz-e egyáltalán mise, az utóbbi napokban meglehetősen rendszertelenül harangoztak a székesegyház tornyában, és amikor meg is kondult a harang, akkor is gyászosan, sírva szólt, nem pedig a szokott méltóságával, amellyel közös imára hívta a híveket.

Az utca közepén lépdeltek, ahogyan mindig is, hogy az utca mindkét, veszélyeket rejtő oldalától kellő távolságra legyenek: elől az apjuk, mögötte a hölgyek, végül egy fegyveres szolga zárta a menetet. Ezúttal azonban nem a kapualjból érkező rablótámadástól kellett óvakodniuk, hanem attól, hogy ne lélegezzék be a környező házakból kiáramló gőzöket. A lányok jó kedve egyszeriben elpárolgott: némán, megszeppenten lépdeltek a kihalt utcán, különösen pedig az tett rájuk mély benyomást, hogy a dómon nem dolgozott senki. Pedig más napokon nyüzsögtek körülötte a kőművesek, a tér körüli épületek visszhangoztak a kalapácsütésektől, az állványokon pedig fürge lábú, izmos testű, barna bőrű, nyurga ifjak szaladgáltak, szerszámokat vagy építőanyagokat egyensúlyozva a hátukon.

Messziről úgy tűnt, hogy zárva van a Santa Maria Novella-templom ajtaja, és a bejárat környékén sem volt ember, amikor azonban közelebb értek, kiderült, hogy a kilincset le lehet nyomni, nincs elfordítva a zár nyelve. Alessandro Antognioni belépett. A kora nyári meleg után arcát megcsapta a benti hideg levegő, s beletelt egy kis időbe, mire megszokta a gyertyák és mécsesek alig enyhítette sötétet. Miután úgy tapasztalta, hogy nincs bent senki, beinvitálta a többieket is. A lányok az anyjukkal azonnal az oltárhoz siettek imádkozni. A rend kedvéért Alessandro úr is elmormolt egy rövid fohászt, majd megállt mögöttük, és jobb kezét a balján lévő tőr markolatán nyugtatva figyelte, nem bújik-e meg mégis az oszlopok között valaki.

Márpedig megbújt, ám Alessandro úr aggodalma szerencsére vele kapcsolatban alaptalan-nak bizonyult. Igaz, először megijedt, amikor megpillantotta a templom másik oldaláról feléje tartó alakot, aztán hamar észrevette, hogy Galeotto herceg az. Alessandro úr jól ismerte a fiatalembert és családját: az Antognioni régi üzleti kapcsolatban álltak a Galeottókkal, egyebek mellett az ő birtokaikról is vásároltak gyapjút. Lépteinek zajára a lányok is fölfigyeltek, az imát megszakítva megfordultak, majd miután egy röpke mosollyal nyugtázták, hogy az ifjú Galeotto az, újra elmélyültek az áhítatban. Alessandro úr ezalatt szóba elegyedett a herceggel, aki nagy sajnálkozását fejezte ki a firenzei állapotokkal kapcsolatban, és közölte, hogy talán még ma, de legkésőbb holnap reggel elhagyja a várost, s egy kellően biztonságos vidéki rezidenciájára megy, ahol reményei szerint néhány barátja társaságában átvészelheti ezeket az időket.

Így kerültek az Antognioni lányok a Galeotto családnak az erdei tisztáson megbúvó kastélyába. Apjuk kihasználta az alkalmat, miszerint a Galeottók nem csak régi ismerőseik, de lekötelezettjeik is az által, hogy az Antognioni-kereskedőház akkor is jó áron szokott vásárolni tőlük gyapjút, amikor másként nem tudnák azt eladni. Nem is volt fennakadás, Galeotto herceg egy pillanatig sem tiltakozott: amint Alessandro úr a Santa Maria Novella-székesegyház hajójában némiképp váratlanul, de igen határozottan megkérdezte tőle, hogy volna-e olyan kedves, és magával vinné-e az ő lányait is a birtokára, természetesen úgy, hogy ő minden költségüket meg fogja téríteni, azonnal, habozás igent mondott, sőt közölte, hogy amennyiben a hölgyeknek időre van szükségük a fölkészüléshez, ő végleges döntés gyanánt hajlandó másnap reggelre halasztani az indulást.

Váratlan, hirtelen jött ötletnek tűnt, holott azóta, hogy Fernando elhagyta a házat (és legalábbis apja reményei szerint a várost is), Alessandro Antognioni azon gondolkodott, hogy miként tudná a lányait elmenekíteni. A kereskedőház széles üzleti kapcsolatokkal rendelkezett, ám Alessandro úr nem érezte kellően biztonságosnak egy másik városba küldeni Filomenát és Elisát, hiszen a hírek szerint ahol eddig még nem ütötte föl a fejét a döghalál, ott ezután fog megjelenni. A falvakban sem volt jobb a helyzet, sőt, olyan faluról is lehetett hallani, amelyik teljesen elnéptelenedett. A Galeotto-birtok ugyanakkor ideális megoldásnak tűnt. A lányok is örültek annak, hogy elhagyhatják a nyári napsütés ellenére sötét fellegekbe és vészjósló komorságba burkolózó, néma és üres Firenzét, egyedül azt sajnálták, hogy a szüleik nem tartanak velük; Alessandro Antognioni azonban egyfelől nem akart visszaélni a herceg jóindulatával, másfelől a vész idején is fontosnak gondolta kézben tartani az ügyeket, hiszen – ellentétben azokkal, akik már az első napoktól fogva az Úr mindent elsöprő haragjáról és a végítéletéről kántáltak – meg volt győződve arról, hogy a döghalál után is lesz élet, amelyben ő továbbra is fontos szerepet szánt az Antognioni-kereskedőháznak.

A következő reggelen Galeotto herceg két fedett kocsija állt meg a ház előtt: az egyikben a herceg utazott, a másikat volt olyan szíves följárni a hölgyeknek (persze, Alessandro úr költségtérítésként fölkínált pénzét elfogadta). A búcsú rövid volt és könnyes. Egy gyors ölelkezés után nekivágtak. A külvárosig sima és akadálymentes volt az út, aztán az egyik külső utcában szembetalálkoztak a *becchinók* egy csoportjával. A kocsik, amennyire lehetett, félrehúzódtak, és várták, hogy a szomorú menet elhaladjon mellettük. A kisasszonyok szorongó szívvel hallgatták a kordé nyikorgását és a figyelmeztető csengőt – Elisa a tenyerébe temette az arcát, hogy még véletlenül se pillantson reá, Filomena azonban kisandított a függöny mögül. Szent Mihály lova ezúttal üres volt, a *becchinók* épp halottakért mentek, és Filomena legnagyobb megdöbbenésére egyikükben a bátyját vélte fölismerni. Csak egy pillanatra látta, amint feléjük fordult, és noha arcának nagy részét a köpönyeg árnyéka borította, a vonásai határozottan olyanok voltak, mint Fernandóé. Filomena felsikoltott, a *becchino* ekkor elfordította a fejét, és haladt tovább. Filomena Elisára nézett, ám ő továbbra is a tenyerébe temetkezett. A kocsi újra nekilódult, és Filomena úgy döntött, hogy amit látott, azt nem mondja el senkinek.

Mikorra odaértek, már egy kisebb társaság verődött össze az erdei tisztás közepén megbúvó kastélyban. Többnyire tízes vagy húszas éveiket taposó előkelő ifjak, bár volt közöttük néhány idősebb is. Például az a szép küllemű, szabályos arcú, előkelő tartású, mindezek tetejében pedig igen eszes és művelt férfiú, aki Giovanni Boccaccio néven mutatkozott be. Kifinomult modora és vonzó személyisége révén ő lett a társaság középpontja. Az Antognioni kisasszonyokkal is hamar jó viszonyba került, különösen azután, hogy megtudta, hogy azok Firenzéből érkeztek. Giovanni Boccaccio is firenzei születésűnek mondta magát, ugyanakkor állítása szerint kisgyermek kora óta nem járt szülővárosában. Apjáról azt mesélte, hogy Boccaccio de Chellinónak hívták, és egy bankház utazó ügynöke volt – Filomenának és Elisának azonban nem csengett ismerősen a név, bárhogymintakodtak emlékezetükben, nem rémlett nekik, hogy az apjuk emlegette volna. Nem akarták azonban ezt különleges férfit még véletlenül sem megbántani, ezért úgy tettek, mintha Chellino neve fölbukkant volna az Antognioni-kereskedőház hajdani üzleti kapcsolatai között, ezáltal pedig szerepelne a család történetében. Giovanni Boccaccio számára nyilvánvaló volt a jótét hazugság ténye, amit hálás szívvel fogadott, és ez a kis játék csak még szorosabbra kovácsolta hármuk barátságát.

A férfi amúgy a többiekkel ellentétben eredetileg nem a dögvész elől menekült. Nápolyból kelt útra, pár nappal azután, hogy a várost elfoglalták a magyarok. Még csak nem is a bevonuló magyar király és az új uralom lettek hirtelen távozásának okai – hanem szerelmi bánat. Hosszú időn keresztül volt ugyanis a szeretője egy előkelő nápolyi hölgynek (ebből Giovanni Boccaccio egyáltalán nem csinált titkot, sőt a maga kifinomult módján még kérkedett is vele), aki azonban váratlanul szakított vele, ő pedig bánatában, megtört szívvel úgy döntött, hogy fölkeresi rég nem látott szülővárosát. Természetesen már Nápolyban hallott a döghalálról, ám mert a járvány akkor a várost még nem érte el, csak az ostromló és a védő csapatok soraiban aratott, eleinte azt gondolta, hogy ez is megmarad majd afféle szokásos katonai dolognak, ami minden háborúskodás idején előfordul. Firenzébe aztán a dühöngő kór miatt már nem jutott be. Mivel előkelő kapcsolatai révén jól ismerte Galeotto herceget, így meghívást nyert pompás rezidenciájára, amit ő abban a reményben fogadott el nem mellesleg nagy örömmel – tette hozzá élettörténetéhez –, hogy szerény személye segít majd átvészelni a kényszerű száműzetés keserű és olykor bizony unalmas óráit.

Giovanni Boccaccio elbűvölte az Antognioni kisasszonyokat. Azok még soha nem találkoztak ennyire szellemes és emelkedett férfival. Hozzá képest ama nemes és előkelő firenzei ifjak, akik gyakran és előszeretettel lépték át házuk küszöbét, akik látogatását rendszerint oly nagy örömmel várták és fogadták, és akikről szívesen pusmogtak egymás között, bizalmasan az éjszaka sötétjében, most egyszeriben nevetséges, pelyhedző állú sihedernek tündek unalmas szófordulataikkal, ezerszer hallott történeteikkel és pletykáikkal, valamint a mosolyt legföljebb udvariasságból fakasztó, tréfásnak vélt megjegyzéseikkel. Giovanni Boccaccio olyan fölénytel és magától értetődő természetességgel udvarolt, hogy a firenzei nemesúrfik bókjai szájalmas erőlködésnek tündek csupán – nem csak az emlékek kódén keresztül, hiszen Filomena és Elisa még soha nem tapasztalták azt a fajta egyszerre kellemes és áhítózó bizsergést, amit Giovanni Boccaccio társaságában éreztek. Bár neveltetésük megakadályozta, hogy ezt egyértelműen kimutassák, itták a férfi szavait, amikor pedig nem volt éppen jelen (meg kell jegyezni: ez igen ritkán fordult elő), kimondatlanul is vágytak nem csak választékosan emelkedett mondataira és mindig lebilincselő, újabb és újabb történeteire, hanem (amit eleinte még maguknak is csak alig-alig mertek bevallani) a személyére is.

Az nem igazán derült ki, hogy Giovanni Boccaccio mivel foglalkozik. Ő szerényen, ám kellő öntudattal írónak és tudósnak mondta magát, és állítása szerint gazdag előkelőségek patronálták művészetét. Büszke volt arra, hogy Firenzében született, akárcsak Dante, mint ahogy arra is büszke volt, hogy közeli barátságot ápolt Petrarcával, a költővel. A Chellinóhoz hasonlóan Filomena és Elisa Antognioni eme két nevet sem ismerték, azonban ez sem akadályozta meg őket abban, hogy igyák a férfi szavait, és a kastély többi vendégével együtt

gyermeki örömmel fogadják és élvezzék azokat a társas játékokat, amelyeket rendre Giovanni Boccaccio talált ki, és amelyek valóban pompás időtöltésnek bizonyultak.

Erre ugyanis nagy szükségük volt. Bármennyire is szép volt a kastély, kellemes a környéke, friss, üde a levegő, ragyogó a nyár, ők maguk sem tudták elfelejteni, hogy valójában foglyok. Kényszerűségből élvezték a herceg bőkezű vendégszeretetét, és a világtól elzárva szorult szívvel gondoltak arra, hogy vajon mi történhet odakint, az erdőn túl. Időnként, a versek, a dalok és a táncok szüneteiben olykor suttogva, olykor hangosabban azt találgatták, hogy hol tarthat a járvány, és mennyi idő lehet még hátra addig, amíg a megállapodás értelmében a túlélők azzal az örömhírral jönnek értük, hogy vége van. Filomena és Elisa nagyon reménykedtek, és buzgón imádkoztak azért, hogy a szüleik is azok között legyenek, akik egy reményteli szép napon bekopogtatnak majd a Galeotto-kastély kapuján. Sőt, ne csak a szüleik, de a tékozló Fernando is – Filomenának gyakran a nyelve hegyén volt, hogy elmesélje Elisának, mit látott Firenzében, az utolsó ottani percek alatt, aztán inkább végül minduntalan hallgatott. Hiszen ő sem lehetett bizonyos abban, hogy valóban a fivérét látta, vagy csupán valakit, aki hozzá nagyon hasonlatos.

Természetesen tehát időről időre a dögvész is szóba került. Akik a kastélyban összeverődtek, szerencsére mind olyan helyzetben voltak, hogy a saját szemeikkel nem látták a borzalmakat, ám a Nápolytól idáig tartó hosszú út során Giovanni Boccaccio tudomást szerzett olyan dolgokról is, amelyekkel kapcsolatban nem győzte hangsúlyozni, hogy inkább nem osztja meg őket eme előkelő és ifjú társasággal, mivel nem akar senkit, különösen az érzékeny és gyöngéd lelkű hölgyeket még jobban elborzasztani. Egyet s mást azért elárult. Például azt, hogy a kór úgy keletkezett, hogy valahol egy távoli országban, talán Indiában, mások szerint a tatárok földjén, egy szörnyű nagy vihart követően meghasadt a föld, és a belőle kiáramló gőzök méreggel telítették a levegőt. Akik belélegezték a mérget, megbetegedtek és nagy számban meg is haltak, ám a méreg hamarosan az ő hullájukból is párologni kezdett, és további embereket betegített meg. De nem csak a hullákból párologott a mérgezett gőz, hanem azok ruháiból, tárgyaiból, és mindazon dolgokból, amelyekkel érintkeztek. Így terjedt tovább a járvány mérföldeken keresztül, mígnem genovai hajósok behozták Itáliába. Azt beszélik – magyarázta Giovanni Boccaccio a megszeppent hallgatóságnak –, hogy tizenkét genovai gálya kelt útra a messzi tengerekről. Nagy részük már út közben elnéptelenedett, s közülük néhány ma is holttestekkel a fedélzetén hanykolódik valahol a vizeken. Akadt azonban olyan, mely miután emígyen irányítás nélkül maradt, partot ért és összetört. Kíváncsi emberek odamentek, és látták, hogy a hajó ugyan megfeketedett hullákkal van tele, ám ez nem zavarta őket, hiszen a törött gerendák és roncsdarabok közül értékes kincsek bukkantak elő, amelyeket a genovai kereskedők akartak Itáliába juttatni. Ezek a tárgyak viszont ugyanúgy méreggel voltak telítődve, mint a megfeketedett és szörnyű kelések borította hullák, úgyhogy akik hozzájuk értek, mi több, hazavitték a kincseket, nem sokáig örülhettek váratlan gazdagságuknak: a belőlük áramló gőzök rövidesen ledöntötték őket. Azt beszélik Nápoly környékén, hogy ott, lent, délen két genovai gálya egészen bizonyosan hajótörést szenvedett, úgy, hogy amikor partot értek, már nem volt rajtuk élő ember. Az egyik Szicíliában, a másik a Nápolyi Királyság területén. Onnét terjedt el a döghalál mindenfelé. Legalább egy hajó azonban valahogy mégis csak eljuthatott Genováig, ott ugyanis iszonyatos erővel pusztít a halál. Akik onnét menekültek, mind azt meséltek – mondta Giovanni Boccaccio –, hogy a város teljesen elnéptelenedett, de még a környező falvak is kiürültek: vagy azért, mert kihaltak belőlük az emberek, vagy azért, mert más helyen kerestek menedéket. Egyébként teljesen kiszámíthatatlanul sújt le a kór, Milánóban és Velencében például roppant kevesen estek neki áldozatul, igaz, ez Isten kegyelmén túl állítólag nagyban annak is köszönhető, hogy az ottani előjáróságok igen szigorú rendeleteket hoztak: a betegeket elkülönítették az egészségesektől, és senkit nem engednek be a városba, aki pedig esetleg vesztegetéssel próbálkozik, azt azonnal, nyilvánosan megbotozzák.

Giovanni Boccacciónak egyáltalán nem állt szándékában még jobban megrémiszteni a különféle helyekről – leginkább persze Firenze környékéről – érkezett ifjakat, úgyhogy miután látta, hogy okításnak és tanulásnak szánt elbeszélése mennyire kétségbe ejti őket, gyorsan elmondott egy sokkal könnyedebb és vidámabb történetet egy fura szerelmi kalandról, amely pár esztendővel korábban, Nápoly környékén esett meg. Így született meg az újabb játék, amelyet minden addiginál jobban élvezett a társaság, és onnantól fogva estéről estére lekötötte a figyelmüket: történeteket meséltek egymásnak, mégpedig attól kezdve nem csak Giovanni Boccaccio, hanem a többiek is. Hogy kitaláltak-e, vagy valóban megtörténteket, az nem számított, egyedül az volt a fontos, hogy kellőképpen szórakoztassa őket. Minden este kijelölték a következő esti történetmondót, aki aztán egy álló napon keresztül gondolkodhatott azon, hogy miről fog beszélni. A többiek persze közben folyamatosan ugratták, próbálták kiszedni belőle legalább a témát, ám az is a játékhoz tartozott, hogy nem volt szabad előre elárulni semmit. A történetnek érdekesnek, izgalmasnak és fordulatosnak kellett lennie, és a végén a társaság közösen vonta le a tanulságokat.

Ez roppant jó móka volt – elérték vele azt, hogy legalább estéről estére valamelyest megfeledkeztek arról a fojtogató kérdésről, hogy vajon eközben mi történik odakint. A legjobb, legfrappánsabb és legszellemesebb történeteket persze továbbra is rendre Giovanni Boccaccio mondta, aki azonban minden alkalommal kitüntetett figyelemmel kísérte a többiek elbeszéléseit, és soha nem fukarkodott a dicsérő szavakkal és az elismeréssel. Sőt, amikor jó pár estén túl voltak, s nem kevés történet hangzott már el, kijelentette, hogy föl fogja jegyezni az itt elmondottakat, hogy mások is okuljanak és tanuljanak majd belőlük. Onnantól fogva aztán mindenki még jobban törte a fejét és pallérozta gondolatait, hogy még szebb és még jobb történetekkel rukkoljon elő. Persze, változatlanul Giovanni Boccaccio maradt a társaság közepe, ám senki nem botránkozott meg azért, és féltékenységet sem mutatott senki amiatt, hogy ő az Antognioni kisasszonyokat tünteti ki leginkább a figyelmével és a kedvességével. Azok is testvériesen megosztottak rajta: esténként, az aznapi történet meghallgatása és megvitatása után hol egyikük, hol másikuk tért vele nyugovóra.

Bűnösök közt élünk

Noha sejtelmek valamilyest voltak róla, Robert atya se tudta volna igazán pontosan megmondani, hogy miért kedveli őt öszentsége. Már amennyiben valóban beszélhetünk ilyesmiről. Ugyanis ha tényleg akkora kedvence lenne, mint amilyennek számon tartják őt azt az udvarban (de talán attól távolabb is), akkor bizonyára már megajándékozta volna valami komolyabb tisztséggel – a legszívesebben ezzel vágott volna vissza Robert atya a róla keringő pletykáknak. Ám egyrészt nem akarta, hogy úgy tűnjék, mintha ácsingózna különféle posztok után, másrészt nem is igazán vágyott arra, hogy valamilyen rangja legyen. Neki a mostani beosztása is tökéletesen megfelelt, különben is, viszonylagos, hogy mit tekintünk magas pozíciónak. Odahaza, Flandriában a legmerészebb álmai közé tartozott, hogy egyszer talán a pápai udvarban szolgálhat, arra azonban akkor még gondolni se mert, hogy öszentsége bizalmas leveleit fogja megfogalmazni, ezáltal pedig olyan titkokról és magán természetű közlésekről lesz tudomása, amelyekről egyes bíborosoknak fogalmuk sincsen. Másfelől persze a hierarchia alapján ő csupán egy egyszerű írnok, amolyan titkárféle, azzal együtt is, hogy közvetlenül a pápának dolgozik – ha megjelenik egy bíboros, és az illendőség úgy kívánja, érkezzon az bármilyen távoli országból is, ő ugyanúgy kezdet csókol neki, mint bármely más alacsony beosztású pap.

Különbö meg, szögezte le magában ezt is nem egyszer Robert atya, a sok irigy, akik újra meg újra pletykákat keltenek szárnyra öszentsége és az ő kapcsolatáról, csupán azt látják, hogy a pápa bizonyos dolgokba beavatja ezt a flandriai jöttmentet, őket viszont nem, arról azonban fogalmuk sincs, hogy ez mennyi munkával, teherrel és fáradsággal jár. Öszentsége ugyanis igen élénk levelezést folytat különféle királyokkal, fejedelmekkel és távoli püspökökkel, és ezek többségét, de a legbizalmasabbakat mindenképpen neki, Robert atyának kell megfogalmaznia, majd szép, kalligrafikus betűkkel végső formába öntenie. Tennivaló akad tehát bőven, ám Robert atya világegyetében szorgalmas volt, munkáját igyekezett becsülettel és a legjobb tudása szerint elvégezni, ráadásképpen került a konfliktusokat, soha nem ellenkezett, és nem is keveredett összetűzésbe senkivel. Kizárólag ennek, és nem másnak köszönhet, hogy az esős és hideg Flandriából erre a napsütötte tájra, Franciaország déli részére, Avignon városába került, amely idestova fél évszázada arról nevezetes, hogy otthont ad a pápának és udvartartásának.

Avignonban is azért lett a pápa írnoka és titkára, mert VI. Kelemen olyan személyt keresett maga mellé, aki túl azon, hogy kiválóan fogalmaz, szépen ír, és van esze, nem kérdez, de leginkább nem fecseg, még annak reményében sem, hogy azt mások esetleg busásan megjutalmaznák. Robert atya személyében pontosan ilyet talált. Nem volt ő se a távoli rokona, se a fia, se a szeretője, de még a régi tanítványa se a pápának; hogy is lett volna, amikor Flandriában látta meg a napvilágot, és mielőtt Avignonba került, másutt nem járt soha, VI. Kelemen viszont Franciaországban született, s pályafutásának nagy eseményei ugyancsak ehhez országhoz kötődtek – azaz nem akadt kettejük életében olyan pont, ahol előzőleg találkozhattak volna. Persze, a pletykákat, illetőleg azok terjesztőit a tények soha nem érdekelték. Robert atyát eleinte módfelett bosszantotta és zavarta a dolog, és ha a rangja szerint lett volna rá lehetősége, ezt keresetlen megjegyzések kíséretében bizonyára szóvá is tette volna a róla hamisságokat terjesztő püspökök és bíborosok között, azonban bármennyire is a bizalmába fogadta őt, VI. Kelemen elfeledkezett ezt egy magasabb tisztségbe emeléssel is kinyilvánítani. Illetve nem is elfeledkezett, gondolta később Robert atya, hanem bölcsen meghagyta továbbra is látszólag egyszerű írnoknak, tartván attól, hogy amennyiben méltóságot adományoz neki, mások esetleg kijátszhatnák ellene. Mikor erre Robert atya rájött (nem tartott sokáig, hiszen megvolt a magához való esze), még jobban tisztelni és becsülni

kezdte öszentségét. Akit különben amiatt, hogy az addigi itteni sivárság ellenében föltett szándéka volt, hogy messze földön a legfényesebb udvarrá tegye Avignont, és ezért festőket, zenészeket és rímfaragókat hívott ide, továbbá hatalmas bálokat rendezett, sokan könnyelmű, az élvezeteket hajszoló, léha pápának tartottak. Pedig egyáltalán nem volt ilyen, Robert atya legalábbis meg volt győződve arról, hogy noha öszentsége valóban nem vet meg bizonyos hívságokat (különben, gondolta, az vesse rá az első követ, aki nem ilyen), mindezek mellett bölcs, gondolkodó, a világ dolgain sokat töprengő ember.

Arra intette például Robert atyát, hogy ne törődjön a kettejükről keringő pletykákkal, különösen ne bosszankodjék miattuk, inkább nevesse ki magában azokat, akik ilyeneket terjesztenek – de tényleg csak magában, vigyázva arra, nehogy megsértse és ezáltal még inkább az ellenségeivé tegye a méltóságokat. Robert atya a szolgálata elején ugyanis sokáig gondolkodott azon, hogy sérelmeit vajon szóvá tegye-e öszentsége előtt, végül nem bírta tovább, s egyszer kicsúszott belőle, hogy mennyire bántja ez a dolog, holott úgy érzi, hogy ő soha nem ártott senkinek, és ezután sem áll szándékában az ilyesmi. VI. Kelemen megnyugtatta, hogy természetesen neki is a fülébe jutottak ezek a hamisságok, ám jobb nem törődni velük: az ilyesmi soha nem a híresztelések tárgyát minősítik, hanem azokat, akik ezeket keltik. Az emberi természet már csak ilyen, még itt, a pápai udvarban is, amelynek pedig a legnemesebbnek és a legpéldamutatóbbnak kellene lennie valamennyi udvartartás közül. Robert atya elfogadta a tanácsot, és örömmel tapasztalta, hogy valóban, miután igyekezett nem bosszankodni a fülébe jutó pletykákon, hanem megpróbált magában nevetni rajtuk, egészen megkönnyebbült, és már nem kínozták az ezekkel kapcsolatos rossz érzések és gondolatok.

Onnantól fogva kerültek igazán bizalmas viszonyba. Robert atya elkezdett beszámolgatni arról, amiket az udvarban hallott. Így például azt is elmondta, hogy szemtől szemben ugyan nem, ám a háta mögött sokan bírálják öszentségét azért, mert szívesen költi a pénzt látszólag könnyelmű és fölösleges dolgokra. A pápa erre értőn, sőt egyetértően bólogatott, és megjegyezte:

– Bűnösök közt élek, tehát magam is bűnös vagyok – majd hozzátette, hogy noha tisztában van azzal, hogy ezt az egyházban általában nem így gondolják, ő mégis ama véleményen van, miszerint a teljes harmóniához az szükségeltetik, hogy a lélek és a szellem mellett a testnek is megadják azt, ami kell neki. Természetesen szigorúan az egyházi szabályok és kötelmek keretei között. A gondolatok és az érzések könnyebben szárnyalnak, ha a szem olykor-olykor megpihenhet egy-egy szép szobron és festményen, avagy a fül elábrándozhat némi andalító muzsikán. Különben is, a szépség ugyanúgy Isten adománya, akár a tehetség, tehát amikor ő, a pápa elhívta a legkiválóbb festőket az udvarába, és munkát adott nekik, túl azon, hogy azok szemet és lelket gyönyörködtető alkotást hoztak létre, kedvében jártak Mennyei Atyánknak is.

Valóban: VI. Kelemen ténykedésének hála az addig oly kopottas avignoni udvar egyre épült és szépült. Bár a Rómába való visszaköltözés lényegében azóta, hogy a néhai V. Kelemen ide tette székhelyét, újra meg újra, visszatérően napirenden volt, öszentségének láthatóan esze ágában sem volt Rómába vonulni – hiszen ha komolyan gondolkodott volna ilyesmin, nem áldozott ennyi pénzt és időt az avignoni rezidencia felvirágoztatására. Pedig a rómaiak nagyon szerették volna, ha Szent Péter utódja újra ott élne, ahol az elődei. Alig egy évvel VI. Kelemen beiktatása után népes küldöttség érkezett Avignonba, benne olyan neves személyiségekkel, mint Petrarca, a költő (Robert atya jól ismerte a nevét, bár egy sort nem olvasott még tőle, lévén, hogy nem talált semmit a pápai könyvtárban), akik szinte a földön csúsza könyörögtek a pápának, hogy költözzön Rómába, ám az hajthatatlan maradt. Ő is nagyon jól tudta, hogy amikor a rómaiak az ősi szokás erejét és máig tartó érvényességét hangoztatják, valójában a pápai udvar visszatérésétől várják azt, hogy városukban a nyugalom és a rend helyreálljon. Rómát ugyanis akkor már évtizedek óta két egymással versengő család, az Orsinik és a Colonnák irányították, akik csak a saját gazdagságukkal és jólétükkel, na meg a

rivális família legyőzésével törődtek, miközben a városban borzalmas állapotok uralkodtak mind az erkölcsiség, mind a szellem, mind a lélek, és minden más terén. VI. Kelemen egyebek mellett arról is értesült, hogy a Szent Péterről elnevezett templom teteje beomlott, a lateráni bazilikát istállónak használják, az évezredes épületek köveit pedig folyamatosan széthordják: hát komolyan gondolja bárki is, hogy ezek a körülmények méltóak egy pápához? Nagyon jó neki Avignonban, szó se lehet Rómába költözésről – arról nem beszélve, fűzte tovább ezzel kapcsolatos gondolatait Robert atya, hogy mit is kezdene VI. Kelemen Itáliában, amikor francia földön, francia anyától született, és eltéphetetlen szálak fűzik a francia királyi udvarhoz.

Azon sem kesergett hát különösebben öszentsége, amikor arról értesítették, hogy Szent Péter városát is elérte az Itáliában dühöngő döghalál. Amelynek híre különben nem okozott nagy meglepetést. Avignonban évek óta tudták, hogy a messi Keleten, Indiában és a tatárok földjén, valamint a móroknál és a türköknél félelmetes kór szedi áldozatait. Távoli országokat megjárt kereskedők és utazók jelentései nyomán szereztek róla először értesülést. Robert atya ekkortájt lett öszentsége írnoka, úgyhogy az elsőik között tudott a betegségről. Úgy érezte, hogy mielőtt Isten eme csapása ide is elér (márpedig elér, ehhez nem férhetett kétség), föl kell rá készíteni a keresztény országokat. Elsőként egykori szemináriumi társának, Vadastusnak írt róla levelet a flandriai Meisébe, választ azonban nem kapott – lehet, gondolta, hogy üzenete nem ért célba. Ezen rögvést el is keseredett, ráadásként pedig az ügyek továbbhaladtak az udvarban, és a döghalál akkor egyelőre lekerült a napirendről, így hát az első levelet nem követték továbbiak. Két esztendővel később persze, midőn a kór immáron a közelbe ért, mindenkinek eszébe jutottak a hajdani intések.

– Valamennyien Isten kezében vagyunk, és egyedül az ő szándékaitól függ, hogy mi történik velünk – jelentette ki öszentsége, amikor az Itáliából menekülő papok és püspökök az újabb és újabb híreket hoztak az elnéptelenedett városokról és falvakról, arról, hogy kellő munkáskéz híján nincs elegendő élelem, illetve hogy nincs, aki a termést betakarítsa, sok helyen már nem akadt, aki a magvakat elvetette volna; hogy a céhekben sem dolgoznak, nem készül ruha, cipő, edény és fegyver; és mert a döghalál természetesen a kőműveseket sem kíméli, leálltak hát a templomépítések is (egy sienai pap például arról beszélt, hogy most, amikor végre ismét nekiláttak a katedrálisnak, néhány nap leforgása alatt egy teljes építőcéh pusztult ki); valamint ami az anyaszentegyház számára a legrosszabb: nagy számban kapják meg a betegséget és hálnak meg a papok, hiszen ők nap mint nap érintkezésbe kerülnek a kórral – már persze azok, akik ezekben a nehéz időkben is teljesítik szent kötelességeiket, és föladják a haldoklókra az utolsó kenetet, vigasztalnak és temetnek.

Ezt már Robert atya gondolta emígyen tovább, az itáliai menekült egyházatyák siránkozásait hallva. Ámde VI. Kelemen se róttá meg őket nyilvánosan azért, amiért éppen akkor, amikor a nyájnak a legnagyobb szüksége volna az egyház erős karjaira és az örök élet bizonyosságára, gyáván elhagyták templomaikat, és most az avignoni udvarban rimázkodnak bebocsátásért. Egy levél diktálása közben azonban Robert atyának négy szemközt megjegyezte, hogy ezek a szerencsétlenek hamarosan nem fognak tudni hová menekülni, mert a kötelességeik alól lelkiismeret híján kibújhatnak ugyan, Isten ítélete és a döghalál alól azonban nem: nem telik bele sok idő, és az itt lesz Avignon falai alatt is.

Első hallásra Robert atya megrémült a pápa ezen szavaitól, majd miközben magában igazat adott öszentségének, mindjárt egyetértett vele abban is, hogy amennyiben Istennek ez a szándéka velünk, akkor legalább várjuk emelt fővel az ítéletet. „Bűnösök közt élek, tehát magam is bűnös vagyok” – jutott Robert atya eszébe VI. Kelemen kijelentése, és onnantól fogva ha újabb híreket hallott a dögvészről, vagy az itáliai menekült papok valamelyikével találkozott, arra gondolt, hogy az ember előbb-utóbb olyanná változik, amilyen a környezete; nem az egyén felelősségét kell vizsgálni hát és számon kérni rajta bármit is, hanem a közösségét. E tekintetben pedig igenis érthető és megérthető Isten terve, miszerint döghalál

képében tisztítótűzet bocsát az emberekre, hogy azok aztán képesek legyenek végre szembenézni önmagukkal.

A tisztítótűz tehát Avignont se kerülte el. Amint az első hírek megérkeztek arról, hogy a városban is pusztítani kezdett a kór, VI. Kelemen bezáratta a palota kapuit, egyszeriben véget vetett a követ- és vendégjárásnak, s onnantól fogva kizárólag az ő személyes engedélyével lehetett belépni az udvarba. Az engedélyt pedig – más városok és udvarok szokásával ellentétben – rendkívül szűkmarkúan mérte: aki elhagyta a palotát, számíthatnia kellett arra, hogy oda egy darabig nem térhet vissza. Mint ahogy nem nyertek bebocsátást azok a környékbeli egyháziak sem, akik az itáliai testvérek példáját követve szerettek volna menedéket kapni a falak mögött, ám öszentsége e téren is vasszigorral határozott: az itáliaiakat pár héttel ezelőtt még azért engedte be, mert náluk elég idő eltelt már azóta, hogy eljöttek a mérgezett területről arra, hogy a betegség esetleg rajtuk is megjelenjék; viszont akik a közelben szolgálnak, és csupán most folyamodnak menedékért, könnyen lehet, hogy már megfertőződtek a mérgező gázok és gőzök által, csak még nem tudnak róla. Amennyiben a vész Isten kegyelméből véglegesen elvonul, a palota kapui, csak úgy, mint korábban, újra megnyílnak, addig viszont mindenki imádkozzék és könyörögjék buzgón. Egyebet nem nagyon tehet.

Öszentsége is imádkozott, természetesen nem csupán saját magáért és udvaráért, hanem a hívek számtalan tömegéért is. Azonban nem érte be ennyivel. Még Itáliában dühöngött a kór, amikor magához hívatta udvari orvosait, és kikérte azok tanácsait. Ám kiderült, hogy ezek a doktorok tapasztalatok híján vajmi kevés tudással bírnak a dögvész természetét és a tőle való védekezés lehetőségeit illetően. Még a legfőbb avignoni orvostudós, Guy de Chauliac is, aki pedig addig számos kisebb kórságból sikerrel kigyógyította öszentségét, csak zavartan mako-gott, illetve tudatlanságról árulkodó, rejtélyeskedő, kétértelmű kijelentésű megjegyzésekbe burkolózott a pápa kérdéseit hallván. Úgyhogy amint arról kezdtek el szólni a hírek, hogy a döghalál Franciaországba érkezett, VI. Kelemen Párizsból, az egyetemről rendelt Avignonba tudós orvosokat, akik (szám szerint ketten) a karantén ellenére is természetesen azonnal bemehettek a palotába, sőt öszentsége a saját lakosztályában fogadta őket – mintha, gondolta legalábbis Robert atya (aki jelen volt a kihallgatásuknál, hogy írásban rögzítse az ott elhangzottakat), pusztán azért, mert doktorok, mentesek lennének a dögvésztől. Az idősebbik, egy bizonyos Jerome Chamant rögvest hosszas előadásba kezdett arról, hogy hol milyen följegyzések találhatók a múlt nagy pestiseiről, különösen azokról az időkről, amikor Rómát sújtotta a döghalál, ám bonyolult, gyakran érthetetlen szóvirágokkal teletűzdelt körmondatait a pápa rövidesen félbeszakította azzal, hogy őt egy fikarcnyit sem érdeklí sem Róma, sem az egyéb helyek hajdani pestisei, most arra kíváncsi, hogy ő maga, VI. Kelemen, született Pierre Roger személy szerint mit tehet azért, hogy elkerülje a kórt. Jerome Chamant ekkor még nem jött zavarba – épp eleget forgolódott előkelő személyek között ahhoz, hogy ne lepődjék meg azok indulatain és dühkitörésein –, hanem rögvest témát váltott, és történeti elemzések helyett arról kezdett beszélni, hogy mit oktatnak a párizsi egyetemen, a természetben föllelhető fűvek és ásványok közül melyek bizonyulhatnak alkalmasnak egy esetleg eredménnyel kecsegtető gyógymódhoz. Öszentsége ekkor végképp elveszítette a türelmét, és indulatos szavakkal a tudós doktorok tudomására hozta, hogy nem azért rendelte őket ide, hogy a párizsi egyetemen elhangzottakról érdeklődjék, hanem azért, hogy mondják meg neki a leghatározottabban, hogy mit tehet, illetve hogy mit kell tennie azért, hogy a döghalál elkerülje őt.

Míg Jerome Chamant azon gondolkodott, hogy mit lehetne erre a legfrappánsabban, egyúttal a becsületet védendő mondani, nálánál fiatalabb társa (név szerint Denis Marchand) röviden, ám annál határozottabban közölte, hogy a dögvésztől köztudomásúan úgy lehet a legbiztosabban védekezni, ha a senkivel nem érintkezünk, azaz amennyire lehet, kerüljük az embereket (hiszen nem lehet tudni, hogy melyikükből párolognak a mérgező gőzök, dacára annak, hogy teljesen egészségesnek látszódnak), a rossz levegő ellen pedig érdemes tüzet gyújtani, hiszen azok füstje képes a mérgeket távol tartani. „Valamelyest” – tette hozzá Denis

Marchand, jelezvén, hogy biztos gyógymód nem létezik, persze, nem csak a döghalál ellen, hanem egyik betegséggel szemben sem, hiszen Isten akaratát és szándékát emberi kéz nem bírálhatja fölül.

VI. Kelemen úgy határozott, hogy a párizsi doktorok a kór elvonultáig maradjanak az avignoni udvarban, ám egyetlen bíboros, püspök vagy más egyházi méltóság sem folyamodhatott hozzájuk sem tanácsért, sem segítségért, Jerome Chamant és Denis Marchand kizárólag ösztentsége egészségének védelmére voltak rendelve. A doktorok szabadkoztak, hogy sem eszközökben, sem orvosságokban nincsenek fölkészülve a döghalál elleni közvetlen küzdelemre, az ő dolguk Párizsban is az, hogy megfelelően kiképezzék és fölkészítsék azokat, akik a betegekkel és a gyógyítással foglalkoznak – amikor az egyetem hírért vette, hogy a pápa tanácsot kér, azt hitték, hogy ösztentsége a pestisről szóló általános ügyek és kérdések megvitatására gondol, nem pedig a személyes ápolására, ezért jöttek ők ide; amennyiben tudták volna pontosan, hogy miről van szó, gyógyítással foglalkozó orvost küldtek volna maguk helyett. VI. Kelemen azonban a leghatározottabban közölte, hogy ellenvetésre nincs lehetőség, Jerome Chamant és Denis Marchand maradnak addig, míg a döghalál a környéken ki nem tombolja magát.

Onnantól fogva tehát – természetesen az udvari doktor, Guy de Chauliac féltékenykedése közepette – a párizsi egyetem két tanára ugrásra készen várta az avignoni palotában, hogy a pápával történik-e valami, ami aggodalomra adhat okot. Személyesen nem találkoztak vele, az udvarban Robert atya volt az egyetlen, aki érintkezhetett ösztentségével, ám ő is csak közvetett módon: VI. Kelemen ugyanis bezárkózott a palota egyik toronyszobájába, ahová kacskaringós és keskeny csigalépcső vezetett fel, és ahonnan, a magasból könnyűszerrel szemmel tarthatta az eseményeket; a toronyba azonban kizárólag Robert atya léphetett be, de csupán a toronyszoba csukott ajtajáig, ahol le kellett tennie az ételt és az italt, beszámolnia a fontosabb történésekről, valamint meghallgatnia ösztentsége utasításait. A toronyban egy idő után már a lépcsőházban is vágni lehetett a szobaajtó résein át folyamatosan kiszivárgó füstöt, lentől pedig látszódott, hogy az ablakok úgy pöfékelnek, akár egy kémény: a pápa fáklyákat és kisebb máglyákat égetett a szobában, hogy távol tartsa, illetve elpusztítsa az esetleg mégis bejutó mérges gázokat. Persze, emiatt állandó fejfájásról panaszkodott, Robert atya pedig módfelett csodálkozott azon (illetve Isten akaratának tudta be), hogy ösztentsége még nem fulladt meg. VI. Kelemen azonban inkább vállalta a szenvedést, de elhatározta, hogy megvédi magát a döghaláltól. Minden egyes testi tünetét – beleértve a megfüstölt ételek miatti állandó gyomorrontás és hascsikarás módozatait is – az ajtón keresztül elbeszélte és lediktálta Robert atyának, aki felolvasta a jegyzeteket a párizsi doktoroknak, hogy azok a szimptómák alapján eldönthessék, kell-e esetleg közbeavatkozni. Sőt Robert atya a lépcsőházban elhelyezett éjjeliedényben rendszerese elvitte Jerome Charmantnak és Denis Marchandnak ösztentsége széketét és vizeletét is, hogy azon keresztül is megállapíthassák, hogy jelentkeztek-e a pápánál a kór tünetei.

Az elővigyázatosságnak és a mennyei gondviselésnek hála nem jelentkeztek. Igaz, volt két nap, amikor VI. Kelemen a szokásosnál is erősebb fejfájásról és szédülésről panaszkodott. Természetesen mindjárt a döghalál jutott eszébe, ám – legalábbis Robert atya számára úgy tűnt, hogy – nem esett kétségbe: azt kérdezte a tudós doktoroktól, hogy ez esetben mi a teendő, miként lehet túlélni a betegséget, hiszen tudvalevő, hogy akik elkapják, igen nagy számban belehalnak, azonban akadnak, akik fölgyógyulnak belőle. Jerome Charmant válaszképpen összeállított egy hosszú listát azokról a gyógynövényekről és ásványokról, melyeknek porait a pestisdoktorok öltözékének csörében szokták elhelyezni, azt javasolván, hogy szerezzen be ösztentsége ezekből minél többet, és a fáklyák meg a máglyák füstje mellett lélegezze be ezek gőzeit is. Denis Marchand ellenben azt üzenté neki Robert atyán keresztül, hogy nyisson ki minden ablakot, hadd áramoljon a füst kifelé, és ha lehet, legalább a toronyszobában és a lépcsőházban járkáljon napjában rendszeresen – a tikkasztó nyári hőségben

nem tesz jót, ha az ember állandóan egy helyütt tartózkodik. A pápa Denis Marchand tanácsait fogadta meg, és rövidesen boldogan tudatta a párizsiakkal, hogy már sokkal jobban érzi magát, a fejfájása is lecsillapodott ama enyhe állapotába, amit a tüzek égetése óta tapasztal, és a füstöt tekintve szokványosnak mondható.

– Honnét szerezted a dögvészről szóló tudásodat? – kérdezte őszentsége Denis Marchandtól Robert atya által. Az orvosdoktor erre földig hajolt a pápa képében megjelenő írnok előtt, és szerényen annyit válaszolt:

– Mindent, amit tudok, Párizsban maradt egyetemi kollégámnak, Pierre Dubrunfautnak köszönhetem. Nélküle és az ő tanácsai nélkül nem segíthetnék őszentségének.

Ugyanebben az időben még egy párizsi vendég tartózkodott az udvarban. Ennek Christopher Lebeaupin volt a neve, és ugyancsak VI. Kelemen meghívására érkezett Avignonba. Őszentségét ugyanis saját egészségének megvédésén túl módfelett érdekelték azok az égi jelek is, amelyek a döghalálról tudósítottak. El is magyarázta még a toronyszobába költözése előtt Robert atyának, hogy amennyiben figyelmesen olvasunk a csillagokban, és természetesen van szemünk, valamint elegendő tudásunk is hozzá, megtudhatjuk az égből a jövőt, így egyebek mellett azt is, hogy várhatóan mikor ér véget eme, a Mennyei Atyánk által büntetésül kirótt csapás. Ezt megtudakolandó barátjától, Franciaország királyától elhívta annak egyik csillagászt, akit az orvosokhoz hasonlóan mindjárt fogadott is – immáron az elővigyázatosságnak megfelelően áttételeken, Robert atyán keresztül. Az írnok beszélt Christopher Lebeaupinnal, aztán tolmácsolta annak szavait őszentségének, aki nem sokkal később a könnyebb és gyorsabb társalgás végett azt javasolta, hogy a csillagász álljon a torony alá, az udvarba, és ő majd kikiabálja neki a kérdéseit, amit amaz ugyanúgy, ordibálva meg is válaszolhat. A beszélgetés azonban emígyen is meglehetősen vontatottan haladt. Christopher Lebeaupin egy bottal és az ujjával jeleket és konstellációkat rajzolt az udvar porába, ám a pápa sem azokat nem látta rendesen a toronyszoba ablakából, sem pedig a mellékük föl rótt számításokat. Így végül Christopher Lebeaupin kénytelen volt mindezt papírra vetni, a fölhasznált lapokat pedig Robert atya őszentsége utasításának megfelelően többszörösen átfüstölte, mielőtt becsúsztatna volna a szoba ajtajának részén. A füstölés következtében a szöveg javarészt olvashatatlanra vált, és az ábrák is elmosódtak. VI. Kelemen azért annyit ki tudott hámozni belőle, hogy több mint három esztendővel ezelőtt a Szaturnusz, a Mars és a Jupiter együtt mutatkozott a Vízöntő házában. A Szaturnusz és a Jupiter együttállása tudvalévőleg mindig halált jelent, a Mars és a Jupiter együttes fölbukkanása pedig mérgezett levegőt. Eme a két jelenség közösen a dögvész közelgő eljövetelet tudatta az értőknek. Mindezt megerősítették a párizsi egyetem csillagásza is, akik őfelsége VI. Fülöp király parancsára nemrégiben szintén elvégezték ugyanezen számításokat, és ugyanerre az eredményre jutottak.

– Na, de miért csak most derült ez ki a számításokból, több mint három év után, és miért nem akkor, mielőtt a vész elkezdődött? – ordította le újabb kérdését a toronyszobából őszentsége. Christopher Lebeaupin azonban sem erre nem tudott válaszolni, sem arra, hogy mi olvasható ki most a csillagok állásából, mikor vonul el a kór. Robert atya közben arra gondolt, hogy végtére is hiába olvassuk ki az égi jelekből a jövőt, annak menetén úgyse tudunk változtatni, hiszen ha tudnánk, akkor az Úr egészen más jövőt mutatna meg, mint ami az adott pillanatban a csillagokba írva vagy.

Az egyetlen biztos terápia

Egy langyos augusztusi estén, közvetlenül vécsernye után, amikor a Nap már elindult lefelé, egy különösen fényes és nagy csillag jelent meg Párizs egén, nyugati irányban. Különlegessége nem csupán abban rejlett, hogy hatalmas volt és ragyogó, hanem hogy a többi csillaghoz képest meglehetősen alacsonyra emelkedett: alig valamivel a házak fölé. Amikor az éjszaka elérkezett, és az ég szürkéből feketévé változott, a csillag továbbra is ugyanott volt, ahol fölbukkanása idején, csak éppen még jobban látszott, és még erősebben ragyogott ki az éjsötétjéből.

Ekkor már nem lehetett nem észrevenni és nem odafigyelni rá. Azoknak is föltűnt, akiknek szürkületkor még nem. Sokan, miután vetettek rá egy pillantást, elfordultak, és sűrűn hányni kezdték magukra a keresztet, közben elborzadva emlegették a Sátánt és a Poklot. Mások ellenben nem tudták levenni szemüket e különös látványról. Ami persze emígyen újabb és újabb bámulókat vonzott.

Julien Gauthereau azok közé tartozott, akik először az utcán álldogáló, és nyakukat egy irányba görbítő embereket pillantották meg, majd az ő tekintetüket követve a csillagot. Amint kilépett a bordélyház ajtaján, és botorkálva elindult hazafelé, néhány lépés után meglepődve tapasztalta, hogy a késői óra ellenére milyen sokan vannak az utcán: nem csak az éjjeliőrök, a kurvák és a részegek, hanem mindenféle népség, olyanok is, akik ilyenkor rendesen már rég otthon szoktak lenni.

Nyomasztó gondolatokkal és nehéz szívvel csukta be maga mögött az ajtót, ami fölött nem lógott cégér, mégis mindenki tudta, hogy mi van mögötte. Amikor fölállt a fogadói asztal mellől, és sétálni indult, nem gondolta, hogy itt fog kikötni. Most aztán kétszeresen is főhet a feje. Egyrészt azért, mert erős lelkiismeret-furdalást érzett amiatt, hogy hirtelen vágyainak engedve meghempergőzött azzal a kövér szőke lánnyal, és ezért nem csak kénytelen volt ott hagyni egy jelentős részét szerény havi apanázsának, hanem egyúttal megcsalta háziasszonyát is, a szép és mindig kíváncsú Joanna Fabiant. Ezen, mármint hogy furdalta a lelkiismeret, maga is csodálkozott, hiszen Joannával soha nem vallottak szerelmet egymásnak – az, hogy összefeküdtek, először valahogy csak úgy adódott, később valóban szokássá vált, ám Julien Gauthereau nem lehetett biztos abban, hogy az özvegy fogadósne esetleg nem jár-e hasonló módon kedvében a többi vendégének is. A másik főfájást hozó ok pedig az volt, hogy hiába a heves vágy és a szőke lány hatalmas mellei, valamint az eddig soha nem látott módon kese és borzas öl, bárhogy is küzdött, Julien nem tudta lanyha férfiasságát belégyömszölni. Amikor az aztán véglegesen összetöpörödött, feladta a harcot, ám a lány gúnyos kacagása közepette így is kénytelen volt lecsengetni az előre kialakított összeget. Úgyhogy most azon is aggódhatott, hogy vajon csupán a fogadóban elfogyasztott sok bor és a föltehetőleg emiatti szédülés okozta-e a zavart, vagy esetleg a hűtlenség miatt bünteti így az ég, avagy a csúfondáros kövér szőke babonázta meg aljas módon valamivel.

Jólesett tehát kicsit elterelni a gondolatait. Megállt az emberek között, és egy darabig ő is bámulta a hátborzongató égi csodát. Néhányan találgatták, hogy mi lehet, de leginkább hogy mit akar jelenteni, a többség azonban csöndben maradt, legföljebb egy-egy imát mormolt el az ajkai között. Julien Gauthereau is alaposan megnézte a nagy és fényes, mozdulatlan csillagot, majd mert egy idő után úgy találta, hogy hiába nézi, nem tud meg róla többet, ráadásul újra hatalmukba kerítették a nehéz érzések, elindult hazafelé. Vagyis a fogadóba, ahol Joanna Fabian jó szívének köszönhetően meglehetősen jutányos áron lakott.

Julien Normandiában született, diáksága idejére került Párizsba, ám hogy véglegesen itt ragad-e, azt még ő maga se tudta. Az egyetemet ugyanúgy élvezte, mint a garabonciásletet, ám a várost magát nem feltétlenül szerette: a sűrű házak és a szűk utcák zavarták nagy távol-

ságokhoz és hosszú partszakaszokhoz szokott tekintetét, ráadásul a mostohára forduló időjárás és a háborúskodás következtében az utóbbi időben sok minden megdrágult, amire a párizsiak is jócskán panaszkodtak. Julien Gauthereau hálás lehetett a fogadósnénak, amiért áron alul ad ki neki szobát – bár olykor az a gondolat is megfordult a fejében, hogy a nagy étkű özvegy-asszony vajon nem az ő heves ifjonti ölelésével söpri-e be a szoba árának másik részét.

Alig tett néhány lépést, történt valami. Ekkor már nem az eget bámulta, csak azután nézett fel újra, hogy az emberek rémült és izgatott kiáltásokban törtek ki. A csillag hirtelen sok-sok sugárba tört szanaszét, és ezek, mint megannyi fényes országút, nyugatról keletre tartva bevilágították az egész égboltot. Néhány pillanatig nappali világosság támadt, majd az egész olyan gyorsan véget ért, amilyen sebesen elkezdődött. A csillag is eltűnt, a sugarai is, és Párizsra megint a szokásos sötétség borult.

Julien nem hallgatta meg az újabb rémült tanakodásokat a dolog természetét illetően, hanem megszaporoázta lépteit. Amikor belépett, nem is nézett a pult mögött álló fogadósnéra, lehorgasztott fejjel a lépcső és a szobája felé sietett, közben nagyon reménykedett abban, hogy Joanna Fabian ma nem keresi fel. Odafele azonnal ágyba bújt. Az utcán már nem érezte annyira, viszont az ágyban fekve újra erőt vett rajta a szédülés, ráadásul hányinger is kerülgette. Nem ijedt meg: egyrészt orvostanhallgatóként tisztában volt vele, hogy a szokásosnál jóval több bort ivott, ami a mámor elmúltával ilyen tüneteket okoz; másrészt másnap reggel jelenése volt Pierre Dubrunfaut professzornál, aki azon kevesek közé tartozott, sőt talán az egyetlen volt, aki a tanítás mellett nem érezte lealacsonyítónak, hogy időnként ő maga is találkozzék betegekkel, ha kell, eret vágjon rajtuk, porokat keverjen, és ellássa őket tanácsokkal. Amennyiben valami komolyabb baja volna – vigasztalta magát félálomban Julien –, holnap nyugodtan Dubrunfaut professzor kezei közé adhatja magát.

Hogy Joanna Fabian kopogott-e éjjel az ajtaján, netán be is nyitott, az nem derült ki. Párizs borongós napra ébredt: az addigi, színekkel teli pompás nyárnak nyoma sem volt, komor fellegek borították az eget, és apró, de szűrös cseppekben szemetelt az eső. Julien bosszúsan és némi rémülettel tapasztalta, hogy bár hányingert éppen nem érzett, a szédülése csupán csillapodott, ám nem múlt el, ráadásul a feje is hasogatott. Lefelé menet bele kellett kapaszkodnia a lépcső korlátjába. Az asztalok között üres némaság honolt. Az ajtó be volt reteszelve, Julien Gauthereau félretolta, és kilépett az utcára. A következő pillanatban félre kellett ugrania, mert valaki a fogadó egyik emeleti ablakából kizúdította egy éjjeliedény tartalmát. Nem lehetett látni a tettest: mikor Julien káromkodva fölnézett, már újra csukva voltak a paletták. Valamelyik szolga lehetett, vagy akár maga Joanna Fabian, és persze azon is el lehetne tűnődni, hogy véletlenül vagy szándékosan öntötték-e majdnem a nyakába az ürülék. Joanna Fabiannak mindenütt vannak ismerősei – gondolta Julien, miután ellenőrizte, hogy tényleg nem találta-e el valami, majd elindult Dubrunfaut professzor háza felé –, szóval könnyen lehet, hogy értesült arról, hogy bordélyban járt, és most nehezményezi. Pedig nem volna joga rá, hiszen nem esküdtek egymásnak hűséget.

Az eső ellenére jólesett a reggeli séta. A fejfájás megmaradt, ám a szédülés tovatűnt. Julien Gauthereau azzal az elhatározással zörgetett Pierre Dubrunfaut házának kapuján, hogy egyelőre nem számol be a professzornak a panaszairól. Egy álmos arcú szolga nyitott ajtót. Tudhatott a jöveteléről, ugyanis nem szólt semmit, hanem egyből fölvezette az emeletre. Julien már járt itt korábban is, ismerős volt hát neki a mindenütt terjengő orvosságsgaz, ám ezúttal is csodálkozott azon, hogy ez az épület belülről még a többi párizsi házhoz mérten is mennyire sötét – rejtély, hogy a professzor miként tud fény nélkül is dolgozni.

Szolgájával ellentétben Pierre Dubrunfaut már teljesen ébren volt, üdén és frissen fogadta a tanítványát a téglékekkel és szikékkal teli dolgozószobában. Azonnal nekiszegezte a kérdést:

– Láttad a tegnapi esti csillagot?

Juliennek kicsit gondolkodnia kellett, hogy miről is van szó, azután bólintott:

– Igen, láttam. Vajmi kevesen lehetnek Párizsban azok, akik nem látták.

– Azt is láttad, hogy ért véget? Hogy darabokra szakadt?

– Igen.

A professzor leült az ablak melletti székre, Julien azonban nem kínálta helyül.

– Égi jel volt. Üzenet. Az ilyesmi soha nem véletlenül kerül az égre. Aki tud olvasni belőle, láthatja a jövőt.

Ezzel Julien Gauthereau is tisztában volt, csak éppen eddig nem gondolkodott el az üzenet lehetséges értelmén. Talán az orvosságok átható szagától, mindenesetre újra szédülni kezdett. Körbepillantott a szobában, hogy mibe kapaszkodhatna meg, aztán közelebb lépett az egyik szekrényhez, és megfogta az egyik sarkát.

Pierre Dubrunfaut az asztalon sorakozó edényeket nézte. Julien is követte a tekintetét, és csodálkozva látta, hogy valaki rendet rakott az asztalon. Akárhányszor járt eddig a professzornál, minden alkalommal egymás hegyén-hátán, összevisszaságban hányódtak az edények, némelyik felborulva, némelyik félig lelógva, most azonban szép, szabályos vonalakat alkotva sorakoztak egymás mellett.

– S azt tudod-e, fiam, hogy milyen jövőt rajzolt az a csillag Párizs egére?

Julien Gauthereau megrázta a fejét, ám a professzor nem nézett oda. Megválaszolta a saját kérdését:

– Szörnyű jövőt. Retteneteset. Olyat, amilyenre a legborzalmasabb elképzeléseiben sem számított senki. Halált. Nagyon sok halált. Ezrével, tízezzel fognak hullani az emberek. Az utcákon senki nem fog járni, és a házakból, a csukott ablakok meg a lezárt spaletták mögül csontig ható jajveszékelés és halálhörgés fog kihallatszani.

Julien megborzongott. Nem tudta, hogy a rosszullet miatt-e, vagy attól, amit a tanár mondott.

– Néhány nappal ezelőtt a király magához hívott. Csak engem, egyes-egyedül, és a beszélgetésen rajtunk kívül alig voltak mások jelen. Bevallom, nem csodálkoztam. Tudtam előre, miről lesz szó, és azt is tudtam, hogy Fülöp miért pont értem küldött. A döghalál, amit pestisnek is mondanak, Párizshoz közeledik, sőt, az egyik lábát már be is tette a kapun. A sok szerencsétlen pedig délről mind hozzánk menekül, mivel azt hiszik, hogy a város falai meg tudják őket védeni a pusztulástól.

A szédüléshoz roham elmúlt. A fejfájást leszámítva Julien Gauthereau most majdnem jól érezte magát.

– A király úgy rendelkezett, hogy vegyem át a Szajna szigetén lévő, a Miasszonyunkról elnevezett katedrális közelében álló kórház irányítását, és szerte a városból vigyük oda a már megbetegedetteket. Még a nyár elején, a menekülők között bukkantak föl az első áldozatok, s számuk azóta folyton emelkedik. Én vagyok az egyetlen az egyetem professzorai közül, aki nem csupán veletek, diákokkal foglalkozom, de olykor-olykor magam is szoktam gyógyítani. Muszáj, hiszen a kutatásaimat – Pierre Dubrunfaut az asztalon ezúttal pedánsan sorakozó edényekre és egyéb eszközökre mutatott – nem folytathatnám anélkül, hogy az elméleti fejtegetéseim igazát nem igyekeznék alátámasztani gyakorlati tapasztalásokkal is. De ezt te is tudod, fiam.

Noha a professzor továbbra se nézett rá, Julien bólintott. Valóban, ő is segédkezett már párszor nem csak a különféle porok és főzetek elkészítésekor a Dubrunfaut-házban (amelyben a tanár a szolgálát leszámítva teljesen egyedül lakott), hanem néha az emlegetett kórházban is: például ereket vágni, vagy különféle keléseket eltávolítani. A kórház orvosai rendre nagy tisztelettel fogadták őket, ami persze elsősorban a professzornak szólt, aki igazi különcnek, afféle megszállottnak számított azzal, hogy nem ódzkodott a szike kézbevételeitől. Ugyanakkor, különösen az egyetemi kollégái között voltak olyanok is, akik ezt a megszállottságot inkább megvetéssel, becsmérlőn fogadták elismerés helyett.

– Egyelőre a dögvész szelíden viselkedik. Aki közelebb megy hozzá, azt megmarja, de aki távol tartja magát, azt nem bántja még. Mondom: egyelőre. Am ez csupán a veszett kutya látszólagos és átmeneti szelídsége. Hamarosan eljön az az idő, amikor őrijöngeni, tombolni fog, és belekap mindenkibe, aki csak él és mozog.

A professzor végre Julienre nézett.

– Sose rejtettem véka alá, hogy a mostaniak közül a legtehetségesebb tanítványomnak tartalak – a dolgozószoba sötétjében nem lehetett látni, hogy Julien elpirult. – Legalább akkora tehetség vagy, mint a jó Denis Marchand, aki azóta kollégám lett az egyetemen, és nemrégiben Avignonba távozott, hogy ellássa a pápát tanácsokkal. Az én tanácsaimmal – a professzor legyintett. – Okos vagy, ügyes és erős a kezed, és ha egyszer a mostaninál sokkal szorgalmasabb leszel, egészen kiváló orvos válhat belőled. Ezért vontalak be eddig is a munkámba, és a szándékom most is ugyanez. Azt akarom, hogy legyél továbbra is a segédem, ezúttal azonban egy, az eddigieknél jóval veszélyesebb és nehezebb harcban. Abban a küzdelemben, amit a döghalál ellen folytatunk, amit pestisnek is neveznek.

Pierre Dubrunfaut Julien Gauthereau-ra szegezte a tekintetét. A fiú egy darabig állta a professzor nézését, azután lesütötte a szemét. Tudta, hogy valamit mondania kell, mint ahogy tudta azt is, hogy nem mondhat nemet. Az nem csak hogy nagy csalódást okozna a professzornak, ám egyúttal az ő egyetemi pályájának végét is jelenthetné. Most épp a bizalmában van Dubrunfaut-nak, azonban ismerte őt annyira, hogy tudta: akikre megharagszik, azok többé nem számíthatnak a jóindulatára, és bármennyire is megvetően nyilatkoznak róla olykor a kollégái a háta mögött (nem is mindig a háta mögött, időnként szemtől szembe vele), van akkora tekintélye és befolyása, hogy nemleges válasz eset mehetne vissza Normandiába, a halászok közé.

Persze, ki tudja, melyik volna jobb: maradni, vagy elmenekülni a közelgő vész elől.

Julien Gauthereau elnyomott egy sóhajt. Nem egyszerű dolog tehetségesnek, kiválasztottnak lenni. Természetesen ő is hallott már a dögvészről. Azt nem tudta, hogy már Párizsban is vannak áldozatok, viszont nem is olyan régen Joanna Fabian egy bizalmas pillanatukban azt mondta, hogy azon tűnődik, hogy egy időre talán be kellene zárni a fogadót, avagy megválogatni, hogy kiknek ad szállást és eledelt, nehogy itt is felüsse a fejét a betegség. Csak persze ezt azért kell alaposan megfontolni, mert ha a fogadó zárva van, nincs bevétel, a mostani drágaságban viszont hamar felkopik az ember állja. A fogadósné ki is faggatta Julient, hogy mit tanítottak neki az egyetemen a döghalálról, leginkább pedig arról, hogy miként lehet azt elkerülni. A fiú azonban csak a vállát vonogatta. Az egyetemen erről idáig egy szó sem hangzott el.

– Azt mondta, professzor úr – törte meg végül Julien Gauthereau a csendet –, szóval, úgy fogalmazott, hogy a döghalál, amit pestisnek is neveznek... Miért csak nevezik? Hát nem az?

Pierre Dubrunfaut fölállt. Pontosan úgy kezdett el járkálni a szobában, ahogyan az egyetemen, tanítás közben szokott.

– Mit tudunk a pestisről, édes fiam? Tudunk róla valamit? Találkoztunk mi bármikor is vele? Tudjuk, hogyan keletkezik és miként lehet benne megbetegedni? S tudjuk, hogy miért van az, hogy egyesek belehalnak, mások fölépülnek belőle? – Fölemelte a hangját: – Nem tudjuk! Semmit sem tudunk róla. Csupán sejtéseink vannak, Julien! Azt se tudjuk, honnét jött és miért van itt. – Járás közben erős mozdulatokkal, mind a két karjával egyszerre csapkodva gesztikulált, a hangja most egészen betöltötte a sötét szobát: –A minap kaptam egy levelet Páduából. Az ottani egyetem egyik orvosa írta. Ne félj, alaposan átfüstöltem, mert hogy azt állítják az én tanult kollégáim, hogy a füst megállítja a mérgező miazmát... Szóval, azt írja ez a fickó, hogy a döghalálnak ugyanaz az oka, amit a mi itteni csillagászaink is mondanak: a Mars, a Szaturnusz és a Jupiter együttállása három évvel ezelőtt. A különbség az, hogy míg a mi derék párizsi barátaink a vész égi jelének tekintik eme konstellációt, a páduaiak szerint egyenesen ez mérgezte meg a levegőt, ami aztán azzal, hogy ki- és belélegezzük, továbbviszi

a mérget nem csupán emberről emberre, de országról országra is. Ily módon viszont nem is tudjuk a mérget megfékezni, mivel az csak akkor tűnik el véglegesen, amikor egy újabb, általunk még nem ismert együttállás kisöpri majd a levegőből. – Pierre Dubrunfaut megállt közvetlenül Julien Gauthereau előtt, és mintha a haragosa lenne, szinte beleordította az arcába: – Egyszóval, az is lehet, hogy amennyiben nem alakul ki kedvező konstelláció, úgy a dögvész, amit pestisnek is neveznek, itt marad velünk évszázadokon keresztül! Már ha lesz még ember, aki megbetegedhet...

Megcsóválta a fejét. Julien nem tudta eldönteni, hogy vajon azért teszi-e, mert ez a lehetőség ennyire elkéséríti, vagy mert nem hisz benne.

– Mások ellenben – folytatta a professzor mind a járkálást, mind a monológot – azt mondják, hogy az okokat nem a csillagok között kell keresnünk, hanem itt, a földön. Ők úgy gondolják, hogy azon távoli földrengések, amelyekről az utazók és a kalmárok elbeszélései nyomán mi is értesülhattunk, olyan gázokat szabadítottak föl a föld mélyéből, amelyek megterhelvén a szívet és a tüdőt méreggá váltak. Innentől fogva a folytatás ugyanaz, mint amit a páduaiak is mondanak: az ember belélegzi a mérget, majd azt kilélegezvéen továbbadja azt... Egy másik elképzelés ellenben azt állítja, hogy a föld mélyéből föltörő mérget a patkányok és az egerek hozták a felszínre, akik tudvalévőleg a föld alatt élnek, és a földrengés elől menekültek fölfelé... Ezen elgondolás egyébként valamelyest még tartható is lehetne a régi följegyzések szerint, amelyek közül igen sok számol be arról, hogy a hajdani idők pestisei idején patkányok lepték el az utcákat: nem csak élő, de holt patkányok is, annyi, hogy lépni sem lehetett a megfeketedett hulláiktól. Na de kérdem én tőled, Julien fiam, láttál-e mostanában patkányokat Párizs utcáin a szokásosnál nagyobb számban? S láttad-e őket haldokolva vergődni a házak között, esetleg a hulláikat sorakozni mindenfelé?

Julien összerezsent. Alig észrevehetően megcsóválta a fejét, aztán mert a professzor megint ott állt és néhány pillanatig nem mozdult előle, félhangosan is hozzátette:

– Nem láttam.

– Hát én sem! – emelte föl intőn jobb kezének mutatóujját Pierre Dubrunfaut. – Vedd tudomásul, hogy én se láttam patkányhullákat. Pedig a döghalál már itt van a mi jó városunkban, Párizsban. Sőt: azok, akik délről menekültek, és balga módon azt hiszik, hogy elfuthatnak a vész elől, úgyszintén nem tettek említést patkányokról. Avignonban, a pápa városában, amit őszentsége példamutató pedánszággal igyekszik évek óta tisztán tartani, az idejét sem tudják annak, hogy mikor láttak utoljára patkányt. Pedig Avignon, akárcsak a többi déli város, már szinte teljesen kiürült: aki nem halt meg a kórban, az elmenekült belőle.

A professzor megint megcsóválta a fejét, majd ismét járkálni kezdett:

– Aztán olyanok is vannak, akik szerint az ok roppant egyszerű: elég egy szokásosnál nagyobb vihar, esetleg szél, avagy forráság, vagy éppen azon tény, amit mi is mostanság megfigyelhetünk, miszerint egyre fagyosabbak a telek, és évről évre egyre nehezebben tavaszodik. Egyszóval, szerintük ha valahol fölborul a világ rendje, mindaddig, amíg nem jön létre az új egyensúly, mérgező gázok és gőzök jutnak a levegőbe, amelyek aztán pestist okoznak... Ugyanakkor az én tudós montpellier-i kollégáim, mint ahogyan azt ők is szépen megírták nekem, akként vélekednek, hogy a pestisnek nincs semmi különösebb oka: lent, délen, a messzi országokban, a nagy tengeren túl, ahol a mórok és a szerecsenek élnek, mindig van pestis, mivel arrafelé folyton nagy a meleg, és tudjuk, hogy melegben kitágulnak az ember nyílásai, beleértve azokat is, amelyeket szabad szemmel nem láthatunk, minek következtében azok a mérgek, amelyek mindig benne vannak a levegőben, kis mennyiségben azonban nem okoznak gondot, a meleg hatására kitágult nyílásokon át nagy számban jutnak be az ember testébe, és megbetegítik azt. Időnként, mondják a montpellieriek, az is elegendő, ha forró déli szél fúj ezen országok felől, ami aztán eljuttatja a mérget mihozzánk. Én viszont mindezzel azt kapcsolatban azt kérdem tőled, édes fiam, hogy amennyiben a pestis így keletkezik, úgy mi lehet az oka annak, hogy az utazók és a kalmárok beszámolója szerint egyes országokban,

például Szicíliában, már tavaly télen, amikor nem is volt meleg, és nem nyíltak tágra az emberek látható és láthatatlan nyílásai, egész városok pusztultak ki néhány nap leforgása alatt?

Pierre Dubrunfaut ezúttal nem Julien előtt, hanem a kivételesen szépen rendbe tett asztal mellett állapodott meg.

– Nem tudom, uram – szólalt meg néhány csöndes másodperc után Julien Gauthereau reszketegen.

– Hát én sem – mondta az addigiaknál jóval csöndesebben a professzor. – Őszintén bevallom neked, hogy én se tudom. Mint ahogy azoknak sincs fogalmuk sem a lehetséges válaszokról, sem a mostani döghalál jellegéről, akik annak tudós szakértőinek gondolják magukat, és akik például azért vannak hetek, vagy 'tán hónapok óta Avignonban, hogy ellássák őszi betegségét tanácsokkal... Ó, Denis Marchand, miközben bezsebeled a pápa hálóját, bizonyára eszedbe sem jutok! – Pierre Dubrunfaut megint legyintett, bár ez már olybá tűnt, mintha belecsapott volna a levegőbe. – Én a magam szerény és gyarló módján, Julien, hosszas töprengések és vívódások után legfőljebb arra tudok gondolni, hogy amit manapság pestisnek nevezünk, valójában nem az. Ugyanis bárhogyan nézzük a keletkezéséről szóló teóriákat, és akárhányszor vetjük össze a mostani jelenségeket azokkal, amelyeket a régi idők pestiseiről szóló följegyzésekben olvashatunk, akkora eltéréseket találunk, ami alapján én, Pierre Dubrunfaut, a párizsi egyetem tanára azt gondolom, hogy a mostani döghalál nem ugyanaz, mint amit elődeink pestisnek hívtak.

– Akkor – törte meg az újra beállt csendet Julien – micsoda?

– Erre megint csak azt tudom válaszolni neked, fiam, amit az előbb: nem tudom. Fogalmam sincs róla, hogy mi ez. Látom a tüneteit, látom a betegeket, és látom a halottakat, megfelelő tapasztalat és tudás híján azonban legfőljebb arra vállalkozhatok, hogy az eljövendő nemzedékek számára leírom a betegséget, ám gyógyítani sajnos nem vagyok képes az. Mert hogy a király rendeletére nekem mostantól fogva nem csak elméletben kell a döghalállal foglalatostkodnom, hanem testközelből is... S persze fölvehetném azt a bő lebernyeget is, amit az itáliai doktorok is viselnek, az orrom elé pedig hosszú csőrt illeszthetnék, amit megtölthetnék illóanyagokkal, terjékkel és mithridatumokkal, hogy azokat lélegezzem be, ne a mérgező miazmát, ám mert nem vagyok biztos abban, hogy pestissel állunk-e szemben, nem tudom, hogy mindez érne-e valamit. S ugyanígy nem hiszem, hogy azok a gyógymódok, amit távoli és közeli kollégáim egyaránt emlegetnek, jelen esetben hatásosak lehetnének... Én egyébként magamban és a följegyzéseimben *Atra Mors*nak neveztem el ezt a betegséget.

Julien Gauthereau erősödő fejfájása ellenére is értőn és elismerően bólintott. Az újra rátörő szédülés kódén keresztül is arra gondolt, hogy mennyire találó ez az elnevezés: „Nagy Halál”-ként, avagy „Rettentő Halál”-ként lehetne franciára fordítani, az *atra* ugyanakkor feketét is jelent, ami a megbetegedett és a meghaltak testén jelentkező sötét foltokat tekintve különösen helyénvaló.

– S vajon létezik reá gyógymód? – kérdezte megtört hangon.

Pierre Dubrunfaut olyan lendülettel tárta szét a kezét, hogy majdnem levert az asztalról néhány edényt.

– Hát ezt magyarázom neked percek óta, fiam, hogy nem tudom! Régi, szakadozott krónikákat és orvosi leveleket tanulmányoztam idáig naphosszat egész nyáron, de jottányit se jutottam előrébb. Ráadásul a különféle teóriák alig, vagy éppen semmi összhangban nincsenek egymással. A legutóbb például azt az elképesztő dolgot olvastam, hogy azok vannak a leginkább kitéve a dögvésznek, és azok válnak a legnagyobb valószínűséggel az áldozataivá, akiknek forró a vére, bugyog bennük a fiatalság, és tele vannak tetterővel. Akik ellenben lusták, henyélők, vagy már túljutottak életük delén, joggal bizakodhatnak abban, hogy a kór nem veri le őket a lábukról, vagy amennyiben netán le is verné őket, nem fognak beléhalni.

Hát nem elképesztő? Azok, akiket a legerősebbnek hiszel, és akiktől a leginkább várnád a megmenekülést, belepusztulnak, azok pedig, akik gyöngék és törődöttek, túlélnek a csapást.

A professzor ismét járkálni kezdett a szobában.

– Ezek a csodálatos és okos tudós doktorok voltaképpen igen kevés dologban értenek egyet. Azt mondják, hogy az illatok megvédenek a pestist hozó mérgező gázoktól. Idáig még majdnem rendben is menne minden, csak hogy míg az egyik orvos a fenyő illatára esküszik, addig a másik a borostyánkőé, a harmadik a mirháéra, a negyedik a pézsmáéra, és így tovább. Aztán azt mondja az egyik doktor, hogy minden nap mossunk kezet rózsavízben, mert annak párolgása távol tartja a mérgeket. Mire jön egy másik, és közli: ne, ne rózsavízben, hanem ecetben, mert annak sokkal erősebb a szaga. Utána elkezdenek veszekedni nem csak a szükséges anyagokon, hanem azon is, hogy eme illatokat még a kór érkezése előtt kell-e belélegezni, vagy csak azután, hogy megjelentek a pestis tünetei. Erre jön egy harmadik, és kijelenti, hogy az illatok alig érnek valamit, csupán arra elegendőek, hogy ne érezzük a hullaszagot, öszerinte inkább a döghalállal való találkozásra kell fölkészíteni a testet, ugyanis amennyiben az kellően edzett, úgy játszva legyőzheti a betegséget. A fölkészítés pedig azt jelenti, hogy együnk keveset, mivel a sok étel elgyöngít és elnehezít bennünket. De ne csak keveset együnk, ám mérsékeljük az alvást is, lévén, hogy a sok alvás ugyanúgy ellustít, mint a sok eledel. Mire az első kettő vehemensen nekiesik, hogy ez mekkora botorság, a sok alvás épp hogy kipihentté teszi a testet, a megfelelő mennyiségű étel pedig erőt ad ahhoz, hogy leküzdjük a ránk törő mérget... Hát így legyen bölcs az ember, így igazodjék ki a megannyi gyógy mód között, különösen akkor, ha még abban sem biztos, hogy valóban a pestissel állunk-e szembe, avagy valami más csapást küldött reánk az Úr... Én a magam részéről változatlanul csupán annyit tudok mondani, hogy az egyetlen biztos terápia a buzgó és elszánt ima, amelyben Mennyei Atyánk segítségét kérjük, és megígérjük neki, hogy amennyiben túléljük a döghalált, másként fogunk utána élni. Minden egyéb csak a sötétben való tapogatózással egyenlő... Jól vagy, fiam?

Pierre Dubrunfaut megállt a tanítványa előtt. Julien egyik kezével még mindig a bútor sarkát fogta, a másikkal a hasát markolászta, mintha ki akarna tépni belőle valamit. Már nem csak szédült, de a szoba is forgott vele.

– Nem vagyok jól, uram – zihálta. – Reggel úgy ébredtem, hogy fáj a fejem, és okádni tudnék. Egy kis időre csillapodott, most azonban erősebb, mint valaha.

A professzor megtapogatta a tanítványa tüzelő arcát, majd azt mondta:

– Gyere velem. Megyünk a kórházba. Másmilyen módon gondoltam, hogy velem jössz, de hát ezekben az időkben nem lehet előre tervezni.

Az asztalhoz lépett, és fölemelt egy kolompot, hogy beszólítsa valamelyik szolgáját, hogy segítsen készülődni.

Talán az utolsó tánc

Nem hogy a legidősebb párizsiak, de a legrégebbi, elmosódott kézírású, szakadozott krónikák hajdani szerzői sem bírták megmondani, hogy mióta áll a Hotel-Dieu-ként emlegetett kórház a Szajna szigetén, a Miasszonyunk katedrálisa mellett – és legnagyobb sajnálatára Pierre Dubrunfaut sem tudta ezt kideríteni, pedig ő megszállottja volt ezeknek az alig kibetűzhető, foszladozó pergameneken lévő szövegeknek. Nem csupán olvasta, és próbálta rendszerezni is őket, hanem betűhíven le is másolta a legértékesebbeknek és legfontosabbnak vélteket. Egyetemi kollégái persze ezért is megmosolyogták, ám ez a professzort már jó ideje nem zavarta különösebben – miért zavarta volna pont ez, illetve miért pont ez lett volna az egyetlen dolog, ami miatt nem mosolyogják meg? Eleinte még próbált érvelni, vitába szállni, mondván, a múlt ismerete sok mindent elárul a jelenről, a jövőről pedig még talán annál is többet, és hát miért kellene azokat a dolgokat újra fölfedeznünk, amiket már fölfedeztek egyszer. Majd egy idő után, látván a viták fölöslegességét, inkább nem törődött az ellenvetésekkel. Tudomásul vette, hogy (mint szerette hangoztatni a legkedvesebb, egyúttal a maga számára segédként kiválasztott tanítványai szűk körében is) az emberek nagy része önző, kapzsi, kicsinyes és szűk látókörű, továbbá akkor is mérhetetlenül buta, amikor a szakmáját tekintve esetleg meglehetősen tudást halmozott fel a fejében, ám azon kívül egyébiránt az orra hegyéig sem lát. A bölcs ember azonban nem törődik ezzel, a megjegyzéseket elengedi a füle mellett, és teszi a dolgát, nem csak azért, mert tudja, hogy egyszer neki lesz igaza, és az eljövendő nemzedékek nem az ostobák, hanem az ő nevét fogják emlegetni, hanem azért is, mert akinek a tudás mellé bölcsességet is adott az Úr, annak szent kötelessége élni vele, és eszerint cselekedni.

Annyit azonban ki tudott hámozni Dubrunfaut professzor a régi iratokból, hogy a kórház már Nagy Károly birodalma előtt is létezett. Az első frank királyok idejében alapíthatták, még jóval a közelében magasodó Miasszonyunk-katedrális építésének megkezdése előtt (melyhez különben immáron harminc esztendeje nem nyúlt senki, pedig általános vélekedés szerint elég messze van attól, hogy késznek lehessen mondani), és azóta megszakítás nélkül, folyamatosan működik. Igaz, időközben valamelyest terebélyesedett, a bővülésnek ugyanakkor gátat szab az a tény, hogy éppen Párizs szívében helyezkedik el. A környező házak és a közelben hullámozó Szajna voltak az okai annak is, hogy most, amikor pedig a legnagyobb szükség volna rá, nem tudtak akár mellette, akár az amúgy is zsúfolt udvarán szükségkunyhókat vagy sátrakat fölhúzni, ahol elhelyezhették volna az egyre nagyobb számban érkező betegeket. Így hát nem sokkal azután, hogy a király a kórház vezetőjévé nevezte ki, Pierre Dubrunfaut egyik első intézkedése az volt, hogy a döghalál idején ne csupán egy embert fektessenek egy ágyra, hanem kettőt, de ha szükséges, akár hármat is – megfelelő, takarékos elrendezéssel és a testméretek ésszerű összeválogatásával el lehet ennyit is helyezni egyetlen, falákkal alátámasztott, állati bőrrel és madártollból készült párnákkal borított szalmazsákon. A professzor ezzel egyidejűleg elrendelte azt is, hogy a szokásos heti takarítások gyakoriságát növeljék, és amilyen sűrűn csak lehet, cseréljék az immáron egyszerre többen is használt szalmazsákokat.

Pierre Dubrunfaut szerette volna továbbá, ha az egyetemről csatlakoznának hozzá mások is, hiszen az a tizenöt ember, aki rendes időkből a kórház személyzetét adta – és ebben a sebészek és orvosok mellett bizony benne voltak a segédek és a takarítók is – most minden bizonyára kevésnek fog bizonyulni, lévén, hogy az összezsúfolt fekhelyeken nem a szokásos kétszáz beteget, hanem annak többszörösét látják majd el – azonban a kollégái közül senki nem volt hajlandó követni őt. Persze, ismervén őket és a hozzája való viszonyulásukat, a professzor alig lepődött meg ezen. Ugyanakkor az, hogy a legkedvesebb és segédnek elsőként

kiszemelt tanítványa épp az ő házában lett rosszul, baljós előjelenként nehezedett a diákjainak a munkájába való bevonásáról szőtt terveire.

A sors különös fintoraként Julien Gauthereau volt az első, akit a professzor a kórház újdonsült vezetőjeként nyilvántartásba vett. Dubrunfaut sajgó szívvel és nem kevés, bár jól palástolt rettegéssel gondolt arra, hogy ama tény, hogy éppen az a tanítványa, akit jobb kezeként szeretett volna maga mellett tudni, dől ki elsőként mellőle, esetleg egyenesen azt üzenheti neki, hogy a döghalál elleni küzdelem nem csak hogy keserves lesz és hosszú ideig tart, de közben senkire nem számíthat, egyedül önmagára. Ilyesmin tépelődött, amikor Julient a kórházba vitette. Ami mindjárt a vártnál sokkal nehezebben ment. Amikor ugyanis a hívására a szobába belépő François nevű szolga megpillantotta az immáron a félhomályban is jól látható módon kivörösödött, gyöngyöző homlokú fiatalembert, a professzor legnagyobb elképedésére megtagadta a parancsot, miszerint támogassa le az urat a lépcsőn, fogja karon, és vezesse el a kórházig. François először csak tagadólag rázta a fejét, majd Pierre Dubrunfaut újabb fölszólítására közölte, hogy erről szó sem lehet: a városban egyre többet hallani a dögvészről, és teljesen nyilvánvaló, hogy ezt az urat is e kór támadta meg. A professzor még megpróbálkozott fenyegetőzéssel, hogy ennek a viselkedésnek súlyos következményei lesznek – túl azon, hogy nyilvánosan megbotoztatja, ide többé nem teheti be a lábát –, ám erre François mindössze annyit mondott, hogy tegye, amit jónak tart, az ő számára többet ér az élete az efféle büntetéseknél. Azzal kilépett a szobából, és Pierre Dubrunfaut nem is látta őt soha többé.

Szerencsére egy másik, Thomas névre hallgató szolga vagy még nem hallott eleget a pestisről, vagy nem félt tőle, vagy nem ennek tüneteit vélte Julienben fölfedezni, vagy pedig egész egyszerűen kellően jámbor és szófogadó volt ahhoz, hogy meg se forduljon a fejében a François-éhoz hasonló parancsmegtagadás – mindenesetre ő az ellenvetés legcsekélyebb jele nélkül engedelmeskedett gazdájának. Letámogatta az egyre jobban szédülő Julien Gauthereau-t a lépcsőn, az utcán belékarolt, és a szemetelő esőben elrángatta a Hotel-Dieu-nek nevezett kórház kapujáig. Ott egy újabb utasításra nekitámasztotta a kapu melletti falnak az erőtlen beteget, azzal sarkon fordult, és visszament a házba, hogy fáklyákkal és gyertyákkal alaposan kifüstölje annak minden zugát, de lehetőleg úgy, hogy ne gyújtson föl semmit.

– Mennyi pénze van a fickónak? – ezzel a kérdéssel fogadta őket a kapu melletti bódében strázsáló fogatlan, nyíratlan szakállú, zilált külsejű alak, akinek láttán Pierre Dubrunfaut-nak még inkább rossz kedve lett.

A fickó a választ meg se várva odalépett a falnak támasztott Julien Gauthereau-hoz, és matatni kezdett a ruhájában. Úgy látszott, hogy ő se fél a döghaláltól.

A professzor egyelőre némán, zavart csodálkozással figyelte a történeteket.

– Ez itt a beteg, ugye? – kérdezte a fogatlan, anélkül, hogy hátrafordult volna.

– Igen. Mit keresel nála?

– Ha önszántából nem képes ideadni a díjat, elvesszük tőle. Márpedig erősen úgy néz ki, hogy ez lesz a megoldás. Valahogy be kell szednem a kapupénzt.

Pierre Dubrunfaut erre hirtelenjében nem tudott mit mondani. Végtére is a kórház valóban időtlen idők óta úgy működött, hogy a betegek hozzájárultak ellátásuk és ápolásuk költségeihez – ki részben, ki teljes egészében, tehetsége szerint. Ez általában nem előre megszabott összeg alapján történt, hanem tulajdonképpen a kapuban dőlt el, hogy az illető mennyit fizet: aki gazdagnak, tehetősebbnek nézett ki, attól többet kértek, aki szegénynek, attól kevesebbet, és persze az ellátás minősége is, hogy az illető milyen kórterembe és ágyra került, ennek megfelelően alakult. Arról azonban eddig nem tudott a professzor, hogy a magatehetetlen betegeket egyszerűen kifosztják.

A fogatlan nem talált semmit a fiatalember zsebeiben.

– Így nem jöhet be – rázta a fejét csalódottan és mérgesen.

A professzor tudta, hogy a fickó nem mond igazat: bejöhetne, hiszen a nincsteleneket sem szokták a kórházból kitagadni; viszont most nyilván őrajta van sor. Úgyhogy a kapus kezébe nyomott egy tallért.

– Te a rokona vagy? Ez itt a fiad? – a fogatlan most Pierre Dubrunfaut öltözetét méregette, hogy mennyit lehetne esetleg még kicsikarni

– Nem. Én a kórház vezetője vagyok – felelte a professzor, azzal elrángatta tanítványát az elképedt fickó mellől, és belökte maga előtt a kaput.

Odabent, Istennek hála, már ismerősként fogadták.

Egy alacsony, kövérekés, folyton sóhajtozó és hebegve beszélő írnok följegyezte egy nagy ív, nevekkel már sűrűn teleírt papírra Julien Gauthereau adatait. „Ez csak a tegnapi és a mai nap” – jegyezte meg közben sokat mondó és tudálékos komorsággal. Julien ekkor ültében előre-hajolt, és a döngölt padlóra hányt. Az írnok, amennyire kövér teste és a szűkös hely engedte, igyekezett félrehajolni a hányás elől, majd a körülményekhez képest szokatlanul élénk színű, kék pantallóját vizsgálgatta, hogy nem szennyeződött-e be. A professzor a hányadékot nézte. Habos volt, és fehér. Vér nem volt benne.

Egy sebész lépett be. Ugyancsak ismerték már egymást, noha a professzor a sebész nevéből csupán annyira emlékezett, hogy Fredericknek hívják. Kitoró és őszintének tetsző örömmel üdvözölte a kórház új vezetőjét, rögtön utána pedig a betegre nézett, határozott mozdulattal végigsimította az arcát és a homlokát.

– Lázas – jelentette ki.

– Lázas – bólintott a professzor –, és meglehetősen rosszul van. Percről percre egyre jobban elhatalmasodik rajta a nyavalya. Amikor reggel bekopogott hozzám, még másképp nézett ki. Noha már akkor sem tűnt teljesen egészségesnek.

– Azt ő csinálta? – Frederick a hányadékra mutatott.

– Igen.

– Magadnál vagy, fiam? – kérdezte a sebész most Julientől. – Tudsz beszélni?

Beletelt néhány másodpercbe, mire a fiú megszólalt, akkor is csupán annyit mondott, hogy:

– Igen.

– Fáj valamid?

– A fejem.

Frederick bólintott, mintha ezt a választ várta volna.

– Ezen kívül?

– A gyomrom émelyeg.

– Köhögsz is?

Julien Gauthereau megrázta a fejét.

– Hát itt fáj-e? – Frederick a saját mellkasára csapott. A fiú erre is nemet intett.

– Nincs benne vér – mondta a sebész megint a hányadékra nézve, ezúttal a professzornak.

– Nincs – mondta Pierre Dubrunfaut, és maga is csodálkozott azon, hogy megkönnyebbültséget érez.

– Még lehet – tette hozzá valamivel fagyosabban Frederick, és közelebb lépett Julienhez. A hóna alá tapintott.

Nem talált bubót.

– Még lehet – mondta megint.

– Szerintem rossz és nehéz ételt evett – jelentette ki a professzor. – Vagy rossz bort ivott, esetleg rossz vizet.

Frederick komoran bólintott.

– Egyelőre nem abba a kórterembe visszük, ahol a pestisesekek vannak. De nagyon kell figyelni, és amint vért hány, netán megjelennek a foltok vagy a bubók, rögtön át kell szállítani oda.

Pierre Dubrunfaut-nak nem volt ellenvetése.

Miután a tanítványa ügyét elrendezték, a sebész kíséretében megnézte a kórházat. Hetek óta nem járt itt, és úgy találta, hogy azóta nagyobb lett a mocskok, aminek nyilván a zsúfoltság lehetett az elsődleges oka. Mindjárt meg is hozta a gyakoribb takarításról szóló első rendeletét, amit Frederick a kollégái nevében is értéssel és megértéssel fogadott, ám megjegyezte, hogy végrehajtásának elsősorban az lehet majd az akadálya, hogy nincs elegendő ember. A professzor erre közölte, hogy minden követ meg kell mozgatni, hogy növelhessék a személyzet létszámát, akik pedig már most itt dolgoznak, az eddiginél sokkal keményebben végezzék munkájukat. Valamivel enyhültebben és kéréssel azt tette hozzá, hogy nehéz idők jönnek, sőt már itt is vannak, és ki tudja, meddig tart majd ez az egész, azonban nekik az a feladatuk, hogy helyt álljanak. Frederick biztosította őt arról, hogy ezzel nem lesz gond.

Dubrunfaut leginkább a dögvész betegeire volt kíváncsi – noha a járvány még alig kezdődött el, máris ők foglalták el a legtöbb helyet, ők feküdtek a kórtermek többségében. Az ajtók előtt a nappali forróságban is fáklyák lobogtak, odabent vágni lehetett a füstöt. A professzor, részben a metsző füst miatt, részben óvatosságból nem lépett be egyikbe sem, ám tudta, hogy ezt a későbbiekben nem ússza meg. Akkor cselekszik helyesen, ha ő is legalább úgy, a félelem látható jele nélkül tekinti meg a betegeket, ahogyan a kollégái, akik napról napra ezt teszik.

Frederick elmagyarázta, hogy rendszerint azzal kezdik a kezeléseket, hogy föl vágják a bubót.

– Így van esély rá, hogy elfolyjon a méreg. Ha nem távozik a méreg a testből, megfojtja a tüdőt, és az többé nem képes a levegőt a testben mozgatni. Egy idő után a szív is megáll. Azért a bubót vágjuk fel, mert ott kell először közbeavatkoznunk, ahol a méreg először jelentkezik.

– Pokolian fájdalmas lehet – jegyezte meg a professzor.

– Bizonyára – ismerte el a sebész. – Ám valamit tennünk kell.

– Kérdés, hogy ez a helyes lépés-e.

– Ezt csak Mennyei Atyánk tudja, uram.

– Mennyei Atyánk most elfordította felőlünk az ő fényes ábrázatát, Frederick. Vagy legalábbis orcájának haragos felét fordítja felénk. Az ő segítsége híján nekünk kell a helyes gyógymódot megtalálni.

– Régóta tudott dolog, uram, hogy a pestisre nincs biztos gyógymód. Mi azt alkalmazzuk, amit elbeszéltem. Mások mással próbálkoznak. Nálunk is lehetne porokat keverni, meg italokat készíteni. Amennyiben te így akarod, akkor ezt fogjuk tenni. Mostantól fogva te parancsolsz nekünk.

Ezzel természetesen Pierre Dubrunfaut is tisztában volt, mégis meglepődött a sebész szolgálatkész, majdhogynem behódoló kijelentésén. Meg akarta jegyezni, hogy a pestisre valóban nincsen biztos terápia, ugyanakkor amennyiben abból indulunk ki, hogy a mostani döghalál nem pestis, hanem valami más, akkor talán mégis csak lehet hatásos gyógymódot találni. Amihez persze az kell, hogy minél jobban megismerjük eme betegség természetét. Aztán úgy döntött, hogy egyelőre nem traktálja az *Atra Morsra* vonatkozó elméleteivel és a kétségeivel ezt a derék sebészt. Helyben hagyta az eddig alkalmazott gyógymódot, majd közölte, hogy elmegy a fejét kicsit kiszellőztetni, de hamarosan visszajön. Frederick engedelmes meghajlással vette tudomásul.

A professzornak se kedve, se indoka nem volt hazamenni. A város másik vége felé vette az irányt, a Szajna túlsó oldalára, ahol régi jó ismerőse, Pascal Riu lakott. Ez a környék a szegényebb városrészek közé tartozott, egyszerű, rövid idő alatt fölhúzott épületekkel, foghíjtelkekkel és félig összedőlt, elhagyatott házakkal. Kívülről nézvést Pascal Riu rezidenciája sem volt különb a többinél: a vakolat alól több helyütt kikandikáltak a téglák, az ablakok hevenyészett munkával, ferdén lettek betéve – bár az is lehet, hogy a helytelen falazás miatt mozdultak ki a helyükből –, a ház előtt bokáig állt az ablakokból kizúdított és el nem takarított gané. Az

épület olyan összképet mutatott, hogy oda jó ízlésű ember nem tette volna be a lábát. Pierre Dubrunfaut jó ízlésű embernek tartotta magát, azonban egyrészt régi vesszőparipája volt, hogy az előítéleteket le kell győzni, és a dolgokat csak azután szabad mérlegelni, hogy megtapasztaltuk őket (erre intette a hozzá legközelebb álló tanítványait is, köztük Denis Marchandot, vagy a Hotel-Dieu-ban most elhelyezett Julien Gauthereau-t is), másrészt igen régóta ismerte már a ház urát ahhoz, hogy ez esetben előítéletekről ne lehessen beszélni – úgyhogy bezörgetett a kapun. (Talán ez volt az épület legbiztosabb pontja: masszívan állt a helyén, és jókora vasalásokkal megerősítve szolgálta a bentiek védelmét.)

A professzor nem tudta pontosan, hogy Pascal Riu mivel foglalkozott. Nem tudta, holott évek óta igen mély, bizalmas kapcsolatban állott vele. A ház kívülről úgy tűnt, mintha bármelyik percben össze akarna omlani, a belsejében azonban távoli országok kincsei rejtőztek – a mórok, a szerecsenek, az indusok és még ki tudja, kiknek a földjéről; a professzor továbbá úgy sejtette, hogy a megannyi arany és ezüst holmin túl tetemes mennyiségű készpénz is lapulhat a ház különböző pontjain elhelyezett, különleges zárszerkezettel ellátott ládákban, amelyeket a tulajdonosuk neki, a bensőséges barátjának sem nyitott meg soha. Pascal Riu kereskedőnek mondta magát, ám sem üzlete nem volt, sem pedig az efféle tevékenységhez szükséges személyzete – a házban rajta kívül csak néhány szolga lakott, egyébként egyedül élt, hasonlítván ebben Dubrunfaut-hoz –, mint ahogy semmilyen egyéb jel nem utalt kereskedői tevékenységre. A professzor eleinte persze roppant kíváncsi volt, és sajnálta, hogy a barátja életének bizonyos szegleteit elrejtje előle, ám azután, hogy Riu a sorozatos kérdéseire kijelentette, hogy amennyiben fönn akarja tartani szoros kapcsolatukat, jobb, ha nem faggatózik, nehogy olyasmiről halljon, amiről később sajnálni fogja, hogy tudja, Pierre Dubrunfaut nem kérdezősködött többé. Sajgó szívvel, de beletörődött abba, hogy bizalmas viszony ide vagy oda, az egyébként meghatározhatatlan korú, barázdált arcú, halk beszédű Pascal Riu-nak öelötte is vannak titkai.

A szolga, aki ajtót nyitott, jól ismerte a professzort, ennek ellenére meglepettnek tűnt. Szokás szerint nem szólt egy szót sem: beengedte Dubrunfaut-t, majd egy fáklyával a kezében előrement, nehogy a vendég elbotoljék az emeletre vezető keskeny és sötét lépcsőházban. Pierre Dubrunfaut már lent hallotta az énekszót és a kiáltozást, a zaj a lépcsőknél tovább erősödött, odafönt pedig látni is lehetett a forrását. A legnagyobb szobában, ahol a professzor és az állítólagos kalmár oly sok meghitt órát töltött együtt, a csukott spaletták mögött, a fáklyák imbolygó fényében meztelen emberek keringtek egymásba kapaszkodva. Fényes nappal volt, ám a mulatság ennek ellenére már régóta tartott, amit egyebek mellett az is jelzett, hogy némelyikük teste verejtékben és borban úszott. A társaság egy része mámoros hangon bordalokat és pajzán nótákat énekelt, egyesek a lábukkal és borospalackokkal verték hozzá a ritmust. Valaki mintha valami hangszeren is játszott volna. Mások táncoltak, alaposan megtaposván a padlón szanaszét heverő, eldobált, vagyonról és gazdagságról árulkodó színes, pompás ruháikat. Közvetlenül az ajtó mellett egy elképesztően sovány férfi közösült egy elképesztően kövér nővel, akinek a hasát verdeső melleit közben két másik férfi markolásztá, s mindkettőn látszott, hogy ugrásra készen várják, hogy társuk végeztével ők vegyék át a helyét. A szoba túlsó, sötétebbik végéről érkező és a bordalon is átszűrődő nyögések ugyancsak arról tanúskodtak, hogy mások is áldoznak itt Ámornak.

Úgy tűnt, hogy egyedül a ház ura vette észre a professzor érkezését. Alig kukkantott be Pierre Dubrunfaut a nagyszoba ajtaján, Pascal Riu előtte termett, és szelíden, de határozottan kitolta a szoba előtti folyosóra. Kifelé menet egy méretes palástot terített magára, ami alatt ő is teljesen meztelen volt. A palást valaki másé lehetett, legalábbis Dubrunfaut nem ismerte föl – vastag aranyláncok és jókora drágakövek fityegtek rajta.

– Hát te? – kérdezte Pascal Riu inkább kedvesen, mint számonkérően, netán dühvel.

– Én is kérdezhetném tőled ugyanezt – válaszolta a professzor, nem palástolva meglepődését, miközben végigmérte Pascal Riut, aki követte a pillantását, és összebb húzta magán a

palástot. Pierre Dubrunfaut-ba erre a mozdulatra még inkább belémart a féltékenység, hiszen a házigazdának fölösleges volt ennyire lepleznie magát, épp elégszer látták már egymást meztelenül.

A kereskedő vállat vont, és egy félmozdulattal a háta mögé, a szoba irányába mutatott.

– Talán az utolsó tánc.

– Az utolsó tánc? Hogyan?

– Néhányuknál odahaza, a rokonság körében már megjelentek a bubók.

Dubrunfaut önkéntelenül hátrébb lépett.

– S miért vannak itt?

– Mondom: táncolni még egy utolsót. Mielőtt mindenkit elvisz a halál. Láttad tegnap este azt a csillagot, amely a darabjaira esett? Az már ennek volt az előjele. A végső üzenet, mielőtt megérkezik.

– Igen, láttam. S már meg is érkezett. Óvatosnak kéne lenned, Pascal. Nem csak neked: mindenkinek. Nem tanácsos most efféle összejöveteleket tartani. Jobb volna kerülni a társaságot.

Az „összejövetel” szó hallatán Pascal Riu arcán átfutott egy gyors mosoly.

– Te mondtad a minap, hogy nincsen gyógymód.

– Valóban én mondtam, de én ezt csupán neked említettem, nem azért, hogy másoknak továbbbadd.

– Nem mindegy? Pierre, kedvesem, maholnap közülünk senki nem lesz életben. Megszám-láltattunk és kevésnek találtattunk. Megérdemeljük. De előtte hadd mulassunk még egy utolsót.

A professzoron látszott, hogy keresi a szavakat. Végül azt kérdezte:

– Nők is vannak?

– Láttad: igen.

Dubrunfaut elhúzta a száját:

– Nem ilyenek ismertelek.

– Mindig mondtam, hogy nagyon sok mindent nem tudsz rólam. Most láttál belőlük valamit.

Néhány végtelennek tűnő pillanatig súlyos, komor csönd telepedett le közibük. Majd azt mondta Pascal Riu:

– Menj el innét, kedves Pierre. Ami itt van, az nem neked való. Ezért is nem hívtalak. Te jobban szereted a csendes, kettesben eltöltött alkalmakat. Máskor pedig ne gyere ide váratlanul... Már ha lesz még egyáltalán olyan, hogy máskor...

– Csak azért jöttem, mert szerettem volna, ha... Szerettem volna egy kicsit...

A professzor nem fejezte be. Megfordult, és lesietett a sötét lépcsőn. Kilépett a házból.

Nekidőlt az ajtófélfának, levegő után kapkodott. Hegyeznie sem kellett a fülét, anélkül is hallotta az emeletről leszűrődő bordalt és a zenét. Megrázta magát, igyekezett nem gondolni semmire, miközben visszament a kórházba.

– A fiú jobban van – ezzel a hírrel és egy őszinte mosollyal fogadta Frederick. – Megint hányt, de nem véreset. S úgy tűnik, hogy ezzel ki is hányt mindent, ami rossz volt benne. Valóban poshadt dolgot ehetett. Szóval, nem a döghalál.

A professzor majdnem azt mondta erre, hogy „Nem a döghalál. Egyelőre nem” – aztán inkább csöndben maradt.

Követte Fredericket. Nem tudta a fejéből kivenni a Pascal Riu házában hallott egyik pajzán éneket. Akkor is azt dúdolta (persze csak halkán, hogy ne hallja más), amikor belépett az első, füsttel és nyögésekkel teli kórterembe.

A Kereszt Testvérisége

Másfél év telt el azóta, hogy Arnulf, a nemesi címmel és dicső múlttal büszkélkedő, ám különösebben gazdagnak nem mondható Geissler família legifjabb sarja elhagyta Meise várát és városát, vele együtt pedig a szülőföldjét, Flandriát. Másfél év az évtizedek lomha pergéséhez képest egyáltalán nem hosszú idő – azonban akkor, amikor a halál a szokásosnál szélesebb mozdulatokkal kaszál, és az ember életét a megszokottnál is olcsóbban mérik, bűnnek, avagy kicsinyes és sekélyes dolognak tűnhet eltékozolni tizenhét hónapot. Arnulf Geissler legalábbis egyre inkább úgy érezte, hogy kiszórta a kezei közül ezt a másfél esztendő. Amennyiben módjában állt volna visszapörgetni az idő kerekét, habozás nélkül megtette volna ezt, és talán el sem indult volna Meiséből. Ahol különben nem érezte sem jól, sem rosszul magát. Meise nyugodt és békés hely volt, izgalmak és összecsapások nélkül, az egyetlen harci feladatot a parasztok megregulázása jelentette, akik az utóbbi években egyre inkább vonakodtak átadni az előírt mennyiségű adót. Persze, a „vonakodtak” nem a megfelelő szó, ezt tudták valamennyien, így a vár ura is, aki az embereit rendszeresen ráküldte a háznak csak jóindulattal nevezhető nyomorúságos paraszti viskókra, hogy ha pénzt nem is, de egyéb értékeket, illetve legalább néhány, a piacon eladható dolgot szedjenek el a bugrisoktól az elmaradt adó fejében. A parasztok viszont nem holmi csökönyösség, netán lázadás miatt nem fizettek – miért tettek volna ilyet, amikor tisztában voltak vele, hogy ezzel magukra vonják az úr haragját, és ezért büntetés jár? Nem fizettek, mert nem tudtak fizetni. Az elmúlt években megszorodtak a korábban sose látott módon kemény telek; tavasszal, de nyáron is rengeteget esett az eső; nem bírtak időben sem vetni, sem aratni.

Kevesebből kevesebbet lehet adni. Tudta ezt Meise ura is, mégis, ugyanazt tette, amit a környék földesurai: a falvakba vezényelte a fegyvereseit, akik átkutatták a viskókat, elhozták, ami elhozható, és ha netán ellenkezés volt, vagy pusztán nem találtak eleget, lángba borították a zsindeletet. Arnulf tisztában volt vele, hogy ez nem lovaghoz méltó élet, ezért döntött úgy hosszas tépelődés, illetve az után, hogy alaposan átbeszélte a dolgot egykori apródtársával és barátjával, Vadastus atyával, hogy elhagyja Meise várát, és másutt igyekszik megtalálni azt, ami tartalmat adhat életének. Szerencséje volt: amikor előállt ezzel a kérésével, a vár urát épp jó kedvében találta, úgyhogy különösebb ellenvetés nélkül föloldotta a hűbéri esküje alól. A tetejében a még ki nem fizetett járandóságát is megkapta, és szabadon távozhatott.

Így lett Arnulf Geisslerből, családja legifjabb sarjából kóbor lovag.

Elsőként Franciaország felé vette az irányt, mivel úgy gondolta, hogy az angolokkal vívott háborúban az ottani báróknak bizonyára szükségük van fegyverforgatókra. Némi kóborlást követően egy Rabin nevű báró szolgálatába szegődött, akinek Párizstól nem messze voltak birtokai. Az angolokkal vívott háború azonban Arnulf odaérkezésekor éppen szünetelt: a franciák még nem tértek magukhoz abból a rettenetes ütésből, amit Edward király íjásza mértek rájuk Crecynél, és VI. Fülöp mind a saját, mind az országa biztonsága érdekében úgy látta, hogy amíg emberei nem gyűjtenek elegendő testi és lelki erőt, jobb, ha egyelőre nem veszi föl a harcot az angolokkal – akik ebből fakadóan miután meghódították az északi tengeremelléket, ellenállás híján újra meg újra behatoltak az ország belsejébe. A francia nemesek mindezt egyetlen kardcsapás nélkül hagyták, sőt, rendre kihasználták ezen alkalmakat a velük haragos szomszédok megregulálására. Arnulf több ízben vett részt szomszédos birtokok kifosztásában, illetve a szomszéd bárók seregeivel való csetepatékban, amelyek nem voltak különösen dicsőséges ütközetek, lévén, hogy a munka oroszlánrészét előttük már elvégezték a portyázó angolok, ők pedig nem tettek mást, mint még egyet belerúgtak a már amúgy is több sebből vérző, a földön heverő áldozatba.

Arnulf Geissler tehát joggal érezhette úgy, hogy helyzete a flandriaihoz képest jottányit sem változott. Ezúttal is rabolnia, fosztogatnia kellett, ráadásul míg Meisében mondhatta azt, hogy tulajdonképpen azt szedi össze, ami az urának jár a parasztoktól, addig Rabin báró szolgálatában egyszerűen a győztes jussán, az átmeneti erőfölény kihasználásával vette el a másik tulajdonát.

Igen, a főlény átmeneti volt, hiszen mint ahogy arra számíthattak és számítottak is, egyszer aztán ők is sorra kerültek. Miután az angolok egyenként megrohanták a környező birtokokat, Rabin báróé következett. Arnulf azonban nem várta meg a végkifejletet: egy nap megszökött a csatamezőről. Szégyen, nem szégyen, menekülés közben nem arra vette az irányt, amerre a többiek.

Ám az ezt követő hetek és hónapok sem hozták el azt, amire Arnulf Geissler a Meiséből való távozásakor áhítozott. Magasztos szolgálat és a lovagi névhez méltó cselekedetek helyett újabb csetepatékba és kis stílú torzsalkodásokba keveredett. Ezek igen rövid alkalmak voltak, alig tartottak tovább pár hétnél, hiszen miután újra meg újra kényszerűen megtapasztalta, hogy megint csak arról van szó, ami elől Flandriából is menekült, fogta magát és továbbállt. A szökésekben olyan rutint szerzett, hogy hamarosan már nem is gondolt sem a lelkiismeretével, sem a becsületével.

Az őszi német földön érte. A kényszer és az éhség nagy úr, és Arnulf elkövette azt, amit azelőtt soha nem gondolt volna magáról: lopott. Muszáj volt, hiszen hiába keresgélt, senkinek nem tudott a szolgálatába szegődni, zsoldja tehát nem volt, és az otthonról hozott apanázs is elfogyott. Fegyvere adta erejét, valamint azt kihasználva, hogy a szerencsétlen bugrisok mégis csak valamiféle urat láttak benne, élelmet és olykor személyes használati tárgyakat szedett össze a megszeppent parasztoktól. Amikor pedig a lova rogyadozott alatta, ott hagyta náluk, és elhozta az övét. Tudta, hogy minden addiginál mélyebbre süllyedt. Eközben a szégyenérzeten túl lelkiismeret-furdalás és önmagával szembeni erős kétségek gyötörték. Már bánta, hogy másfél évvel esztendővel hallgatott Vadastus atyára, és elhagyta Meiséjét. Hiába próbálta bizonygatni magának, hogy akkor még nem tudhatta, hogy mi vár rá, hogy ennél csak rosszabb következik, és még mélyebbre kerül a bűnök bugyraiban, nem talált megnyugvást.

Ebben a lelkiállapotban találkozott a Kereszt Testvériségével.

Hogy pontosan merre járt, nem tudta biztosan. Miután átment német területre, senki nem volt, aki megmondhatta volna, hogy éppen hol, melyik hercegségben, tartományban van. Eleinte ugyan próbált kérdezősködni, legalább megtudni a közeli városok neveit, ám mert vagy amazok nem értették a kérdést, vagy ő nem értette a válaszukat, vagy pedig olyan helyneveket hallott, amelyeket soha életében, egy idő után letett erről a dologról. Úgy számította, hogy talán Lotaringiában vagy Burgundiában bolyonghat – természetesen ebben sem lehet bizonyos –, amikor egy hűvös, ködös őszi végi napon egy keskeny országúton végre emberekkel találkozott.

Már elég régóta nem botlott senkibe. Az élelme megfogyatkozott, egyik első gondolata tehát mindjárt az volt: megmarkolni a kardot vagy a buzogányt, és elvenni tőlük, amijük van. Messziről észrevette a közeledőket, jócskán azelőtt, hogy azok megpillantották volna – legalábbis így gondolta akkor; később, amikor újra fölidézte magában az eseményeket, úgy vélekedett, hogy elképzelhető, sőt nagyban valószínű, hogy amazok is látták, csak éppen nem vettek tudomást róla. Arnulf Geissler először a hangjukat hallotta, a monoton, jószerivel dallamtalan zümmögést, amiről azt hitte, hogy valamelyik közeli településről hozza feléje a szél. Néhány pillanattal később meglátta a menetet. Sokan voltak: akár valami hosszú kigyó, haladtak egyenletes tempóban az országúton. Arnulf lejtett az útról – különben is inkább mellette lovagolt, mint rajta, az biztonságosabb és számára előnyösebb is volt –, behúzódott egy út menti facsoportba, és a törzsek és lombok takarásában várta, hogy amazok közelebb érjenek. Előkészítette a fegyvereit, és ahogy a zümmögés erősödött, és immáron kétségtelenné vált, hogy nem egy közeli falu templomából, hanem az úton lévőktől származik, magában

elkönyvelte, hogy ezek zarándokok, és nagyon valószínű, hogy nincs náluk fegyver, sőt, amilyen jámbor lelkek, szinte bizonyos, hogy különösebben nem is kell erőltetnie magát, önként adnak neki ennivalót. Már persze ha van náluk eledel, és nem koldulásból élnek. A dolognak legalább ennyi kockázata volt, azonban az utóbbi időben Arnulf Geissler a pusztát megélhetéséért ennél jóval több veszélyt is vállalt, sőt közvetlenül ebbéli cselekedetei előtt utolsó erkölcsi aggályait is levetkőzte, hogy aztán később kínzó lelkiismeret-furdalással gondoljon vissza arra, amit tett.

Ahogy kitekintett a fák közül, alaposabban megsejmelhette a közelgőket. Furcsa látványt nyújtottak: vagy százan lehettek, és inkább dúdolták, mint énekelték azt a panaszos, olykor zokogásszerű tónusokba átcsapó dalt, amelynek tartalmából Arnulf ilyenformán semmit nem értett, és mint később megtudta, a szöveg ismerete híján sokan ugyanígy voltak ezzel a menetből is. Nem számolta, csak becsülte, nagyjából százan lehettek, szigorúan kettesével egymás mellett, elől a férfiak, hátul a nők. Egyforma öltözetet viseltek: fehér lepel (amelyen mindegyiküknél jókora sár- és egyéb foltok éktelenkedtek), a fejen ugyancsak fehér csuklya, a ruhán elől és hátul hatalmas, lángoló, vörös színű kereszt. Némelyik fából ácsolt keresztet cipelt. Egyéb holmi nem volt náluk, leszámítva azt a vékony és hosszú favesszőt – egyeseknél bőrostort –, amihez hasonló rendszerint az engedetlen szolgák megbüntetéséhez szoktak használni.

Arnulf Geissler a csodálkozástól dermedten nézte a démoni menetet. Csuklyás öltözetükkel és dallamtalan zümmögésükkel olyanok voltak, akár a kísértetek. Hosszú pillanatokig nem is tudta eldönteni, hogy vajon valóban itt vannak-e, vagy ez csupán látomás; aztán azon kezdett gondolkodni, hogy amennyiben tényleg itt menetelnek az országúton, akkor nyilvánvalóan nem földi lények, hanem valami túlvilági, netán pokolbéli sereg. Észre se vette, mikor kezdte el hányni magára a keresztet, holott ez mostanság nem volt szokása – mióta rablásból és erőszakból élt, nem tartotta méltónak magát arra, hogy bármilyen formában fölvegye Krisztus jelét.

Amikor már egészen közel jártak hozzá, úgy találta, hogy kísérteties megjelenésük ellenére ezek mégis csak emberek. Némelyiknek lecsúszott a csuklya a fejéről, és látni lehetett nagyon is hétköznapi arcát, némelyek meg úgy csoszogtak, vonszolták magukat, ahogyan bárki más fáradtság vagy fájdalom idején – márpedig (gondolta Arnulf) csak az fáradhat el, aki e világról származik. Miután emígyen meggyőzte hát magát, hogy mégis csak zarándokokkal találkozott, kijött a facsoportból, azonban egyáltalán nem támadó szándékkal, az éhségét és az egyéb gondjait majdhogynem elfeledvén sokkal inkább kíváncsian, a fegyvereket is visszaakasztotta a nyereg kávjára.

– Kik vagytok? – kiáltott rájuk, miután megállt az út mellett, és azok immáron közvetlen közel haladtak el mellette.

Senki nem válaszolt. Néhányan ránéztek, ám a többség mintha észre se vette volna, dúdolt tovább.

Arnulf megismételte a kérdést, amennyire hiányos és hibás tudása engedte, más nyelveken is, de továbbra se történt semmi.

A menet élén egy magas, szikár férfi haladt, ő volt az egyetlen, aki egyedül lépdelt, a többiek mind kettesével mögötte. Az ő fehér köpönyegét a két vörös keresztén kívül egyéb minták is díszítették. Arnulf megfordult, megsarkantyúzta a lovát, és melléje ügetett. Tőle is megkérdezte:

– Kik vagytok?

A férfi ránézett, ám nem válaszolt.

– Kik vagytok? – ismételte egyre türelmetlenebbül Arnulf, és megfordult a fejében, hogy mégis csak előveszi a buzogányát, és rendet vág közöttük.

– Ugyanolyan nyomorult szerencsétlenek vagyunk, mint te – szólalt meg ekkor a férfi, mintha megérezte volna a kóbor lovag szándékait.

– Avignonba mentek, a pápa elé? Netán Rómába?
– Nem megyünk sehova – válaszolta a férfi. – Tudjunk, hogy ezen a földön már nem fogunk megszabadulni a bűneinktől, így hát megyünk arra, amerre az út vezet, és várjuk, hogy értünk jöjjön a halál.

A menet eközben folyamatosan haladt. Arnulf az út mentén léptette a lovát, és nagyon ki kellett hajolnia a nyeregből ahhoz, hogy a dallamtalan, zokogásszerű zümmögés mellett hallja, amit a férfi mond. Aki különben ugyanolyan rossz németiséggel beszélt, mint Arnulf, egész jól megértették hát egymást.

Megint csak nem tudott nem igazat adni a férfinak: tulajdonképpen ő se csinál hónapok óta egyebet, mint megy, amerre viszi az út, és várja, hogy elragadja a halál.

– Honnan jöttök?

A férfi ismét úgy válaszolt, hogy közben nem nézett reá:

– Nem számít, hogy honnét jövünk. Én például Magyarországról, a többiek máshonnan. Azonban ez nem érdekes. Egyedül a mérhetetlen bűn a közös bennünk, meg a szándék, hogy még ebben a földi siralomvölgyben megbüntessük magunkat vétkeinkért.

– De hát kik vagytok? Mi a nevetek?

– Egyikünknek sincs neve. Mi a Kereszt Testvérisége vagyunk. De flagellánsnak is mondjuk magunkat.

Arnulf azon törte a fejét, hogy hallott-e már valaha a Kereszt Testvériségről, de nem jutott eszébe róla semmi. Azt se tudta, hogy Magyarország merre van.

Néhány perc csönd következett. A lovak egyelőre nem kérdezett, a menetet vezető férfi nem beszélt, és az ének is elhallgatott. Csak a lépések egyenletes ritmusát lehetett hallani, ahogyan ütemesen cuppogott alattuk a sáros, őszi országút. Arnulf Geissler az út mellett poroszkált, időnként hátra-hátra pillantva újra meg újra végigmérte a sort: senki nem szólt, mind előreszegezte a tekintetét, és semmitmondó, üres arccal vonult az előtte haladó mögött. A lovagról – aki időközben végleg letett a rablótámadásról – nem vettek tudomást.

– Nem baj, ha egy darabig veletek tartok? Nem fogok zavarni.

A menetet vezető férfi nem válaszolt. Arnulfra nézett, aki nem tudta eldönteni, mit kellene kiolvasnia a másíknak a szokásosnál ezúttal hosszabb, már-már kutakodó pillantásából. Végül leginkább közönyt olvasott ki, úgyhogy a sor mellett, az országút szélén léptette tovább a lovát.

Kis idő múlva a férfi megint rázendített egy érthetetlen szövegű, ismét csak majdhogynem dallamtalan énekre. A többiek követték. Hangjuk messzire hallatszott, visszhangozták a környező dombok és a fák sűrű lombjai.

A monoton énekszótól és a lábak ritmikus, sáros cuppogásától Arnulf egészen eltompult. Már nem érezte a gyomrát mardosó éhséget, és ha valaki éppenséggel megtámadta volna őket, hosszú pillanatokba tellett volna, mire fölfogja, hogy védekezni kell. Nem tudta, mióta lovalgolt a Kereszt Testvériségének menete mellett, amikor egyszer csak arra eszmélt, hogy harangszót hallatszik, mégpedig nem is olyan messziről, és időközben szürkévé változott körülöttük az ég.

A férfira nézett, de annak arca továbbra sem árult el semmit. Ugyanazzal a közönnyel gyalogolt, amelyikkel a lovnak a csatlakozást firtató kérdését fogadta.

Nem sokkal később beértek egy városba, ami nem volt túlságosan nagy – alig pár utcából és néhány tucat kőházból állt –, és Arnulf ennek sem tudta a nevét. Ahogy közelebb kerültek hozzá, egyre erősebben hallották a harangzúgást: a városba érvén fülsiketítő zajjá változott, ráadásul nem a szokott méltóságával zengett, hanem veszélyt jelezvén félreverték a harangot. A Kereszt Testvérisége azonban nem törődött a lármával, zengte tovább monoton énekét. Végiggyalogoltak a városka szűk főutcáján, és egyenesen a település közepén magasodó apátsághoz mentek, amelynek udvarát magas kőfal rejtette el a kíváncsi tekintetek elől. A harang az apátság területén magasodó templom tornyában szólt.

Úgy tűnt, mintha a város lakói közül mindenki az utcákon és a főtéren lenne. Arnulf az iszonyatos zajtól nem értette, miket kiabálnak, de láthatóan jóindulattal, sőt örömmel fogadták a Kereszt Testvériségét. Az élen haladó férfi a főtérré vezette a csapatot, ahol az énekszó elhallgatott. Rövid, kurta parancsok hangzottak, és a flagellánsok levetették a felső ruházatukat. A város lakói közül többen is elszörnyedő kiáltásokban törtek ki: a lassan leereszkedő estében is jól lehetett látni, hogy a flagellánsok meztelen felsőtestét sebek borítják, némelyik még most is vérzett.

Aztán egymás mögé lépdelve kört alkottak – alig fértek el a szűk téren –, és elkezdtek körben menetelni. A vezetőjük a kör közepére állt két másik társával együtt, azt ellenőrizték, mennyire szabályos az alakzat. Újra fölhangzott egy himnusz, és a város polgáraival együtt kíváncsian figyelő Arnulf a következő pillanatban már azt látta, hogy a flagellánsok a továbbra is náluk lévő ostorral vagy vékony és kemény favesszővel a kör közepén – akár valami felügyelő – járkáló férfi újabb vezényszavára ütni kezdik magukat. Közben egy pillanatra sem álltak meg, és az énekszó sem csendesett el, csak úgy, mint a harang, amely rendületlenül jelezte a veszélyt. A vezető és a két másik férfi szigorú tekintetekkel ellenőrizték az ütések súlyát és erejét, és amikor úgy találták, hogy valakinél lanyhul, odamentek hozzá, és rásújtottak a saját ostorukkal és pálcájukkal.

Arnulf nem számolta, hányszor jár körbe a menet. A kör egyre szűkült: ahogy telt az idő, egyre többen dőltek ki belőle, először a nők, aztán a férfiak közül is sokan térdre rogytak a térden, arcukat a föld felé fordították, és várták, amíg a többiekből is elfogy a szufla. Addigra már sűrű patakokban ömlött a vér a meztelen felsőtestek sebeiből, ráfolyt a tér köveire is, aminek láttán a szemlélődő tömeg ordítózásban tört ki. Többen keresztet vetettek, a flagellánsokhoz hasonlóan térdre rogytak, és elkezdtek hangosan imádkozni.

Arnulf is leszállt a lováról. Ő is letérdelt, de nem imádkozott, figyelte a fejleményeket.

Amikor már senki nem menetelt és nem ütlegelte magát, és minden flagelláns a vértől csatakosná vált kövezeten térdelt, a vezér újabb parancsszáva, testükből kereszt formát öltve, lehasaltak. A vezető ekkor mindegyikhez egyenként odament, és rárivallt:

– Isten irgalmazzon neked!

Amikor az utolsóhoz ért, a ceremónia befejeződött. A flagellánsok összeszorított szájjal, egyetlen jajszó nélkül föltápáskodtak. Már aki tudott. A nézelődők elborzadó örömmel látták, hogy két nő nem mozdul. Nem bírták az ütlegelések súlyát, és az előző alkalmak során szerzett sebek újbóli fölfakadásával – gondolta Arnulf Geissler – egyszerűen kivéreztek. A társaik fölnyalábolták a holttesteket, és a megvilágosodásról szóló dalokat zengve a vállukon vitték ki a holttesteket a főtérről.

A város határánál, a házak tövében, egy nagy füves réten telepedtek le. Amint elhagyták a főteret és a főutcat, a vészharang is elhallgatott. Arnulf megértette, hogy ezek szerint ők voltak a veszély.

A város polgárai közül többen elkísérték őket a rétre. Élelmiszert és takarókat adtak nekik. Többen följajánlották, hogy aludjanak a házaikban, ám a Testvériség vezetője (akit a többiek azon ritka alkalmakkor, amikor megszólaltak, mesternek neveztek) visszautasította az ajánlatokat. A városlakók közül így is többen mellettük maradtak, és egymást szavába vágván arról meséltek, hogy a környéken emberek százait, sőt ezreit vitte el a pestis, amely immáron náluk is fölütötte a fejét.

– Tudjuk – mondta erre a mester. – Azért vagyunk itt, hogy imára és vezeklésre szólítsunk benneteket. A döghalál elől nincs menekvés, bármit is állítanak az orvosok. Készüljetek föl az Úrral való találkozásra: tisztítsátok meg testeteket és lelketeket, hogy igaz bűnbánást tanúsítva állhassatok Mennyei Atyánk széke elé!

A polgárok megszeppenten pislogtak a sötétben, és hányták magukra a keresztet.

Kicsivel később a mester Arnulfhöz fordult:

– Éjszakára köztünk maradhatsz, ám ha holnap is velünk akarsz tartani, föl kell venned a kereszt jelét.

Arnulf mellől még a főtéren, a nagy kavarodásban eltűnt a lova, vele együtt jószerivel minden holmija. Miután leszállt róla, hogy letérdeljen, vagy valaki elvezette az állatot, vagy egyszerűen megszökött tőle – még nem nagyon ismerték egymást: parasztló volt, két héttel azelőtt hozta el egy faluból. Egyáltalán nem bánta a dolgot, nem került különösebb erőfeszítésbe azt mondani:

– Holnap reggel magamra veszem a kereszt jelét.

A mester biccentett.

– Biztos voltam benne, hogy így fogsz dönteni. Nézz ránk: hajdanában azok viselték a kereszt jelét, akik páncélt öltöttek és harcba indultak a pogányok ellen. Mi azonban nem harcolunk sem a pogányokkal, sem senkivel. Nincs miért. Ütött a végzet órája. Az Úr haragja mindenkire lesújt, válogatás nélkül, hiszen a bűnökben valamennyien részesültünk. Egyetlen lehetőségünk, hogy őszinte bűnbánatot és szánakozást mutatva menjünk az ő fényes orcája elé.

Természetesen Arnulf Geissler is hallott már a pestisről, bár ez idáig még nem találkozott vele. Mindazonáltal élénken élt benne az a néhány évvel ezelőtti beszélgetés, amit Meise várában folytatott a barátjával, Vadastus atyával, azután, hogy ő levelet kapott Avignonból, amelyben megjósolták a döghalál érkezését. A jó Vadastus sokat gondolkodott akkor azon, hogy vajon mi célból kapta ezt az üzenetet, kell-e valamit tennie, vagy egyelőre nincs más dolga, mint fölkészülni a csapás érkezésére. Végül arra a következtetésre jutott, hogy egykori szemináriumi társa, az Avignonban szolgáló Robert atya nyilván valamennyi ismerősének küldött egy ilyen tartalmú levelet, ami természetesen öszentsége tudtával, avagy egyenest az ő parancsára történhetett. Ez esetben viszont – vélekedett Vadastus atya – meg kell várni a következő üzenetet, amelyben már bizonyára benne lesznek a konkrét teendők. Következő üzenet azonban, legalábbis addig, amíg Arnulf Meise-ben tartózkodott, nem jött.

A jó előre megjósolt csapás meg is érkezett. Erről Arnulf Geissler már a vándorlásai során értesült, francia és német földön. Ám mert az utóbbi időben igen keveset érintkezett másokkal, és amikor valakivel beszédbe is elegyedett, az jobbára a rablás és a fosztogatás ürügyén történt, nem is sejthette, hogy a döghalál merre jár. Most azonban megtudta, hogy egy karnyújtásnyira van tőle.

Azon az estén, az ismeretlen nevű burgundiai vagy lotaringiai kisváros melletti réten úgy gondolta, hogy jól van ez így, és pontosan az történik, aminek meg kell történnie.

– Arnulf Geissler a nevem – mondta a mesternek. – Flandriában születtem. Nemesi család sarja vagyok...

A mester figyelmeztetőleg fölemelte a kezét.

– Nem számít, ki vagy, és honnan jöttél. Neved sincsen. Egy vagy a Kereszt Testvériségének tagjai közül, s csatlakozásoddal vállalod, hogy mostantól fogva azért élsz, hogy abban a kevés időben, ami még hátravan ebben a földi siralomvölgyben neked, őszintén és tiszta szívvel megbánd a bűneidet.

A hajdani Arnulf Geissler az elkövetkező napokban megtanulta a szabályokat Elsősorban azt, hogy a mesternek föltétlen engedelmességgel tartozik: az ő szava szent, neki ellentmondani nem lehet, hanem megnyugvással és beletörődéssel kell fogadni az utasításait, lett légyen szó akár penitenciáról is. Ez utóbbin eleinte csodálkozott, hiszen Vadastus atyától, de másoktól is úgy tudta, hogy hitbéli kérdésekben büntetni és esetleg föloldozást nyújtani ezen a földön egyedül az egyház jogosult. A Kereszt Testvérisége azonban nem törődött ezzel, s Arnulf megértette, miért szólt azon az estén, az ismeretlen nevű városkába való bevonulásukkor a félre vert harang. Azon a helyen még viszonylag simán zajlott a dolog, más városokban azonban a helyi pap rájuk küldte a polgárokat vagy a katonaságot, így aztán az is megesett, hogy nem csak a saját ostorcsapásaik nyomán folyt a vér. Hullottak is közülük szép számmal

az emberek, a testvériség létszáma azonban mégse csökkent: mindig voltak újabb és újabb csatlakozók. Sőt az is megtörtént, hogy egyes helyeken a pap a többinél jóval barátságosabban viselkedett, még be is bevezette a testvériség tagjait a templomba, akik aztán ott végezték el a minden alkalommal ugyanolyan ceremóniát.

Az is a szigorú szabályok közé tartozott, hogy a mester engedélye nélkül nem lehetett megszólalni, és hiába voltak nők is a hátsó sorokban, velük minden nemű kapcsolat tiltva volt. Aki a szabályokat megszegte, kemény büntetésre számíthatott: túl azon, hogy magára vonta társai megvetését, a mester és két segédje nyilvánosan megbotozták. Amikor néhány hónappal azután, hogy csatlakozott a flagellánsokhoz, a hajdani Arnulf Geisslert mesternek választották, az első büntetés kiszabásakor és annak végrehajtásakor a bűnös, egy amúgy erős testalkatú férfi, belehalt az ütlegetésekbe. Arnulf először őszintén megrémült attól, hogy most mi lesz, hiszen effélével ott addig még nem találkozott. A testvériség tagjai azonban semmiféle indulatot vagy érzelmet nem mutattak, teljes közönnyel vették tudomásul a büntetés ilyenét alakulását, amitől a hajdani Arnulf Geissler lelkiismerete is hamar megnyugodott: arra gondolt, hogy ez is – a hosszas, városról városra történő bűnbánás utolsó állomásaként, amikor a megtisztult lélek a bűnöktől meggyötört testből végre eltávozhatott – az Úr akarata szerint történt, csakúgy, mint az, hogy őt mesternek választották a testvérei. Igaz, megbízatása a testvériség szokásai és törvényei értelmében mindössze harminchárom és egyharmad napra szólt, ám – gondolta a hajdani Arnulf Geissler az ütlegetésbe belehalt társuk eltemetésekor, a gödör befedése után – végtére is mi tiltaná és akadályozná, hogy eme idő elteltével újra megválasszák? Megérdemelné, hiszen hosszú, nagyon hosszú utat tett meg, míg önként magára vette a kereszt szent jelét.

A démon

Miközben lent, a földön tort ült a halál, a Nap szokásos vándorútját rótt a felhők között, esténként pedig – miután elfogytak és eltűntek a hírnökként föltűnő jelek – ugyanúgy ragyogtak a csillagok, mint addig bármikor. Elmúlt a tél, amely az elmúlt éveknek megfelelően ugyancsak hosszú volt, hideg és fagyos. Eljött a tavasz, aminek viszont senki, vagy legföljebb kevesen tudtak örülni (leginkább az oktondik és a bávataok, akik keveset törődtek a világ dolgaival), hiszen hiába mondogatták egyes orvosok, hogy a dögvész a forróság betegsége, és amint a meleg véget ér, eltűnik, csakúgy, mint a kórságok többsége, egyáltalán nem tűnt el, sőt a hosszú és kimerítő télen kétszerezett erővel szedte áldozatait. Így hát amikor elolvadt a hó, és a mindent elborító sártenger mentén végre kizöldültek a fák, az újra erőre kapó Nap pusztulást, éhséget, levertséget és halottak ezreit látta. Szóltak a harangok, de már egyre gyöngébben, beletörődve a megváltoztathatatlanba, a jajgatásba, a sírásba, a félelembe, abba, hogy az Úr szörnyen megharagudott, és földi szemekkel immáron nem is lehetett látni, hogy dühe mikor csillapodik, avagy csillapodik-e egyáltalán.

Azután nyár lett megint. Hirtelen köszöntött be: egyik nap még a heteken át újra és újra visszatérő szemetelő eső áztatta az utcákat és a házak tetejét, ami váratlanul elállt, a felhők eloszlottak, mintha valami láthatatlan égi kéz rángatta volna őket szerteszét, és helyükön ezer ággal, pazar pompával fölragyogott a nap. Az esőt követő első délutánon már meleg volt, a következő napokon pedig még inkább fölforrósodott a levegő. Hamarosan olyan rekkenő lett a hőség, hogy a déli órákban ki sem lehetett lépni az utcára, és az egymásba kapaszkodó házak sem bírták falaik között megtartani a hűvösséget. Olyankor csak a hullaszállító saroglyák járták az utcákat a szokásos csengettyűszóval, ám azok is igyekeztek fölgyorsítani lépteiket, hogy az elhunytakat minél hamarabb a falakon kívülre vigyék, és ott leöntsék mésszel, mivel a nagy melegben a szokásosnál hamarabb felpuffadtak és megbűzösödtek.

Akkor is fojtogató volt a hőség, amikor Rebeka két hatalmas korsóval a kezében kilépett az utcára.

Közvetlenül a zsinagóga mellett laktak, annak tövében, a házuk a keresztény városrésztől elválasztó falnak vetette egyik oldalát. A lány egyedül cipelte a korsókat: azelőtt rendszerint többedmagukkal mentek a vízért, mostanára azonban a döghalál miatt egyrészt a közösség létszáma is megfogyatkozott, másrészt a rabbi és a prefektus szerint ezekben a napokban nyugodtan járhatott magányosan is a városban, a hőség és a rettegés kiűritette az utcákat, nem kellett zaklatótól vagy támadótól tartani.

Kilépett a kapun. A fal túloldalán az épülő Szent Bertalan-katedrális magasodott, rávetve árnyékát a zsinagógára és a zsidónegyed házaira. A katedrális körül ugyancsak minden néptelen volt. Pedig, eltekintve a Nap perzselő sugaraitól, éppen ez volt az építkezéshez leginkább megfelelő idő: a melegben gyorsan köt a habarcs, és hamar száradnak a nedves falak. A katedrális nemrég kezdték el építeni, annak a templomnak a helyén, amely időtlen idők óta állt a város főterén, ám mert évszázadokon keresztül nem nyúlt hozzá senki, omladozni kezdett, míg végül a városi előljáróság úgy döntött, hogy egy új épületet emelnek a helyébe. A kőművesek nagy lendülettel láttak munkához: néhány év leforgása alatt fölhúzták a falakat, vele együtt a tornyot is, amit Frankfurt minden pontjáról, a Majna túlsópartjáról is lehetett látni. Most azonban már hónapok óta senki nem mászott föl az állványokra – nincs elegendő munkáskéz, és félő, hogy amennyiben a döghalál sokáig elhúzódik, az is sorvadni és omlani kezd, amit olyan nagy munkával és lelkesedéssel hamarjában fölépítettek.

A katedrális mögötti utcában, az egyik házból artikulálatlan üvöltés hallatszott. Rebeka éppen csak félre tudott ugrani az ablak alól, amikor tompa puffanással egy holtest zuhant az utcára, jócskán fölkaparva a port. Mostanság gyakran megesett az ilyen, és a lány minden

alkalommal elborzadva fordította el a fejét. Aztán persze nem tudta megállni, hogy ne vessen legalább egy futó pillantást a hullára: ezúttal nő volt, mégpedig öltözéke szerint gazdag asszony. Arcát és végtagjait fekete foltok borították, ruháját véres hányásfoltok éktelenítették, és ahogy a zuhanástól fölcsúszott a szoknyája, ágyékából tojás nagyságú, szeder színű daganatok kandikáltak elő: a bubók.

Rebeka sebesen továbblépdelt. Biztos volt abban, hogy amikor majd visszafelé tart, lassan, csoszogva, nehogy kiömöljék a korszókból a víz, a nő már nem fog az utca porában feküdni. A hullaszállító saroglyák sűrűn járták a várost.

Az északra vezető kapunál nem álltak örök – vagy legalábbis napok óta nem jöttek elő a bódéikból. Egy ideig Frankfurt is megpróbálkozott azzal, amivel más városok, hogy nem engedett be mindenkit, hamar kiderült azonban, hogy a pusztán kikérdezésre alapuló eljárás teljesen hatástalan. Aztán megfordult a dolog, és immáron nem befelé, hanem kifelé igyekeztek az emberek, akiket viszont ilyenén módon nem is kellett felügyelni. Rebekát amúgy is ismerték errefelé, naponta ezen a kapun ment vízért. Nem messzire: néhány száz lépésnyire az északi városkaputól kezdődött egy erdő, amelynek birtoklásáért hosszú évek, sőt talán évtizedek óta éles küzdelem folyt a város és az egyik földbirtokos között. Rebekát és a többi zsidó lányt nem érdekelték a viták, ők, mióta az eszüket tudták, mindig az erdő szélén csordogáló patakból hozták a friss, tiszta vizet. Kicsi, keskeny, rövid patakocska volt, az erdőben eredt, és a forrásától nem messzire már bele is ömlött a Majnába.

A patak partján ezúttal Rebeka nagy meglepetésére egy kövér, korosodó asszony üldögélt. A lány illedelmesen köszönt neki. Az asszony nem válaszolt, nézte Rebekát, de egyetlen szó sem hagyta el az ajkait. Egy kopott favödör volt mellette, félig vízzel. Rebekában felöltött a gondolat, hogy följajnlja a segítségét, aztán eszébe jutott, hogy két nehéz korszóval a kezeiben úgyse tudna segíteni, így hát a köszönést követően ő is néma maradt. Miközben megtöltötte vízzel a korszókat, érezte magán a nő tekintetét. Egy pillanatra fölsandított: amaz összehúzott szemöldökkel, kutakodóan bámult reá. Rebeka, amilyen gyorsan csak tudta, telemerete a korszókat, majd jól nevelt lányként biccentett a nő felé, és a hőségtől meg a tehertől lassú, araszoló léptekkel elindult.

A szeme sarkából vette észre, hogy a kövér, korosodó asszony lekászálódik arról a nagy kőről, amin ült, és követi őt. A vödör a patak partján maradt.

Rebekán úrrá lett a félelem. Nem nézett hátra, de hallotta a nő csoszogását, a gallyak ropogását a léptei alatt. Hirtelen az jutott eszébe, hogy ez talán nem is emberi lény, hanem egy erdei démon, egy boszorkány, aki lehet, hogy már pusztán azzal megrontotta, hogy ránézett. A legszívesebben eldobta volna a korszókat és visszafutott volna a városba, ám tudta, hogy ennek odahaza nem örülnének, és visszaküldenék a patakhoz. Azt mindenesetre elhatározta, hogy a legközelebb nem jön egyedül. Összeszedte minden erejét, s amennyire a nehéz korszók engedték, megszorozta a lépteit. Az erdőből kilépve átvágott egy tisztáson, majd visszaért az országútra. Ekkor mert csak visszaneézni, nagyon ügyelve arra, hogy közben ne álljon meg. A nőt nem látta. Ezek szerint nem jött ki az erdőből.

– Találkoztam egy boszorkánnyal – mondta odahaza, és a szemeit abban a pillanatban elborította a könny.

– Egy boszorkánnyal? – kérdezte az apja, és mindkét oldalról végigsimította Rebeka arcát. – Hol?

A lány el-elcsukló hangon elmesélte az erdei találkozást.

Az apja nagyon határozottan megrázta a fejét:

– Az nem lehet. Te is tudod, hogy nincsenek boszorkányok.

– De én láttam!

– Minden bizonnyal csupán egy asszonyt láttál, aki talán rőzséért ment az erdőbe, aztán megszomjazott, és megpihent a patak partján. Nincsenek boszorkányok. Vannak, akik hisznek a létezésükben, de mi tudjuk, hogy nincsenek. Ha nekem nem hiszel, akkor megkérdezem délután a rabbit.

Elifas, Rebeka apja betartotta az ígéretét. Néhány órával később bekopogott a zsinagóga oldalsó kapuján, és miután bebocsátást nyert, beszámolt Jehuda rabbinak lánya nagy ijedtségéről. A rabbi figyelmesen meghallgatta, aztán szelíd mosollyal az arcán, ám igen komoly hangon kijelentette:

– Mondd meg a lányodnak, hogy boszorkányok nincsenek. Illetve mi magunk vagyunk azok. – Látván Elifas mehökkent ábrázatát, hozzátette: – Igen, jól hallottad, mi vagyunk a boszorkányok. A Tóra népe. Ha megkérdezel egy keresztényt, ő egész biztosan ezt fogja mondani. Mármint hogy amennyiben valahol boszorkányt vagy démont kell keresni, azt közöttünk tegyék. Sőt keresni sem kell, csak rá kell mutatni valamelyikünkre.

– De hát léteznek egyáltalán boszorkányok?

Jehuda rabbi arcáról nem tűnt el a szomorkás mosoly:

– Sok olyan dolog és teremteny létezik a világon, amelynek valós formája és eredete rejtve van a mi szemünk előtt. Ám ez így van rendjén. Jobb, ha nem tudunk olyanról, aminek nem tudjuk fölfogni az értelmét. Mondd meg a lányodnak, Elifas, hogy akkor látott boszorkányt a patak mellett, amennyiben ő ezt így gondolja. Ha pedig nem törődik azzal, hogy mit látott, semmi gondja nem lesz vele.

Elifas összeráncolt homlokkal eltűnődött a rabbi szavainak értelmén, majd miután úgy gondolta, hogy fölfogta, miről van szó, megköszönte az eligazítást és távozott. Hazament megnyugtatni Rebekát. Nem tudta, mennyire sikerült neki, mindenesetre aznap már nem került szóba az erdei démon.

Másnap a lány ugyanebben az időpontban, szándékától eltérően ismét egyedül, ugyanazzal a két korszóval a kezeiben elindult vízért. A Nap is ugyanúgy perzselt Frankfurt fölött, rekkenő hőség ülte meg a várost, és az utcák ugyanolyan néptelenek voltak, mint az utóbbi hetekben bármikor.

Rebeka kilépett a zsidónegyed kapuján, elhaladt a katedrális előtt, majd betért a fölállóványozott mögötti utcába, és elfordult az északi kapu felé. Mielőtt ahhoz a házhoz ért volna, ahonnan az előző nap kidobták a női hullát, lassított. Maga sem tudta, miért: megérzés, avagy a tegnapi emlékek miatt, mindenesetre jól tette, hogy visszafogta a lépteit, ugyanis amint a ház sarkához ért, ismét fölhangzott az üvöltés, ezúttal azonban lehetett is érteni, hogy mit kíván tudatni a hang gazdája:

– Halott! – majd még egyszer megismételte, a szó visszhangzott a szűk utcában, az egymásra tapadt házak között: – Halott! – s a következő pillanatban, csak úgy, mint az előző napon, egy holttest zuhant Rebeka elé.

Ez egy férfi volt, aki öltözkézből ítélve ugyanúgy gazdag lehetett, mint a tegnapi nő. Arcát és végtagjait neki is fekete foltok borították, ruháját véres hányásfoltok éktelenítették, és ahogy a zuhanástól fölcsúszott az inge, ágyékából tojás nagyságú, szeder színű daganatok kandikáltak elő: a bubók. Rebeka megrettenve nézte, és nem csupán a rekkenő meleg miatt kapkodott levegő után. A kísérteties egyezés, hogy hajszálpontosan ugyanaz történt, mint egy nappal előbb, méla percekig a földbe gyökerezett a lábait – mozdulni nem tudott, csak bámulta a torz ábrázatú, kicsavarodott testű halottat, miközben könnyel keveredett izzadság-cseppek gördültek végig az arcán, s a torkában dobogott a szíve.

Hát erre adjon majd magyarázatot Jehuda rabbi!

Végül nagy levegőt vett, és amilyen gyorsan tudott, futni kezdett az északi kapu felé. Még ki se ért a városból, megbotlott, és elhasalt az utca porában. Mind a két korszó kigurult a kezéből, az egyik odagördült a legközelebbi ház falához, majd egy pillanatnyi tétovázás után – mintha hirtelenjében nem tudta volna eldönteni, hogy mi történjék vele – darabokra tört.

Rebeka bosszúsan az ajkába harapott. Most vagy visszamegy egy másik korsóért, vagy ezt az egyet megmeríti, aztán a visszatérte után már fordulhat is újabb kettővel. Talán ez lenne a legokosabb, hiszen akkor ma összesen három korsó vizet hozna. Viszont ez esetben többször is el kell haladnia a halottas ház előtt, nem is beszélve a boszorkányról, akiről még nem tudja, hogy vajon ma is ott vár-e rá a patak partján.

Föltápaszkodott, és immáron egyetlen korsóval indult tovább.

A város kapujában egy hosszan kígyózó menetbe ütközött. Elöl férfiak, hátul nők. Mind kettesével, leszámítva az élen haladó vékony, magas, villogó tekintetű férfit, aki egy összehajtott fakeresztet vitt a vállán. Mindenki fehér köpönyeget viselt, azon elöl és hátul festett, lángoló, vörös színű kereszt. Rebeka fölismerte őket, találkozott már velük, korábban is jártak flagellánsok a városban, bár talán nem ugyanez a csapat. Némán, piszenés nélkül meneteltek a belváros felé, mezítelen talpuk alatt kavargott a por. Mintha észre se vették volna a lányt, aki a kapu melletti őrbódéhoz tapadva várta, hogy elhaladjanak mellette, aztán indult tovább.

A démonnal nem találkozott, noha az erdőbe érve az a nyomasztó érzés telepedett reá, hogy valaki figyeli. Próbálta elhessegetni, azzal nyugtatta magát, hogy csak képzelet. Nem mert körbenézni. Hamar végzett az egyetlen korsóval, majd megfordult, és elindult visszafelé.

Alig lépett be az északi kapun, megzendült a katedrálisban a harang. Rebeka csodálkozott: nem volt tudomása arról, hogy a félig kész épületben már felszerelték volna a harangot, persze, a zsidónegyedbe, a fal mögé nem jutott be mindenről hír. Az azonban bizonyos, hogy eddig egyszer se szólt harangszó a katedrális tornyából, és Rebeka hirtelenjében el se tudta elképzelni, hogy ki lehet odabent, az állványok és a lezárt ajtó mögött, a néptelen és sötét templomban.

Ez a gondolat annyira fölizgatta, hogy meg is feledkezett a halottas házról, csak az utca sarkáról jutott eszébe, hogy visszaforduljon, és vessen rá egy pillantást. Azon nyomban vissza is hőkölt: a ház ablakából egy fej kandikált ki, egy eltorzult, csonttá aszott, fekete arc, amiről nem lehetett eldönteni, hogy férfié-e vagy nőé. Rebeka felsikoltott, és nem törődve azzal, hogy az egyetlen korsóból is kilötyög a víz, futni kezdett a katedrális felé.

A harang néhányszor még megkondult, lassan, méltóságteljesen, hangja elterült és elúszott a város felett, azután elhallgatott.

A flagellánsok az épület előtti téren voltak. Nem egyedül: a város egyszeriben mintha benépesedett volna. A környező ablakokban fejek tűntek föl, a tér szélén, a flagellánsok alkotta kör mentén emberek álltak, és az utcákból is csapatostul érkeztek a bámészkodók. Rebeka észrevette, hogy némelyik alig vonsozolja magát, másokat a többiek rángattak, taszigáltak a tér felé. Nyilvánvalóan betegek voltak, akiknek csak napjaik lehettek hátra, most azonban odatámasztották a flagellánsokhoz, és követve azok példáját, keresztet formálva a testükből ők is levetették magukat a földre.

Rebeka korábban látta már ezt a ceremóniát. Most is végignézte volna, azonban sietnie kellett: mindössze egyetlen korsó vizet hozott a patakából, egyszer még fordulnia kell. Miközben igyekezett valamelyest szemmel tartani a középen, a katedrális lépcsői előtt zajló szertartást, oldalazva haladt a tér szélén, a zsidónegyedet elválasztó fal felé.

Ekkor valaki közvetlenül mellette felkiáltott:

– Itt van egy! – és mielőtt a lány bármit is tehetett volna, karok ragadták meg oldalról és hátulról, lökdösni, taszigálni kezdték a flagellánsok alkotta kör közepe felé.

Közben folyamatosan kiabáltak:

– Itt van! Itt van egy! Íme, egy zsidó!

A korsó kiesett Rebeka kezéből. Összetört, kifolyt belőle a víz.

Egy erősebb lökéstől Rebeka elvágódott. Hasra esett a tér hiányos kövezetén. Beütötte az állát, érezte a szájában a vér sós ízét. Néhányan belerúgtak, nem túl erősen, csak éppen annyira, hogy fájjon. Aztán valaki megragadta mind a két karját, és húzni kezdte fektében a földön. Rebeka sikoltozni sem tudott a rémülettől. Még akkor sem, amikor – miközben érezte,

hogy combjairól és hasáról több helyütt lehorzsolják a bőrt a tér köveinek kiálló részei – fölemelte a fejét megnézni, hogy ki ráncigálja, s egy eltorzult, fekete foltok tarkította koponya vicsorgott reá.

A katedrális bejáratához vezető lépcsők legalsó foka előtt újra hasra fektették és elengedték.

– Egy zsidó – mondta egy női hang.

– Mindazonáltal roppant szemrevaló – tette hozzá egy férfi, és szavait csúfondáros röhögés követte. Valaki fölhajtotta a fekvő lány szoknyáját, és Rebeka érezte fenekén a mustráló férfitekinteteket.

Újra megragadták a karjait, és fölrángatták, de csak annyira, hogy hasalás helyett térdeljen.

– Mi a neved?

Tisztán, élesen hangzott fel a kérdés. A hang nem volt se bántó, se csúfondáros. Tárgyilagos volt és elszánt.

– Mi a neved?

Ez se árult el türelmetlenséget vagy indulatot. Rebeka fölemelte a fejét. A flagellánsok vezetője, a vékony, magas, villogó tekintetű férfi nézett le reá a lépcsőről. A fakeresztet magához szorította.

– Rebeka...

– Szép név. Méltó a viselőjéhez – valaki megint fölröhögött, de miután nem akadt követője, egy pillanat alatt elhallgatott. – Az én nevem valamikor az volt, hogy Arnulf Geissler. De ma már nincs nevem. Nem számít, hogy hívnak. Az se, hogy a többiek miként szólították egykoron. Egyek vagyunk. Nincs köztünk különbség. Egyforma bűnösök vagyunk valamennyien. Te is bűnösnek érzed magad, Rebeka?

Rebeka nem válaszolt. Lehajtotta a fejét.

– Bűneinknek egyetlen megváltása létezik – folytatta tovább ugyanazon a tárgyilagos, egyszer s mint ellentmondást nem tűrő hangon a flagellánsok vezetője. – A halál. Ez az egyetlen lehetséges menedék eme származás és bűnnel teli földi siralomvölgy elől. Rövidesen valamennyien meghalunk. Az Úr megbüntet bennünket bűneinkért. Te is meg fogsz halni, Rebeka.

A lánynak folyni kezdtek a könnyei. Látott már flagelláns szertartást, tudta, hogy miről szól, és mik hangzanak el közben, de most, hogy közvetlenül hozzá intézték ezeket a szavakat, sírva fakadt. Némán, hangtalanul. Csak a könnyek záporoztak a szemeiből.

– Bűnösnek érzed magad, Rebeka? – hangzott föl újból a kérdés.

Ha képes lett volna rá, akkor se tudott volna válaszolni, mivel a hajdani Arnulf Geissler rögvest folytatta tovább:

– Nagyon jól tudom, hogy te, ellentétben velünk, nem érzed magad bűnösnek. Hogy is érezhetned magad annak, hiszen nem ismered Krisztust!

– Nem ismeri Krisztust! – ismételte egy ordító hang Rebeka háta mögött. A lány érezte, hogy szűkül körülötte a kör. Azok, akik eddig a tér szélén álltak, most közelebb jöttek hozzá.

– Persze, hogy nem ismeri – mondta a flagelláns mester. – Hogy is ismerné? A zsidók vakok. Akkor se látták Krisztust, amikor föladták a keresztre.

Fölháborodott, baljós moraj volt a válasz.

– Gyilkos! Gyilkosok! – ez megint az előző hang volt. Szinte azon nyomban átvették mások is, és egyre többen kezdték el skandálni:

– Gyilkosok!

Pillanatokon belül ettől zengett a Szent Bertalan-katedrális előtti tér.

Rebeka összekuporodott. A térdei közé rejtette az arcát. Néhányan megint belerúgtak.

– Mit akartál azzal a korsóval, Rebeka? – süvített túl a mester hangja az ordibáláson. A skandalás ettől alábbhagyott. – Halljuk, ki vele! Mondd el nekünk! Miért volt nálad az a korsó?

„Vízért mentem az erdei patakhoz” – akarta mondani Rebeka, de csupán az ajkai mozogtak, hang nem hagyta el a torkát.

– Én tudom.

Egy női hang csattant föl a háta mögül. Aztán valaki lomha, erőteljes léptekkel elment mellette, és megállt a katedrális lépcsőjén, valamivel lejjebb a mesternél.

– Már többször láttam a pataknál. Nem csak őt, más zsidókat is.

Rebeka minden félelme ellenére kisandított az arcára tapasztott kezei közül. Elakadt a lélegzete. A női hang tulajdonosában az erdei boszorkányt, a démont ismerte föl. Egyenesen reá nézett, de a tömeghez és a mesterhez beszélt:

– Csapatostul járnak az erdei patakhoz. Azért, hogy megmérgezzék a vizet.

Kijelentését az addiginál is erősebb fölzúdulás fogadta. Rebeka érezte, ahogy a hátát néhány apró kő találja el. Egyik se fájt túlságosan – egyelőre csak kavicsokat tudtak kikaparni a tér kövezetének rései közül.

– Nem ismertétek Krisztust! – harsant föl újra a mester hangja, egyenest Rebekához intézve szavait. – Nem ismertétek, ezért halálba küldtétek őt! Ugyanígy nem ismeritek az igaz hitet, és most annak követőire hozzátok rá a halált! Megmérgezitek a vizet és a levegőt, hogy ezrével és tízezérről hulljanak az emberek! Nem elég az uzsora és a váltó? Nem elég a gyerekeink vére? Nem elég, hogy elveszitek a keresztyének pénzét és minden vagyonát, az életünket is adjuk nektek oda?

A tömeg háborgott, morajlott. Rebeka, amennyire képes volt rá, még inkább összekuporodott. A tér újra zengett:

– Gyilkosok! Gyilkosok!

– Büntessétek meg! – a mester hangja most minden addiginál harsányabban szólt, szavait visszahangozták a tér házai. – Büntessétek meg! Ha már egyszer nem tudja, mi az a bűn, mutassátok meg neki, azután pedig tanulja meg azt is, hogy mi a büntetés!

Parancsát egyszerre fogadta ordítás és röhögés. Rebekát fölrángatták térdeléséből, durva kezek négykézlábra állították. Valaki megint fölhajtotta a szoknyáját, és a következő pillanatban hátulról beléhatolt. A lány szemeit újra elborította a könny. Megdermedt, se mozdulni, se védekezni nem tudott. Csak az éles fájdalmat érezte, ami átjárta az egész testét.

A következő percek összefolytak előtte. Arcát lefelé szegezte, szemét, száját összeszorította, ujjai görcsösen begömbültek, mintha a tér köveibe akarna belekapaszkodni. Nem tudta, mennyi idő telt el, és hányan hatoltak már belé. Nem akarta sem számon tartani, sem érezni magán a lucskot és a szennyet. Arra eszmélt, hogy a katedrális oldala felől, ahol a zsidónegyed körüli fal kezdődik, kiáltások hangzanak, amelyek – legalábbis az ő fülei számára mindenképpen – elnyomták a flagellánsok és Frankfurt polgárainak fékevesztett, tomboló őrvongásának zaját.

– Várjatok! Álljatok meg! Hagyjátok abba!

Ez az apja volt. Rebeka akkor is megismerte volna Elifas hangját, ha száz másik üvölt mellette.

– Inkább engem bántsatok! Ne őt! Büntessetek engem!

– Gyilkosok! Gyilkosok! – skandálta újra a tömeg.

Rebeka fölemelte a fejét. A lépcső túlsó oldalánál az apját pillantotta meg néhány férfival a közösségből. Jehuda rabbi is ott volt, kicsit távolabb, a kapuból figyelte az eseményeket.

Mintha most tért volna magához, Rebeka megpróbálta kitépni magát a flagellánsok kezéből, de azok nagyon erősen tartották. A lány ekkor rúgni és csapdosni kezdett, amire ütlegelés volt a válasz. A földre szorították.

– Nem mérgeztünk meg semmit! – hallotta még a távolból Jehuda rabbi hangját. – Nem öntöttünk mérget a patakba! A tiszta forrásvíz nekünk állandó szükségletünk! Ezt tudjátok ti is!

Rebeka elájult. Már nem érezte az ostorok csapásait. Vére összekeveredett a flagellánsok sebeiből újra meg újra kibuggyanó vérrel.

Elifas és a többi zsidó férfi kétségbeesetten próbáltak eljutni a földön fekvő lányhoz. Nem tudtak. Kövek záporoztak rájuk és feléjük – ezúttal nem kavicsok: valódi kövek, valahol sikerült megbontani a tér kövezetét. Aztán a flagellánsok és a polgárok elindultak a zsidók felé. Átgázoltak a földön fekvő lányon, és ostorral, pálcákkal, ököllel, botokkal ütötték Elifast, Jehuda rabbit és a többieket.

A tért ölelő házak visszhangozták az artikulátlan üvöltésből is tisztán kiérthető szavakat:

– Gyilkosok! Gyilkosok!

A hajdani Arnulf Geissler a katedrális előtti lépcső tetején állt. A maga mellé állított fakeresztnek támaszkodott. Már nem kiabált, nem osztott parancsokat. Rezzenéstelen arccal nézte, ahogy az övéi eltiporják azt a néhány zsidó férfit, majd berontanak a zsidónegyed üresen maradt kapuján. A falakon túlról sikolyok és velőtrázó üvöltések hallatszottak. Hamarosan fölcaptak az első lángok, füstfelleg úszott Frankfurt fölé.

A Szent Bertalan-katedrális előtti tér kiürült. Csak a halott zsidók feküdtek a kövezeten. A hajdani Arnulf Geissler az épülő templom falának támasztotta a fakeresztet, és leült a lépcsősor legfelső fokára. Régen érezte magát ennyire egyedül.

Semmi nem lesz olyan

Egy ezernyi színben pompázó, ragyogó, napsütéses kora őszi délutánon Magyarország királynéja hirtelen rosszul lett. Éppen a palota mögötti árnyas kertben üldögélt, virágillat, madárcsicsergés, valamint az udvarhölgyei között, amikor egyszeriben elsápadt, és gyöngyözni kezdett a homloka. Az egész olyan váratlanul tört rá, hogy be se bírta fejezni a megkezdett mondatot, így hát udvarhölgyei legalábbis e módon nem ismerhették meg teljes terjedelmében Prága megalapításának történetét, nevezetesen azt, hogy miképpen látta meg csodás látomásként az eljövendő pompás várost Vysehrad hegyéről Libuse fejedelemasszony. Az elbeszélés kezdeténél amúgy is némi zavar támadt, az egyik udvarhölgy, egy bizonyos Csenge ugyanis sehogy sem tudta megérteni, hogy a prágai Vysehrad nem egyenlő azzal a Visegráddal, amit nemrégiben hagyott ott a királyi pár, hogy Budát válassza új otthonául – hiába magyarázta angyali türelemmel a királyné a kettő közötti, a név hasonlósága ellenére meglévő különbséget, az nem akarózott beférni Csenge szép, ám buta fejébe. Luxemburgi Margit a többiek unszolására végül úgy döntött, hogy figyelmen kívül hagyja Csenge aggályait, és további magyarázkodás helyett inkább halad előre a történetben, azonban onnét már nem jutott messzire, Libuse fejedelemasszony éppen csak lepillantott Vysehrad ormáról, és meglátta az eljövendő Prága isteni dicsfényben úszó körvonalait, amikor a királyné halászápadtan és gyöngyöző homlokkal kevés híján lecsúszott a kerti padról – udvarhölgyei alig tudták elkapni. A hátát a pad támlájának vetve nagy nehezen meg bírták tartani, ám hiába faggatták, a királyné képtelen volt válaszolni, csak az ajkai hebegtek, hang nem jött ki a torkán, és elöntötte az izzadság.

Az egyik udvarhölgy azonnal segítségért szaladt, és kisvártatva két apród társaságában érkezett vissza. Ekkor ismét némi zavar támadt, ugyanis nem tudták eldönteni, hogy a királyné kívül más férfikéz vajon érintheti-e a királyné asszony felséges testét. A vitának egy sürgetésnek is beillő jajkiáltás vetett véget, ami Luxemburgi Margitból tört elő, jelezvén, hogy bár beszélni a gyöngeségtől nemigen tud, mindent ért a körötte zajló dolgokból, és szeretné, ha végre már történne vele valami a rosszulletén túl. A szép és buta Csenge ekkor ráförmedt a társaira, hogy egyelőre mellőzzék ennek a kérdésnek a megtárgyalását, később még ráérnek döntést hozni, illetőleg megállapítani, hogy helyesen vagy rosszul döntöttek-e, ehelyett ragadják meg mindnyájan, együttes erővel a királyné asszony felséges testét, beleértve a két apródot is, akik ott érintsék a meg a királynét, ahol legkevésbé illetlen. Egy másik udvarhölgy, bizonyos Borbála erre fölvetette, hogy na és vajon melyik a királyné legkevésbé illetlen testrésze, például a feje illetlenebb-e a lábánál, vagy fordítva, ezt azonban a többiek már lehurrogták. Később aztán eskü alatt sem lettek volna képesek emlékezni arra, hogy a nagy ijedelemben és rohanásban a segítségül hívott apródok hol érintették meg a királynéi testet.

Miután a szobájába cipelték és lefektették az erősen verejtékező és ziháló Luxemburgi Margitot, azonnal orvosért futottak. Előbb azonban a király érkezett, aki valamilyen módon a doktornál előbb szerzett tudomást felesége rosszulletéről. Jöttére az udvarhölgyek szétrebbentek a királyné ágya mellől, és lehajtott fejjel megálltak a szoba legszélén, a falnak tapadva, a két apród pedig szemlesütve, futva távozott, mintha valami szégyenletes dologban vettek volna részt. A király az ágy lábától komor, súlyos pillantásokat vetett nyöszörgő feleségére: ha odanéznek, az udvarhölgyek egy darabig esetleg azt hihették volna, hogy haragszik reá a rosszullet miatt, amit aztán persze rögvest megcáfoltak volna aggódó, bár kétségkívül kevés együttérzésről tanúskodó, a rosszullet mibenlétét firtató kérdései. A királyné, aki eddig az ágy baldachinjára meresztette tekintetét, bizonyára csupán a kérdések hallatán vette észre, hogy a férje jelen van, ekkor ugyanis láthatóan kínzó erőfeszítések közepette fölemelte a fejét, és az ágy lába felé nézett, az arca azonban egyáltalán nem ragyogott föl a király láttán: továbbra is

kövér verejtékcseppek borították, és a lázat jelző rózsák ütköztek ki mind a két oldalon. A kérdésekre különben képtelen volt válaszolni, ezt egymás szavába vágva az udvarhölgyek tették meg helyette.

Luxemburgi Margit tizennégy éves múlt, és négy esztendeje volt a felesége Magyarország királyának, Anjou Lajosnak. Alig töltötte be a hetedik életévét, amikor apja rábírta az éppen hogy trónra lépett Lajost, hogy lányát feleségül vegye. Nem kellett különösebben győzködni, Lajos már akkor, tizenhat évesen képes volt jó érzékkel előre meglátni bizonyos dolgokat, és talán tudta, de legalábbis biztosan remélte, hogy a házassággal jó vásárt csinál – igaza is lett, hiszen az ígélet elhangzása, majd a nász megkötése után Károly luxemburgi örgróf Csehország királyává és a Szent Római Birodalom császárává vált, úgyhogy Lajos immáron az ennek megfelelő apósi háttérrel vághatott neki itáliai hadjáratainak. Hogy ő és Margit szerették-e egymást, az nem volt kérdés, mármint olyan módon nem, hogy fölösleges volt föltenni, lévén, hogy a kezdetektől fogva mindketten tudták, hogy a királyok házasságai nem az égben, hanem a földön kötnek; nem emberek, hanem országok és birodalmak kelnek egybe, vagy legalábbis kötnek szövetséget, a szerelem ebben sokadik rangú tényező. Mindazonáltal, látván a királyné szenvedéseit, a király arca aggodalomról árulkodott, és ennek csak az egyik oka volt az, hogy amennyiben Luxemburgi Margit idő előtt elhalálozik – amivel minden betegség esetén számolni kell, hiszen Isten kezében vagyunk, és az ő akarata ellen az ember tehetetlen –, neki a trón öröklésének biztosításához haladéktalanul új feleséget kell keresnie, ez viszont azt is jelenti, hogy ha nem is szűnik meg jelenlegi apósával, a Szent Római Birodalom császárával kötött szövetsége, a kapcsolat nyilvánvalóan lazul, ami pedig újragondolásra készteti mind az itáliai, mind az egyéb terveit.

A másik ok az aggodalomra az volt, hogy Anjou Lajos még az orvos megérkezése előtt sejtette, hogy miféle betegségről lehet szó, hiszen az elmúlt bő másfél évben sokszor volt alkalma találkozni már vele, bár eme találkozásoknak másokhoz hasonlóan a legkevésbé sem örült.

Hamarosan lóhalálában megérkezett az orvos, Fernato doktor, akinek az apja még az előző király, Anjou Károly kíséretében jött Itáliából Magyarországra, majd talán avégett, hogy a família ne szakadjon el teljesen az ősi szülőföldről, legkisebb fiát Bolognába küldte orvoslást tanulni. Aki el is végezte az egyetemet, és a szépen pingált doktori levelével visszatért Magyarországra, ahol azonnal föl is fogadták udvari orvosnak. Néma főhajtással üdvözölte a királyt, aztán ledobta azt a könnyű ládát, amelyben a szerszámait és az eszközeit hordozta, az ágy lábához, a földre, és a falfehér arccal levegő után kapkodó királyné mellé lépett, aki már annyira verejtékezett, hogy izzadságának szaga egészen megtöltötte a szobát. Luxemburgi Margit rosszullétének híre közben szertefutott az egész palotában, úgyhogy a királyné hálósobája előtt gyülekezni kezdtek az ország előkelőségei, és lábujjhegyen állva, a nyakukat nyújtogatva a küszöbről kandikáltak befelé, egészen addig, mígnem Anjou Lajos egy határozott mozdulattal elhessentette onnét őket, majd egy következő néma paranccsal kiküldte az udvarhölgyeket is, egyedül a Borbála nevezetű maradt bent.

A király saját kezűleg csukta be az ajtót, aztán rekedt hangon azt kérdezte:

– Mit tudsz tenni, Fernato?

A doktor a legszívesebben azt mondta volna, hogy semmit, azonban egyebek mellett azt is megtanulta Bolognában, hogy ennyire őszintének legfőljebb erős kényszer alatt szabad lenni, úgyhogy egy röpke sóhajt követően azt válaszolta:

– Eret vágok rajta, hogy a fölösleg távozzon.

– Főlösleg? Túl sok vére van?

Fernato elfordult a királynétól, és a királyra szegezte nagy, barna szemeit. Az udvarhölgyek mind egyetértettek abban, hogy bár már benne van a korban, Fernato a második legszebb férfi egész Budán, és közvetlenül a király után öbelé voltak egyöntetűen szerelmesek.

– A vére összesűrűsödött, és hát hadd távozzék a méreg is belőle.

Anjou Lajos rezzenéstelen arccal fogadta a kijelentést. Ettől tartott, de egyúttal számított is reá. Nem okozott meglepetést.

Miközben Fernato előkészítette a szükséges eszközöket, és magához intette segítségnek Borbálát, a király az állát morzsolgatva hangosan gondolkodott.

– Csak azt nem értem, hogyan lehetséges. Hiszen már mindenünnen arról lehet hallani, hogy a kór lecsillapodott. Azért is utaztam Erdélybe, mert ott végezte a legnagyobb pusztítást, és míg Lackfi vajda Nápolyban hadakozik, a távollétében személyesen akartam intézkedni a vész utáni tennivalókról.

Fernato, anélkül, hogy a királyra nézett volna, értőn bólintott. Tudta, hogy Anjou Lajost időről időre furdalja a lelkiismeret, amiért a döghalál az ő katonáival jött be Magyarországra. Amikor bevonult Nápolyba, kétszeresen is zúgtak a harangok. Egyrészt azért, hogy az új uralkodót köszöntsék, másrészt a szüntelen temetések miatt. Nem csupán a csaták áldozatait kellett hirtelenjében elföldelni, azt még bírták volna erővel a temetőszolgák, hanem a dögvész halottait is. A kór egyszerre érkezett a magyar király seregével Nápoly falai alá, aztán azt is megfutamította. Nápoly máskor oly hangos utcái elnémultak, a város kiürült, csak a hullaszállítók saroglyái jártak mindenfelé. Anjou Lajos egy helytartót és némi haderőt hátrahagyva nem sokkal a bevonulását követően elindult hazafelé, ám hiába menekült, a döghalál mindvégig a nyomában volt. Amerre járt, elnéptelenedett városokkal és falvakkal, a halál nyomaival találkozott. A vonuló sereg is egyre fogyatkozott, s amikor átlépték Magyarország határát, velük együtt a dögvész is megérkezett.

– Én szabadítottam a pusztulást az országra – mondogatta az elmúlt másfél esztendőben sötétebb óráiban a király. Az udvaroncok persze ilyenkor rögvést vigasztalták: azt bizonygatták, hogy mindnyájan Isten kezében vagyunk, és ami történt, az Isten akaratából következett be.

Ugyanakkor a király annyira mégse volt magába roskadva – jegyezték meg epésen, maguk között suttogva az ország bárói –, hogy amint hírért vette annak, hogy ellenfelei visszatértek Nápolyba, ne küldje oda hadakozni az erdélyi vajdát. Hírnökül, hiszen Anjou Lajos soha nem rejtette véka alá, hogy ha a dögvész elcsitul, visszamegy Itáliába befejezni, amit elkezdett.

– Amennyiben Isten úgy akarta, hogy ide is lesújtson az ő haragos keze, ha nem a katonák által, akkor más módon, de mindenképpen eljutott volna Magyarországra is a döghalál – jegyezte meg most is a szokásos vigasz gyanánt Fernato, miközben egy mély vágást ejtett a királyné jobb karján. Luxemburgi Margit szájából hörgő hang tört elő. A kiömlő vért Borbála igyekezett az éjjeliedénnyel fölfogni. – Senki nem kételkedik abban, király úr, hogy bölcsen és az igazság törvénye szerint cselekedtél, amikor hadjáratra indultál, hogy megbüntesd öcséd gyilkosait. Útközben találkozta Isten haragjával, azonban az nem kifejezetten reád irányult, hanem minden emberre, aki ebben a földi siralomvölgyben szenved.

– Honnét tudjam, hogy az Úr nem engem és általam az országomat akarja büntetni, amiért fegyvert fogtam és lesújtottam a nápolyiakra? – dörmögte a király, és Fernato kihallotta a hangjából, hogy ezt valójában ő is így gondolja, csak megerősítésre vár.

– Onnét, hogy más országokra és népekre is lesújtott a dögvész – Fernato beszéd közben nem a királyra nézett, hanem a királynét figyelte, és amennyire az illem engedte, megtapogatta. Kereste, hogy növekednek-e már valahol a bubók. – Azok a barátaim, akikkel együtt tanultam Bolognában az orvostudományt, leveleikben részletesen beszámoltak arról, hogy mekkora pusztítást végzett a halál az elmúlt másfél esztendőben Itáliában, valamint a franciák és a németek között. Miért lettünk volna éppen mi kivételek?

Anjou Lajos hirtelen kihúzta magát. Az ajtóhoz lépett, kinyitotta. Valósággal beleütközött az ott várakozó előkelőségekbe, akik közül néhányan nyilvánvalóan addig a vasalt tölgyfa-ajtóhoz tapasztották a füleiket, hogy valamit meghalljanak az odabent történetekből. Most hátrahökölve várták a király haragját. Ő azonban nem volt dühös – harsányan, határozottan, ellentmondást nem tűrően zengtek a királyné hálósobájában és a folyosón egyaránt hallható parancsai:

– A királyné szobájába mostantól fogva senki nem léphet be. Aki mégis belép, az többé nem távozhat onnét. Az udvarhölgyek, illetve akik segédkeztek a fölcipelésében a kertből, ugyan csak zárassanak a palota ezen szárnyába, további parancsomig ők sem hagyhatják el a szobáikat. Ez idő alatt ételt és italt sem lehet nekik adni, halmozzanak föl most készleteket a számukra kijelölt lakrészben, annyit, amennyi legalább egy hétig bizonyosan elég. Aki ennek ellenszegül, azonnal, a megkérdésem nélkül ütessék le a fejét. Ideértve a királynét is.

Az arcok néma döbbenetről tanúskodtak. A király a hálósza felé fordult, és rászólt a továbbra is az ágy mellett kuporgó orvosra:

– Állj föl, Fernato, és gyere velem.

Amaz egyetlen hang vagy grimasz nélkül teljesítette a parancsot. A király becsapta a nehéz tölgyfaajtót, ám a királyné nyögései így is kihallatszottak a folyosóra.

– Intézkedjél a parancsom szerint – förmedt a király az udvari testőrség parancsnokára, majd döngő léptekkel elsietett. Fernato alig bírta követni.

– Milyen kúrát javasolsz, hogy elkerüljem a kórt? – kérdezte Anjou Lajos, immáron a saját hálószobájában, négy szemközt a doktorral.

Fernato habozni látszott.

– Te is tudod, király úr, hiszen említettem már korábban neked, amikor a dögvész pusztítani kezdett, hogy sajnos nem igazán vagyok ebben járatos. Talán árt nekem az őszinteség, ám mégis be kell valljam, hogy Bolognában nem oktattak a döghalálról semmit, lévén, hogy évszázadok óta senki nem találkozott vele.

A király türelmetlenül legyintett.

– Azt mondtad, levelezésben állsz egykori diáktársaiddal. Azok se írtak semmit arról, hogy ők mit javasoltak másoknak?

– Általában véve azt – merengett a doktor –, amiről te magad is rendelkezél az előbb: a már megbetegedetteket elkülönítették, olykor elzárták. Az egyik kollégám egyenest azt írta, hogy szegény, nem szegény, ő bizony több társával együtt megtagadta a gyógyítást, mondván, a döghalál fölött nincs hatalma az embernek, és inkább a megelőzésre és az elkerülésre kell törekedni, márpedig amennyiben ő a betegekkel foglalkozik, nagy veszélynek teszi ki magát és másokat is. Voltaképpen minden orvos egyetért abban, hogy a leghasznosabb dolog jó messzire elfutni, aztán imádkozni, nehogy a betegség utolérjen. Amit különben egy párizsi doktor, aki az ottani kórházat vezette, *Atra Mors*-nak nevezett el. Találó elnevezés, hiszen egyaránt jelent Nagy és Fekete Halált... Szegény, a hírek szerint igen sokat tett azért, hogy valamelyest enyhítse Párizsban a pusztítást, végül ő is áldozatul esett. Tanítványai őrzik leveleikben is az emlékét.

– S mi van akkor, ha elkéstem? Ha azt hittem, hogy már nem vagyok veszélyben, aztán a kór egyszeriben közvetlenül mellettem üti fel a fejét? Onnantól fogva teljesen védtelen vagyok?

– Egy francia barátom írta – folytatta Fernato –, hogy a pápa öszentsége úgy menekült meg orvosai tanácsára a betegségtől, hogy bezárkózott egy toronyszobába, senkivel nem érintkezett, és éjjel-nappal füstölökkel és fáklyákkal vette körül magát. A füst ugyanis kiirtja a levegőből a mérgeket. Miközben Avignonban ezrek haltak meg, öszentsége még csak meg sem betegedett. A kór úgy vonult el fölötte, hogy neki a haja szála sem görbült. Udvari orvosa, Guy de Chauliac állítólag könyvben akarja megírni a gyógy mód során szerzett tapasztalatait.

– Én is akként fogok cselekedni, ahogyan a pápa – bólintott a király. – Mostantól fogva elvonulok abba a toronyba, amelyet István ősém építtetett. Senki nem jöhet utánam, senki nem találkozhat velem, egyedül te, aki minden nap megvizsgálasz, és ha netán megbetegednék, ápolni fogsz. A toronyból azonban te sem léphetsz ki: kerülnöd kell a másokkal való érintkezést, ételt-italt is csak úgy szabad átvenned, hogy azt előzőleg letette valaki lent a torony lépcsőjére, majd onnét jó messzire távozott.

Fernato nem akart a királlyal vitába szállni, mégse tudta megállni, hogy ne csússzék ki belőle:

– Bár már azt hittük, elvonult, ezek szerint mégis itt van újból a döghalál Budán, király úr. A királyné után mások is meg fognak betegedni. A palotában szükség lehet rám.

– Egyedül nekem lesz rád szükségem. Az én orvosom vagy, más nem rendelkezhet veled. Isten akaratából én vagyok ennek az országnak a királya, s ha most éppen le is sújt a haragja miránk, az ő eredeti, az én uralkodásomról szóló akarata szerint kell cselekednünk. – Anjou Lajos csendesen, ám változatlan határozottsággal beszélt: – Nekem nem szabad meghalnom, Fernato. Még nem nemzettem utódot. Ha meghalok, ez az ország darabokra esik. Szétszedik kívülről és belülről azok, akik már most a halálokat várják. Nekem még feladataim vannak, amelyeket el kell végezni, bármennyire is haragos most az Úr.

– S a királyné? – kérdezte az orvos.

Anjou Lajos arra nézett, amerre a királyné lakrészé található.

– Isten kezében van. Ha ő úgy akarja, fölépül. Ha nem, akkor meghal.

Isten nem akarta, hogy Luxemburgi Margit meggyógyuljon. Három nappal azután, hogy a szülővárosa alapításának körülményeiről szóló elbeszélése közepette rosszul lett a budai palota kertjében, Magyarország királynéja visszaadta ifjonti lelkét az Úrnak. Csúf halála volt: férje parancsára be volt zárva a hálószobájába, ahol egyedül a Borbála nevű udvarhölgye volt mellette, aki egy darabig naphosszat igyekezett eltakarítani az ágyról a véres hányás- és ürülékfoltokat, egy idő után azonban már nem mosta le sem a királyné láztól forró, fekete foltokkal borított arcát, sem pedig a hóna alatt és az ágyéka mellett sarjadó, tojás méretű, vérvörös, nedvedző bubókat, mivel takarékoskodni kellett a szobában fölhalmozott és szűken mért vízzel. Úrnője nem sokkal azután halt meg, hogy Borbála is kezdte érezni magán a forróságot, és látta a karján, valamint a lábán föltűnni a fekete foltokat. Miután Luxemburgi Margit eltávozott ebből a világból, ütni kezdte a vasalt tölgyfaajtót, és torkaszakadtából kiabált, hogy a holttestet vigyék ki, vagy legalább őt zárják máshová, ám válasz nem érkezett. Lekuporodott az ágy lábai mellé és várta a halált, amely hamarosan érte is eljött.

Az udvarhölgyek közül még hárman estek ágynak, mindnyájan meghaltak, köztük a szép és buta Csenge is. A két apród is megbetegedett, ám csodás módon mind a ketten fölépültek a kórból, anélkül, hogy Fernato vagy más orvos láthatta volna őket. A palotában kósza hírek keltek szárnyra arról, hogy egyes szolgák és udvaroncok közül megtámadott-e még a döghalál valakit – volt, akinek biztos tudomása volt arról, hogy igen, mások ellenben úgy értesültek, hogy a királynén és közvetlen környezetén kívül senkit nem döntött le, és a városban is csupán elvétve akadt néhány eset. A kór még hónapokkal korábban, a tavasz végére kitombolta magát nem csak Budán, de annak környékén is, és úgy látszik, ez a mostani visszatérése csupán halovány kísérlet volt, komolyabb szándék nélkül.

– Én hoztam vissza – jegyezte meg egy újabb sötét hangulatú órájában a király az István herceg által építtetett toronyban, fáklyák és kisebb máglyák között. – Erdélyből. Ott még akadtak bőséggel betegek akkor is, amikor emitt már nem. Arrafelé még mérgezett volt a levegő, és én hazahoztam ezt a mérget.

– Ugyan, király úr! – rázta a fejét ezúttal magabiztos öszinteséggel Fernato. – Erdélyből idáig hosszú az út. Amennyiben a betegség onnét tért volna vissza veletek együtt, az út során meg kellett volna néhányotoknak betegednie. Ám ez nem így történt. A királyné asszony pedig mindvégig Budán tartózkodott.

Anjou Lajos egyetértő bizakodással hallgatott. Megvolt az a kellemes és kényelmes tulajdonsága, hogy néhány mondattal el lehetett oszlatni az önmagára irányuló kétségeit.

Éppen azon a napon terítette le a láz, amikor a királyné meghalt. Reggel arra ébredt, hogy rázza a hideg. Mindjárt sejtette, hogy baj van. Minden erejét összeszedve elbotorkált a toronyszoba ajtajáig, kinyitotta és leordított a lépcsőházba az egy szinttel lejjebb lakó Fernatóért. Szerencsére az már ugyancsak ébren volt, pillanatokon belül a királynál temett.

– Forró a homlokod. S az egész tested – jelentette ki rövid tapogatózás után. Ezzel nem mondott semmi újat. A király érezte, hogy egész bensője tüzel.
– Ez ugye az, Fernato? – kérdezte, és hangjában inkább lemondás csengett, mint aggodalom.
– Egyelőre nincsenek egyéb jelek – válaszolta a doktor. – A láz pedig bármi más miatt is lehet.
– Ne vigasztalj – förmedt rá két zihálás között a király. – Tudom, hogy a dögvész. Érzem magamban pusztító erejét. Hiába égtek a máglyák és hiába rejtőztem el. Gyöngébb vagyok a pápánál.

– Akkor mutathatod meg, király úr, hogy mennyire vagy erős, ha fölgyógyulsz belőle.
– Hát van ebből fölgyógyulás? Lehetséges?
– Igen, lehetséges. Orvos barátaimtól tudom, hogy akadtak, akik kikecmeregtek a kór szorításából. Mégpedig mindjárt a kezdet kezdetén is, amikor a legnagyobb erejével dühöngött a dögvész. Többek között a pápa udvari orvosa, Guy de Chauliac is fölépült belőle. Ráadásul most bízhatunk abban is, hogy már csak beköszönni tért vissza. Éppen hogy benézett.
– Benézett, de az elegendő volt arra, hogy engem leverjen a lábamról – Anjou Lajos becsukta a szemét. A beszéd még inkább legyöngítette, azt azonban mindenképpen ki akarta mondani, hogy: – A feleségemtől jött belém a méreg. Három nappal ezelőtt. Azért, mert tudja, hogy nem eléggé szeretem.

Fernato mondott valami vigasztalót, de ezt a király már nem hallotta meg. Úgy érezte, mintha örvénybe zuhanna megint. Mint amikor majdnem két évvel ezelőtt, útban Nápoly felé egy reggel megfürdött egy itáliai folyóban. Hiába intették az emberei, hogy bármennyire süt a Nap, tél van, és hideg a víz, ráadásul keskeny a folyó, a sodrása nagy, ő nem törődött ezzel, s belement. Néhány karcsapás után elkapta a hideg örvény, és süllyedni kezdett. Még szerencse, hogy Toldi, az a nagy erejű vitéz a part széléről ugrásra készen figyelte, és ki tudta menteni.

Délután vért hányt, erről azonban már nem tudott. Időnként nyitva volt a szeme, ám ekkor sem a toronyszobát és Fernato doktor aggodó arcát látta. Hanem egy különös, távolinak tűnő, mégis nagyon ismerős világot. Mezőket, erdőket, a tengert. Szántókat, falvakat és városokat. Olykor várakat, palotákat, házakat egészen közlőről. Először azt hitte, hogy ebben a világban nem is lakik ember, aztán amikor jobban megnézte, észrevette, hogy mégis laknak, csak nehéz őket észrevenni, annyira aprók. Soha nem látott még ennyire kicsiny embereket.

Keresztül-kasul bejárta ezt a világot. Sétált a mezőkön, az erdő fái között, utána bement a városokba, benézett a házakba. Mindenütt apró, szomorú arcú, néma emberek fogadták. Hiába köszönt nekik, hiába próbált beszédbe elegyedni velük, azok nem szóltak semmit. Tudták, hogy ott van, néztek rá a nagy kerek szemeikkel, ám hang nem jött ki a torkukon.

Utazását éles fájdalom szakította meg. Fölordított. Kinyitotta a szemét, és Fernatót pillantotta meg.

– Ne haragudj, király úr. Fölvágtam az egyik bubót.

Anjou Lajos követte az orvos tekintetét. Jobb hónaljából tojás méretű, sötétpiros daganat kandikált elő, amiből Fernato metszése nyomán sárgásfehér, véres folyadék szivárgott ki. Nagyon gyöngének érezte magát, ám amennyire képes volt rá, följobb kúszott az ágyon, hátát a támlának vetette, megtámasztotta a fejét, és végigmérte a testét. Szinte teljesen meztelen volt. Tenyérszerű fekete foltok éktelenkedtek rajta, s két hónalján túl az ágyékában is bubók sorakoztak. Csodálkozott is rajta, hogy miként férhet el ennyi azon a kis helyen.

Megint éles fájdalom hasított belé. Fernato doktor ismét átmetszett egy daganatot. A király újra fölordított, a doktor megint bocsánatot kért. Aztán újból az örvény jött. Vitte, vitte Anjou Lajost lefelé. Miközben zuhant, meg volt győződve arról, hogy most a Pokolba tart. A Sátán várja, az ő foglya lesz, amiért rászabadította erre az országra előbb a piros, azután a fekete halált.

Ám a zuhanás nem akart véget érni. A Pokol és Belzebub nem voltak sehol, Anjou Lajos csak zuhant, zuhant, majd egyszer csak kinyitotta a szemét.

A toronyszobában félhomály volt. Odakint felhős volt az ég, talán az eső is esett, a jó Fernato doktor mégis derűsen nézett reá.

– Visszajöttél, király úr. Nem hagytad elvitetni magad.
A király megint végignézett magán. A foltok eltűntek a testéről. A bubók még ott voltak, ám már lötytedten, élettelenül heverték lágyékai körül.

– Meggyógyultam? – kérdezte, és valahogy egyáltalán nem csodálkozott.
– Meg – válaszolta a doktor, és nevetett.
– Hát a feleségem?
– Ő sajnos meghalt. Egy héttel ezelőtt.

Anjou Lajos néhány pillanatig figyelte magát, érez-e fájdalmat, esetleg bánatot. Nem érzett.

– Rólam is azt gondolták, hogy meghalok, ugye?
– Nem tudták, hogy beteg vagy, király úr. Senkinek nem árultam el. Nem akartam, hogy fölbolydulás legyen.

A király hirtelenjében nem is tudta, miként köszönje meg a doktor bölcsességét. Aztán némi hallgatást követően úgy találta, hogy ezt pusztán szavakkal legalábbis egyelőre nem lehet megköszönni. Inkább tovább kérdezősködött.

– Hányan haltak meg a palotából?
– Négy udvarhölgyről tudok. Többről nem.
– S a városban?
– Nem hallani járványról.
– Ezek szerint – mondta megint rövid hallgatás után Anjou Lajos – csupán ennyi volt.
– Ennyi – bólintott a doktor. – Bizakodhatunk. Még az is lehet, hogy immáron teljesen vége van.

– Te jól vagy?
Fernato végigmérte magát.
– Egyelőre semmi bajom.

A király sóhajtott. A plafonra szegezte a tekintetét.

– Azt hittem, hogy ez az egész a Sátán műve. De nem. A Sátán nem volt sehol. A Pokolnak nincs köze hozzá, Fernato. Azért történt, mert nem megfelelően éltünk és cselekedtünk, és Isten emiatt elfordult mitőlünk.

– Meglehet, király úr.
– Láttam az egész világot, de Isten nem volt sehol. Miután megtapasztalta, hogy milyenek vagyunk, elrejtőzött. Elfordította tőlünk az ő fényes orcáját. Nélküle azonban némák és szomorúak és nagyon kicsik voltak az emberek. Nem lehet Isten nélkül élni, Fernato.

A doktor erre nem tudott mit mondani.

Néhány percig csönd volt. Aztán azt mondta a király:
– Semmi nem lesz már olyan, mint azelőtt.
– Miért ne lenne? – kérdezte fölélénkülve a doktor. – Isten majd újra felénk fordul, és az ő végtelen kegyességében megbocsát nekünk. Mi pedig élünk tovább, igyekszünk a kedvében járni, azután megint bűnözünk, és jön a büntetés. Örök körforgás ez, király úr. Azt pedig meg kell tanulnunk, hogy a halál folyton körülöttünk settenkedik. Még ha nem is akarunk róla tudomást venni, akkor is ott ül a vállunkon. Csak mi nem merünk arrafelé nézni.

A király a fejét csóválta:
– Semmi nem lesz már olyan, Fernato.

Az orvos hallgatott.

– Amúgy pedig igazad van, barátom. A halál az egyetlen társunk – mondta rövid csönd után a király. – Akiről biztosan tudhatjuk, hogy velünk van és mellettünk. Istenhez meg legfőlegbb könyöröghetünk, hogy hadd legyünk időnként övele.

Fernato az egyik ablakhoz lépett, és kinyitotta. Csak úgy ömlött be az esőillatú, friss levegő, pillanatokon belül kifújta a halál leheletét.

Madárka

Knutsen bíró jó ember volt. Madelaine legalábbis is ekképpen gondolt reá. Gyakran ellátogatott hozzájuk, olyankor leült a konyhai asztalhoz, és elbeszélgetett Apácskával. Anyácska közben ott sürgött-forgott körülöttük, harapnivalót készített, s olyan ételt is odatett Knutsen bíró elé, amelyet ők igazából csak ünnepnapon ettek. Ezek szerint – vont le minden alkalommal a következtetést Madelaine – Knutsen bíró látogatása ünnepnek számít. Ő és a testvérei rendre az asztal körül ólálkodtak, igyekeztek elcsenni egy-egy jobb falatot, amire Apácska is, Anyácska is látszólag nagyon haragudtak. Dühöngtek, mérgelődtek, kiabáltak velük, ám Madelaine és a testvérei mindig érezték, hogy ez nem igazi harag, csak azért perelnek velük, mert itt van Knutsen bíró, aki ilyenkor nagyokat hahotázott, megsimogatta a gyerekek fejét, aztán odaadta nekik a tányérjáról azt, ami után éppen ácsingóztak.

Madelaine ezen kívül még azért is örült ezeknek a látogatásoknak, mert Knutsen bíró mindig szívesen beszélgetett vele a sirályokról és a többi madárról. Ha a szülei előtt hozta szóba ezt a témát, azok általában ingerülten elhajtották, annyira torkig voltak már vele. Arról nem beszélve, hogy Anyácska többször is kijelentette, hogy ő rühelli a madarakat. Amit Madelaine persze nagyon bánt, és sajnálta, hogy Anyácska ilyen lekicsinylően, sőt dühvel beszél az ő kedvenceiről.

Abban az időben, amikor Madelaine majdnem elfelejtette, hogy milyen is volt Madelaine-nek lenni, arra még mindig élesen emlékezett, hogy egy csöndes kora nyári délutánon Knutsen bíró lélekszakadva rohant be hozzájuk. Ilyen sosem volt azelőtt. Knutsen bíró mindig méltóságteljes lassúsággal lépdelt, beszélt és cselekedett – addig el se lehetett róla képzelni, hogy képes futni. Még ha ideges vagy haragos is volt, csupán abból derült ki, hogy megemelte a hangját. Ezúttal azonban úgy rohant, hogy majdnem kiköpte a tüdejét. Berúgta Madelaine-ék házának ajtaját, és a küszöbről ordított befelé:

– Wiik! Itthon vagy?

Apácska otthon volt. Nemrégiben érkezett haza, de csak azért, hogy pihenjen egy keveset, aztán már mennie is kellett volna vissza a hajóhoz, mert a háló még mindig tele volt. Erre azonban aznap délután már nem került sor. Knutsen bíró levegő után kapkodva elmondta, hogy nem messze a várostól egy hajó zátonyra futott, sőt nem is zátonyra, hanem egyenest kirohant a partra, úgyhogy most ott fekszik összetört orral a homokban. Nem látszik mozgás körülötte, ami roppant különös, ezek szerint a legénység odaveszett az ütközésben, pedig legalábbis távolról nem tűnik olyan nagynak a sérülése, viszont akik látták, mind azt mondták, hogy már a tengeren bevonta a vitorláit, és a hullámok vitték ki a partra. „A hajó formáját tekintve angolok lehetnek” – tette hozzá Knutsen bíró, és ennek Anyácska és a gyerekek is megörültek, hiszen ha angol hajót kellett kipakolni, Apácska mindig hozott valamit, leginkább gyapjút vagy meleg ruhát, amiről azt mondta, hogy a kereskedők a munka fejében adták neki. Anyácska ilyenkor olyan arcot vágott, mint amelyet akkor szokott, amikor Madelaine-ék próbálták megértetni vele, hogy miért verekedtek össze: úgy tűnt, hogy nem hitte el, de ezt sosem tette szóvá.

A pihenésből ilyenformán semmi nem lett. Apácska megkérdezte Knutsen bírót, hogy ne várják-e meg inkább a holnapot, meg tudnak-e fordulni még a sötétség leszállta előtt, mire Knutsen bíró letromfolta, hogy ugyan már, ilyenkor a leghosszabbak a nappalok, és különben is, sietni kell, aki hamarabb ér oda, azé a zsákmány. Úgyhogy Apácska elrohant Knutsen bíróval, meg pár emberrel, akiket Knutsen bíró szedett össze a környező házakból, és csak éjszaka érkezett haza. Nagyon izgatott volt, legalább annyira, amennyire Knutsen bíró délután, ő is hadarva és kapkodva beszélt, és olyanokat mondott, hogy ilyen még sose látott ezelőtt, a hajón mindenki meghalt, azonban nem az ütközéstől, hanem egész más miatt:

halottak feküdtek a fedélzeten és a kabinokban, de valami irtózatosságon, megfeketedett arccal és foltos végtagokkal, a koponyájukon a csontig aszott a bőr, ezen felül pedig hányadék és vér mindenütt, egyszóval, rettenetes látvány volt még Knutsen bíró, meg azok számára is, akik már részt vettek hadjáratokban, és találkoztak egynémely borzasztó dologgal.

– Nem voltunk sokáig, így aztán nem is hoztunk semmit haza – tette hozzá Apácska, és Madelaine a takaró alól mentegetőzést hallott ki a hangjából.

– Nem is néztetek szét? Azt se állapítottátok meg, hogy milyen hajó volt?

– Angol hajó. Ezt már Knutsen bíró is megmondta délután, nem figyeltél? – Apácska ingerülten fölemelte a hangját. – Azt is a bíró mondta, hogy menjünk innét gyorsan, ne nyúljunk semmihez, a legjobb volna a hajót folyóújtani a hullákkal és a rakománnyal együtt, viszont ki tudja, lehet, hogy az is veszélyes, a füst megmérgezheti a levegőt.

– Nem értem... Miért kellene folyóújtani a hajót? Megijedtetek néhány megfeketedett holttesttől?

Madelaine nem hallotta tisztán az erre a kérdésre adott újabb izgatott és hadaró választ, arra azonban később is emlékezett, hogy Apácska még inkább ingerültebb lett, vitatkozni és veszekedni kezdett volna Anyácskával, aki azonban csitította, hogy maradjon csöndben, fölébreszti a gyerekeket. „Én nem alszom” – suttogta Madelaine a takaró alatt, aztán néhány másodperccel később elaludt, és reggel, amikor fölébredt, Apácska nem volt sehol. Madelaine szeretne volna megkérdezni Anyácskát, hogy miről beszéltek még Apácskával, amit ő esetleg nem hallott, ám bármennyire furdalta az oldalát a kíváncsiság, inkább csöndben maradt, nem akarta elárulni, hogy hallgatózott. Apácska egész nap a tengeren volt, Knutsen bíró sem mutatkozott. Amikor este megjött, Apácska elmondta, hogy a bíró emberei mégiscsak folyóújtották az angol hajót. Madelaine ekkor megkérdezte, hogy akkor mégse mérgezi meg a füst a levegőt, de amint kicsúszott ez a száján, már meg is bánta, hiszen a szülei ezáltal rájöhetek arra, hogy kihallgatta az éjszakai beszélgetésüket. Azonban vagy nem vették észre a lelepleződését, vagy nem törődtek vele, ehelyett Apácska elmagyarázta, hogy Angliában nagy betegség pusztít, amit úgy lehet elkapni, hogy az ember belélegzi a korábban megbetegedettek holttesteit és használati tárgyait által megmérgezett levegőt, Knutsen bíró pedig attól tartott, hogy a füst szanaszét viheti ezeket a mérgeket. Azóta viszont értekezett a fatemplom tudós fráterével, és úgy döntött, hogy jobb, ha fölégetik a hajót, mert egy esetleges ebbéli mérgezésnek kisebb a kockázata, mint annak, hogy mások odamennek Bergenből vagy a környező falvakból, és nem törődve a hullákkal bemásznak a raktérbe, és széthordják a méreggel telítődött rakományt.

Aznap este Madelaine korán elaludt, méreggel meg betegséggel álmódott, és amikor fölébredt, rettenetesen megrémült, Apácska ugyanis a szokásától eltérően otthon volt, lázasan feküdt az ágyában, és még beszélni is alig tudott, nem hogy fölkelni vagy járni. Madelaine ijedten gondolt arra, hogy a betegséget ő hozta Apácskára ezzel az álommal, úgyhogy amikor Anyácska vagy a testvérei nem figyeltek, sűrűn fohászkodott Jézushoz, hogy múlасса el az álom rontását, és vigye el Apácska betegségét.

– Wiik, merre vagy? – hallották Knutsen bíró méltatlankodó kiáltását már az utcáról, majd miután a bíró benyitott, nem ment beljebb, hanem megállt a küszöbön, és egyre nagyobb sápadtsággal hallgatta Anyácska beszámolóját Apácska betegségéről. Nem is volt ott sokáig, sebesen keresztet vetett, és felfehér arccal, szinte futva távozott, Anyácska pedig elküldte Madelaine-t a kikötő végén magasodó fatemplomba, hogy hívja el valamelyik frátert, olyat, aki ért az orvosláshoz.

Madelaine nekivágott az útnak, ám a szíve szerint először a fölégetett hajót nézte volna meg. Először el is indult a fatemplommal ellenkező irányba, aztán eszébe jutott, hogy Apácska nem mondta meg pontosan, hogy merre ért partot a hajó. Úgyhogy mivel nem akart a fölösleges keresgéssel időt veszíteni, és ezzel kivívni Anyácska haragját, megfordult, és elsietett a fatemplom felé. Útközben többször is az eget nézte, figyelte a sirályokat, ahogy

köröznek a tenger és a kikötő fölött. Észrevette Knutsen bírót is, épp nagy hévvel magyarázott Gilke halásznak, és az ő házuk felé mutogatott. Madelaine, amint elhaladt mellettük, udvariasan köszönt, ők azonban nem viszonzták a köszönést, hanem elfordultak, és mintha még arrébb is lépdelték volna egy kicsit.

Erlin fráter jött el a fatemplomból Madelaine-nel. Mikorra megérkeztek, Apácska még rosszabbul volt: becsukott szemekkel, félig öntudatlanul nyögdecselt az ágyon, Madelaine testvérei körbeállták, és elképedve, tágra nyílt szemekkel bámulták, mivel még soha nem látták Apácskát ennyire gyöngének és erőtlennek. Anyácska gyorsan elhessegette a gyerekeket az ágy mellől, utat engedve Erlin fráternek, aki megtapogatta Apácska testét, majd közölte, hogy lázas, ami attól van, hogy összesűrűsödött a vére. Anyácska ekkor valamelyest megkönnyebbülve megkérdezte, hogy ezek szerint ez mégse az angliai betegség, mire a fráter komoran, de határozottan megrázta a fejét, és kést kért. Belemetszett Apácska karjába, Anyácska pedig gyorsan hozott egy edényt, amivel fölfoghatta a vért. A fráter várt egy keveset, majd miután úgy vélte, hogy elegendő vér folyt ki Apácskából, bekötözte a sebet, és meghagyta Anyácskának, hogy ha inni kér, adjon Apácskának elegendő vizezett sört, ételt azonban keveset, sőt jobb volna most egyáltalán nem ennie, nehogy ismét besűrűsödjön a vér. Itatni viszont föltétlen kell, és ha nem javul az állapota, hívják el őt újra néhány nap múlva, akkor majd megint eret vág, egyébként meg imádkozzanak buzgón a fölgyógyulásáért.

Erlin fráter távozott, Madelaine pedig arra gondolt, hogy amennyiben Apácska nem kap enni, akkor végképp legyöngül, és nem tud dolgozni, aminek Knutsen bíró nem fog örülni, sőt nagyon mérges lesz, és azt fogja mondani, hogy neki nem kell gyöngé halász, keres inkább Apácska helyett valaki mást. Ez viszont azt jelenti, hogy Apácska nem kap Knutsen bírótól pénzt, és ha pénz nincs, Anyácska nem tud ennivalót vásárolni a piacon, tehát nem csak Apácska nem fog enni, hanem egyikük sem, s ettől mindnyájan legyöngülnek majd. Eme aggodalmait azonban nem merte Anyácskával megosztani, félt ugyanis attól, hogy Anyácska az Apácska feletti aggodalmában megdühödik reá, és veszekszik vele.

A következő eseményekre Madelaine később már nem tudott egészen tisztán visszaemlékezni, bizonyos dolgok összefolytak az emlékei között. Annyi bizonyos, hogy Anyácska nem tudta betartani Erlin fráter utasításait, ugyanis még aznap este ő is ágynak esett. Ő is belázasodott, gyöngyözött a homloka, Madelaine alig győzte törölgetni. Apácska ekkor már vért hányt, tiszta mocsok lett a ruhája és a takarója, Anyácska pedig a láz okozta rohamok közötti tiszta perceiben azt hajtogatta, hogy Erlin fráter bizonyára tévedett, ez mégse vérsűrűsödés, hanem az angliai betegség. S arra is emlékezett Madelaine, hogy másnap reggel, amikor Apácska már nem hánykolódott, nem csapkodott, csak feküdt csukott szemekkel, mozdulatlanul, és fekete meg sötétvörös foltok borították nem csupán az arcát, hanem a testét mindeütt, Anyácska a láztól alig érthetően, halkan és helyenként összefüggéstelen, körülményes mondatokban arra kérte őt, hogy menjen el megint a kikötő melletti fatemplomba, és hívjon el egy frátert, de lehetőleg ne Erlint, hanem valaki mást, aki meg tudja az angliai betegséget gyógyítani. Madelaine azonban nem tudott se fráterért, se bárhova menni, ugyanis alig lépett ki a házuk ajtaján, ott termettek előtte Knutsen bíró emberei, és durván visszalökdösték, de nem a kezükkel, vagy úgy, hogy hozzáérték volna, hanem hosszú botokkal és lándzsanyéllel ütlegelték meg döfködték, hogy azonnal kotródjék vissza a házba. Madelaine sírva fakadt, hogy neki el kell mennie a fatemplomhoz, mivel Anyácska is, Apácska is betegek, bizonyára elért idáig az angol hajó máglyájának a füstje, és mégiscsak megmérgezte náluk a levegőt, azonban Knutsen bíró emberei mintha meg se hallották volna, a botokkal és a lándzsanyelkekkel visszaszigálták. Aztán valaki becsapta az ajtót, és a következő pillanatban Madelaine gyors kopácsolást hallott. Az ajtót onnantól fogva nem tudta kinyitni, ugyanis beszegezték, csak úgy, mint az ablakokat. A házra a verőfényes nyári napsütés ellenére is sötétség borult, Madelaine még hallotta, amint a bíró emberei elrohannak, azután az alig félhomályban csak

Anyácska és Apácska nyögése és sóhajai hallatszottak, és a gyerekek hamarosan üvöltéssé fajuló síró zokogása.

Onnantól fogva lassacskán elfoszlott az emberi emlékezet, és Madelaine egyszer csak arra eszmélt, hogy ő voltaképpen egy madár. A testvérei ordításának szüneteiben a sirályok csivitelését hallgatta a tenger felől, majd egy idő elteltével az jutott eszébe, hogy a madarak magasan repülnek, a tenger fölött köröznek, csapdosnak szárnyaikkal a kéklő ég alatt, úsznak a levegőben a Nap felé, és nem egy sötét házban rostokolnak naphosszat. Odament hát az egyik bedeszkázott ablakhoz, és csőr híján az ökleivel ütni kezdte. Sokáig ütötte, egészen belesajdult a keze, a sötétben azonban nem vette észre, hogy föl is sebesedett, és lassacskán elborítja a vér. Mivel semmit nem ért el az ütlegetéssel, és a madár továbbra is fogságban volt, sírni kezdett. Aztán belealudt a sírásba.

Amikor fölébredt, nem csak bent, de kint is sötét volt. Nagyon megéhezett. Utoljára akkor evett, amikor a szülei már nem szóltak és nem is jajgattak többé, és a testvérek a sötétségben botorkálva kipakolták az éléskamra maradékait. Találtak még némi szárított halat, ám mert nem látták, mit tesznek a szájukba, egyikük torkán megakadt egy szálkával teli falat – fulladozni kezdett, azután hörögni, s amikor elcsöndesedett, a másik kettő nem tudta eldönteni, hogy elaludt-e, vagy ő is abba a némaságba és mozdulatlanságba zuhant, amiben Apácska és Anyácska is voltak. Nem sokkal később a másik gyerek is belázasodott, onnantól fogva Madelaine egyedül bolyongott a sötét házban. Ami még harapnivalót talált, azt fölfalta, azonban rövidesen minden elfogyott, nem csak az élelem, de a sör és a víz is, úgyhogy a faltól falig verdeső madarat nem csupán a rabság kínzó érzete, hanem pokoli éhség és szomjúság is gyötörte. Talán az utolsó erejét szedte össze, amikor az éjszaka közepén a keze ügyébe került székkal ismét ütni kezdte az egyik bedeszkázott ablakot. A hátsó ablak deszkáinak rései között már megjelentek az első fénycsíkok, jelezvén, hogy új nap virradt, s az órák óta csépelt deszka egyszeriben engedett, és hangos reccsenéssel elvált a faltól. Az így keletkezett keskeny résen át friss levegő árasztotta el a házat, s behozta a tenger illatát. A madárka megpróbált még tágitani a nyíláson, aztán amennyire csak képes volt rá, összehúzta magát, és keresztülmászott a lyukon. Az ablakpárkányról a ház előtti fövényre zuhant. Ott, letaglózva a friss tengeri levegőtől, azonnal elaludt.

Sok évvel később, amikor az ember még mindig újra meg újra borzongva és elbűvölve mesélték egymásnak a történetét, rendre azt tartották a legnagyobb csodának, hogy Madelaine egyetlen pillanatra sem esett kétségbe. Ismerte Bergent, akár a tenyerét, tudta, mit hol kell keresnie ahhoz, hogy kielégítse szükségleteit. Bár azelőtt soha nem rakott tüzet, a szüleitől elleste, miként kell csinálni, úgyhogy miután a part melletti csónakok ott maradt hálóból kiszedegette a halakat, meg tudta sütni azokat. Jó érzékkel Knutsen bíró házat választotta első számú lakhelyéül, ott aztán nagyon sok hasznos és használható dolgot talált, onnan röpdösött ki nap mint nap élelemért (ami többnyire halból és a különféle épületekben talált szárított ételekből állt, valamint bogyókból és fenyőmagokból), illetve vízéért a patakhhoz. Bejárta a város minden zegét-zugát, fölkereste és összeszedte magának, ami hasznosítható. Egyedül a Wiik család hajdani otthonába nem ment be, azt mindig elkerülte, még csak rá se nézett a bedeszkázott ablakokra.

Azon se rémült meg – legalábbis így beszélték később az emberek –, hogy nem talált sehol senkit. Először az üres utcák és kikötő láttán azt gondolta, hogy a többiek a házaikban vannak, ám hamarosan szembesülnie kellett azzal, hogy a város teljesen kiürült. Nem csak a lakói mentek el, de onnantól fogva a hajók is elkerülték Bergent. Madelaine egyedül, árva madárként bolyongott előbb heteken, majd hónapokon keresztül-kasul az elhagyatott utcákon és tereken, fölfeszített minden ajtót, és minden házba bement, de hogy pontosan mit csinált, és az élelemgyűjtésen túl mivel foglalkozott, az nem derült ki soha. Madelaine se beszélt később erről. Miután hazatértek, Bergen lakosai mind észrevették, hogy jártak a házukban, ám az élelmen és egyes ruhadarabokon kívül nem hiányzott semmi, csak azt látták, hogy a szekré-

nyek nyitva vannak, egyes bútorok nem a megszokott helyükön állnak, és hogy ültek a székekben és feküdtek az ágyukban. Azt is csak véletlen félmondatokból tudták meg évekké később, hogy télen Bergen néma utcáin fölbukkantak a farkasok, és Madelaine, a rabságból szabadult magányos madár ekkor jókora máglyát rakott Knutsen bíró udvarán, hogy távol tartsa őket a háztól. A farkasok élelmet kerestek, és betörték a Wiik család házába, ahol fölfalták azt, amit odabent találtak, nem sokkal később pedig összerogytak az utcán, és keserves hörgések és vonyítások közepette elpusztultak. Bergen hazatérő lakói hónapokkal később látták is az elaszott, kiszikkadt tetemeiket, amelyeket nagy elővigyázatossággal elégettek, gondosan ügyelve arra, nehogy hozzájuk érjenek.

Már jócskán kitavaszkodott, amikor visszatértek. Majdnem egy évig voltak távol, és kevesebben jöttek haza, mint ahányan elmentek – ami elől menekültek, az ott, az erdei rejtékhelyen, a hegyek takarásában, a völgy mélyén megbúvó elhagyatott, hajdani falu házaiban ugyan nem érte utol őket, ám, különösen az öregek és a gyerekek, nem bírták mind erővel a mostoha viszonyokat. Knutsen bíró ismerte a helyet, ő vezette oda Bergen lakosait, akik csodálkoztak, hogy mennyire eldugott; közel van a városukhoz, ám mégis távol a világtól, ide csak az talál, aki tudja, hol és mit kell keresni. A házakat üresen, de egész jó állapotban lelték, ami arra utalt, hogy a faluban néhány évvel vagy évtizeddel ezelőtt még laktak emberek, és hirtelen hagyhatták el, legalábbis erről árulkodtak az üszkösödés és a hajdani tűz jelei. Néhányan azt suttozták, hogy a település rajtaütés áldozata lett, rablólovagok vagy katonák fosztották ki és üzték el a lakóit, és Knutsen bíró onnét ismerhette ezt a helyet, hogy ő is a rajtaütők közé tartozott. Akár így történt, akár nem, semmi jelentősége nem volt a dolognak, az emberek addig is tisztelték Knutsen bírót, onnantól fogva azonban egyenesen a megmentőjüként tekintettek reá. Innentől kezdve még inkább hallgattak a szavára, és ellenvetés nélkül engedelmeskedtek az utasításainak. Azt is Knutsen bíró döntötte el, hogy mikor térjenek vissza: a tél elmúltával, amikor már teljes pompájában virágzott a tavasz, és noha semmit nem tudtak a külvilág dolgairól, joggal remélhették, hogy eltelt annyi idő, hogy az Angliából érkezett dögvész elvonult, és ők nyugodtan hazamehetnek Bergenbe.

Megpillantották Madelaine-t, és azt hitték, kísértetet látnak. A lány ott állt a főutcán szakadozott, a testméreténél jóval nagyobb ruhában, és amikor meglátta őket, csapdosni kezdett vézna karjaival, mintha azok szárnyak lennének, azután elfutott. Csak két napra rá bukkant újból elő, akkor a kikötőben tűnt föl, egészen váratlanul, az egyik halász vette észre, miközben ellenőrizte ott hagyott bárkájának állapotát, hogy a szomszéd csónakban áll, és őt nézi. Akkor már nem félt, legalábbis nem szaladt el, a hazatérők közül pedig többen megismerték, hogy ez bizony Madelaine, Olaf Wiik lánya. Közönyös pillantásokkal fogadta, hogy páran tisztos távolságból körbevétték, és azt mérlegelték, hogy vajon ő is elkapta-e a kórt, és nem volna-e jobb kövekkel halálra dobálni. Erlin fráter azonban azt mondta, hogy a betegségnek rég ki kellett volna rajta ütköznie, vagy ha időközben ki is ütközött, akkor bizonyára már kigyógyult belőle. Így hát nem bántották. Próbáltak beszélni hozzá, kérdezték, mi történt vele, hol volt eddig, mit csinált, ám Madelaine nem válaszolt, csak csapkodott a karjával rendületlenül, mintha azok szárnyak lennének, és nyitogatta a száját, mintha az csőr lenne.

Azt is ugyanígy, jószerivel közönyösen nézte végig, hogy Knutsen bíró utasítására fölgújtották és porig égették a Wiik család hajdani házát, amely ekkor már nem volt teljesen bedeszkázva, azt azonban akkor még nem tudták, hogy azt a nyílást, amelyen keresztül Madelaine kimászott, később a bent heverő tetemekből táplálkozó farkasok tágitották tovább.

Madelaine-t hosszas tanakodás után Ingvild anyó fogadta be, akinek a háza a kikötő legszélén, a város határában állt, és akinek férje és felnőtt fiai évekké korábban, egy balul sikerült halászat során, egy fölborult bárka alatt, a tenger hullámai között lelték halálukat. Hosszú évek teltek el addig, míg Madelaine végleg föl hagyott a karcsapdosásokkal, és végre megszólalt. Knutsen bíróhoz azonban soha nem szólt, míg amaz élt, rendre elkerülte, hiába próbált a bíró olykor szép szóval, máskor erőszakosabban közeledni hozzá. Csupán Knutsen

bíró halála után, már felnőtt fejjel, a férjének árulta el, hogy igazából soha nem haragudott reá, hiszen a bíró nem csinált egyebet, mint teljesítette a kötelességét, és megmentette a várost a pusztulástól. Csak hát – magyarázta Madelaine – valamennyire mégis csak ő volt az oka annak, hogy el kellett töltenie néhány sötét napot a szülei és a testvérei fekete foltokkal és jókora daganatokkal borított hullája mellett. Minden éjjel erről álmodik, és sokszor nem tudja eldönteni, hogy melyik az álom: az, hogy a házban van, a bedeszkázott ablakok mögött, vagy pedig az, hogy mindez már évekkel ezelőtt véget ért.